శ్రీ రామాయణ [illegible]

“వైదేహీ[illegible]సహితం సురద్రుమతలే హైమే మహామంటపే ।
[illegible]సనే మణిమయే వీరాసనే సుస్థితం ।
[illegible]ప్రభంజనసుతే తత్త్వం మునిభ్యః పరం ।
[illegible]తాదిభిః పరివృతం రామం భజే శ్యామలం॥”

గ్రంథకర్త :

[illegible]పురం వెంకట రంగాచారియర్

కాకినాడ (తూ. గో.

 1955. [మూల్యము రు 2-0-0

శ్రీ రామాయణ కాల నిర్ణయ పట్టిక.

వైవస్వత మన్వంతరమున

పంచమ త్రేతాయుగమున

నాలుగవభాగమున— 30000 వ సంవత్సరము.

ముఖ్యవిషయములు	సంవత్సరము	మాసము		తిథి
శ్రీరామజననము	విళంబి	చైత్రము	శు	౯
,, ఉపనయనము	పరాభవ	,,	శు	ద్ధమ
కౌశిక యజ్ఞ సంరక్షణము	సౌమ్య	మాఘ	బ	౫/౧
అహల్యాశాపవిమోచనము	,,	,,	,,	౧౮
శివ ధనుర్భంగము	,,	,,	,,	౩౦
సీతాకళ్యాణము	,,	ఫాల్గుణ	శు	౧౫
పరశురామగర్వభంగము	,,	,,	బ	౧౦
శ్రీరామవనాగమము	దుందుభి	చైత్రము	శు	౫
దశరథనిర్యాణము	,,	,,	శు	౧౦
పాదుకాప్రదానము	,,	వైశాఖ	శు	౧౦
శ్రీరామదండకవనప్రవేశము	,,	,,	శు	౧౫
సీతాపహరణము	యువ	జ్యేష్ట	శు	౧
వాలివధము	,,	ఆషాఢ	శు	౧౫
లంకాదహనము	,,	ఫాల్గుణ	శు	౧౮
శ్రీరామయుద్ధయానము	,,	,,	శు	౧౫
సేతుబంధనము	,,	,,	బ	౮/౯
ఇంద్రజిత్తు మరణము	,,	,,	బ	౧౩
రావణ సంహారము	,,	,,	బ	౩౦
శ్రీరామపట్టాభిషేకము	ధాతు	చైత్రము	శు	౨

శ్రీరస్తు

శ్రీ రామాయణ గానము

గ్రంథకర్త

వంగిపురం వెంకట రంగాచారియర్
కాకినాడ (తూ. గో.)

"ఆపదామపహర్తారమ్ దాతారం సర్వసంపదామ్.
లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయో భూయో నమమ్యహమ్".

" శ్రీరాఘవం దశరథాత్మజ మప్రమేయం ।
సీతాపతిం రఘుకులాన్వయ రత్నదీపం ।
ఆజానుబాహు మరవింద దళాయతాక్షం ।
రామం నిశాచర వినాశకరం నమామి."

కాకినాడ శ్రీ పట్టమట్ట శేషగిరిరావుగారి జార్జిప్రెస్‌యందు
ముద్రితము
(1955)

కృతిసమర్పణ.

ధరను మంగళాద్రియ్యంగారికి ♦ ధర్మపత్నివగుచు
గరిమతోడ చూడమ్మను పేరట ♦ కాపుర మొనర్చుచు
పుట్టినిల్లుయగు చేతవోలు పుర ♦ ముడుంబ వారికిని
మెట్టినిల్లు వంగిపురం వారికి ♦ మెప్పుగన్న జననీ !
అమ్మా ! ననునీరత్నగర్భమున ♦ అనేకశ్రమలబడి
తొమ్మిది నెలలును మోసిగంటివహా ♦ తొలుతదనగచూడి,
బాలార్కునివలె నీయుండను నే ♦ పాలుగుడిచి మాతా !
కాలుదృష్టి బడకను బెరిగితి నీ ♦ కడుపు చలవచేత.
నాకు నాయురారోగ్య సంపదలు ♦ చేకురదీవించి
సాకుతునున్నా వనేక సూక్తులు ♦ చక్కగ బోధించి
తల్లీ ! నీఋణముం దీర్పగ నా ♦ తరముగాదు గాని
వల్లనైనటుల శ్రీరామునికథ ♦ వ్రాసితి నిద్దాని
నంకిత మొసగుచు నుంటిని నీకిదె ♦ అమ్మా గైకొనుము

వెంకటరంగాచార్యుడ, తనయుడ ♦ వినుమిదె వందనము.

కృతి స్వీకర్త్రి :

శ్రీమతి వంగిపురం చూడమ్మగారు

(గ్రంధకర్తకు తల్లిగారు)

శ్రీమతే రామానుజాయనమః

శ్రీ సీతారామచంద్ర పరబ్రహ్మణేనమః

శ్రీ రఘురామ హరేరామహరే। సీతారామహరే

తారకనామ హరేరామహరే। దశరథరామహరే॥

—: శ్రీ రామాయణగానము :—

(బాలకాండము)

శ్రీమహాలక్ష్మి పదపద్మంబులు ♦ చిత్తంబున దలచి
శ్రీ మదర్కకులజుల కిలవేల్పగు ♦ శ్రీరంగనిగొలచి
శ్రీరాముని చరితంబును దెలిపెద ♦ చేరి దీనివినుడీ
కారుణ్యాలయ భక్తవరద శ్రీ ♦ కాంతుని కృపగనుడీ
శ్రీరఘురాముని సీతాకాముని ♦ చింతనజేయండీ
సారరహితసంసారము నీదెడు ♦ సాధన మనుకొండీ
రఘురాముని భజియించుచు మీామీా ♦ యఘములబాయండీ
అఘటిత ఘటనా ఘటికుండాతని ♦ యండను జేరండీ
చరాచరాత్మకుడాతని గొలుచుచు ♦ సంపదలొందండీ
నిరామయుడు నిర్వికారుడాతని ♦ నిరతము తలవండీ.

ఇహపరసౌఖ్యము, లనుగ్రహించెను ♦ పెద్దడ యతడండీ
మహామహుం డాతని శ్రీపదప ♦ ద్మంబులనమ్మండీ
అండపిండ బ్రహ్మాండనాయకుం ♦ డాతని గొలువండీ
అండజవాహను డతనికి మీరలు ♦ దండము బెట్టండీ
రామ రామ శ్రీసీతారామా ♦ రామ రామ యనుడీ
'రామ' యనెడు తారక మంత్రామృత ♦ రసముగ్రోలి మనుడీ
'రా' యనునది జీవాక్షరంబు నా ♦ రాయణ మంత్రమున
'మ' యనునది జీవాక్షరంబు శివ ♦ మంత్రంబునను ఘన
శివ - మాధవమంత్రంబుల గల యీ ♦ జీవాక్షర ద్వయము
శివయు 'రామ' యను తారకమయ్యెది ♦ ఘనము కలుషహరము
శ్రీరాముడు 'హరి' సీత 'లక్ష్మియే' ♦ 'శేషుడె' లక్ష్మణుడు
గా రెభరతశత్రుఘ్నులు 'శంఖుచ ♦ క్రాంశులు' గ్రహింపుడు.
అల వైకుంఠపురంబున జయ విజ ♦ యులు సనకాదిమునీ
శుల శాపంబున రాక్షసజన్మము ♦ గలవారై భువిని
రావణుడన కుంభకర్ణుడన వై ♦ రము హరితో గలుగ
దేవవిప్రతాపసాదులను బా ♦ ధించిరి క్రూరముగ.
రావణు బాధల నోర్వలేక తమ ♦ రక్షణకై హరిని
దేవేశజనుదాదులు వేడగ ♦ శ్రీవిభుండె భువిని
తరణి కులోద్ధారకుడై బుట్టెను ♦ దశరథసూనుండై
ధరను ధర్మసంస్థాపన జేసెను ♦ ధరణిజా విభుండై.
లీలతోడ తద్రామచరిత వా ♦ ల్మీకిముని రచించి
బాలురైన కుశలవులకు తానది ♦ బాగుగ బోధించి
శ్రీరాముడు మున్నశ్వమేధమును ♦ జేయుచున్న తరిని
ఆ రామాయణ మట పాడుండని ♦ ఆజ్ఞనిడెను మౌని.
కుశలవులంత నయోధ్యాజనములు ♦ గూడి పొగడ మిగుల
విశదముగా శ్రీరాముని చరితము ♦ వినిపించిరి యిట్టుల,

శ్రీరామావతారము

"శ్రీరఘురామ హరేరామహరే ♦ సీతారామహరే."

"తారకనామహరే రామహరే ♦ దశరథరామహరే"

ధరనయోధ్యయన గలదుపురవరము ♦ సరయూతటమందు.
పురమేదియు సమమైనది దానికి ♦ పుడమిని లేదెందు
అవనిని కోసలరాజ్యంబునకది ♦ అగును రాజ్యధాని
రవికులరాజుల పాలెముపట్టె ♦ ప్రసిద్ధమగు దాని
కమరపురియె సామ్యంబననొప్పును ♦ అరయ శోభకరము
రమా యుమా శారదలకు నిలమై ♦ రంజిలు తత్పురము
బర్మహర్మ్యములు కర్మగారములు ♦ భవనంబులు వెలయు
నిర్మలమగు నెలతావుల కయ్యది ♦ నిలయమగును మరియు
కనకగోపుర ప్రాకారంబులు ♦ కందకములు గలవు
వనవాపీకూప తటాకంబులు ♦ వాడలందుగలవు.
చాతుర్వర్ణంబులతో నగరము ♦ ఖ్యాతినొందుచుండు
నీతినియమములు గలిగి జనావళి ♦ నృపుని గొల్చుచుండు
బుధకవిగాయక వైతాళికులతో ♦ పూజ్యంబగుచుండు
రథగజతురగ పదాతిసైన్యములు ♦ అధికంబుగనుండు
ఆపురినేలుచునుండెను దశరథు ♦ డనెడురాజు మున్ను
తాపసశ్రేష్ఠు వశిష్ఠు గూడుకొని ♦ ధర్మముతప్పకనూ.
అష్టమంత్రులను ఆలోచించుచు ♦ నవనినేలుచుండు
శిష్టరక్షణము దుష్టనిగ్రహము ♦ జేయు దశరథుండు
కష్టసుఖంబుల గనుచు జనంబుల ♦ కాపాడుచునుండు
నిష్ఠురంబుబడకాతడు ప్రజలకు ♦ ఇష్టుండైయుండు.
సర్వసుగుణసంపన్ను డుదారుడు ♦ సత్యభాషణుండు
గర్వరహితు డాశ్రితజనపాలుడు ♦ కారుణ్యాకరుడు.

అతనికి ముప్వురు భార్యలు కౌస ♦ ల్యాసుమిత్రికైకల్
పతివ్రతలు భారతి రమ యుమలకు ♦ జతలనదగు ప్రతిమల్
ఇట్టుల నరువదివేలేడులు ధర ♦ నేలు డేలెగాని
పట్టపురాణులు ముప్వురెవ్వరును ♦ బడయరు నొకసుతుని
అఖిల భాగ్యభోగ్యంబుల కాస్పదు ♦ డయ్యును యెల్లపుడు
సుఖికాజాలక చింతిలుచుండెను ♦ సుతులులేక యతడు
ఎంతగల్గినను ఏమిఫలము భువి ♦ సంతానములేక
అంతరించు గద ఇనకులమింతట ♦ అపుత్రకుడ గనుక
దానధర్మ జపతపోహోమములు ♦ చాలజేసినాడ
కాని గలుగడొక సుతుడైనను స ♦ ద్గతులకు తావువిడ
అపుత్రకుల కిలగతులులేవనుచు ♦ నార్యులు బల్కెదరు
కృపరాదుగదా కులదైవము రం ♦ గేశున కొకమారు.
అనుచు నిరంతర చింతాక్రాంతుం ♦ డై దశరథు డుండ
అనియె సుమంత్రుండిట్టుల నృపునకు ♦ 'మును లనుకొనుచుండ
మునువింటెని నే ఋష్యశృంగఘన ♦ మునినిట గొనివచ్చి
ఒనర పుత్రకామేష్టియాగమును ♦ యొనరింపగ మెచ్చి
ఇనకులోద్భవుల నల్వురుతనయుల ♦ నిచ్చును హరినిజము
ఘనుడు ఋష్యశృంగమహామునిచే ♦ నొనరింపుము మఖము
చిత్తగింపుమా యుత్తమమునికథ ♦ చిత్తరంజకంబు
నెత్తిపైనియొక శృంగముగల దత ♦ నికి మహాద్భుతంబు
స్త్రీపురుషాది వివక్షత నెఱుగని ♦ స్థితినుండెడివాడు
తాపసవంద్యుడు రోమపాదనృపు ♦ తనయ శాంతవిభుడు.
తనయుడు విభాండకునకు కశ్యపుడు ♦ తాతగు నాతనికి
అనుపమానమగు యంగదేశమే ♦ యాతని కిపుడునికి.
రోమపాదుడేలంగ దేశమున ♦ క్షామముగలుగ మును
భూమీశుం డాలోచనజేసెను ♦ బుధులెల్లరతోను

ఘనుని ఋష్యశృంగుని మన దేశము ♦ గొనివచ్చిన యెడల
అనుకూలించును క్షామంబరుదగు ♦ ననుచును కామినుల
పలువురశృంగారించి మునిని తే ♦ బంపిరతని కడకు
కులుకుచు వారలు యాశ్రమంబరిగి ♦ నిలిచిరి మునికొరకు
అంత ఋష్యశృంగుండు వారిగని ♦ యాత్మ సంతసించి
ఎంతటి ఘన మును లగుదురొ వీరని ♦ ఎంచి గౌరవించి
యుచితాసనములు నర్ఘ్యపాద్యములు ♦ యొసగి సత్కరించి
అచట లభించెడు కందమూలముల ♦ నందర కర్పించి
వారలు దెచ్చిన భక్ష్యభోజ్యముల ♦ నారగించి మెచ్చి
వారు ధరించిన చీనాంబరయా ♦ భరణంబుల గాంచి
వారి వయోలావణ్యరూపముల ♦ వైఖరి గమనించి
వారల స్త్రీలని యెఱుగక యనేకుని ♦ వరులని భ్రమియించి
'మీరు ధరించిన నారవస్త్రములు ♦ మృదువు లయ్యెమిగుల
మీరలు దాల్చిన తులసిపూసలహా మెరయుచుండె చాల
ఏయాశ్రమ వాసులు మీరెవ్వరు ♦ ఎచ్చట మీతావు
మీయాకృతి గనఘనులసిదోచెడు ♦ మీయెదపై గలవు
రెండు శృంగములు ! నాకొక్కటియే ♦ యుండె నుదిటిపైన
దండి మానులతి ధన్యులు మీరలు ♦ తప్పక ధరలోన'
అనుచు ముగ్ధతం బలికెడు అమాయ ♦ కునికనె వారపుడు
'మునివరేణ్య మా యాశ్రమమిచ్చటి ♦ కనతి దూరముండు
అచ్చట మాకన్నను ఘనులున్నా ♦ రిచ్ఛగించి తేని
వచ్చి వారలను జూచి తిరిగిరా ♦ వచ్చు' ననగమాని
వారి వెంటజని నంగదేశమున ♦ పాదంబిడె నంత
పైరులు ఫలించె వర్షంబులు బడి ♦ బాసెకరువు వింత !
ఆముని పుంగవు నాహ్వానించుచు ♦ రోమపాదనృపుడు
ప్రేమతొ నతనికి తనసుత శాంతను ♦ పెండ్లి జేసెనపుడు

అతడు యంగదేశంబున యుండెను । యాతని నర్థించి
సుతులను బడయగ నిష్టిని జేయుము ♦ శుభంబగును మించి
అనుచు సుమంత్రుడు దెల్పిన దశరథు ♦ డానందముతోడ
ఘనుని ఋష్యశృంగుని దోడ్తెచ్చెను ♦ శాంత శాంతతోడ.
సరయూతటమున యజ్ఞంబున కొరకు ♦ శాలను నిర్మించి
బరగ వసంతంబగు నాటికి సం ♦ భారంబుల గూర్చి
వశిష్ఠ భారద్వాజ కశ్యప ♦ ప్రముఖుల రావించి
దశరథు డొనర్చె నశ్వమేధ యా ♦ ధ్వరమును ధృతిమించి.
పిదప ఋష్యశృంగధ్వర్యము నడి ♦ పింప దశరథుండు
ఒదిగి పుత్రకామేష్టి యథావిధి ♦ యొనరించెను యపుడు
దివ్యభూషణుడు పీనవక్షుడును ♦ దినకర తేజుండు
భవ్యాకారుడు కృష్ణవస్త్రుడును ♦ పరమోదారుండు
ప్రాజాపత్యనరుండును రక్తాం ♦ బరుడు పావనుండు
పూజనీయుడును వృథులాంశుం డగు ♦ పురుషు డొక్కరుండు
పావక గుండమునందుయుండి యొక ♦ భర్మపాత్రమునను
దేవదత్తమగు పాయసముం గొని ♦ దెచ్చి నృపున కనెను
'మనుజనాథ ! యిది క్రతువు ఫలము గై ♦ కొనుమీ పాయసము
తిన నీసతు లిది పుట్టును నల్వురు ♦ తనయులు నిశ్చయము'
అనుచు దశరథున కొసగి దాని యత ♦ డంతర్హితుడైన
తనజన్మము సఫలత నొందెననుచు ♦ దశరథుడటుపైన
సగము పాయసము కౌసల్యకును ♦ మిగిలిన సగమునను
సగము సుమిత్రకు ఆశేషంబున ♦ సగంబు కైకకును
మిగిలిన యష్టమభాగము మరల సు ♦ మిత్రకొసగ ప్రీతి
మగువలు మువ్వురు దాని భుజించిరి ♦ మగడిచ్చినరీతి.
దేవ నిర్మితంబగు పాయసమును ♦ తినిన పిదప సతులు
మూవురు గర్భంబుల దాల్చిరి స ♦ మ్మోదమున ప్రతివతలు॥

శిశువులలోనన్ బొదల సతులకును ♦ చిట్టుములుబుట్టె
విశదంబై చూలులోకి లింతలు ♦ వింతగ గన్పట్టె
కుచాగ్రంబులు నల్లరులును నలుపై ♦ కోర్కెలు మెండయ్యె
రుచియయ్యెను మన్నకములు తెలుపై ♦ రూపులు స్ఫుటమయ్యె
నిర్భరానందమునను దశరథుడు ♦ నిరీక్షించుచుండ
గర్భవతులకును నవమాసంబులు ♦ గడచె ముదమునిండ
ఇంతులకును నీళ్ళాడ ప్రొద్దులని ♦ యెంచగ జనులెలమి
అంతట విళంబివత్సర చైత్రము ♦ నందు శుద్ధనవమీ
పునర్వసూనక్షత్రయుక్తమగు ♦ పుణ్యదినమునందు
ఘనముగ మధ్యాహ్నంబునందు క ♦ ర్కాటకలగ్నమందు
రాసులనైదుగ్రహంబు లుచ్చలో ♦ రంజిల్లుచునుండ
కౌసల్యాసతిగనె శ్రీరాముని ♦ కష్టములేకుండ
కైక 'భరతు'గనె పుష్యమియందున ♦ గనెను సార్వభౌమున
ప్రాకటముగ 'లక్ష్మణశత్రుఘ్నుల' ♦ పడతి సుమిత్ర విన.
కొమరుల నల్వురగని సతీపతులు ♦ కొదువదీరె ననిరి.
క్షమ తమజన్మలు సార్థకమయెనని ♦ సంతుష్టినిగనిరి.
తరణి వంశవృక్షంబు ఫలించెను ♦ తత్పూర్వులుమెచ్చ
సురనరకిన్నర గరుడోరగవా ♦ నరులు సంతసించె.
రావణాదిరక్కసుల మనముల ♦ ప్రగుణమయ్యె వినగ
జీవకోట్లిలను బ్రహ్మానందము ♦ జెందెను అమితముగ.
లేకలేక తనకిన్నాళ్ళకు గ ♦ ల్గిన శిశువులగాంచి
లోకసహజముగ దశరథనృపుండు ♦ లోలత్వముమించి
లక్షణంబుగా జాతకర్మ మొద ♦ లైనవి గావించి
పక్షపాతమిసుమంతయు లేకను ♦ బాలకులను బెంచి
సకాలమున యన్నము ముట్టించియు ♦ చౌలాదులజేసి
సకలవిద్య పరిపూర్ణులజేసెను ♦ చదువులబడవేసి.

ఉపనయనంబులు జేసెను వారికి ♦ యుక్తవయస్సునను
సఫలమనోరథు దశరథ నృపునకు ♦ సాటిగలరె ధరను
దశరథు డిట్టుల రాజ్యం బేలెడు ♦ తరుణ మొక్కనాడు
కుశిక నందనుడు విశ్వామిత్రుడు ♦ ఋషికులోత్తముండు
అరుదెంచిన గని నర్ఘ్యపాద్య యుచి ♦ తాసనంబు లొసగి
అరసి కుశల మత్యాదరమున యి ♦ ట్లనె దశరథు డెలిగి.
అపరబ్రహ్మవు నీవు రాక బ్రి ♦ హ్మానందము శుభము
తపసిమిన్న ! నే ధన్యుడనైతిని ♦ తరించె నాకులము
ఊరక రారు మహానుభావు లిటు ♦ యున్నదె యొద్దేని
కోరిక మారాడక నిచ్చెద నది ♦ కోరుడనగ మౌని,
'చేయుచుంటి నేయజ్ఞంబొక్కటి ♦ జెరుపుచుండె దాని
న్మాయావులు మారీచ సుబాహులు ♦ మత్సరంబు బూని
సాయము బంపుము రాముని నాతో ♦ జంప వారినిపుడు
ప్రియము నాలోచింపకు వెఱపకు ♦ పరమాత్ముండతడు
అను మునిపల్కులవిని దిగులొందుచు ♦ నన దశరథు డిటుల
మునికులతిలకా, ముసలితనంబున ♦ గనినాడను సుతుల
అందు రాము ప్రేమింతు మిగుల నే ♦ నతని విడువజాల
జెందుమస్మృతి ధ్రువముగ రాముడు నా ♦ చెంతలేని యడల
విల్లమ్ములు చేబట్టలేడు కడు ♦ పిన్నవయసువాడు
అల్లరక్కసుల జంపగరాముని ♦ వల్లగాదు యిపుడు
సుందరు డతిసుకుమారుం డసురుల ♦ జూడ భయము జెందు
నందనంబు శ్రీరాముని కోరగ ♦ వలదు వేడుకొందు.
జనుమా, దనుజుల జంపెద నేనే ♦ సబలంబుల తరలి'
అనవిని అవనీధవునిం గని ముని ♦ యనె మనమున కనలి
'ఆడియు దప్పనివాడవనుచు నే ♦ నడిగితి రాఘవుని
వాడియ నీకిట్లాడగ భూవర ♦ పౌరుషమును మాని.

దుష్టరక్కసుల జంపగజాలరు ♦ సృష్టియు శివులైన
ఇష్టమైన శ్రీరాముని బంపుము ♦ ఏగెద లేకున్న
అనవిని గురువువశిష్టు డడ్డుబడి ♦ యనె దశరథ నృపుతో
'అనుపుము రాముని మునివరు వెంటను ♦ అనుజలక్ష్మణునితో
భద్రంబగు శ్రీరామభద్రునకు ♦ భయములేదు ఏ యు
పద్రవంబు రాజాలదు; గలుగును ♦ పరమయశము మరియు
రాముడు జగదభిరాముడు సుగుణ ♦ స్తోముడమిత బలుడు
రాముని కసాధ్యకార్యము గలదే ♦ రాక్షస కులహరుడు
రాముని జన్మరహస్య మెరుగుదుము ♦ రాణ్మునియును, నేను
శ్రీమన్నారాయణ నీసుతుడై ♦ క్షితిపై బుట్టెవిను'
నావిని నంతట రామలక్ష్మణుల ♦ నరపతి బిలిపించి
పోవనాజ్ఞనిడె గాధేయునితో ♦ దీవన గావించి
తల్లిదండ్రి గురుదైవంబులకును ♦ దండము లర్పించి
ఎల్లరి శుభయాశీశ్శుల గాంచి వి ♦ హితములను గ్రహించి
సురుచిరముగ వాద్యంబులు మ్రోయగ ♦ సురలు వినుతిచాయ
శరచాపంబులు వెలయ హారములు ♦ యురములందు మెరయ
ప్రజ్ఞమీర మారీచ సుబాహు ♦ ప్రముఖుల వంచించి
యజ్ఞము సంరక్షింపగ జనకుని ♦ యాజ్ఞ ననుసరించి
ధర్మము సంస్థాపన మొనరింపగ ♦ ధరభరమును దీర్ప
బర్మహర్మ్యములు బాసి విపినముల ♦ పర్యటనము సలుప
అడుగుల నడుగులు నిడుచును గాధే ♦ యుడుజన మార్గముతో
వెడలెను రాముడు లక్ష్మణయుతుడై ♦ వెనువెంటను మునితో
పురము విడిచి మువ్వురుంకొంత ద ♦ వ్వరిగిన యపహ్నాని
పరమ విద్యలను రెంటిని "బలాతి ♦ బలల"ని యెడువాని
నుపదేశించెను రాముని కా క్షు ♦ త్పిపాసములు తొలగ
అపజయ, అపాయ, ఆయాసము లరు ♦ దై విజయము గలుగ

ఉపాయోత్సాహ యుక్తిప్రియుక్తు ♦ లుద్భవములుగాఁగ
కృపయు దయయు దాక్షిణ్యకీర్తులు ♦ తత్కృష్టతతో వెలుఁగ
వినయ విద్య విజ్ఞాన విన్ననువు ♦ విక్రమములు గలుఁగ
అనుప మాయురారోగ్య మహిమలును ♦ ఐశ్వర్యము గలుఁగ.
ఘనవిద్యల నివి గ్రహించి రాముడు ♦ కళకాంతులు గప్ప
అనుజయుతుండై కామాశ్రమమున ♦ జనుచు మౌని జెప్ప
ఆ యాశ్రమవృత్తాంతం బచ్చట ♦ హరుడు తపము తొల్లి
జేయుచునుండఁగ దానిని భంగము ♦ జేసెననని ఎల్లి
కాము డీశ్వరుని కంటిమంట ♦ దగ్ధంబగు చరితమును
ఆమూలాగ్రంబుగ విని జనుచును ♦ అటవి నొకటిగనెను
'ఆవన మెవ్వరి' దను శ్రీరామున ♦ కనెనిటు మునివరుడు
సావధాన చిత్తుండవై వినుము ♦ 'జనపథములు రెండు
గలవు సంపదలబొదలి నిటమలద ♦ కరూశంబులనగ
కలిసు కేతుడను యక్షుండిట మును ♦ నలువ మనసుగరుగ
తపము జేసిగనె సహస్రగజబల ♦ తాటకయను సుతను
అపలావంబున సుందున కొసగెను ♦ ఆలిగ కొమరితను
సుందుడు తాటకయం దొక మారీ ♦ చుండను సుతుగాంచి
జెందెను మృతి తాటక తనయునితో ♦ జేరి యనుగమించి
అగస్త్యమౌనిని మ్రింగ దలంచిన ♦ అలిగి మునివరుండు
తగశాపంబిడ దానవులైరిట ♦ తాటకయును సుతుడు.
అది మొదలుగ యివ్వనమున తాటక ♦ అల్లాడుచునుండు
క్షుదగొని జనముల భక్షించుచు కడు ♦ క్షోభ బెట్టుచుండు'
అనునంతలో పెనుబొబ్బల నిడుచును ♦ కనుల నెఱ్ఱజేసి
తనువు దూల వడి దాపుకు వచ్చెను ♦ తాటక, రాకాసి.
'ఆవచ్చెడిదే తాటక గనుమా ♦ అనెమౌని రామునితో
నీవు విల్లునమ్ముల సంధించుకు ♦ నిలువుము ధైర్యముతో

స్త్రీవధ నింద్యంబనక మదాజ్ఞను ♦ శీఘ్రమె వధియింపు
మీవిధి దుష్టస్త్రీలనుజంపిరి ♦ ఎందరో ఘనమునుపు.
దేవేంద్రుడు మును విరోచనసుతను ♦ దెగటార్చెను వినుము
శ్రీవిభుండు భృగుపత్నినిజంపెను ♦ సిద్ధము వేదఘము
నావిని రాముండేసె తూపొకటి ♦ నాట దానియెదను
జీవరహితయై తాటకగూలెను ♦ క్షితితాళమువలెను.
దేవదుందుభులు మ్రోగెను, జేసెను ♦ దేవేంద్రుడు నుతులు
ధీవరుడౌ శ్రీరాముని బొగడిరి ♦ ద్విజులును మునివరులు
ఆవనమునగల జీవకోటి బ్ర ♦ హ్మానందమునొంద
మూవురువెడలిరి; మార్గమందు రా ♦ మునకు మౌని వివిధ
అస్త్రములుపదేశించెను ఉపసం ♦ హారంబులతోడ
అస్త్రములన్నియునేర్చెను రాముడు ♦ అనుజునకునుగూడ.
అంతలోన సిద్ధాశ్రమంబునకు ♦ నరిగిరి మువ్వురును
సంతసమందిరి వారలగని యా ♦ శ్రమమున నెల్లరును.
ఆయాశ్రమముననే కౌశికముని ♦ యజ్ఞంబగుచుండె
ఆయాగమురక్షింపగ రాముని ♦ యటకుదెచ్చియుండె
వచ్చియున్న శ్రీరామలక్ష్మణుల ♦ హెచ్చరించి మునులు
మ్రుచ్చులైన మారీచసుబాహులు ♦ అచ్చటికెపుడెటులు
వచ్చెదరో తమయాగంబునకు ♦ న్వారుజేయు హాని
చెచ్చెరదెల్పిన రామలక్ష్మణులు ♦ జేతుల విలులూని
ఒప్పుగ విశ్వామిత్రుని దీవన ♦ లొందుచు ధృతితోడ
ఎప్పుడుదానవు లొత్తురోయనుచు త ♦ దేకదృష్టితోడ
అహర్నిశంబులు ఏమరులేకను ♦ అనిమిషులైయుండి
సహస్రాక్షులతో గాచుచుండిరా ♦ జన్నం బటనుండి.
వేదవిహితముగ కౌశికు డగ్నిని ♦ వ్రేల్చ వేదియందు
ఐదుదినంబులు గడచెను అటుపై ♦ నారవదినమందు

పావకు డాజ్యాహుతులం గొనుచును ♦ ప్రజ్వరిల్లుచుండ
గావలి గాచెడు రామలక్ష్మణులు ♦ కళవళబడుచుండ
మింటను కోలాహలమయె నదిగని ♦ వెంటనె రాముండు
'కంటివె! లక్ష్మణ యాకసమున ర ♦ క్కసుల యొక్కదండు
వచ్చుచుండె బహువేగముతో మన ♦ వైపున కేవారు
తెచ్చుచుండిరదె రక్తమాంసములు ♦ త్రుటిలో రాగలరు
మారీచుండు సుబాహువు లరిగో । మధ్యను అధిపతులు
వారలగూడిన వారలనేకు ల ♦ వార్య శౌర్యయుతులు
వచ్చిన రక్కసులక్కులు దూరగ ♦ వ్రిక్కలించి వైతు
చెచ్చెర బాణపరంపర వారల ♦ జీల్చి చెండివైతు
ధనుర్బాణముల తోడ నిలువుమిట ♦ ధైర్యము పెంపొంది'
అనుచు నారిటంకారము జేసెను ♦ యాగ్రహమును జెంది
అంతలోన మారీచసుబాహువు ♦ లసురగణముతోడ
చెంతకరిగి మునియజ్ఞము విఘ్నము ♦ జేయగజూచు నెడ
మానవాస్త్రమును వైచెను రాముడు ♦ మారీచుని మీద
దానమూర్ఛబడె శతయోజనములు ♦ దాటినొంది బాధ
వెంటనె రాముండాగ్నేయాస్త్రము ♦ వింటను సంధించి
కంటకుడైన సుబాహు బాహువుల ♦ రెంటి నడుమజూచి
విడువతచ్ఛరము తగిలి సుబాహువు ♦ బడెధరపై జచ్చి
తడయక నొక యస్త్రంబున దక్కిన ♦ దనుజుల దెగటార్చి
విజయుండై శ్రీరాముడు నిలచె న ♦ నుజునితో విలుడించి.
అజరుద్రమహేంద్రాదులు బొగడిరి ♦ యతనిశక్తి మెచ్చి
తానొనరించిన యజ్ఞసఫలతకు ♦ ధన్యవాదు లొసగి
వేనోళ్ళను గొని యాడెను రాముని । విశ్వామిత్రుడాగి.
మరుదినమున గాధేయుడు రామల ♦ క్ష్మణులతో ననెనిటులు
'దరిలోగల దొకపురము మిథిలయన ♦ దాని జనకుడేలు

ఆయూరను గల దొక విల్లదియును ♦ హరుచె విడువబడెను
ఆవిలునెత్తగ లేకుండిరి భువి ♦ యీవరకెవ్వరును
ఆపురాధిపునకుంగల దొకసుత ♦ అవనిజాత సీత.
"ఏపురుషుం డిలనైన యీవిలును ♦ ఎక్కిడి పైకెత్తి
జాలిన నాతని కొసగెద సుత"నె ♦ జనకనృపాలుండు
జాలము సేయకపోవుద మచటికి ♦ చాపము గనరండు
జనకుని శపథము విని పెక్కురు శివ ♦ ధనువెత్తగ వచ్చి
జనిరి భంగపడి దాని కదల్పగ ♦ జాలక మదినొచ్చి
రామా! నీకా ధనువుసాధ్యమగు ♦ నేమో యెవడెరుగు
భూమి జాతతో నీకిల పరిణయ ♦ మొదవిన బహుబాగు.
మునిపల్కుల కానంద మొంది రా ♦ ముండు లక్ష్మణుండు.
మునివరువెంటను పయనం బయ్యిరి ♦ జనకుని పురికపుడు.
దారిని శోణాతటము జేరిముని ♦ దశరథ తనయులకు
చారిత్రంబు లనేకము దెల్పుచు ♦ శ్రమంబు దీరుటకు
తన చరిత్ర తన తండ్రి తాత ము ♦ త్తాతల చరితలను
తనరగ తద్దేశస్థితి గతులను ♦ తానట నుండుటను
వివరంబుగ వినిపించి 'గంగ' గని ♦ వెడలిరటకు ఘోడి
భువనత్రయముల బాఱు 'గంగ' జల ♦ ములను స్నానమాడి
రామలక్ష్మణులు శ్రద్ధతో భాగీ ♦ రథి మాహాత్మ్యమును
శ్రీమహావిష్ణుపదముల బుట్టుచు ♦ క్షితికి వచ్చుటయును
సగరుని చరితము సాగరజననము ♦ భగీరథుని తపము
నగజావిభు, డిలదిగిన గంగ తన ♦ శిగనుంచిన విధము
మొదలగు కథలను వివరంబుగ రా ♦ ణ్మౌని దెల్పగ వినుచు
కదలిరి మిథిలకు మార్గమధ్యమున ♦ కాననముల గనుచు
జనశూన్యంబగు వని నొకచో గని ♦ మునికనె రాఘవుడు
వినిపింపుము యివ్వన వృత్తాంతం ♦ బన యనె కౌశికుడు.

'సృష్టిమున్ను తనచతురత శక్తియు ♦ సామర్థ్యము దనర
సృష్టించెనునొక కన్యకామణిని ♦ క్షితి యహల్యపేర,
ఈసుందరి, మా యుమాశారదల ♦ నీసడించు నారి
ఆసించగదగు నందచందములు ♦ అమరిన సుకుమారి.
'భూప్రదక్షిణంబులు ముమ్మారులు ♦ ముందొనర్చువారు
నాప్రియసుత కాహల్యకు పతియగు' ♦ నన నజు డొకరొకరు
వారిజాసనుడు సృష్టించిన త ♦ ద్వనితామణి గోరి
వారివారి వాహనముల నెక్కుచు ♦ వసుధజుట్ట జనిరి.
అందుల ముఖ్యుం డింద్రుడు జని తన ♦ ఐరావతమెక్కి
సుందరి నాహల్యను యెటులైనను ♦ బొందగ వలపెక్కి
కడువేగంబుగ నింద్రుం డటుజన ♦ గాంచి నారదుండు
వడివడి గౌతమమునికడకుంజని ♦ నుడివెను యిట్లపుడు
'మౌనివర్య ! యాహల్యను వివాహ ♦ మాడ నెందరోను
పూనికతో పయనంబై వెడలిరి ♦ భూమిజుట్టగాను
గానసీవు యొకయుక్తి నహల్యను ♦ గాంచెద వదివినుము
స్నానమాడి యొక ద్విముఖగోవునకు ♦ సలుపు ప్రదక్షిణము
ముమ్మా రందునభూమిని జుట్టిన ♦ పుణ్యము గననగును
పొమ్ము్మవడిగ నెవరైనను ముందుగ ♦ పోవుటకును మున్ను.
ఒక్కమారు ద్విముఖంబగు గోవుకు ♦ నొనర ప్రదక్షిణము
మొక్కుచు జేసిన భూప్రదక్షిణము ♦ ముమ్మారగు ఫలము
గలదని వేదంబులు ఘోషించెడు ♦ గాన "ఈను" గోవు
గల దిందొక్కటి వడిదానికి ప్రద ♦ క్షిణము సల్పుమీవు'
నావిని గౌతముడా గోప్రదక్షి ♦ ణంబుల ముమ్మారు
వేవేగముగావించి ముందుజని ♦ విడసెనజున కెదురు
ఇంతలో వసుధనుజుట్టివచ్చె దే ♦ వేంద్రుడు ధృతిమించి
అంతకుమునుపే వచ్చినగౌతము ♦ నారసి చింతించి

వెడలెను నప్పటి నుండి యహల్యను ♦ వీలగు నెడ జెరుప
చెడుతలంపుతో నుండెను దేవేం♦ ద్రుడు దుష్టుడు పిదప
సంగతెరిగి నజుడంగ నామణి కొ ♦ సంగె గౌతమునికి
అంగరంగ వైభోగంబులను చె ♦ లంగగ వారిటకి
వచ్చి యిచ్చటనె హెచ్చుకాలమును ♦ ముచ్చటగా గడుప
జొచ్చిరి; ఇదియే గౌతమాశ్రమము ♦ జూడుండా పిదప
ఇటుల గడుప నొక యర్ధరాత్రమున ♦ ఇంద్రియలోలుండై
ఇటకు వచ్చి" కుక్కురోకోయి" యనె ♦ నింద్రుండొక కోడై
తెల్లవారెనని ఇంద్రుని కపటము ♦ దెలియక గౌతముడు
ఎల్లెను వెలి స్నానార్థంబదిగని ♦ మెల్లగ నింద్రుడు
కుత్రిమ గౌతమవేషధారియై ♦ కోర్కె తీర్పమని ప
విత్రి నహల్యను గూడగవేడిన ♦ విపరీతము దోప
సుమతి యహల్యా కపటము గ్రహించి । సూక్తుల బోధించి
కుమతి నింద్రువారించె నతనికది ♦ గూడదని వచించి
పరదారా గమనంబు దోషమను ♦ పరిమితిని చర్చించి
పరిభావణ మొనరించి హితము ని ♦ ష్ఫలమాట గ్రహించి
సామదానముల నింద్రుని బంపగ ♦ సమకట్టెను గాని
కామాతురుడై దేవేంద్రుడు కడు ♦ కర్కోటక మూని
బలిమి నహల్యను బట్టనెంచ, సతి ♦ ప్రతిఘటించి నిలచి
చలియింపక యాతని వలపున సూ ♦ క్షణమొనర్చిమించి
నయభయంబు లాతనియడవ్యర్థం ♦ బయినది యోచించి
స్వయముగ నింద్రుని శపింపగల్గియు ♦ శాసించక విడచి
మానసరక్షణకు వేరొక మార్గము గానకపుడు తనకు
తానే శపించుకొనియెను నిట్టుల ♦ "ధరనే నీవరకు
ధర్మము తప్పక యుండిన; గౌతమ ♦ తపసికి సతినైన
ధర్మదేవతయె యిచట శరిగినను ♦ తాకేడు వరకు ఘన

శిలారూపమును దాల్తుగాక నా ♦ శీలము గాపాడ !
బలాత్కరించిన యింద్రుని యత్నము ♦ భగ్నం బవనియెడ !
అనుచు బుభుక్షుడు తన్నంటక ము ♦ న్నహల్య శిలయయ్యె
తనయత్నము విఫలంబవ నింద్రుడు ♦ జనపయనంబయ్యె
ఇంతలో గౌతముడేగుదెంచి తన ♦ యింట నింద్రుగాంచి
అంతయు గ్రహించి జౌడుగరచి కడు ♦ నాగ్రహించి మించి
'ఎంతటిపని కొడిగట్టితివోరా ! ♦ ఇంద్రా ! ఛీ పలువ !
అంతరమెఱుగక కులసతి జెఱుపగ ♦ యత్నించితె ? తులువ !
పాతివ్రత్యము భంగపరుపగా ♦ ప్రయత్నించితివిగా !
నీతినియమములు విడనాడితివా ♦ నీచా ! పొగరణగ
ఈతీరున మమ్మొకరినొకరి నిల ♦ నెడబాపిన నీకు
స్వాతిశయంబణగించెద నిలువుము ♦ శపింతు పోబోకు
పండువంటిసంసారము జెరిపిన ♦ పాపీ ! దురాత్మక
దుండగీడ ! నీవండద్వయరహి ♦ తుండవు యౌగాక !
అని సంయమి ఘనశాపంబిడగా ♦ జనె నింద్రుడు వినుమా
గనుక నో యఖిలధర్మస్వరూప ♦ ఇనకులాబ్ధిసోమా !
ఆ శాపవిమోచన గావింపుము ♦ అనఘా నీవిపుడు
ఈశిలయే యాహల్యసతీమణి ♦ ఇట్లయ్యెను అపుడు
తవపదరజ మహిమంబున యీశిల ♦ తరుణియు గాగలదు
అవతారుండవు నీవెఱుగని దిల ♦ నావంతయు లేదు'
అనుచు ముగించె నహల్య చరిత్రం ♦ బంతయు నమ్మౌని
విని శ్రీరాముడు తనపాదంబును ♦ యునిచెను శిలపైని.
చూచుచుండ తచ్ఛిలువకరిగి యొక ♦ సుందరియై నిలచి
లోచనంబులు న్మీలితములుగను ♦ లోచని కేల్మోడ్చి
రామచంద్రునకు మ్రొక్కిడి యహల్య ♦ ప్రస్తుతించె నిటుల
'శ్రీమనోహరా ! శేషశయన ! ఆ ♦ శ్రితజనపరిపాల !

పురాణపురుషా ! ముకుందమాధవ ! మునిహృదయానంద !
పరమపురుష పాల్కడలిశయన ! కరి ♦ వరదా ! గోవింద !
నిరుపమశుభకర ! నిగమగోచరా ♦ నిఖిలలోకపాల !
సరసిజనయన ! పరాత్పర ! శ్రీహరె ♦ సామగానలోల !
శ్రీనివాస ! సంకర్షణ ! కేశవ ! శ్రీకరపరమేశ !
మానిపోష ! శ్రీమన్నారాయణ ♦ మధుసూదన ! శ్రీశ !
దానవభంజన ! దశరథనందన ♦ దైవరాయ ! శౌరీ !
దీనవరద ! రఘురామా ! అజరు ♦ దేవేంద్రనుతమురారి !
మునుమత్స్యమవై ఘనముగ వేదం ♦ బుల నొసగిన స్వామి !
వనధిని కమఠంబై మందరగిరి ♦ వహియించిన స్వామి !
వరాహమై మును హిరణ్యాక్షుని ♦ వ్వధియించిన స్వామి !
నరకేసరివై హిరణ్యకశిపుని ♦ బరిమార్చిన స్వామి !
ధరనుగొలచి బలినణచిన వామన ♦ వరరూప స్వామి !
పరశువుగొని భూపతులను చెండిన ♦ పరశురామస్వామి !
ననుపాలింపగ నడచివచ్చితి వ ! వినతాసుతగమన !
నినుగని నేకడు ధన్యనైతినని" ♦ అనియెడు సమయమున
గౌతమమహర్షి వచ్చి యహల్యను ♦ గాంచి సతిని గలసి
రాతిని నాతిగ జేసిన శ్రీరఘు ♦ రాముని నుతిజేసి
కౌశికమునీశ్వరుని గొనియాడెను ♦ కౌతుకంబు మీరి.
దాశరథియు లక్ష్మణుడు మ్రొక్కిముని ♦ దంపతులకు జేరి.
అచట నుండి యామువ్వురు మిథిలకు ♦ హరునివిల్లు జూడ
విచిత్రదృశ్యంబులు పలు గాంచుచు ♦ వెడలె వేడ్కతోడ
జనకనృపాలుడు కౌశికరామల ♦ క్ష్మణుల గౌరవించి
అనువుగ సత్కారంబుల జేయుచు ♦ నర్ఘ్యాదుల నిచ్చి
వచ్చిన రాజకుమారు లెవ్వరన ♦ వచించె మునియిటులు
"దెచ్చితి నయోధ్యనుండి వీరలను ♦ దినకర వంశజులు

దశరథతనయులు, రామలక్ష్మణులు ♦ ధైర్య శౌర్యయుతులు
వశులుఁగారు రామునివర్ణింపగ ♦ శశిధరవాక్పతులు
మారీచ సుబాహులు నేజేసెడు ♦ మఘము జెరుపగాను
శ్రీరామునియర్థించి దెచ్చితిని ♦ వారల జంపగను
వచ్చుచు మార్గమునందున రాముడు ♦ వధించె తాటకను
హెచ్చరికతో రక్షించెను జన్నం ♦ బే నొనరింపగను
అహల్యశాపవిమోచన జేసెను ♦ హరువిలు జూడగను
సహజునితో నన్నంటివచ్చె నిట ♦ జనకనృపా!" యనెను.
జనకపురోహితు డహల్యతనయుడు ♦ శతానందమౌని
జననిజనకులగు యహల్య గౌతమ ♦ సంయోగంబు విని
ఇనకులోద్భవుని పవిత్రపాద మ ♦ హిమంబు దలచుకొని
తనువు పులకరింపగ రామునిచరి ♦ తంబును దెలుసుకొని
ఘనుడు కౌశికునివల్లను యాయుప ♦ కారము జరిగెనని
వినిపించెను శ్రీరామచంద్రునకు ♦ విశ్వామిత్రముని
జననచరిత్రము వశిష్టమునితో ♦ జగడంబాడుటయు
ఘనముగ తపస్సుజేసి బ్రహ్మఋషి ♦ గావుటయును మరియు
దేవదత్తమగు మోహినివలచుట ♦ త్రిశంకుస్వర్గముయు
చావగనున్న శునశ్శేపునిమును ♦ సంరక్షించుటయు
మొదలగు మునివృత్తాంతములెల్లను ♦ మోదంబొదవగను
పిదప రాణ్మునిని, రామలక్ష్మణుల ♦ వేమరు నుతించెను.
రాముని ధైర్యస్థైర్య ప్రజ్ఞలకు ♦ భూమీశుడు మెచ్చి
భూమిజకాతడు వరుడైనను కడు ♦ పూజ్యంబనియెంచి
హరునికార్ముకము గొనిరా బనిచెను ♦ అంతిపురమునుండి
బరువగు ధనువునుదెచ్చిరి పలువురు ♦ బలవంతులుఁగూడి
గొనివచ్చిన యాధనువును శ్రీరా ♦ మునకుజూపి నృపుడు
అనఘా! వినుమని జెప్పదొడంగెను ♦ ఆ విలుకథ యపుడు

"మును నిర్మించెను విశ్వకర్మ ఘన ♦ ధనుద్వయము, కోరి
గొనిరా ధనువుల చెరియొక్కటి హరి ♦ యును హరుడును జేరి
హరిహరులకు బల తారతమ్యముల ♦ నరయఁగోరి సురలు
పరమేష్ఠిచె, గల్పించిరి కలహము ♦ బిరబిర హరిహరులు
ఘోరంబుగ బోరాడగ చివరకు ♦ శౌరి విజయుడైన
గౌరీశుడు దేవరాతునకు తన ♦ కార్ముక మొసగిచన
నాటనుండి మాయింటనుండెనది ♦ నరవర ! వినవోయి
పాటిగ నాసుత కూటముగోరిన ♦ పై కిదెత్తవోయి
అమరసిద్ధ యక్షాసుర చారణు ♦ లైన యెత్తలేరు
ప్రముఖు లెందరో గనవచ్చి పరా ♦ భవము జెందినారు
ధనువు తనయలకు సంబంధము యే ♦ మన జెప్పెదవినుము
ధనువునెత్తగల వీరునకొసగెద ♦ తనయను, ఇది వ్రతము.
మున్నొక జన్నము జేయగ భూమిని ♦ దున్నెడుసమయమున
మన్నులోన యొకపేటిక దొరకెను ♦ కన్నెయుండె లోనా
చిన్నదానినే సాకగసాగితి ♦ సీతయనెడు పేర
కన్నకుమారితకన్న మిన్నగా ♦ నెన్ని ప్రేమమలర
మొన్న మొన్న నవలీలగా యీవిలు ♦ యున్న చోటనుండి
పన్నుగ నెత్తెను మాజానకి యొక ♦ పనియేదోయుండి
ఎవరుకదల్పగజాలకున్న యీ ♦ ఈశుని చాపంబు
అవలనునిచె నవలీలయ బలసుత ♦ అరయ నద్భుతంబు
ఇట్టిసుతకు నే తగువరుగూర్పగ ♦ నెంచి వితర్కించి
పట్టితినొక శపథంబిటు జానకి ♦ పరిణయమునుగూర్చి
"హరుని కార్ముకము నెక్కిడువాడే ♦ ధరణిజవరు" డనుచు
ధరణి వీరవరులందర బిలచితి ♦ దద్విషయము వినుచు
అంగవంగ దేశాదుల వీరులు ♦ ఎందరొనిట జేరి
అంగజారివిలు నెత్తగజాలక ♦ శృంగభంగులైరి.

సీతాకళ్యాణము

ఏలపట్టితీ అసాధ్య ప్రతినను ♦ ఇలనెవ్వండైన
శూలి కార్ముకము నెత్తగజాలునె ♦ బాలకు బెండ్లగునా ?
అనుచు నిరంతర చింతాక్రాంతుడ ♦ నైయుంటినిగాన
ఇనకులసోమా ! శ్రీరఘురామా ! ♦ ఇద్దిసాధ్యమైన
ఎక్కిడి మత్సుత సీతను బడయుము ♦ ఇహాపరసుఖవగుము
నిక్కంబుగ యిది నీకొరకై యే ♦ నియమితమో ! లెమ్ము"
అనిన రాఘవుడు లజ్జాపౌరుష ♦ యానందంబులతో
మునికి మ్రొక్కి మునియాజ్ఞాదీవన ♦ లను గైకొని ధృతితో
సురాసురులకును దుర్భరమగు యా ♦ హరువిలు నవలీల
కరములనెత్తుచు నెక్కిడగా నది ♦ విరిగిపడెనునేల.
చదలఃవిరిగినటు శబ్దంబయ్యెను ♦ చాపంబటు పగుల
కదలెను ధారుణికడలులు పొంగెను ♦ గగ్గెనుధ్వని దిశల
గ్రహములుబెదరె నగంబులదరె ది ♦ క్కరులు మ్రొగ్గె మిగుల
స్పృహలఃతప్పి కడుచికాకునొందెను ♦ జీవరాసులెల్ల
దశరధాత్మజులు రామలక్ష్మణులు ♦ ధరణిజాత సీత,
కుశికనందనుడు, జనకుడుగాకను ♦ కొలువులోని మిగత
జనము లులికిబడి విగతచేష్టులై ♦ ఖ్యాతలమునబడిరి
ఘనముగరాముని గౌగలించుకొని ♦ జనకు డతనిజేరి.
అంత జనకుడనె మునితో, "రాముడు ♦ హరునివిల్లు విరచె
సంతసమయె రాముపరీక్షగన నా ♦ శపథంబు ఫలించె
రాముడు జగదభిరాముం డినకుల ♦ సోము డమితబలుఁడు
భూమిజ నాతనికొసగి పరిణయం ♦ బొనరించెద నివుడు"
అనియెడు జనకుని పలుకులవిని ముని ♦ అనె ముదముననిటులు
'అనువుము దశరధనృపునకు శుభలే ♦ ఖన మాహ్వానములు

వడిగా సంభారంబుల గూర్పుము ♦ వైవాహికమునకు"
జడధారిట్లన జనకుడు దశరథ ♦ సాన్నిధ్యంబునకు
తగువారలనపు డయోధ్యబంపెను ♦ తర్లిరాగవేగ
నగరం బలంకరింపగజేసెను ♦ నవనాగరికముగ
సకలంబును సంసిద్ధముచేసిరి ♦ జానకిపెండిలికి,
ప్రకటన పత్రికలంపిరి బందుగు ♦ ప్రజలకు నందరకి
ఇంతలోన దశరథనృపుండు తన ♦ హిత సుతబంధుగులు
ఇంతులు మంత్రులు పురోహితులు సా ♦ మంతులు మరిభటులు
రథగజతురగపదాతి సైన్యములు ♦ రా, నయోధ్యనుంచి
మిథిలకు నరుదెంచిన గని జనకుడు ♦ మిగుల సంతసించి
ఎదురుకోల జని పూజలొనర్చుచు ♦ ఎఱిగి క్షేమమరసి,
ముదమొదవగ దోడ్కొనిచని సౌధం ♦ బుల వసింపజేసి,
దశరథ, కౌశిక రామలక్ష్మణులు ♦ తారసిలగ జూచి
కుశధ్వజుండను తమ్ముని నాతని ♦ కూతుల బిలపించి
మరుదినమున నొక సభను నేర్పఱచి ♦ మంత్రుల రప్పించి
గురు పురోహితులయెడ దశరథ నర ♦ వరుతో సంప్రతించి
దశరథాత్మజుల నల్వురకును తన ♦ తనయ ననుజసుతల
నొసగి వివాహంబొనరుప నెంచెను ♦ యుత్సహించి మిగుల
క్రమముగ శ్రీరఘురామలక్ష్మణభ ♦ రతశత్రుఘ్నులకు
విమలలు సీతాయూర్మిళామాండ ♦ విశ్రుతకీర్తులకు
పరిణయమొనర్ప నిశ్చయించి యొం ♦ డొరులు సమ్మతించి
స్థిరతాంబూలంబులగొని ముహూర్త ♦ స్థిరములు గావించి
జనకదశరథులు తెల్పిరిద్ది తమ ♦ తనయుల తనయులకు
ఘనతరసంభారంబుల గూర్చిరి ♦ కళ్యాణంబులకు
అలంకరించిరి మిథిలాపురమును ♦ అలకాపురివలెను
అలంకృతుల చేసిరి అందరివధు ♦ వుల నందముగాను.

సకలయుంగ సౌష్టంబులచేతను ♦ చక్కదనంబునను
ఒకరికొకరు నేవిధమున దీయక ♦ నొప్పిరియందరును
రెక్కలనడుమను చుక్కలరాయుని ♦ రీతిగబడె సీత
ఒక్కరైన లేరామెకీ డిల, న ♦ యోనిజ సంజాత!
చుక్కలరాయుని ధిక్కరించునా సుందరి వదనంబు
చెక్కు లద్దముల నాగచెల్లు న ♦ చ్చాలి నేత్రద్వయంబు
కలువరేకులను గేరుచుండెనా ♦ కలికి కంటిబొమలు
నలువుగల్గి విలువలెను వంగె నళి ♦ నాక్షి మేను హొయలు
తళుకుబెళుకు నవమృదుల తమంబగు ♦ తమలపాకుబోలు
మిళుకుమిళుకుమని మెరయుదంతములు ♦ మేలగు ముత్యములు
కలవాణివేణి చెలరేగిపారు ♦ యళిబృందము గేరు
పొలుపారగ శ్రీకారంబన దగు ♦ పొలతి చెవులతీరు
చంపకమన తగు నాశికంబు కడు ♦ సొంపెసగుచు నుండె
కెంపుల ఛాయను దొండపండువలె ♦ కెమ్మోవియు యుండె
గళము సొంపు శంఖంబన నొప్పును ♦ గనపిడికెడు కౌను
గోళార్ధములనదగు కుచములు ఘన ♦ వ్యాళహస్తములును
అతివ యూరువులు అరటికంబములు ♦ హంసగమన, బోటి
పతితుల బ్రోవగ బుట్టినయీ భూ ♦ సుతకు 'లక్ష్మి' సాటి.
సీతారాముల కళ్యాణం బని ♦ సేవింపగ జనులు
ప్రీతితోడగాని దెచ్చినొసంగిరి ♦ విరివిగ కట్నములు
పందిళ్ళెన్నియొ గట్టివానికిని ♦ పచ్చని తోరణముల్
అందమలర జుట్టించి జేసిరట ♦ అలంకారశతముల్
ఒకచో హరికథ లొకచో భజనలు ♦ యొకచో గానములు
ఒకచో గంభీరోపన్యాసము ♦ లొకచో నాట్యములు
ఇట్టి వైభవంబులతో నిండెను ♦ పట్టణమంతయును
చెట్టబట్ట సమకట్టగ రాముడు ♦ సీతను ధరణిజను.

అందున వశిష్టగాధేయ శతా ♦ నందాదులు గలసి
చందన కుంకుమ ఫలపుష్పాదుల ♦ సమకూర్పగజేసి
అగరు ధూపదీపంబులు హారతు ♦ లక్షతలను గూర్చి
సొగసుగ నగ్నిని వేల్పి వేదినొక ♦ చోటను నిర్మించి
వధూవరుల గూర్చుండ బెట్టిరి వి ♦ వాహామంటపమున
యథావిధిగ గావించుచుండిరట ♦ యాజ్ఞికంబుగన
సురలు మింట పుష్పంబులు జల్లుచు ♦ చోద్యంబుగ జూడ
నరులు సాష్టాంగముగ ధరపైబడి ♦ నమ్రితతో వేడ
వనితలు హారతులొసగ ధరామర ♦ వరులు స్వరముతోడ
ఘనజట లమరగ వేదాధ్యయనము ♦ గావింపుచునుండ
ఒకయెడ వేశ్యలు నృత్యగానముల ♦ నోడ లెరుగకయుండ
సకలమైన మంగళవాద్యంబులు ♦ చదలంటుచునుండ
గాయకులొకచో కర్ణపర్వముగ ♦ గానము జేయంగ
ఆయురారోగ్యములకై పెద్దలు ♦ యాశీశ్శులనొసగ
సుముహూర్తంబున రామచంద్రునకు ♦ సుదతి సీతనొసగి
సముచిత కన్యాదానమొనర్చెను ♦ జనకనృపుండోదిగి
బరగనులక్ష్మణునికి నూర్మిళనూ ♦ భరతుకు మాండవిని
మురిపెంబుగ శతృఘ్నునకు శ్రుతి ♦ ముదితశృతకీర్తిని
ఇచ్చి యెల్లరకు పరిణయమొనర్చె ♦ నచ్చట ముచ్చటగ
మెచ్చి యెల్లరును దీవనలొసగిరి ♦ మేదిని సుఖులవగ
జనకుడు విద్యుక్తంబుగ, వివాహ ♦ ముల జేసినపిదప
ఘనముగ సంతర్పణలను జేసెను ♦ జనులతృప్తి నలుప
అంతట దశరథుడయోధ్యజనుటకు ♦ నాజ్ఞనొసగ వేడ
దంతి తురగ రథ గోధన దాసీ ♦ దాస జనులతోడ
ఆడుబిడ్డలను అల్లుండ్రను వి ♦ య్యంకుని చుట్టముల
వేడుకతో సాగనంపె జనకుడు ♦ విలపించుచు చాల

సతులు, సుతులు, కోడండ్రు పురోహిత ♦ హితమంత్రులగూడి
క్షితిపతి దశరథుడయోధ్య కరుదెం ♦ చెడుయెడదారినడి
నలుముకొనియె చీకట్లెల్లెడలను ♦ అపశకునములయ్యె
గలిగెదుర్నిమిత్తంబులు పథములు ♦ గానుపింపవయ్యె.
దండిమీర కోదండంబును దో ♦ ర్దండంబును బూని
దండధరుండో దానవుండో యన ♦ తనదు పరశువుగొని
కళవళబడి గడగడవడకుచు ధర ♦ కళబడ దశరథుడు
ప్రళయకాల రుద్రునిచందంబున భా ♦ ర్గవరాముండు
వచ్చి దశరథ వశిష్టాదులగని ♦ వచించె నిట్లపుడు
"ఎచ్చట గలండు మీ రాముడు వడి ♦ ఎరుగబల్కుడిపుడు
రాము డనెడు వాడింకొక డుండగ ♦ రాదిల నేనుండ
భూమీశుల మును చెండాడిన విధ ♦ మున రామునికండ
కావరమణచెద నిక్కచుండె శివ ♦ కార్ముకమును విరచి"
నావిని రాఘవు డేగుదెంచి యనె ♦ నగుచు శిరమువంచి
'రాముడ నేనే, దండము, భార్గవ ♦ రామా ! గైకొనుము
ఏమియొ యనుచుంటివి నాతోపని ♦ ఏమి యానతిమ్మ'
నావిని భార్గవరాముడు, రాముని ♦ దీవనగావించి
ఏవగింప దొడగెను రాముని యి ♦ ట్లెసగి యాగ్రహించి
'గాజులు ధరించిదాగిన దశరథ ♦ రాజ తనయ! రామా!
రాజులనెల్లర వధియించిన "భా ♦ ర్గవరాముడ" విను మా
రామనామ మింకొకనికి యుండగ ♦ రాదు నాకుదక్క
కామవైరి విలువంచితి నను కడు ♦ గర్వమొంది నిక్క
తగదు తగదు నీమాత్రపు వీరుడు ♦ ధరలేడను కొనకు
ప్రగల్భంబులాడక నావిల్లును ♦ బట్టుము యిదివరకు
నీవు విరచినది జీర్ణంబైనది ♦ నిటలాక్షునిది యది
ఈవిలుఘనమైనది యెత్తగలే విందిరేశునిదిది

మునుహరి హరులీ విలులరెంటిగొని ♦ పోరిన శివుఁడోడి
తన విలునొసగెను దేవరాతునకు ♦ తదాదిగానుండి
అది జనకునిచే పూజింపగబడె ♦ అది విరచితివీవు
ఉదధిజపతి, విజయుండై ఋచీకు ♦ కొసగెను తన ధనువు
తనయున కీయగ ఋచీకుండు, యా ♦ తనివలనే గొంటి
గనుమదియే యిది దీననృపుల నిల ♦ గడ దేర్చుచునుంటి
ఓరీ ! నీవా విలువిరచితి వని ♦ యుబ్బకు గర్వమున
నారిగూర్చి యీవిలుతో బోరుము ♦ నాతో యుద్ధమున
ననుగెలచిన నిను 'రాముండ'నియెద ♦ నరవరగాకున్న
నినుబరిమార్చెద మును క్షత్రియులను ♦ దునిమిన విధంబున''
అనుచువిల్లు నొసగంగ దాఁగొని ♦ యంబును సంధించి
అనియె రాఘవుడు భార్గవరాముం ♦ డడలగ కోపించి
"పరశురామ ! నీవేమన్నను యీ ♦ వరకు యూరకుంటి
శరమును విడచిన, జచ్చెదవటంచు ♦ సంశయించుచుంటి
కంటులేని బ్రాహ్మణుండవని నిను ♦ కనికరించుచుంటి
కంటివె వైష్ణవబాణ మమోఘము ♦ వింట గూర్చియుంటి
కావున యీయస్త్రంబున కెర,వడి ♦ గను బరువుము యిపుడు"
నావిని శ్రీరఘురాముని కనియెవి ♦ నమ్రిత భార్గవుడు
'మును నార్జించితి తపమున లోకం ♦ బుల వానినిగూల్చి
ననురక్షింపుము శ్రీరఘురామా ♦ నాపై దయదాల్చి
ఇంత పరాక్రమవంతుడ వని ని ♦ న్నెరుగనైతి రామా' !
అంతరమెరిగితి తొలగెన జ్ఞాన ♦ సంతమసము వినుమా
శ్రీమన్నారాయణుండవని తెల ♦ సికొంటి నినునేను
ఏమన మానవు లెక్కడ లేరిది ♦ ఇది గాకుండగను
స్మరణ కొచ్చెమును బాల్యంబున తప ♦ మాచరింపనేను
హరిపరిసన్నుడై బల్కెను దశరథ ♦ ఆత్మజుడై తాను

"అవతరించి శ్రీరాముండన యా ♦ హల్యను బ్రోతునని
అవనిజ నాలిగగొని మరుదర్శన ♦ మనుగ్రహింతునని"
ఇపుడు దెలసె'హరి' వీవేరామా ♦ అపరాధముగాచి
కృప ననుగనుమా "రామా" యని పలి ♦ కిన, శరమునువిడచి
గరిమెతోడ రాముండుగూల్చె భా ♦ ర్గవలోకంబులను
అరిగె భార్గవుండంతట మహేంద్ర ♦ గిరిని వసింపగను.
మిన్నుముట్టు మంగళవాద్యంబులు ♦ మోయిమఱపుచునుండ
కన్నులపండువుగా పురంబుకల ♦ కలలాడుచునుండ
జయజయ ధ్వనులతో జనములు పుష్పా ♦ క్షతలు జల్లుచుండ
వయోవృద్ధు లాశీస్సుల బల్కగ ♦ వారకాంతలాడ
అంగనామణులు రంగుమీరగను ♦ మంగళములు బాడ
పొంగుచు దశరథు డయోధ్యజేరెను ♦ పుత్రాదులతోడ.
సతులు సుతులు కోడండ్రలతోడను ♦ క్షితిపతి దశరథుడు
అతులితమా భాగ్యభోగ్యములతో ♦ అలరారుచునుండు.
ఇంతవరకు ఇదిబాల కాండమట ♦ ఎవ్వరైననుదీని
నంతతంబు వినవ్రాయ చదువ మో ♦ క్షంబుగల్గు భువిని.
"రామరామ శ్రీసీతారామా ♦ రామ రామ యనుడి.
రామయనెడు తారకమంత్రామృత ♦ రసముగ్రోలి మనుడి
శ్రీరామహరే రఘురామహరే ♦ సీతారామహరే
తారకనామహరే రామహరే ♦ దశరథరామహరే"

'అయోధ్యాకాండము'

చిరకాలము దశరథుండు రాజ్యము ♦ క్షేమకరంబుగను
పరిపాలించియు నెంచె రామునకు ♦ పట్టముగట్టగను
వశిష్ఠవామానిని యష్టమంత్రులను ♦ పౌరులబిలపించి
విశదంబుగ తద్విషయముదెల్పిన ♦ విని యెల్లరుమెచ్చి
రామ యౌవరాజ్యాభిషేకమును ♦ రయముననర్పవేడ
సామిబల్కెనిటు సంశయాత్ముడై ♦ సభాసదులతోడ
'శ్రీరఘురాముని యువరాజునిగా ♦ జేతుననగమీరు
చేరిమారుబల్కక 'సరి'యంటిరి ♦ చిత్రముమీతీరు
అవనిజపతి పరిపాలనకై మీ ♦ రాత్రమంద నేల?
అపకటముగ రాజ్యంబేలితినా? ♦ అవనినినే జనుల
నవమానించితినా? లేకనుమరి ♦ అఘములచేసితినా?
అవలేపముజెందితినా? లేకను ♦ అసత్యమాడితినా?
తప్పుడుకార్యంబుల జేసితినా? ♦ ధర్మముదప్పితినా?
జెప్పుడువెరువక నదిగాకుండిన ♦ క్షితి నేలగలేనా?
అనినవారలిట్లనిరి దశరథుం ♦ డానందముజెంద
'మనుజనాథ! మీపరిపాలనమున ♦ మాకులేదు బాధ
ఐనను శ్రీరఘురామునందుగల ♦ యాసక్తిని వినుడీ
భానుకులీనుడు శ్రీరఘురాముని ♦ పాలన కాశపడి
యుంటిమి మోహితులైతిమి యాతని ♦ యుదారగుణములకు
కంటిమి వింటిమి రామచంద్రుని ఘన ♦ కార్యము లీవఱకు
రాముని సద్గుణజాలమొన్న ఫణి ♦ రాజైనను తగడు
రాముడు సద్గుణధాముడు సీతా ♦ రాముడధికయశుడు
సర్వభూతముల తనవలెజూచుచు ♦ సంచరించువాడు
గర్వముజెందడు యొగ్గుతలంపడు ♦ కరుణామయుడతడు

పరభామల తనతల్లులవలె మది ♦ భావించుచునుండు
పరవిత్తంబుల కపేక్ష జెందడు ♦ పరమసాత్వికుండు
సకలధర్మముల నెరిగిన శీలుడు ♦ సత్యపాలకుండు
అకళంకుం డాశ్రితజనరక్షకు ♦ డస్త్రశస్త్ర ఘనుడు
ఇట్టిఘనున కీపట్టముగట్టగ ♦ నిచ్ఛగల్గెగాని
ఎట్టితప్పులును మీయెడ లేవని ♦ ఎరుగబల్కనవిని
పట్టరానిసంతోషము జనింప ♦ ప్రభువు దశరథుండు
పట్టాభిషేకమునకు ముహూర్తము ♦ పెట్టించెను యపుడు.
పట్టణమలంకరింపగ జేసిరి ♦ స్వర్గతుల్యముగను
గట్టిరితోరణములు వందిళ్ళకు ♦ కలకలలాడగను.
రాజీవాక్షుని రఘురాముని దశ ♦ రథుండు రప్పించి
రాజకీయవిషయంబు లతని కే ♦ ర్పడనుపదేశించి
ప్రకటముగ శ్రీరామచంద్రునకు ♦ పల్కెముదముతోడ
"నీకు యౌవరాజ్యాభిషేకమును ♦ నిశ్చయించినాడ
తనయ! నీవు రాజ్యంబుచేయుటకు ♦ జనులు గోరుచుండె
వినుము నీవు రాజ్యంబుజేయ మది ♦ వేగిరబడుచుండె
అదియుగాక చిరకాలంబేలితి ♦ యవనిని రాజ్యంబు
ముదిమినిజెందితి దృష్టిదొరంగెను ♦ పోయె నాబలంబు
కావున నీవీ భూభారంబును ♦ గైకొనంగవలయు
నీవు సీతతో నిరశనవ్రతమును ♦ నేడు జేయవలయు
రేపటి యుదయము అభిషేచన మొన ♦ రించెదరిట నీకు
తాపసి వశిష్టుడువచ్చి నినునియ ♦ తస్థునిజేయుటకు
త్వర యీశుభమును దెలుపుము సీతకు ♦ తల్లులముగ్వురకు
భరతశత్రుఘ్నులిట లేకుండుట ♦ కారతగల్గె మనకు
అనవిని రఘురాముండరిగెను తన ♦ యంతఃపురమునకు
అనువగుసంభారంబులగూర్చిరి ♦ అభిషేచనమునకు

ఈవిభవంబును గని మంథరయను ♦ ఇంతి కైకదాసి
పాపి! తొత్తు, గయ్యాళిగంప, తన ♦ దేవిని వడిగలసి
కైకమనంబున యీర్ష్యజనించెడు ♦ కైవడియన నిటుల
'నీకొకింతయును తెల్వి లేదహహ ♦ నిర్భాగ్యవు మిగుల
నేటితోడ నీసుఖములు తొలగెను ♦ నీచత్వము గలిగె
కూటికిగుడ్డకు కరువౌదువు నీ ♦ గొప్ప కాటికరిగె
ఏమియున్నదిక మోసపోయితివి ♦ హీనదశ ఘటించె
రామునకు రాజ్యాభిషేకమట ♦ రాజు జేయనెంచె
మురియుచునుంటివి మగడు మగడనుచు ♦ మోసమెరుగలేక
త్వరితము పట్టము గట్టుచునుండెను ♦ భరతు డింటలేక
రాము డఖిలభోగంబుల నొందుచు ♦ రారాజైయుండ
భూమీశుని పదసేవకుడగు నీ ♦ పుత్రుండతని కడ
రామచంద్రునకు కౌసల్యసతి ♦ రాజమాత వినుము
ఆమె కూడిగము జేయవలెను నీ ♦ వమ్మాయిది నిజము
భరతునకే రాజ్యం బొసగుటకై ♦ ప్రయత్నించి చూడు
నిరోధించు మెట్లైనను యీశుభ ♦ నిర్ణయంబు నిపుడు
నీకు యిట్టిదుస్థితిఘటిల్లింపగ ♦ నేనోర్వగజాల
నీకుమారుని శుభంబు గోరినే ♦ నివేదించి తిటుల
అనుమంథర పలుకులచే రాముని ♦ అభిషేచనమెఱిగి
మన ముప్పొంగగ కైకభూషణము ♦ మంథరకొక టొసగి
రామపట్టాభిషేకము దూరగ ♦ రాదని వారించి
రామునిపైగల వాత్సల్యమున వి ♦ రాజిలె మై మఱచి
ఐనను మంథరదుష్టబోధచే ♦ అట్టి ప్రేమతొలగి
బూనెనీర్ష్య కైకేయి రాఘవుని ♦ పైని కరము యలిగి
రాముని యడవులబంపి భరతునకు ♦ రాజ్యమొసగ నెంచి
భూమీశుండా రాత్రిని యంతః ♦ పురమరుగుటమెంచి

మంథరతో తనవాంఛితమొందెను ♦ మార్గములరికించి
అంధకారమయమగు కోపగృహ ♦ మందుబ్రవేశించి
శిఖముడివిడగను యొడలురక్కుకొని ♦ జీర్ణవస్త్రములతో
ముఖము కరద్వయమందుసనిడుకొని ♦ ముక్కుచు మూల్గులతో
వేషభాషణ వివర్జితయై కడు ♦ విషాదంబుతోడ
రోషకషాయితలోచనియై ధా ♦ రుణిబడె నృపువేష.
కైకయిటులబడియుండగ ధరణీ ♦ కాంతుండరుదెంచి
కైకకోపమోదార్పగ నెంచెను ♦ కనలియుంటగాంచి
వచ్చిన కాంతునివిదళించెడు మగు ♦ వనుగని దశరథుడు
"ఇచ్చెద నీకెద్దైనను కోరుము ♦ ఇంతీ! నీతోడు
వగవకు నీవాంఛితములుదీర్చెద ♦ వచియింపుము" యనగ
మగువకైక తెగువరియై యనెనిటు ♦ మగనిమనము కలగ
"వినుము తొల్లి శంబరునియుద్ధమున ♦ విపత్సమయమందు
అనుగ్రహించితివి రెండువరములు ♦ అవ్వి వేడుకొందు
ఇప్పుడెగావలయును వానిని నీ ♦ విచ్చెదవా" యనగ
'తప్పకనిచ్చెద నడుగుమ'నుచు నా ♦ దశరథనృపు డడుగ,
నివేదించెనిటు కైకవరంబుల ♦ నృపునకు నిర్భీతి,
అవధరింపుమన్నాథ! వరంబుల ♦ వివరంబులరీతి.
"భరతునికే రాజ్యాభిషేక మే ♦ ర్పడగజేయుటొకటి!
బరగ రాము పదునాల్గేండ్లడవికి ♦ బంపుట మరియొకటి!
జడలుదాల్చి వల్కలములధరించి ♦ జనవలెరాముండు
అడిగితి యిమ్మావరముల రెంటిని ♦ యనగ దశరథుండు
విస్మయమొందుచు కైకకనెను నీ ♦ వృత్తి దెలసుకొంటి
అస్మత్సతివని నమ్మితి దుర్మతి ♦ వనుచు నరయకుంటి
క్రూరవ్యాఘ్రిమవు దెచ్చుకొంటినిను ♦ కొంపముంచుకుంటి
శ్రీరాముడు నీకెట్టియపకృతి ♦ జేసెనె? ♦ నీవంటి

జ్యేష్టను జేర్చితిఎంచి మంచిదని ♦ చిచ్చుబెట్టుకొంటి
భ్రష్టురాల! దుర్బుద్ధిని విడువుము ♦ బ్రతిమాలుచునుంటి
రాముని విడువగజాలనునే నీ ♦ రాజ్యమైన విడతు
కామిని! వేరొకవరమును వేడుము ♦ కాదనకను యిత్తు
అనుచు మూర్ఛితుండై దశరథ నృపు ♦ డవని కొదిగెగాని
కనికరించ దణుమాత్రింబైనను ♦ కైక కఠినమూని
తెప్పరిల్లి దశరథ నృపుడామెను ♦ తిర్గివేడెగాని
ఎప్పటివలె తనపట్టును విడువక ♦ యింతికైకవిభుని
దెప్పుచు మదినొప్పింపగ దూరుచు ♦ తిట్టసాగె నిటుల
"తప్పకవరముల నిచ్చెదనని శప ♦ థంబుజేసి మరల
వెనుదీయుట ధర్మంబెమొకట యటు ♦ విరమించగనేల!
ఇనకులోద్భవు లసత్యవాదులని ♦ యెంచనైతి చపల
చిత్తుడవై యిట్లాడగతగునే ♦ ఛీ! ఛీ! క్షితిపాల
పొత్తుపొసగదిక నీకును నాకును ♦ పొమ్ముపొమ్ము యవల
వేడినవరముల నిచ్చెదవా? నను ♦ వెడలి పొమ్మనెదవా?
ఆడియు తప్పని వాడవగుదువా ♦ అపయశ మొందెదవా?"
అనుచు నిష్ఠురంబులు బల్కెడియా ♦ యతివకు విభుడనెను
'మనగజాల శ్రీరాము విడచియే ♦ మాత్రింబీ ధరను
రాముని నెడబాసిన పిమ్మట యీ ♦ రాజ్యమేల నాకు
రామునితోనే నడవికి జనియెద ♦ రాజ్యమిచ్చి నీకు
భరతునిగూడి యయోధ్యను పాలిం ♦ పవే కపటురాలా!
తిరిగినిన్ను బ్రతిమాలెద పదముల ♦ కెఱగెదనే యబల
కరుణింపుము శ్రీరాముని బంపకు ♦ కారడవులలోకి
ధరలో నాకపకీర్తిని దేకుము ♦ దయయుంచుము కలికి
వినుము నాదుఖిన్నపమాలింపుము వేఱువరము వేడు'
అనుచువేడి నిష్ఫలమాటంగని ♦ అవనీనాథుండు

పడతి యడుగులను బడుచు స్వేదముల ♦ దడుపుచు వడకుచును
ఎడనెడ మూర్ఛిల్లుచు లేచుచునట ♦ గడపెను నిశి తాను.
అంతలోన యరుణోదయమాయె న ♦ నంతకాంతితోడ
మంతువుయగు శ్రీరాముండని జన ♦ మంద రెదురుజూడ
వశిష్టముని - కశ్యప గౌతమ జా ♦ బాలి వాసుదేవ
ఋషులగూడి రాజ్యాభిషేక ఘన ♦ ఋతిరొనర్చిబోవ
వచ్చి రాజగృహమందుజొచ్చి పరి ♦ వారంబులబిలచి
వచ్చి వేచియున్నట్టి జనములకు ♦ వసతుల నేర్పరచి
అభిషేచనమునకటవలయు పదా ♦ ర్థంబులన్నిగూర్చి
ప్రభువు దశరథుడు రాకుండుటచే ♦ ప్రబలినరొదదీర్చి
కైకగృహంబున నృపునిజాడెరిగి ♦ కబురుబంపనెంచి
ప్రాకటముగ దోడ్కొనిరా సూతుని ♦ పనిచె హెచ్చరించి
తపసియాజ్ఞ సూతుండు కైకయం ♦ తఃపురంబుజొచ్చి
అపకృతుడగు దశరథునకు వశిష్టు ♦ నాజ్ఞదెలపి నిలచి
బదులువలుకకను కదలక మెదలక ♦ బడియుండిన నృపుని
వ్యథకు కారణంబెరుగకయుండిన ♦ పరికించుచు దరిని
కైకయాజ్ఞనిడె రామునటకు త ♦ క్షణంబుగొనిరాగ
"ఊఁకొట్టెను దశరథుడు తదాజ్ఞకు ♦ యువిదవరములొసగ.
తత్క్షణంబు రాముండు సూతునిచె ♦ తద్విషయంబెరిగి
స్వక్షేత్రంబును విడచియు లక్ష్మణ ♦ సహితుండైయరిగి
జనని కైకకును జనకుడు దశరథ ♦ జనపాలురకెఱగి,
దును కొందుచు దృక్కులక్కగనకదు ♦ దుఃఖాంబుధి మునిగి
తనతో నేమియుబల్కకున్న తన ♦ తండ్రివిధము గాంచి
వినయంబున కైకేయికియిట్లని ♦ విన్నవించె మించి
'ఏమి మునిగెనోయమ్మ జనకుడిటు ♦ నేడ్వకారణంబు
ఏమి పాపమొనరించియుంటినో ♦ యెందుకు కోపంబు

తప్పుడుపనులేమైన జేసితినో ♦ దబ్బరలాడితినో
తప్పితినో ధర్మంబెద్దైనను ♦ తగవులదెచ్చితినో
తినయానతిమీరితినో లేకను ♦ తల్లులదిట్టితినో
జనులకు నపకృతిసల్పియుంటినో ♦ యనుజులదూరితినో
పరదారావిత్తంబుల హరించి ♦ బాములబెట్టితినో
గురుద్రోహం బొనరించినాడనో ♦ కులంబుచెడినానో
కానక నన్నరనిమిషంబైనను ♦ గడుపని జనకుండు
కానడేమినను కనులవిచ్చి నా ♦ ఖర్మమేమినేడు
తల్లీ! నీవువచింపుమమ్మయిక ♦ తడవుచాయకమ్మ
తల్లడిల్లి దగ్ధంబగుచుండెను ♦ యుల్లము గనవమ్మ
తల్లీ! నావల్లనెయిట్టివిషా ♦ దంబుగల్గెనేని
ఇల్లువిడచి పొమ్మన్నపోయెదను ♦ యిష్టంబగునేని
అగ్నిలోనబడుమన్నను బడియెద ♦ అంబుధిలోనబడి
మగ్నమయ్యెదను ఆజ్ఞయైన మరు ♦ మాటాడకవినుడి
జననీ! తలిదండ్రులకును సంతో ♦ షంబుగూర్పనేను
తనువర్పించెద ఆడినప్రతిజ్ఞ ♦ తప్పావాడగాను
అనుచు దీనుడైబల్కుచున్న రా ♦ మునకనె నిటుకైక
'తనయ! లేదునీదోషంబణుమా ♦ త్రింబునిందు; వెనుక
ఆచరించి సమరంబు శంబరని ♦ శాచరునితో తాను
నాచేరక్షితుడయ్యె మూర్ఛబడి ♦ నాథుండదిగాను
కోరుకొమ్మనియె వరములరెంటిని ♦ కోరక యువినాడు
కోరితినేడవి యందొక్కటి నా ♦ కొమరుడు భరతుండు
నీకుబదులురాజగుట; రెండవది ♦ నీవుదాల్చి జడలు
ప్రాకటముగ వల్కలములధరించి ♦ పదునాల్గబ్దములు
దండకాటవి నివాసముండుటయు ♦ తనయా! కోరితినీ
రెండువరంబుల; వానిదెల్పుటకు ♦ లేదు బిడియమూని

చెప్పజాలకున్నాడు నిన్నుగని ♦ చిన్నబోవుచేత
ఇప్పింపుము తద్వరద్వయమునా ♦ కినకులసంజాత !
సత్యవాక్యపరిపాలునిజేయుము ♦ జనకునిశ్రీరామా !
ప్రత్యయుతుడవై పితృవాక్యపరి ♦ పాలుడవైమనుమా
ఈవడివికి వడిబోయి భరతునకు ♦ ఇమ్మారాజ్యంబు
ఈవిజూపి గల్పింపుస్థిమిత మవ ♦ నీశునకు శీఘ్రింబు
వావిని శ్రీరఘురాముండనియెను ♦ నగుచు కైకకిటుల
భూవిభుడీ స్వల్పంబునకై యిటు ♦ పొగిలిపొక్కనేల
నీవడిగినవరముల గొనుమమ్మా ♦ నేనరిగెద వనికి
ఆవాహనమంపుడు భరతునకై ♦ అధిపుజేయ పురికి
అనుమానంబు నొకింతవలదు మీ ♦ యాజ్ఞకుబద్ధుడను
జనకునిజాగ్రితగా గాపాడుము ♦ జననీ వేడెదను
సీతా కౌసల్యలకీవిషయము ♦ జెప్పితిరిగివత్తు
జోతలుగైకొనుమమ్మా నీకును ♦ జ్ఞాతి కివియె జేతు
అనుచు, తండ్రి, "హా రామా" "రామా" ♦ యనుచు నేడ్చుచుండ
జనెను జననికౌసల్యను రాముడు ♦ గనగననుజుతోడ
అంతజనని కెరిగింప రాఘవుం ♦ డవనీశునియాజ్ఞ
చింతిల్లుచు ధారుణిబడి మూర్ఛను ♦ జెందెను కౌసల్య
కొంతవడికి తెల్వొంది రాముగని ♦ కుందికుములుచుండ
వంతవలదనుచు రాముడు ధైర్యము ♦ వచియింపుచునుండ
అంతవరకు శాంతంబుగనుండిన ♦ అనుజలక్ష్మణుండు
దంతంబులు పటపటగొరుకుచుయనె ♦ తండ్రిదశరథుండు
కాంతాలోలుండై శ్రీరాముని ♦ కాంతారముబంప
కాంతకైక యెవరమ్మా? ధరణీ ♦ కాంతుడెవడు ? తలప
అంతకుండ నాకోపంబెరుగరు ♦ అవనిలోనయెవరు
అంతరాయమును గల్పించెదువా ♦ రంత మొందగలరు

మంతువుగానే జేసెదరాముని ♦ మహికంతకు నిపుడు
చింతదొరగు మమ్మాయను తమ్ముని ♦ జేరిరాఘవుండు
'అంతటివాడవె నీవు తమ్ముడా ! ♦ అరయునె నీశక్తి
ఇంతకోపమూనంగ తగునె నే ♦ నెరుగుదు నీభక్తి
తామసంబునను తామసియగు నని ♦ తలపవె లోకోక్తి
కామాదరిషడ్వర్గ విజయమును ♦ గలుగువాడె వ్యక్తి
తల్లిదండ్రిలాజ్ఞైదైనను సరె ♦ తగదు దూషణంబు
యుల్లంఘింపక పాటించుటయే ♦ యుత్తమధర్మంబు'
అనుచుననుజు శాంతింపజేసి తన ♦ జననిని యోదార్చి
జనెను రాఘవుడు సీతకు దెలుపగ ♦ వనమరుగుట గూర్చి
వినిపించుచు తద్విషయంబెల్లను ♦ విపులంబుగ సతికి
అనెను రాముడక్షుల నీరొల్కగ ♦ జనియెదనే వనికి
పదియునాల్గువత్సరము లడవిని ని ♦ వాసంబొనరించి
పిదప వచ్చెదను మజ్జనకుని సం ♦ ప్రేషము పాలించి
అంతవరకు నీవత్తమామలకు ♦ యణకువగాయుండి
శుంతవై ప్రశాంతంబుగ గడుపుము ♦ జానకి ! యిటనుండి'
నావిని జానకిరాముని కనెనిటు ♦ నన్ను విడచిబోవ
జీవితేశ్వరా ! భావ్యంబే వ ♦ చ్చెదనిను వని గొలువ
నీవు వనంబేగిన పిమ్మట యిట ♦ నిమిషముండ గలనా !
పావనమగు నీపదపంకజ సే ♦ వనువిడి మన గలనా!
సతికిపతియెగతి పతితోడను సతి ♦ సతతముండవలయు
పతితో సమముగ సుఖదుఃఖంబులు ♦ సతియు బొందవలయు
అనెడు సతికి రాముండనె నిట్టుల ♦ అయ్యోవినవుగదా
వనములోన నీవిడుముల బడలే ♦ వరయు వచటిబాధ
పులులు సింగములు ఖడ్గమృగంబులు ♦ పులుగులు తోడేళ్లు
ఎలుగులు రేచులు ఎనుబోతులు మ ♦ త్తేభంబులు లేళ్లు

పాములు కోతులు కొండముచ్చులును ♦ పందులు కుందేళ్ళు
దోమలు చీమలు మండ్రగబ్బలును ♦ దుప్పు లెర్రతేళ్ళు
వసియించును తద్వనమున నవిగని ♦ భయమొందెదవీవు
కసవుకంటకాదులు గలపథముల ♦ కాలనడవలేవు.
అదియుగాక తద్వని నివసించెడ ♦ రసుకులుపెక్కండ్రు
బెదరించెదరె గ్గొనరించెదరతి ♦ భీకరులగువాండ్రు'
అనుచు నెన్నియోవిధముల వారిం ♦ చిన నేమియువినని
జనకజనుంగొనిపోవ రాముడొ ♦ గెను తనసమ్మతిని.
అంతలక్ష్మణుం డన్నకు మ్రొక్కుచు ♦ ననెను "నేనుగూడ
కంఠం తంబగువరకు నటవిలో ♦ గడిపెదసీతోడ
సీతారాముల నిత్యసేవనా ♦ జీవనంబుధరను
ప్రాతను భ్రాతను భవద్వియోగము ♦ భరియింపగలేను
సన్నుతాంగ నీవేగిన నయోధ్య ♦ శ్మశాన సమమగును"
నన్నుగూడగొనిపొమ్మా యన్నా ♦ నిన్నర్థించెదను'
అనుచువేడు తమ్మునితనతో ర ♦ మ్మనమని జానకితో
ధనువు లమ్ములనుగొని వెనునడచెను ♦ అనుజు లక్ష్మణునితో
వనమరుగుటవిని కనులనీరునిడు ♦ వశిష్ఠసూతులతో
జని రాముడు కైకేయిగృహమునకు ♦ ననెనిటు జనకునితో
'జనకా! దండప్రణామంబులివె ♦ గొనుము జేయుచుంటి
జనకజ సౌమిత్రులతోడను నే ♦ వనికి నేగుచుంటి
ఎనిమిదారు వత్సరములుగడిపిన ♦ వెనుకవత్తు మిటకు
వనమరుగుట మాకనుజ్ఞనొసగుము ♦ వ్యథనొందగబోకు'
అనుచుండగ కైకేయి వల్కలము ♦ లచటికిగొనివచ్చి
జనకజకును రఘురామునకును ల ♦ క్ష్మణునకు నవియిచ్చి
మునివేషంబులధరించి యరణ్య ♦ మునకు వెడలుమనిన
కనలి వశిష్ఠమునీశుండనెనిటు ♦ "కైకా! యిదితగునా

జనకజకును వల్కలముల నొసంగ ♦ సమంజసముగాదు
అనుగామినియై నడచెడు సాధ్వికి ♦ అవియివ్వరాదు
తొలుతరాము మాత్రింబె వల్కలము ♦ తోడవనికి వెడల
బలికిజానకికి కూడ నొసగనివి ♦ బాడియె యిదిమేలా ?
వలువలు సొమ్ములు జానకి కొసగుడు ♦ వలసినంత వరకు
"వలదు," జానకీ! ధరింపకుము వ ♦ ల్కలమువద్దు నీకు".
నావిని ధరించె నన్నదమ్ములా ♦ నారవస్త్రములను
భూవిభుండు తద్దృశ్యము గనుగొని ♦ పొగలిదుఃఖముునను
రామా! రవికులసోమా! తారక ♦ నామా రిపు మధన!
కామిని కైకకు వరముల నొసగితి ♦ కామాంధత్వమున
తప్పజాలకున్నాడ వరంబుల ♦ ధర్మము విడజాల
తప్పొనరించితి నీవడవికి జన ♦ తనయా! మనజాల
అటవికి వచ్చెదనేనుగూడ నిలు ♦ మనుచు సతినిగాంచి
కటకట! ఘోర మొనర్చితివే నీ ♦ కన్నతలినిమించి
కేకయభూపతి యింట బుట్టితివి ♦ కాకోలము వలెను
నాకుమృత్యువై యిట బెరిగితివే ♦ నాలిముచ్చు వలెను
కైకా! నీవీ భోగభాగ్యములు ♦ గట్టికొనుము తలను
నీకొమరునికే, రాజ్యము నొసగుము ♦ నే వనికరిగెదను
అనెడు జనకునకు ననియెరాముడిటు ♦ 'అయ్యా యిది తగునా
అనుభవింప గావలె విధివ్రాతను ♦ హరిహరేంద్రులైనా!
జననికైక నిపుడేమనిన ఫలమో ♦ జనము లేదు గాన
కినియకు, నీవిచ్చటనే యుండుము ♦ క్లిష్ట మోర్వుమ"నిన,
కనులనీరములు యొల్కగ తనయుని కౌగలించి, "రామా!
ఇనకుల సోమా! సురక్షితంబుగ ♦ ఏగి వనికి రమ్మా
మునులసేవనము తప్పకుమా వన ♦ మున సుఖివై మనుమా
తనయా! సర్వశుభంబుల గనుమా ♦ ననుమది మరువకుమా."

అనెడు దశరథునియాజ్ఞనుగొని కై ♦ కమ్మకెరగివడిగ
జనె సీతారామలక్ష్మణులు కౌ ♦ సల్యసెలవుగొనగ
శ్రీరాముని పట్టాభిషేకమటు ♦ చెడిన విషయమెరిగి
జేరిప్రజలు కైకమ్మనుదూరిరి ♦ చింతాబ్ధినిమునిగి
జనకునాజ్ఞ పరిపాలింపగ రా ♦ జ్యంబునువిడచి వని
కనుగమింప సతియును తమ్ముండును ♦ జనదలచిన సుతుని
గని విశ్లేషము భరింపజాలక ♦ కౌసల్యాదేవి
కనులనీరునిడి సర్వసౌఖ్యములు ♦ గాంచవాడు భావి
మాపురనాశీర్వదించి సముచిత ♦ ముగాను జనిజనక
భూవరసుత సీతకు ధర్మంబులు ♦ బోధించెను; వెనుక
ముగ్గురువెడలి సుమిత్రకు దెలిపిరి ♦ మొక్కుచు విషయమును
దగ్గరదీయుచు దీవించె సుమి ♦ త్రాసతి వారలను
పిదప లక్ష్మణున కనియెను సుమిత్ర ♦ ప్రీతితోడ నిటుల
"వదినను యన్నను కనిపెట్టుము వని ♦ సదా వేయికనుల
తనయా! శ్రీరఘురాముని యికనీ ♦ తండ్రిగ గనుగొనుము
వనమయోధ్యగా, వదినను ననుగా ♦ గనుగొని సుఖివగుము
మంతువు, గురు, దైవంబనిరాముని ♦ మరువకెపుడు యెందు
ఇంతకంటె నీకిహాపరసాధన ♦ మింకొక్కటిలేదు
ఇంతిసీత 'రమ' ఈతడు 'శ్రీహరి' ♦ వేగుమిది గ్రహించి"
అంతట సీతారామలక్ష్మణులు ♦ అరద మధిష్టించి.
సుశ్శకునంబవకౌ సల్యాదులు ♦ శోకింపుచునుండ
ఇస్సీ విధియిటు వ్రాసెనాయనుచు హితు ♦ లడలుచునుండె
వశిష్టాది మునిపుంగవు లాశీ ♦ ర్వాదులాడుచుండ
దశరథుండు 'హారామా'యని మది ♦ తలరి యేడ్చుచుండ
దురుసుగ కైకను దూరుచు యెల్లరు ♦ దురపిల్లుచునుండ
పురజను ల రదము వెంబడి బడి వడి ♦ బరువెత్తుచునుండ

సీతారాములకును లక్ష్మణునకు ♦ జేజే లనుచుండ
సూతుడు సుమంత్రు డరదమువడి వల ♦ కడకునడుపుచుండ
'మడుగు డడవిజన నుడుగు'డనచు జను ♦ లడలుచు విలపింప
వెడలిరయోధ్యను విడనాడుచు కా ♦ రడవిని వసియింప.
రాముడుసతితో నడవికిజను కా ♦ రణమున నెల్లరును
ఏమియుదోచకయుండి రయోధ్యను ♦ ఎచ్చటజూచినను
జడతగల్గి జను లెల్లరుపుడమిని ♦ బడిరి దుర్భరంబు
కడలులుపొంగినవిధ మయోధ్యలో ♦ గన్పడె చలనంబు
హోతలగ్నిహోత్రంబుల వేల్వరు ♦ యుత్సాహము లేక
పాతివ్రతలును భర్తలయెడబడె ♦ పరాకుమతిలేక
రహిరహితంబై 'రామ' 'రామ'యని ♦ రాత్రింబవళ్ళునూ
గృహకృత్యంబుల మరచియుండిరహా ♦ గృహిణిగృహస్థులునూ
పాలుగుడువ రేడ్వరు మూల్గరు పసి ♦ బాలు రద్భుతంబు
పాలనునీయవు పచ్చికమేయవు ♦ పశువులు చోద్యంబు
కళాహీనమై పురము కాడువలె ♦ గానుపించుచుండె
కళలుదప్పి రిన సోములు గ్రహములు ♦ కాంతిదొరగియుండె
ఆకసమునను విశాఖమలినమై ♦ ఆపదసూచించె
చీకటులలముగ దొరగె దిశలు ము ♦ ల్లోకములుచలించె
దశరథు డరదము వెడలగ గనుగొని ♦ తద్దయుచింతించి
వశముదప్పిమూర్ఛిల్లి తెప్పరిలి ♦ వల కడదిలకించి
"హారామా!హాలక్ష్మణ!సీతా! ♦ అడవికివెడలితిరా
క్రూరకర్మకుడ, కడుదుర్మార్గుడ ♦ కుత్సితుండను ధర
అయోగ్యుండ నిన్నడవికిపంపితి ♦ నవనిజేశ రామా!
అయయోధరింపజాలను నేసీ ♦ యవమానము వినుమా
నన్నడవికి గొనిపోవైతివిగద ♦ కన్నతండ్రి! రమ్మా
నిన్నుజూచుభాగ్యంబు లేదుమర ♦ ణించుచుంటినమ్మా

రామరామ శ్రీసీతారామా ♦ రామా రఘురామా!
మోముజూపి సమ్మోదంబుగ నొక ♦ ముద్దునొసగి పొమ్మా"
అనుచు నేడ్చి భ్రమరినవిభు కౌస ♦ ల్యాది సతులుగాంచి
గొనిచని రంతఃపురి కుపచారము ♦ లొనరింపగ నెంచి
సతి కైకను దరిరానీయక కౌ ♦ సల్యసుమిత్రిలచే
క్షితిపతి యోదార్పగబడి వారల ♦ సేవల గొనజొచ్చె.
అట రామాదులు తమసానదికడ ♦ కారాత్రికియరిగి
తటిని యుపవసించుచు నిద్రించిరి ♦ కటికనేలనొరిగి
కొంతవడికి తమ్ముని సీతను మే ♦ ల్కొలిపి సూతుగాంచి,
ఎంతజెప్పినను వెనుకకుమరలక ♦ యే యయోధ్యనుంచి
తేరు గూడపరు విడుచును వచ్చిన ♦ పౌరులు నిదురింప
వారి నేమరచి వడిబోవుదమని ♦ శ్రీరాముడు దెలుప,
రామాదుల ముప్పురగొని సూతుడు ♦ రథమునడిపె మరల
ఆమరు దివసంబున వేదశ్రుతి ♦ గోమతాది నదుల
దాటి కోసలము గడచి సంధ్యవడ ♦ దర్శించితిరి "గంగ"
నాటికి పయనము చాలించుదమని ♦ నదికడ నిలువంగ
బహుపరాక్రముడు శృంగిబేర పురపాలకుండు ఘనుడు
గుహుడనను నిషాద విభుడు రామభ ♦ క్తుండు వైష్ణవుండు
సీతానుజులతొ రాముండరుదెం ♦ చెను యనిదెలసుకొని
యాతనికొసగగ భక్ష్యభోజ్యలే ♦ హ్యాది కానుకలగొని
వచ్చిముప్పురకు మ్రొక్కుచు కానుకల ♦ నిచ్చిబల్కెనిటుల
"ఇచ్చదొరగ నేరమ్యుడనైతిని ♦ ఇనకులేశ మిగుల
ఇచ్చటికిపు డిట్లురుగనేల మీ ♦ రీ మునివేషముల
ప్రచ్ఛన్నంబుగ నుండవచ్చితిరొ ♦ పదభ్రష్టతవల
కాకను మీకేవరైనయపకృతి ♦ గావించిరొ విపుల
నాకతనా! మీరాక కారణము ♦ గ్రహియింపగజాల"

అనఁగ రాముఁడు గుహున కుదంతం ♦ బంతయు నెరిగించి
అనుజగుహులు సేవింపగ యానిశి ♦ నచ్చట నిద్రించి
మరునాఁడట జడలను తానును ల ♦ క్ష్మణుఁడును ధరియించి
ధరణిజానుజులతో గంగానది ♦ దాటనిశ్చయించి
బరగ మూవురును గుహుఁడేర్పరచిన ♦ బడవ నధిష్టించి
అరదముతో వడి సూతు నయోధ్యకు ♦ తిరుగగ నియమించి
తలిదండ్రులతో తమయాగమనము ♦ దెలుపగ బ్రార్థించి
సెలవునుగొని సూతునికడ గంగా ♦ జలము లనుగమించి
గుహునియాజ్ఞచే మార్గముచూపుచు ♦ కూడను యరుదెంచు
సహచరినితో ముచ్చటలాడుచు వన ♦ సౌభాగ్యముగనుచు
శర కార్ముకధరుడై కాననముల ♦ ధరణిజ నడువంగ
యరిగె వత్సదేశంబానాటికి ♦ ఆదిత్యుఁడు కృంగ.
అచ్చటనొక వృక్షాశ్రమమున వా ♦ రారాత్రిని గడపి
ముచ్చటలాడుచు మూవురు మరుదిన ♦ మున పయనము సలిపి
గంగా యమునలు సంగంబౌయెడ ♦ గని యచ్చోట ముని
పుంగవుడు భరద్వాజుని యాశ్రమ ♦ ముందుకెరింగి, జని
భరద్వాజముని కెరగిన యాతడు ♦ వారల దీవించి
అరసి వారివృత్తాంతంబును ముద ♦ మార సత్కరించి
ఆ రేయచ్చట నుండుండన వా ♦ రచ్చట నిద్రించి
సూర్యోదయమున లేచి భరద్వా ♦ జుకు నమస్కరించి
తా మడవిని వసియింప యోగ్యమగు ♦ తావుజూపుమనిన
ఆమహనీయుడు జూపె చిత్రకూ ♦ టాద్రి సమీపమున
అంతట సీతారామ లక్ష్మణులు ♦ అరుగుచు నగమునకు
చెంతను పర్ణకుటీరము నిర్మిం ♦ చిరి వశియించుటకు
అట వాల్మీకమునింగని యాతని ♦ యాశీస్సులబడసి
కుటీర వాసము సల్పుచుండిరే ♦ కొదవలేక, కలసి.

అట, రామునిచే సూతుడు గంగకు ♦ నద్దరి విడువబడి
కటకటబడుచును, కైకను దూరుచు ♦ కన్నులనీరునిడి,
రాముడు గంగనుదాటినపిమ్మట ♦ రథముతోడ మరలి
రామునివృత్తాంతము దెల్పెను దశ ♦ రథునికడకు వెడలి.
అదివిని దశరథకౌసల్యాసుమి ♦ త్రాదులు రాఘవుని
న్నదతిజానకిని, సౌమిత్రిని దల ♦ చుచు దుఃఖాంబుధిని
మునిగియున్నతరి కౌసల్యకు మె ♦ ల్లనయనె విభుడిటుల
"తనయులవియోగమును సహియించుచు ♦ ధరనిక మనజాల
కాలముతీరెను కర్మము పరిప ♦ క్వంబయ్యెను నేడు
బాలకుడొకడైననులేడహా నా ♦ ప్రారబ్ధముజూడు
నలువురుసుతులున్నను కడనొకడై ♦ నను లేడయ్యయ్యో !
తలప మానిశాపం బీనాటికి ♦ తటస్థమయెనయ్యో
వినుము తొల్లి యౌవనమున నేవని ♦ వేటకుబోవునెడ
వినబడె 'బుడబుడ'రవమొక నదికడ ♦ వెంటనె గురితోడ
అటనొకకరి నీరుద్రావుచున్నది ♦ యని నేభ్రమియించి
చటుకున విడచితి శబ్దభేధియను ♦ శరము వింటనుంచి.
అంతట "చచ్చితి"నను యొకమానవు ♦ నార్తారవమువిని
చెంతకరిగి నేజూతునుగద ముని ♦ చిఱుతడొకడు ధరణి
బడియుండెను నటబాధబడుచు నా ♦ బాణంబెదతగుల
గడగడవడకుచు కనులనీరమొ ♦ ల్కగ నంటెనియిటుల
'అయ్యో నీవిట నీరుముంపగా ♦ నైన రవంబువిని
ఇయ్యెడ నీరముగ్రోలుచు నొకమ ♦ త్తేభంబుండెనని
భ్రమపడి నీపై శరము విడచితివి ♦ పాపమొనర్చితివి
క్షమియించుము నన్నెరుగుము దశరథ ♦ క్ష్మాతలనాథుడని
భూసురవర నీవృత్తాంతము దె ♦ ల్పుముయన నాతండు
దాపోహంబిడి పల్కెనునాతో ♦ తడబడుచిటులప్పుడు

ధరణీశ్వర నీవెరుగక జేసిన ♦ తప్పు తప్పుగాదు
ధరామరుండనుగాను బ్రహ్మహ ♦ త్యాదోషము లేదు
నేను శూద్రవనితకు వైశ్యునకు జ ♦ నించితి కరణుండ
నేనియ్యెడ జననీజనకులతో ♦ నివసించెదు వాడ
కనులులేని వృద్ధులు నాజననీ ♦ జనకులు యిచ్చోట
మునివృత్తిని యున్నారిక వారల ♦ ముప్పుగడువ దశటా !
జననిజనకులట దప్పికగొననే ♦ జలమును గొనవచ్చి
జనపాలా ! యిట్లైతిని నీవే ♦ జలము వారికిచ్చి
దప్పికదీరిచి తదుపరి నావృ ♦ త్తాంతము వారలకు
జెప్పుమనుచు తమనెలవును జూపిం ♦ చెను 'నే' బోవుటకు
హరినామ స్మరణంబును జేయుచు ♦ యాముని బాలుండు
శరము బెరుకమన, బెరికితినంతట ♦ మరణించె నతండు
అంతట యాజలమును కరములగొని ♦ అటముని దంపతుల
చెంతకరిగి వారికి నీరం ది ♦ చ్చిన వారలుమ్రోల
నిలచియున్ననను తమ తనయుని గా ♦ దలచి బల్కిరిటుల
అలిగితివా జలముల గొనివచ్చుట ♦ కన్నాజాగేల
యొనరించితివి కుమార నినువిడచి ♦ యొక నిమిషంబైన
మనజాలము మాపై నీకాగ్రహ ♦ మా ? యను మొదలైన
నిష్టురంబులాడియు, నేపలుకక ♦ నిలువగ ననుగాంచి
దుష్టుడవీ వెవ్వడవో మాకిట ♦ ద్రోహంబొనరించి
మమువంచింపగ వచ్చితివయ్యా ♦ మాటాడవదేమి
కుమారుండవేయైన మమ్మిటుల ♦ కుందజేతువేమి
ఎన్నడు కోపించడు మాకొమరుడు ♦ ఏడీవాడేడి
నిన్నుశపింతుము జెప్పకున్న యన ♦ నే నిర్ఘాంతబడి
వారికి మ్రొక్కుచు నిట్లంటిని నే ♦ వడిగ భీతితోడ
ధారుణి నేను యయోధ్యపాలకుడ ♦ దశరథుడనువాడ

నేను నిశిని మీూతనయుని దెలియక ♦ నీరు ముంపుచుండ
ఏనుగయని భ్రమియించి చంపితిని ♦ హీనుడ, క్రూరుండ
అపరాధము క్షమింయిపుడనుచు నే ♦ నార్తితోడఁబలుక
తపసి దంపతులు కడుశోకింపుచు ♦ తమతనయుడు లేక
తమ జీవితములు నిరర్థకంబని ♦ త్వరితంబుగ నన్ను
కొమరుడు బడియున్నటి తావునకుఁ ♦ గొనిపొమ్మనుమ నేను.
తనయుని శవమునుజూప వార ల ♦ ద్దానిని తడవుచును
"తనయా! మరణించితివా దశరథ ♦ సునిశితశరమునను
హా కుమారకా! హా కులవర్ధన! అయ్యో పోయితివా!
మాకు దిక్కెవరు మము గన్నయ్యా! మమ్ముల మరచితివా !
మాతో నొక పలుకైన పలుకవా! మము గన్నులఁజూడు
నీతో మము గొనిపొమ్ము వచ్చెదము ♦ నిక్కము నీతోడు"
అనుచు వారలాత్మజునకు నట నం ♦ త్యక్రియలనుజేసి;
'నను' గని యోరీ! నరనాయక మా ♦ నందను నెడబాసి
మనజాలము భువి మాకీ దుర్గతి ♦ యొనరించితివోర!
అనలమునంబడి మగ్నమయ్యెదము ♦ తనయు నిపుడుజేర
మేము పుత్రశోకంబున తపించి ♦ మృతిజెందినయటుల
భూమీశా నీవుఁగూడ మరణము ♦ బొందగలవు యవల'
అని నను శపించి, చితిలోఁబడి వా ♦ రసువుల గోల్పోయె:
మునిదంపతులిడు శాపకారణం ♦ బున నిపుడిట్లాయె.
కొడుకులు బుట్టకయున్న నేను య ♦ వ్వాడు తచ్ఛాపమున
అడలియు యలరితి తనయులు గల్గెద ♦ రనియెడు తలంపున
శరణునిజంపుట నా మరణంబుకు ♦ కారణమయ్యె నిల
తరుణీ, నేనీ పుత్రవియోగము ♦ భరియింపగజాల
హా రామా! హా వైదేహీవర! హా కుమారతిలక!
రారా నను గనవేరా! నాపై ♦ ఏరా నీకలుక!

రామరామ శ్రీసీతారామా ♦ రామా రఘురామా !
రామరామ రఘురామ పరాత్పర ♦ రఘుకులాబ్ధిసోమా !
కాలహరణమును గానీయకురా ♦ కన్నతండ్రి రారా
హాలక్ష్మణ ! భరతా ! శత్రుఘ్నా ♦ అయోధ్య యిటలేరా
తనయులార కడసారి తండ్రినిటు ♦ దర్శింపగరండు
అనుచు పుత్రశోకంబున పొగలుచు ♦ అకటా దశరథుడు
కనులమూసి ప్రాణంబుల విడచెను ♦ కాంత లెరుగకుండ
గనుగొని మరుదినమున యంతఃపుర ♦ కాంత లేడ్చుచుండ
వశిష్టాదులరుదెంచి నృపునిగని ♦ వారల నోదార్చి
దశరథుశవమును కడుజాగ్రతతో ♦ తైలద్రోణి జేర్చి
మరుదినమున నొకసభను నేర్పరచి ♦ మంత్రులరప్పించి
భరతునికై, కబురంపిరి 'రమ్మని' ♦ భటులను బంపించి
అచ్చట భరతుడు కబురునందుకొని ♦ అనుజునితో గూడ
వచ్చనయోధ్యకు విషయంబెరుగక ♦ వడియాతృతతోడ
జనని కైకకడ కరిగి ఎఱిగియనె ♦ జననీ ! పురమేమొ !
గనబడుచుండెను కళాహీనమై ♦ కారణాంతమేమొ
సందడి వినరాకుండెను యెచ్చట ♦ జనకుం డగుబడడు
అందరు కుశలమె ? ఎడమనేత్ర మదరు ♦ అదురుచుండె నేడు
ఏవిపత్తు రానున్నదో తల్లీ ♦ ఎవ డెఱుంగగలడు
నా విని యనె కైకేయి భరతునకు ♦ నాథుడు దశరథుడు
శ్రీరాముని పలుమారు దలంచుచు ♦ జెందెను మరణంబు
భూరమణుడవై అయోధ్యనేలుము ♦ పుత్ర ! తక్షణంబు
అనిన దుఃఖమున భరతుండనెనిటు ♦ అమ్మా ! దుర్భరము
జనకుడు మరణించినయపుడన్నను ♦ స్మరింప కారణము
ఏమిగల్గె ? నే రాజ్యంబేలుట ♦ ఏమిటె ? అనఘుండు
రాముడు లేడా మాజనకుడు ని ♦ ర్యాణమొందునపుడు

మమ్ము బాసిచనె జనకుని భాగ్యము ♦ మాకిక లేదాయె
అమ్మా జనకుండే రుగ్మతచే ♦ యసువులఁగోల్పోయె ?
ఎంతటి విపరీతముగల్గె నే ♦ నిటలేనపు డనుచు
చింతిలు భరతునకనె కైకిట్టుల ♦ సిగ్గులేక నగుచు
'నాకొసగినవరములు రెండుండగ ♦ నాథుని కోరితిని
నీకురాజ్యమును రామున కరణ్య ♦ నివాసమివ్వమని
రాముడు సీతాలక్ష్మణయుతుడై ♦ రాజధానివదలె
భూమీశుండిట పుత్రశోకమును ♦ బొంది దివికివెడలె
నీకొరకై యీరాజ్యముగొంటిని ♦ నిందలకోడిగట్టి
శోకమునొందక రాజ్యంబేలుము ♦ సుతుడా చేబట్టి
జనకున కంత్యక్రియలనుజేయుము ♦ తనయా సత్వరము
ఐనదెద్దియో యైనదందులకు ♦ ఆలోచింపకుము
అను కైకనుగని భరతుండనె కడు ♦ యాగ్రహమున నిటుల
'ఇనకులమున కపకీర్తిదెచ్చితివి ♦ హీనచిత్తురాల
జనకున కివ్విధి పుత్రశోకమును ♦ చావుదెచ్చినావు
జననివిగా విలపాపీ ! గోముఖ ♦ శార్దూలంబీవు
అన్ననువదినను అనుజలక్ష్మణుని ♦ యంపితి వడవులకు!
ఎన్నడైన నేనాశబడితినటె ♦ యీరాజ్యముకొరకు?
రాముడొనర్చిన తప్పిదమేమే ♦ రాష్ట్రము బాయుటకు?
రాముడు నీకేమడ్డ మొచ్చెనే ♦ రాజ్యముకోరుటకు?
అయోధ్య పరిపాలించెదనని యెడి ♦ యాశజెందబోకు
అయయో యెంతపకీర్తిదెచ్చితివి ♦ అవనిలోననాకు
రామచంద్రుడే కోసలమున కిల ♦ రాజవతగువాడు
ఆమహనీయుని పదభృత్యుడనై ♦ అనుసరింతునెపుడు
కుకర్మురాలవు క్రూరమానసవు ♦ కుత్సితవీవవని
అకార్యకరణము నయ్యనుజంపితి ♦ వన్నను బంపివని

రాముని గన వనికేగెద నీవిక ♦ రాజ్యమేలు మిచట
నీమొగంబునే జూడగజాలను ♦ నిలువకునాయెదుట
అనుచు భరతుడనుజునితో కౌస ♦ ల్యను గన జనుదెంచి
వినయముతో యామెకు వందనమిడ ♦ తనయుల దీవించి
అనెనిటు కౌసల్యాసతి భరతున ♦ "శయ్యాదశరథుండు
తనువువిడచి దివికరగెను, అటవికి ♦ జనియెను రాముండు
ఆతనితో లక్ష్మణుడును సీతయు ♦ అరిగిరి వనమునకు
నాతీరిట్లయె అనాథనైతిని ♦ నాకెవ రిలదిక్కు
ఇన్నిటికిని నీతల్లియె మూలము ♦ ఏమైనను యేమి
కన్నకుమారుని పైగల ప్రేమము ♦ కన్న మిన్న యేమి
భరతా నీకై యీరాజ్యము సం ♦ పాదించెను కైక
స్థిరముగ రాజ్యంబేలుము తండ్రీ! ♦ క్షితినియడ్డులేక"
నా విని భరతుండనియెను "తల్లీ! ♦ నన్నరయగలేక
ఈవిధముగబల్కగ బాడియె కైకకు ♦ నేను సుతుడగనుక
ఈవనినటు నాతల్లియెమూలము ♦ ఏనేమియు నెరుగ
నావల లేదణుమాత్రము దోషము ♦ నమ్ముము నిక్కముగ
నాదుతల్లి కైకేయి వరంబులు ♦ నాథునికోరుటయు
ఆ దశరథుడవి యొసగుట రాముడు ♦ అరణ్యమేగుటయు
భూమీశుడు తత్ఫలముగ మరణము ♦ బొందుటయును నాకు
ఏమియు దెలియవు నీవును నా త ♦ ల్లిపుడు జెప్పువరకు
ఏనీవిషయంబుల నేమైనను ♦ ఎరిగియున్నయెడల
నానావిధపాపంబులజేసిన ♦ నరాధమునియటుల
రౌరవములబడిపోవుదు నే దు ♦ ర్మరణమొంది నిజము
శ్రీరామునియెడ ద్రోహంబొనరిం ♦ చెదనని తలపకుము;"
అనుచునుండగా వశిష్ఠముని యట ♦ కరిగి భరతుగాంచి
జనపాలుని మరణంబుదలచి యా ♦ తనిని యాదరించి

ఆలి యనుజులతో రాముం డడవికి ♦ యరుగుట వినిపించి
తైలద్రోణియం దుంచిన దశరథు ♦ తనువును జూపించి
జనకున కంత్యక్రియలఁ జేయుమన ♦ విని యా భరతుండు
జనకు మృతకళేబరము శిబికయం ♦ దునగొని చని యపుడు
సరయూతటమున దహన మొనర్చెను ♦ శత్రుఘ్నునిగూడి
జరిపెను జలతర్పణములు తదనం ♦ తరము స్నానమాడి
అవల దశాహద్వాదశాహ్నములు ♦ యథావిధిగ జరిపి
అవనీసురులకు గోధన భూదా ♦ నాదికములు సలిపి
భూవిభు నిర్యాణంబునకై కడు ♦ పొగలుచు దుఃఖముతో
భావికర్తవ్య మాలోచించెను ♦ భరతుఁడు తమ్మునితో
అప్పుడు భరతుండామాత్య వశి ♦ ష్ఠాదుల రప్పించి
చెప్పదొడంగెను వారికివ్విధము ♦ చేతులుజోడించి
"తప్పొనరించెను నాదుతల్లి నా ♦ తత్వ మరయలేక
ముప్పుదెచ్చె యినకులమున కివ్విధి ♦ మూర్ఖురాలు కైక
ఎప్పుడు నేనీ రాజ్యంబునకై ♦ ఇచ్ఛగించలేదు
ఇప్పుడైన నాతల్లి నిర్ణయం ♦ బొప్పుకొనను; వలదు
రామచంద్రు నెట్లయిన నిటకుగొని ♦ రాదలచితి నేను
ఆ మహనీయుని యర్థించుటకై ♦ అటవికి జనియెదను
శ్రీరాముని యొప్పించి రాజ్యమును ♦ స్వీకరింపఁజేతు
శ్రీరాముఁడు రాకున్న యతనితో ♦ చేరివనివసింతు
దాశరథికిని నాకస్తి మశకభే ♦ దంబుగలదు తలువ
'శ్రీశు' డతడు నేదాసుడ నతనికి ♦ క్షితిని సేవసలుప
భరింపజాలను నేనీరాజ్యము ♦ కరముదుర్భరంబు
హరింపజాలను శ్రీరఘురాముని ♦ హక్కగు రాజ్యంబు
తోడునీడగా మీరెల్లరు నా ♦ తోడ వనికిరండు
వేడుద మన్న నయోధ్యకురమ్మని ♦ వేగ పయనమగుడు

సకలమైన సంభారము గూర్పుడు ♦ చనగ రాముకడకు
ప్రకటిత మొనర్పుడీ విషయంబును ♦ ప్రజలకు నందరకు"
అనుచు భరతుడాజ్ఞాపించుచు వన ♦ మరుగ నిశ్చయించి
అనుజునితో తల్లుల మువ్వురితో ♦ అరదమధిష్ఠించి
అరదగజాశ్వపదాతి బలంబులు ♦ అమరి కదలుచుండ
పురజనులెల్లరు రామభజన స ♦ ల్పుచు నడచుచునుండ
ఆమాత్యవశిష్టాదుల గూడుకొ ♦ నయోధ్యనెడబాసి
రామునిగొని రావెడలె, లభ్యమగు ♦ రాజ్య మవలత్రోసి.
పోయిపోయి గంగానది జేరిరి ♦ ప్రొద్దుగుంకు సరికి
ఆయెడలంగల గుహుడు భరతుగని ♦ అరిగి వారిదరికి
భరతుని యాగమనంబును యాతని ♦ బలంబులను గనుచు
ధరణిజపతి కాతం డపకారము ♦ తలచివచ్చె ననుచు
అరగలినొందుచు భరతున కనెనిటు ♦ "అయ్యోయిది తగునా
పరిభవింపబడి యున్న రాఘవుని ♦ పై బడజన నగునా
కైకయొనర్చిన యుపకృతి చాలదో ♦ కాననుండ నియవా ?
కాక రాముకడ దేర్చి అడ్డులే ♦ కను ధరనేలెదవా !
రామున కణుమాత్రంబు నయోధ్యా ♦ రాజ్యకాంక్ష లేదు
భూమిజపతిపై నీవింతటివగ ♦ బూనగాను తగదు
రామున కేమాత్రంబపకారము ♦ రానీయను వినుమా
నీమూర్ఖత విడనాడి మగుడుమిక ♦ నిలువక వడిపొమ్మా"
అనుచు నిష్ఠురంబల్కెడు గుహునకు ♦ అనెనిటు భరతుండు
"నినుదెలసితి శ్రీరామభక్తునిగ ♦ నిషాదవర్య జూడు
నన్నరాతిగా భావింపకుమా ♦ నాపైవల దలుక
అన్నకు నాతలి జేసిన యెగ్గును ♦ హర్షింపగలేక
రామచంద్రునకు తిరుగ నయోధ్యా ♦ రాజ్య మొసగబూని
ఆమహానీయుని అర్థించుటకై ♦ అటవికి వచ్చితిని.

రామచంద్రునకు అపకృతి సల్పగ ♦ రాలేదిచ్చటకు
రాముని జూడెరిగింపగ మాతో ♦ రమ్మాతనికడకు"
అనెడు భరతునకు అన్నపైనిగల ♦ అనురతిగమనించి
తన యవివేకంబునకై గుహుండు ♦ తద్దయు చింతించి
క్షమార్పణంబును వేడి, రాముడట ♦ శయనించిన తావు
క్రమమున రాముం డనుజుతో జడలను ♦ దాల్చినట్టి తావు
మొదలగు స్థలముల జూపిన భరతుడు ♦ పొగులుచు దుఃఖించి
కదలిసమస్తులనుజునితో జడలను ♦ వల్కలములదాల్చి
అరదలనెక్కుచు గుహుడుకూడ జన ♦ పరి జనవృతుడగుచు
మరుదినమున గంగానదిదాటెను ♦ మరల పయనమగుచు
పరిజనివారలు భరద్వాజ యా ♦ శ్రమంబునకు నేగి
మునిపుంగవునింగని సాగిలబడి ♦ మ్రొక్కిన నయ్యోగి
వారల నాశీర్వదించి భరతుడు ♦ వచ్చిన యాచూకి
ఆరసి విందులనొనర్చి దెలిపెను ♦ శ్రీరాముని యునికి
శ్రీరఘురాముడు సీతానుజులతో ♦ చిత్రకూటగిరిని
చేరి యచట నొక పర్ణశాలను వ ♦ సించుచుండుట విని
భరతాదులు అటనుండి పయనమై ♦ పర్ణశాలకడకు
అరుగుచుండ చదలంటు ధూళి దో ♦ సరశబ్దంబులకు
బెదరి వనచరములెల్లను చెల్లా ♦ చెదరై బరులిడగ
ఇదమిత్థంబని తెలియని రాముడు ♦ అది యెద్దియొ నెరుఁగ
అనుజు నంపగా నాతండొక వృ ♦ క్షాగ్రంబునకెక్కి
గనుగొని పరిజనవృతుడగు భరతుని ♦ కనలి, క్రిందకురికి
అదియె [illegible] శ్రీరఘురామునితో ♦ "అన్నా! భరతుండు
మనపైకిట దండెత్తివచ్చుచుం ♦ డెను కడుదుష్టుండు
తనయుడుగాదా తల్లి కైకకే ♦ తాను శిష్టుండగునా!
వనములనైన వసింపనీయడా ♦ వానికి బుద్ధి దగునా!

తనకులభించిన రాజ్యంబునకై ♦ తగవుబెట్టలేదే !
తనకేమైనను యపకృతిసల్పగ ♦ తలపనైనలేదే !
అనుజ్ఞనొసగుము భరతునిజంపెద ♦ అరియతండు మనకు."
అనులక్ష్మణునకు అనియెరాముఁడిటు ♦ "ఆగ్రహింపబోకు
భరతుని హృదయంబెరుగక నీవీ ♦ భంగి పలుకవలదు
అరయగనాపై ఆతమ్మునకే ♦ అధికభక్తి గలదు.
తల్లియొనర్చినతప్పు సహింపక ♦ తల్లడిల్లి మనల
నెల్లర నయోధ్యగొనిపోవగ మది ♦ నెంచివచ్చెనిటుల
తమ్ముడ ! నీవిటు కోపమూనగా ♦ తగదు భరతునెడల
రమ్ము వడి గలియబోవుదమాతని ♦ రాకకెదురుకోల."
అనునంతలో భరతుండు సేనలను ♦ అవలను విడియించి
అనుజామాత్య వశిష్ఠాదులతో ♦ అరగి రాముగాంచి
ప్రణమిల్లుచు దుఃఖంబున పొగలుచు ♦ బాష్పంబులువిడువ,
కణములనొత్తుచు లేవనెత్తి కా ♦ రణమేమనుచును, వా
త్సల్యమొప్పగా రాముండడిగిన ♦ తడబడి భరతుండు
"శల్యమేమనగ వినుమన్నా ! మన ♦ జనకుడు దశరథుడు
నిన్నెడబాసి కృశించి దుఃఖమున ♦ నిర్జీవుండయ్యె
అన్నా ! అన్నివిపత్తులకును మా ♦ యమ్మ మూలమయ్యె."
అనవిని రాముం డవనిమూర్ఛబడి ♦ అనుజులెత్త లేచి
కనులనీరుగార్చుచు తనతమ్ముల ♦ గౌగలించి వగచి
జనకుని దలచుచు నేడ్చి యేడ్చి ల ♦ క్ష్మణుని, సతినిగూడి
జని మందాకినియందు శుద్ధికై ♦ స్నానంబులనాడి,
జలతర్పణముల నొనర్చి జనకుని ♦ స్మరించుచును, యవల
కలిపి పిండములుగా పిణ్యాకము ♦ గారరేగుబండ్ల
పిండప్రదానములు గావించెను ♦ పితరుశాంతికొరకు
వెండి పర్ణశాలకుజని యేడ్చిరి ♦ విధివియోగమునకు.

అన్నదమ్ములొకరొకరు గట్టుకొని ♦ అడలుచు విలపించు
చున్న సమయమున కౌసల్యాదులు ♦ శోకహృదయులగుచు
వచ్చిన, సీతారామలక్ష్మణులు ♦ వారెల్లర కెఱగి
ముచ్చిరుచుండిరి, మొగములకొంగిడి ♦ ముగ్ధజనులభంగి
తనయులగని ముప్వురుతల్లులు యా ♦ తల్లులగని సుతులు
జనకజ కౌసల్యాదులగని యా ♦ జానకిగని సతులు
వారలెల్లరంగని పరిజనములు ♦ వాపోవుచునుండ
ఊరార్చిరి నూతవశిష్టాదులు ♦ చేరి వారి దండ
అత్తరి భరతుడు శ్రీరామునకనె ♦ ఆర్తితోడ నిటుల
"చిత్తగింపుమన్నా నామనవిని ♦ శ్రితజనపరిపాల
దుష్టురాలునాతల్లి కైక యా ♦ దొసగొనర్చె మనకు
అష్టకష్టముల పాలొనర్చె ని ♦ న్నంపి విపినమునకు
జనకునకు దుర్మరణముగూర్చెను ♦ జనించె శనివలెను
జననికైక యపరాధములన్నియు ♦ క్షమింప వేడెదను
అన్నా! నేనీరాజ్యంబునకై ♦ ఆశజెందలేదు
ఎన్నడు తల్లితొ దీనినినాకు గ్రి ♦ హింపమనగ లేదు
కామాతురుడై వరములనొసగెను ♦ కైకకు దశరథుడు
ఏమాత్రింబవి చెల్లవు విను నా ♦ కిష్టము లేనపుడు
ఆమెనిర్ణయంబున కిప్పుడునే ♦ ననుమతింపలేదు
రామా పెద్దవు నీవుండగనే ♦ రాజ్యమేలతగదు
ఈవయోధ్యనేలగ తగువాడవు ♦ ఏ నీసేవకుడ
నీవులేని యాయయోధ్య కాడగు ♦ నిశ్చయంబుజూడ
తలప నీకు నాకస్త్రిమశకభే ♦ దంబు గలదుగాన
ఇల పాలింపగ ఈవెసమర్థుడ ♦ వెన్నగ మనలోన
పరస్వమును నేపరిగ్రిహింపను ♦ బ్రిహ్మాత్వంబైనా
అరాజకంబైయుండెను రాజ్యము ♦ అయ్యలేని కతన

రమ్మిపుడయోధ్య కన్నా వేడెద ♦ రాజ్యంబేలుటకు
అమ్మ కైకయును సమ్మతించె ని ♦ న్నధిపుని చేయుటకు."
అని పాదంబులబడి ప్రార్థించెడు ♦ అనుజు లేవనెత్తి
అనియెను రాముండిటు భరతునితో ♦ "అరసితి నీభక్తి
అన్నియుదెలసినవాడవు నీవి ♦ ట్లాడ తగునె భరత
నన్నడవికి బొమ్మనె జనకుండది ♦ నాదునుదుటి వ్రాత
నిన్నయోధ్యపాలింపగ జనకుడు ♦ నియోగింపలేదా !
మన్నన జేయగవలదే తదాజ్ఞ ♦ మనకిది మర్యాదా !
ధర్మవిరుద్ధము తండ్రిపల్కులను ♦ దబ్బరచేయునెడ
నిర్మింపగబడియున్న నాదువిధి ♦ నెరవేర్చెడువాడ
అడవినేను పదునాల్గబ్దంబులు ♦ గడపివత్తు తిరుగ
జడలను వల్కలముల విడనాడుము ♦ జను మయోధ్య వడిగ
తల్లినిదూరగవలదు తమ్ముడా ♦ ధాతవ్రాత మనకు
వల్లగాదు యుల్లంఘనజేయగ ♦ వ్రాతల మార్చుటకు."
అనుచుండగ జాబాలి వశిష్ఠులు ♦ అనేకధర్మములు
వినిపించుచు రాముని రాజ్యము గై ♦ కొనుమని వేడి, పలు
విధముల బల్కిన శ్రీరాముండవి ♦ వినక భరతుగాంచి
వ్యధనొందకు రాజాలనయోధ్యకు ♦ విధివిధానమెంచి
వ్రతమునుబూనితి భంగమొనర్పగ ♦ వాంఛించుట తగునా
పితరువాక్య పరిపాలనజేయుట ♦ సుతులధర్మమన్నా
జనకునాజ్ఞ మన్నించుటయగు నే ♦ ననివర్తుడనైన
ఇనకులజులకు కళంకమురాగ స ♦ హింపజాలగాన
వహియింపుము యీరాజ్యభరము నే ♦ వచ్చెదువందాక
సహోదరా ప్రజలను పాలింపుము ♦ క్షామాదులులేక
తల్లులముప్పుర దయతోగొలువుము ♦ తమ్ముని మరువకుము
ఎల్లరియెడ సమభావము జూపుము ♦ ఏగుము సుఖివగుము

పాదుకా పట్టాభిషేకము

అనుచు రాజనీతులు ధర్మంబులు ♦ యనేకంబు బలుక
అనెను భరతుడిటు రామచంద్రునకు ♦ ఆజ్ఞమీరలేక
"ఈవెరుగని ధర్మంబుగలదె యిల ♦ ఇనకులాబ్ధిసోమ!
నీవేయిట్లన మారాడగ గల ♦ నే శ్రీరఘురామా!
పెద్దయాసతో వచ్చితి నీవది ♦ పెడచెవిబెట్టితివి
వద్దన్నను యీరాజ్యభారమును ♦ వహింప బల్కితివి
బద్ధుడ నేనీయాజ్ఞకైన నీ ♦ పాదుకలను బూని
శ్రద్ధతోడ సింగాసనమున సం ♦ ప్రతిష్ఠించి వాని
న్నిమారుగనే రాజ్య మేలెదను ♦ నీవు వచ్చువరకు
రామా పదునాల్గేండ్లు గడపి వడి ♦ రావలె నయోధ్యకు
అంతవరకు నే నందిగ్రామము ♦ నందు జడలదాల్చి
క్షాంతనై వశించెద జపియించుచు ♦ సతతము నినుగూర్చి
గడువుదాటి మరుదినమున నీవగు ♦ పడని యెడలనేను
విడచెద యసువుల తడవొనరింపక ♦ విను నాశపథమును
ఇవిగో బంగరుపాదుక లన్నా ♦ ఇమ్ము తొడిగి నాకు
భవత్ప్రసాదంబుగ నవిజూచుచు ♦ పరిపాలించుటకు"
అనుచు పాదుకలనొసగిన రాముం ♦ డవ్వి తొడిగి విడచి
అనుజునకొసగెను యాశీస్సులతో ♦ అతని భక్తిమెచ్చి
అప్పుడు భరతుడు రఘురాముని పా ♦ దాబ్జంబుల కెఱగి
అప్పావల తనశిరమున దాల్చెను ♦ అనుపమానత్యాగి.
ధరణిజతో శ్రీరామలక్ష్మణులు ♦ గురునకు ప్రణమిల్లి
పరిదేవనములతో మ్రొక్కిరి మా ♦ పురతల్లుల కోలి.
అటుపై సీతారామలక్ష్మణుల ♦ అనుజ్ఞలను వడసి
కటకటబడుచును కన్నులనీరోడ ♦ కదలి అచటబాసి

జననీత్రియ యామాత్యజన వశి ♦ ష్ఠాది పరివృతుడై
అనుజుడు శత్రుఘ్నుండు గొల్వగా ♦ అరదాధిష్ఠుండై
భరద్వాజ గుహుసత్కారంబుల ♦ బడయుచు మార్గమున
శిరమున పాదుక లొప్పుచుండగా ♦ భరతుడు విభవమున
అడవు లాశ్రమంబులు గంగా తమ ♦ సాది నదులఁదాటి
వెడలి యయోధ్యకు; అచట నందరను ♦ వడివడి దిగబెట్టి
జని నందిగ్రామంబట సింహా ♦ సనమున పావలను
యునిచి రాజ్యమేలగ జొచ్చెను రా ♦ మునికి మారుతాను.
పరమభక్తుఁడై రాజ్యభారమును ♦ పాదుకలందుంచి
పరిపాలించుచునుండెను ప్రజలను ♦ భరతుడు ధృతిమించి
భరతునికన్నను భ్రాతృభక్తుడిల ♦ పరికింపగ లేడు
ధరలో రామునికన్నను మరియొక ♦ ధర్మజ్ఞుడు లేడు.
అచ్చట పర్ణకుటంబున రాముం ♦ డవనిజ లక్ష్మణులు
ముచ్చటించుకొనుచుండ నొక్కదిన ♦ మున కొందరు మునులు
వచ్చి రాఘవుని ఆతిథ్యముగొని ♦ వచియించిరి యిటుల
"ఇచ్చట ఖరుడను రాక్షసుండుగల ♦ డితడు మమ్ము చాల
వేధించుచుండెగావున మేమిక ♦ వెడలుదు మిటనుండి
బాధించును మిముగూడ నాతడిట ♦ పయనమయ్యెరండి
వేరొకవనమున కేగుద మిచ్చట ♦ మీరుండుట తగదు
వీరుడవైనను నీవిటనుండుట ♦ వివేకంబుగాదు
అనయాస్పద మివ్వనంబు రామా ♦ వినుమా హితంబులు"
అనుచు హెచ్చరిం చింకొకవనమున ♦ శరిగిరి యామునులు
అంతట శ్రీరఘురాముం డసురకు ♦ లాంతకుండు శౌర్య
వంతుండయ్యును అమ్మునుల హిత ♦ వచనంబుల కియ్య
కొని సీతాలక్ష్మణులఁగూడి య ♦ వ్వనకుటముల బాసి
జనుచు దండకాటవికి మార్గమున ♦ గనెనొకచో తపసి

మిన్న అత్రి యాశ్రమంబంత భూ ♦ మిజ ననుజుల గలసి
కన్నన రాముండేగి యత్రినిం ♦ గని మొక్కిన తపసి
అత్రి వారి శిరమూరసి యొసంగె ♦ ఆశీర్వాదముల
అత్రిమహర్షితో రాముడు ముచ్చట ♦ లాడుచుండ, నేల
చూలి, అత్రిసతి, సాధ్వీమణి అన ♦ సూయ వద్దకుజని
ఓలగించె, తను సీత రాముని ♦ ల్లాలని దెలుపుకొని.
అవనిజ ననసూయ ప్రేమతో గా ♦ రవించి యనెనిటుల
"అవ ! నీ వందరవిడచి రాఘవుని ♦ యనుసరించి యిటుల
అడవుల నిడుమలబడుచు వచ్చితివ ! ♦ ఆహా నినుజూడ
విడును పాపపుంజములెల్ల నీ ♦ విధమునుగొనియాడ
తగరు మా, యుమా, శారదలైనను ♦ ధర నీచరితంబు
యుగ యుగములువరకుండు ననుచు ఘన ♦ సూక్తులనేకంబు
దెలిపి సీత నైదవతనమున ♦ వర్ధిల్లగదీవించి
పలువిధ సొమ్ముల చీరల నొసంగి ♦ బంపె హెచ్చరించి
అంతట రాముడు లక్ష్మణయుతుడై ♦ అత్రియాజ్ఞవడసి
చెంతనున్న దండకవని కరిగెను ♦ సీతతోడగలసి.
ఇంతవర కయోధ్యాకాండంబిది ♦ యెవరైనను దీని
వ్రతతంబు విన, వ్రాయ, చదువ మో ♦ క్షంబుగల్గు భువిని.
"రామరామ శ్రీసీతారామా ♦ రామరామయనుడి
రామయనెడు తారక మంత్రామృత ♦ రసముగ్రోలి మనుడి
శ్రీరామహరే, రఘురామహరే ♦ సీతారామహరే
తారకనామ హరేరామహరే ♦ దశరథరామహరే"

అరణ్యకాండము)

శ్రీరాముండట దండకాటవిని ♦ సీతానుజయుతుడై
చేరి యచట నచటయున్న తాపసుల ♦ సేవించినవాడై
వారికిమ్రొక్కుచు వారల యాశీ ♦ ర్వాదంబులగొనుచు
కారుచిచ్చులను గిరులవాహినుల ♦ కందరముల గనుచు
వారణ వానర కిరిహరి మొదలగు ♦ వనచరముల గనుచు
కారడవినిబడి కంటకపథముల ♦ దారిజేసికొనుచు
అరుగుచుండ నొకచోట కొండవలె ♦ యగుపడు కాయుండు
విరాధుడను యొక రాక్షసాధముడు ♦ వికృతరూపుండు
సూకర శార్దూలాదిమృగంబుల ♦ శూలంబున గ్రుచ్చి
కేకరించుచును కేడించుచు కడు ♦ కింకిరియై వచ్చి
పట్టి జానకిని చంకబెట్టుకొని ♦ బఱుచును చీకాకు
ఇట్టులనియె శ్రీరామలక్ష్మణుల ♦ కెవ్వరు మీరిటకు
ఏలవచ్చితిరి నను విరాధుడని ♦ ఎరుగరె మిమ్మిపుడు
చీలి చెండి మ్రింగెదనని పైబడ ♦ శ్రీరఘురాముండు
తమ్మునిగని యిట్లనియె లక్ష్మణా ♦ తల్లి కైకవలన
ఉమ్మలమగ చాటిట్టుల గల్గుచు ♦ నున్నవి ధరలోన
ఆమెకోర్కెలీడేరెను నాకిక ♦ అదృష్టముతోలగె
భూమిజాత సీతను నయయోగో ♦ ల్ప్రీతి నభముగలిగె
నామనోహారిణి లేకున్నను యిక ♦ నాకీబ్రతుకేలా
ఏమిచేతు ననుచుండ లక్ష్మణుడు ♦ రామునకనె నిటుల
'దీనునివలె బల్కగ బాడియె యిటు ♦ ధీరుడవగు నీవు
ఏనొక్కండనె జాలుదు విను మీ ♦ దానవు జంపుటకు'
నావిని రాముం డేడుశరంబులు ♦ నారియందు యునిచి
ఆ విరాధుపై వేసిన నాతం ♦ డవనిబడుచు లేచి

సీతను నచ్చటవిడచి లక్ష్మణుని ♦ శ్రీరాముని బట్టి
చేతుల నిడుకొనిపోవదొడంగెను ♦ చివ్వన చెరబట్టి
అదిగని జానకి భీతినిజెందుచు ♦ అడలుచుండ చాల
అడనుగాంచి వడి రామలక్ష్మణులు ♦ అసురుని హస్తముల
దునుమ విరాధుడు విగతహస్తుడై ♦ ధరమునబడి నేల
దునుకొందుచు మీరెవరన రాముం ♦ డనె విరాధుకిటుల
'ఏను రాముడను, లక్ష్మణుడీతడు ♦ ఇంతి పేరు సీత
కానలందు గుప్పెరుచుంటిమి జన ♦ కాజ్ఞవడయుచేత'
నావిని విరాధుడనె రామునకిటు ♦ నమస్కరించి మును
దేవా! తుంబురుడను గంధర్వుడ ♦ తిట్టధనదుడు, నను,
రాక్షసుండనైబుట్టి విజయునకు ♦ రామా నీకొరకు
వీక్షించుచుంటి అదియేమనిన కు ♦ బేరు డపుడు నాకు
శాపముదీరును రామలక్ష్మణులు ♦ జని భుజములు నరుక
ఆపర్యంతంబిట్లుండగమనె ♦ అద్దిజరిగెగనుక
నను బూడ్చుండిట నేనరిగెదనిక ♦ నాలోకంబునకు
జనుడు మీరలిట నుండతగదు వడి ♦ శరభంగునికడకు'
అనిన రాము డనుజుని చేనటనొక ♦ అవటముద్రవ్వించి
దనుజుకళేబరమందుబూడ్చి యా ♦ తని దివికంపించి
శరభంగుని యాశ్రమంబునకువడి ♦ జనక జానుజులతో
అరగి మునివరున కెఱగిన యాతం ♦ డనెనిటు రామునితో
'రామా యిపుడిపుడే యిచ్చటకు పు ♦ రంధరుడే తెంచి
తామరసాసను లోకమేగ నను ♦ దయతోడను బిలచి
అరిగెగాని నినుజూడకుండనే ♦ నజునిలోకమునకు
అరుగనైతి నీదర్శనభాగ్యం ♦ బయ్యె యిపుడు నాకు
ఇనకులవర నను ధన్యుజేసితివి ♦ యిచటికేవు వచ్చి'
అనుచు మునువ్వరకు అర్ఘ్యపాద్యఫల ♦ హారంబులనిచ్చి

స్తుతిజేయుచు వారలు ముప్వురు జూ ♦ చుచుండ చితిజొచ్చి
చతురాననుని లోకంబున కేగెను ♦ శరీరంబు విడచి.
అంత రాముకడ కరిగి బల్కి రి ♦ ట్లచ్చటి మునివరులు
ఎంతయొ మము శ్రమబెట్టుచునున్నా ♦ రిచ్చటి దానవులు
అపఘునముల వికలము జేయుచు మా ♦ తపము విఘ్నబరచి
అపకృతిసల్పుచునుండిరి మాకిట ♦ ఆశ్రమంబుజొచ్చి
అష్టకష్టముల బడుచున్నారము ♦ అయోధ్యా మముజూడు
శిష్టపోషణము దుష్టరక్షణము ♦ జేయుము గాపాడు.
అటవి నుండినను అయోధ్యనుండిన ♦ నధిపతి వీవెసుమా
ఎటులమమ్ము బ్రోచెదవో రామా ♦ ఇనకులాబ్ధిసోమా."
అను దీనోక్తుల విని శ్రీరాముడు ♦ అసురుల శిక్షించి
మునులను రక్షించెదనని అభయం ♦ బొసగి నిర్గమించి
సతియును తమ్ముడు వెంటనంటి రా ♦ శరచాపధరుండై
సుతీక్ష్ణముని గని మ్రొక్కుచు యాశీ ♦ స్సులబడసినవాడై
జనుచుండగ జానకి రామునితో ♦ "మునులకోడ నీవు
దనుజులహరించి మునులనుబ్రోవ శప ♦ థంబుచేసినావు
మనకపకారము జేయునివారిని ♦ దునుమతగదు గాన
అనుమానముగలైను నీవెట్టుల ♦ అభయముదీర్తు" వన
జనకజతో తన అభయంబు సమం ♦ జసమని రాముండు
వినిపించెను తద్విషయంబునగల ♦ విజ్ఞానంబపుడు.
అంత ముప్వురును ధర్మభృతునికడ ♦ కరిగి మానికెఱిగి
వింతనుగొల్పెడు మండకర్ణముని ♦ వృత్తాంతబెరిగి
జనుచును పంచాప్సరస్సరోవర ♦ మున, కచ్చటిమునుల
గని వారల యాతిథ్యంబుగొను ♦ చును తత్ప్రాంతముల
యున్నమునుల యాశ్రమంబులకు శ్రమ ♦ మెప్ప తిరిగిమౌని
ఖిన్నలగని మ్రొక్కుచు యువ్వారల ♦ మన్ననలొంది జని

మాసమొక్కట మాసార్ధంబొక్కట ♦ మాసద్వయమొకట
మాసత్రియమొక్కట నాల్గైదా ♦ ర్మాసము లొకటొకట
వత్సర మొకచో గడుపుచు నిటు పది ♦ వత్సరములు జెల్ల
ఉత్సాహముతో జేరిరి సుతీక్ష్ణు ♦ డున్న తావుమరల.
మువ్వురు కొన్నిదినంబులుండి యట ♦ మునియాజ్ఞను బడసి
దవ్వునగల కుంభసంభవుంగన ♦ తరలె కలసిమెలసి
దారిమధ్యమున శ్రీరఘురాముడు ♦ తమ్ముల కమ్మాని
చారిత్రంబును ఆతడు మును, భా ♦ స్కరునకు యపకృతిని
సమకట్టిన వింధ్యుని గర్వంబును ♦ శకలమొనర్చుటయు,
క్షమను విశ్వకర్మండ పూజ్యుడవ ♦ శాపంబిచ్చుటయు,
సర్పము గమ్మని నహుషునకు న్ఘన ♦ శాపం బొసగుటయు,
దర్పమణచి వాతాపినిల్వ లను ♦ దనుజుల జంపుటయు
ఉదధిని యాగ్రహమున యాపోసన ♦ మొనరించినవిధము
మొదలగు వృత్తాంతంబులు విదితం ♦ బొనరిచె ననేకము
జని యటు నగస్త్యభ్రాత యాశ్రమం ♦ బునను విశ్రమించి
మునికి మ్రొక్కి మునియాశీస్సులగొని ♦ మువురు నిర్గమించి
అగస్త్యమునియాశ్రమం బరిగి సం ♦ యమినట దర్శించి
మిగులభక్తితో మ్రొక్కిన తాపసి ♦ ముగురను దీవించి
తగు సత్కారాతిథ్యము లొసగుచు ♦ దాశరథిం బిలచి
ఖగచాపంబులు ఖడ్గతూణములు ♦ కరుణతోడనిచ్చి
ఆవనమందున వారిమువ్వురకు ♦ అనువగు యొకమంచి
తావునుజూపగమన, పంచవటీ ♦ తటమును జూపించి
ఆదరించుచుండగ నామువ్వురు ♦ అచట నిద్రజేసి
మోదముతో మరుదినమున నగస్త్య ♦ ముని యాజ్ఞనుబడసి
కరికిరి హరి భీకరమై యొప్పెడు ♦ కాననంబుజొచ్చి
అరుగుచు నటనొక వటవృక్షముపై ♦ అగాకసముగాంచి

తదగాకసమును జటాయువునిగా ♦ దశరథమిత్రునిగ
అదితివంశజునిగా, వినతాసుతు ♦ డరుణుని తనయుని గ,
గనుగొనియాతని కొనర్చిపూజలు ♦ కదలిముందుకరిగి
జనిరా ప్రాంతపు పంచవటీతట ♦ మున వశింపజెలగి.
రామునాజ్ఞనటనొక పర్ణకుటీ ♦ రంబు లక్ష్మణుండు
నేమముతో నిర్మింప నందరట ♦ నివశించిరియపుడు
కొంతకాలమచ్చట ముప్వురు చే ♦ కొరంతయును లేక
సంతసిల్లుచుండగ నొకనాఁడు ని ♦ శాచరిశూర్పణఖ
వచ్చి పర్ణకుటీఁజొచ్చివల్కెనిటు ♦ వరించి రాఘవుని
'ముచ్చటయ్యెమిముజూడగ మీరెవ ♦ రిచ్చట యివ్వనిని
కాపురముండగ కారణమేమీ ♦ కాంతామణియెవరు
తాపసులా ? మిముబోలినవారలు ♦ ధరయెందును లేరు
మీపేర్లెయ్యవి'యని వదరెదు గా ♦ మినిఁగని రాఘవుడు
"ఈపెసీతనాసతి నేరాముడ ♦ ఇతడులక్ష్మణుండు
తరణికులోద్భవులగుదుము మేమిల ♦ దశరథతనయులము
అరుదెంచితిమిట జనకునిపనుపున ♦ నయోధ్యవాసులము"
అనుచుబల్కనిట్లనియెను నయ్యసు ♦ రాంగనరామునకు
'వినుము చుప్పనాతని పిలుతురునను ♦ విశ్రవశునికొడుకు
రావణుచెల్లల చూడవచ్చితిని ♦ రసికుడవని నిన్ను
భావజుబాణములకు గురినైతిని ♦ పాలింపుము నన్ను
ఒకరికొకరు తగియుంటిమిరామా ♦ యుర్విలోనమనము
ఇక సీతనువిడనాడుమురామా ♦ ఇచ్చటసుఖింతము'
నావిని రక్కసికనెహేళనతో ♦ నగుచురాఘవుండు
తావివిల్తురూపుండుజూడు నా ♦ తమ్ముడు లక్ష్మణుడు
పిన్నవయసువాడాతడుగననిను ♦ ప్రేమాబ్ధినిముంచు
యున్నదిసతినా కతనికిలేదిట ♦ నిన్నుస్వీకరించు

జనుమాతడు నినువరించి నీపని ♦ చక్కజేయు నిపుడు
అనవిని అది లక్ష్మణుకడ కేగిన ♦ అనెనిటు లక్ష్మణుఁడు
అయ్యయ్యో నాకాలి యేలనే ♦ అమాయకవు నీవు
ఇయ్యెడవారల కూడిగ మొనర్చు ♦ హీనుడ ననుగనవు
నన్ను గట్టికొన ఫలమే మున్నది ♦ మన్నుతె డతండు
అన్న నెవరింపు మతనికి నీకును ♦ అగును ఈడుజోడు
ఇతడని అతండు అతడని ఇతండు ♦ ఇటుల దానితిప్ప
కతమును గ్రహింపనేరక రాముని ♦ కడకువచ్చి చుప్ప
నాతిమరల ప్రార్థించుచు ననెనిటు ♦ నరవర నినుతప్ప
ఏతనినే నిలవరించి బొందగ ♦ నెంత మాత్రమొప్ప
సతిజానకి గలదని యేమాత్రము ♦ సంశయంబువలదు
అతివ నిపుడెమ్రింగెద మన కాసతి ♦ అడ్డమేమిలేదు'
అనుచు సీతనుంగదియజనెడు శూ ♦ ర్పణఖను బట్టుకొని
అనుజుని రాముడు హెచ్చరింపగా ♦ అతడసి నొకటిగొని
రక్కసి ముక్కులు శ్రవణంబులును క ♦ రుక్కున తెగనఱుక.
వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు "ఖరు" నింగన ♦ వెడలెను శూర్పణఖ
చుప్పనాతి యట్లరిగి ఖరునిగని ♦ చూపి ముక్కుచెవులు
చెప్పదొడగె నిటు వినుమన్నా నీ ♦ చెలియ నొందుపాట్లు
పర్ణకుటీరమునందున యుండిరి ♦ పంచవటిని ముగురు
పర్ణిని యొక్కతె సీతయనగ మగ ♦ వారలు మరిర్వురు
రామలక్ష్మణులు రవికులజులు దశ ♦ రథ నృపునకు సుతులు
కామమునను నను బట్టి యొల్లమిని ♦ ఖండించిరి యిటులు
అసురుల వధించి మునుల బ్రోతుమని ♦ అభయం బిచ్చిరట
వసపడునే వారిని జంపగ నీ ♦ వస జూపుము యచట
అనెడు శూర్పణఖ పలుకులు విని ఖరు ♦ డాగ్రహంబుతోడ
కనులనిప్పులను గ్రక్కుచువడి రా ♦ ఘవులను దునుమాడ

దనుజవీరులను పదునాల్గురు శూ ♦ ర్పణకను జతయిచ్చి
పనుప వారు శూలంబులధరించి ♦ పంచవటిని జొచ్చి
రామలక్ష్మణుల నచట నెదుర్కొని ♦ రజ్జులాడుచుండ
రామచంద్రు డనుజుని నియమించుచు ♦ భూమిజకడనుండ,
శర చాపంబులబూని రక్కసుల ♦ చంప నిచ్ఛలేక
దురమొనర్పవలదని వారించిన ♦ దుర్మార్గులువినక
పదియునాల్గు శూలంబులు రాముని ♦ పై విడువగ యతడు
పదియునాల్గు శరములు కార్ముకమున ♦ పట్టివిడచెనపుడు.
బాణములా శూలంబుల హరించి ♦ పైగా దానవుల
ప్రాణములను గొన పదియునల్గురురు ♦ బడిరి చచ్చి నేల.
గని యా దృశ్యము చుప్పనాతి వడి ♦ ఖరునికడకునేగి
దనుజుల మరణముదెల్ప ఖరుడు విని ♦ తాచువలెను రేగి
నింగికెగసి దిగి యాక్రందించుచు ♦ మిన్నింగివైతుననుచు
సంగరమొనరిచి రామలక్ష్మణుల ♦ సంహరింతు ననుచు
అమ్ములు బాణాసనములు అసి తూ ♦ ణమ్ములు దెప్పించి,
తమ్ముడైన దూషణుదెచ్చు యుర ♦ దమ్మ నధిష్టించి,
స్థూలాక్ష మహాకపాల త్రిశిరులు ♦ దూషణప్రముఖులు
వేలకొలది సైన్యంబుల నడుపగ ♦ వినువీధిని సురలు
చోద్యమరయగా భేరీకాహళ ♦ వాద్యంబులు మ్రోయు,
సాధ్యాసాధ్య వివక్షత తెలుపక ♦ సామర్థ్యమువెలయు,
చెలియ శూర్పణఖ వెంటనంటిరా ♦ చేటును సూచించుచు
పలుదుశ్శకునంబులు గలుగగ నవి ♦ పాటింపక నగుచు,
శరవీరాక్షుడు, మేఘమాలియును ♦ కాలకర్ముకుండు
బరుషుండును, మరి మహామాలి స ♦ ర్పాశ్యుడు, దుర్జయుడు
రుధిరాశర, శ్యేనగామి యజ్ఞశ ♦ త్రులు, విహంగముండు
పృథిగ్రీవులను పన్నిద్దరు బహు ♦ పేరు బడసియుండు

వీరవరులు నిరుపార్శ్వంబులజన ♦ వెడలెపంచవటికి
శ్రీరాముండదిగని తమ్మునకిటు ♦ జెప్పె బిలచిదరికి
"కంటివెలక్ష్మణ అసురసైన్యములు ♦ కదియుచుండెమనల
కంటుగల్గెశూర్పణఖను విరూపి ♦ గావించుటవల్ల
కుంటిగాముజాలక నాపై పగ ♦ గొనిరి, వీరినేడు
ఒంటరినయియే సంహారించెదను ♦ యుద్ధంబునజూడు
ఇంట సీతగాపాడుచునుండుము ♦ ఇపుడెవత్తుననుచు,
వింటినారిటంకారము జేయుచు ♦ విజయముదలంచుచు
బూని ఖడ్గశరచాపతూణముల ♦ పుడమినిండియుండు
దానవసైన్యంబులను నెదుర్కొనె ♦ దశరథతనయుండు
ఖరాదులకు రామునకు యుద్ధమని ♦ గరుడయక్షసిద్ధుల్
సురలునుసాధ్యులు గంధర్వులు కిం ♦ పురుషకిన్నరాదుల్
ఆకసమందునయుండిరామునకు ♦ చేకురవిజయంబు
కాకలిడొనర్చుచుండిరెల్లరును ♦ గాంచుచుచోద్యంబు.
అంతట భేరీకాహళదుందుభు ♦ లతిశయించిమ్రోయ
చెంతకరుగుచును కొందరుదనుజులు ♦ చేరిరవములెగయ
పరశుచక్రవజ్రక్షురికాము ♦ ద్గర కుఠారశూల
శరవాలపట్టసప్రాసములతో ♦ మరాభిండివాల
కుంతగదాద్యఖిలాయుదంబులను ♦ గుప్పించుచునొకట
సంతసమొందుచునుండ వారిగని ♦ జనకజపతివింట
పెక్కుబాణములనుంచి వారిపై ♦ నొక్కమారెవైచి
ముక్కలొనర్చుచు నాయుధంబులను ♦ ఉక్కణంచిమించి
రథగజతురగపదాతుల చెండుచు ♦ రణభీకరుడగుచు
ప్రధనమొనర్చెను ఒంటరియైతన ♦ ప్రజ్ఞనగబర్చుచు
ఎక్కడజూచిన పుర్రెలుప్రేవులు ♦ ఎముకలు బడియుండె
లెక్కకెక్కుడగు రక్కసుశవములు ♦ నక్కలుదినుచుండె.

కంకగృధ్రములు, రక్తమాంసముల ♦ కతికి పీకుచుండె
కొంకులు కొరకుచు నరముల నములుచు ♦ కుక్క లరచుచుండె.
అంత ఖరునితమ్ముండు దూషణుం ♦ డాగ్రహంబుతోడ
దంతి తురగ రథసైన్యంబులతో ♦ దర్పం బుట్టిపడ
కాలరుద్రువలె యరిగి రాముపై ♦ కరవాలంబులను
శూల శైలవృక్షంబులు వజ్ర ♦ క్షురికాశరములను
ఒక్కమారు గురిపించిన రాముం ♦ డుగ్రుండై వడిగ
ఎక్కుపెట్టివిలు గాంధర్వాస్త్రము ♦ ఏసెను అతిగురిగ.
దాన, శరశతంబులు యుద్భవమై ♦ దావానలమువలె
దానవులెల్లరజుట్టు బలంబులు ♦ దగ్ధంబై కూలె.
రథములు విరిగెను కరితురంగములు ♦ రజముగ్రిక్కి చచ్చె
రుధిరముబారెను ప్రధనరంగమున ♦ రోదనములు హెచ్చె
ఎక్కడజూచిన రామబాణములు ♦ పిక్కటిల్లియుండె
రక్కసులెల్లరు శరములగని నలు ♦ దిక్కుల బర్వులిడె.
అపుడు దూషణుడు మరలసేనలతో ♦ అంకభూమి కరిగి
అపవచనంబుల నాడుచు రాముని ♦ అదలించుచు రేగి
శరవృక్షశిలాదుల గుప్పించుచు ♦ దురమొనర్చుచుండ
శరపరంపరలబరపుచు రాముడు ♦ సామర్థ్యముతోడ
ఘోర యుద్ధమొనరించి రథంబుల ♦ గూల్చుచు తురగములు
సారథులను చతురంగబలంబుల ♦ సంహరించి, సురలు
మెచ్చ దూషణునికరములు నరికిన ♦ మేదినిబడె యతడు
హెచ్చురోషమున తమ్ముని అపజయ ♦ మెరిగి వడిగఖరుడు
స్థూలాక్షత్రిశిరాసురాదిఘన ♦ శూరుల బంపించి
ఆలమొనర్పగజేసిన రాముం ♦ డందరను హరించి
విజయుం డగుట గ్రహించి వివశుడై ♦ వివేకశూన్యుండై
గజరథతురగపదాతుల వలుగొని ♦ గర్వించినవాడై

లంకజొచ్చి లంకేశురావణు ♦ న్గాసిపల్కెనిటుల
"అంకమొనర్చుచు ఖరదూషణ త్రిశి ♦ రాది వీరులెల్ల
అసువుల బాసిరి పదియునాల్గువే ♦ లసురగణంబులతో
ఉసురుతోడనే మిగిలితి దీనిని ♦ ఊటించగ నీతో
రామచంద్రుడట దశరథసుతుడట ♦ రాజ్యము విడనాడి
భామిని భ్రాతలతోడవచ్చి యట - పంచవటినియుండి
యొక్కడె వీరినిజంపె' ననగవిని ♦ రక్కసనాథుండు
ఉక్కడంతునే రాము నిపుడెయని ♦ యుగ్రుండవ యతడు
రావణునిన్గని రాక్షసోత్తమా ♦ రాముని జంపుటకు
నీవల్లను గాదైనను రాముడు ♦ జీవము బాయుటకు
గలదొకయుపాయ మదియేదన రా ♦ ఘవునియాలి సీత
కలికికంతు విలుమొలికి లోకవి ♦ ఖ్యాత గుణోపేత
ముల్లోకంబుల నామెకు సరియగు ♦ ముదిత లేదుయిపుడు
కొల్లగొట్టి యామెను దెచ్చితివా ♦ కుములుచు రాఘవుడు
మరణించును అదివినిన లక్ష్మణుడు ♦ మడియుటనిశ్చయము
ఖరాదులను జంపినట్టిపగ యీ ♦ గతిని దీర్చుకొనుము
ఆమెనుపొందని నీదుజీవితము ♦ అనుపయోగ మిలను
రాముడింట లేకుండజేసి యా ♦ రమణిని తేనగును."
అను యకంపనునిబంపి రావణుం ♦ డరద మధిష్ఠించి
జని మారీచునితోడ ఖరాదుల ♦ చావును వినిపించి
జనకజనుం దానపహరింపగా ♦ సాయము రమ్మనిన
అనుమతింపకను, మారీచుడు రా ♦ వణునకు రాము ఘన
పరాక్రమంబును తా, మునుబొందిన ♦ పరిభవమును దెల్పి
మరలగజేసెను లంకకు రావణు ♦ మనోవృత్తిమాన్పి.
రావణుడట్టుల లంకనుండశూ ♦ ర్పణఖ వచ్చినిలచి

ధరణిజాత దశరథాత్మజుల వృ ♦ త్తాంతము వినిపించి
ఖరదూషణాతిశిరాదులమృతి యువ ♦ గాహన మొనరించి
రామ లక్ష్మణులతోడను బోరగ ♦ రాదని వారించి
భూమిజ నెత్తుకొరమ్మనమనె దు ♦ ర్బోధన గావించి.
చుప్పనాతి పల్కులకు రావణుం ♦ డుప్పతిల్లి చాల
ముప్పుగల్గునను మారీచుని హిత ♦ ములను మరచి మరల
మారీచునికడ కేగుతెంచి తన ♦ మనోర్థ్వడము దెలిపి
కోరె యాతనిసహాయము సీతను ♦ కొల్లగొట్టపాపి.
అదివిని మారీచుడు రావణునకు ♦ అనెనిటు దిగులొంది
"ఉదియమానుముదిలమొందెదవు యం ♦ దున్నది వినురంధి,
రామునిబలమెఱుగ వాతనితో వై ♦ రంబు తగదు వినుము
రామునిగెల్వగలే రజరుదే్రిం ♦ దాిదులైన నిజము.
ఆతడు విశ్వామిత్రుని శిష్యుడు, అస్త్రి, మహాబలుడు
ఆతని కగ్గికి ఆజ్యముతోడగు ♦ నటు లనుజుడుగలడు
మున్నాతని బలమును చవిగొంటిని ♦ ముచ్చిచ్చాతండు
నిన్నును నీవంశంబును దుంిచును ♦ నెలతనుగొన, యతడు.
మునునే మాయామృగమై యడవుల ♦ మునులజంపుచుండ
ననుగొట్టిన నేపారివచ్చియు ♦ న్నాను భీతితోడ
చిన్ననాడె తాటకను హరించెను ♦ జన్నము రక్షింప
నన్నుగొట్టెను సుబాహునిజంపెను ♦ నరవరుండు తలువ.
చావుతప్ప దాతనికడ కేగిన ♦ సాధ్వి నీకువలదు
ఆవిషయంబున నను మాత్రిము సా ♦ యంబు కోరతగదు".
అనిన రావణుడు మారీచుని గని ♦ యాగ్రహంబుతోడ
జనకజనుం గొనిపోవగనాతడు ♦ తనతోరానియెడ
చెండివైతునని పైబడమారీ ♦ చుండు వితర్కించి
ఖండితముగ రావణుచే మరణము ♦ గల్గుననుచు దలచి

ఉసురు రాఘవుని చేతులవిడచుట ♦ యుత్తమమని యెంచి
అసురాధిపుతో పంచవటికిజన ♦ అరదమధిష్టించి.
ఒకచోనిద్దరు రథముడిగ్గి యొక ♦ యుపాయమునుబన్ని
వికుర్యాణులవ, మారీచుడు మరు ♦ వేషంబునుబూని
స్వర్ణ మేనుగొని మాయలేడియై ♦ చంగుచంగుమనుచు
పర్ణకుటీరముచెంగట దుముకుచు ♦ వచ్చికలం దినుచు
చిత్రగతులనొప్పుచు దిరుగాడగ ♦ సీత దాని జూచి
కుత్రిమమృగమని దెలియక అది నిజ ♦ కురంగమని దలచి
వట్టియిమ్మనుచు రాము వేడ యత ♦ డట్టులెయని దాని
న్పట్టబోవ యది దొరకక త్రిప్పలు ♦ బెట్టుచుండుటగని,
పట్టుదలతో తత్సారంగంబును ♦ పట్టబోవుచుండ
ఇట్టులనియె లక్ష్మణుడన్నకు ఇది ♦ ఇట్టిగాదు జూడ
ఇట్టిదాని నే కనివినియెరుగను ♦ ఇది మారీచుడగు
చిట్టమృగంబని దోచెను దీనిని ♦ ముట్టరట్టు గలుగు
పట్టబోకుమన్నా యన రాముడు ♦ భయంబులేదనుచు
కట్టియ కార్ముకములగొని దానిని ♦ పట్టిదెత్తు ననుచు
జానకినింగాపాడుచుండ ల ♦ క్ష్మణుని నియోగించి
పూనికతో యాలేడివెంట జన ♦ పొసగుననుచు యెంచి
కాని యాకురంగంబు టక్కుచును ♦ గంతులువేయుచును
కాననమెల్లను త్రిప్పుచు రాముని ♦ కందకుండగాను
కడుదవ్వరిగిన రాముడలసి యా ♦ గ్రహమొందుచు దాని
న్వడియజేతునని శరమొక్కటిగొని ♦ మార్గియందు బూని
విడువ తచ్ఛరము తగిలి కురంగము ♦ బడిధరపై, నగుచు,
తొడగువిడచి మారీచునిగా, గను ♦ బడుచు, బొబ్బలిడుచు,
"హా సీతా" "హా లక్ష్మణ"యనుచును ♦ అసువులువిడనాడ,
మోసముగ్రహించి రాఘవుండు, త ♦ మ్ముండును తనయూధ

మారీచుని యార్తారవమున కే ♦ మని దలతురో యచట
వారు, యిద్ది నారవమని భ్రమించి ♦ వత్తురేమో యకట
తమ్మునిపల్కుల పెడచెవిపెట్టితి ♦ తప్పొనరించితిని
ఇమ్మారీచుం డెగ్గుజేయు న ♦ న్నిత్రావునకు గోని
వచ్చెను గాబోలని తలచుచు వడి ♦ పర్ణకుటికి మరలి
వచ్చుచుండె. యట జానకి, దీన ♦ ధ్వని విని కడుయుడలి
సౌమిత్రిని గని యనెనిటు "మరదీ ♦ శబ్దము వింటివిగా
రామున కే కీడుమూడకను త ♦ ద్రివంబుజేయుదుగా !
ఏవనమందున యెచట యుండెనో ♦ ఏ ఘను, గనుగొమ్మ
నీవుజనుము రామునకు సహాయము ♦ నిలువక వడిపొమ్మ
కానల తన కేసాయము వలయునో ? ♦ గాక నిన్ను నన్ను
దీనతతో బిల్చునా"యనగ. విని ♦ దీర్ఘాలోచనను
జేసి లక్ష్మణుండనియెను యిట్టుల ♦ సీతతో "యిది యసుర
మోసముగానీ రాముని కపాయ ♦ మొక్కనాటికిని రా
దదియేమన నేనెరుంగుదును యా ♦ తని భుజబలశక్తి
వదినా ! మనకెగ్గొనర్ప దనుజులు ♦ వన్నిరి యీాయుక్తి
ఆతనినాదము గాదది తల్లీ ♦ అసురుని దైయుండు
ఆతని కేబాధలు గల్గవు భువి ♦ అద్వితీయబలుడు
జంకకొరకు నేగిన మాయన్నకు ♦ చేటు దలపబోకు
జంకకు వదినియు ! యాతడు వచ్చును ♦ సత్వరంబు నిటకు
రక్షణమేటికి రామునకు జగ ♦ ద్రక్షకు డాతండు
రక్షస్సుల సంహరించి త్వరలో ♦ రాగలం డతండు.
నీకుసాయమై యుండగ రాముడు ♦ నియోగించెనన్ను
నే కదలగజాలను యెచ్చోటకు ♦ నిన్నువిడిచి పోను."
నావిని జానకి యనెనిటు లక్ష్మణు ♦ నకు నాగ్రహమొంది
"నీవిధ మతిచోద్యంబు రాఘవుడు ♦ నిర్వ్యాధనమునొంది

పిలచిన బోవక నిచ్చటనుండుట ♦ భీరలక్షణంబు
తలచితివో యది గాకనునీవె ♦ ద్దైనను ద్రోహంబు
అడవి నిడుమలను బడియెడి యన్నకు ♦ యవవే సాయంబు
చెడుగుదలంతువె అన్నకు నీవిట ♦ చేరి దారుణంబు
అపహరింపగాదలచితివో న ♦ న్నాతడు మృతినొంద
అపాత్రుడా అధి గంతవగుదువే ♦ అట్టిభ్రమను జెంద
సీత నీకు వశమౌనని యెన్నడు ♦ చిందిలిపడవలదు
ఆతని కపాయమయ్యెనేనినే ♦ ననలంబున బడుదు.
తమ్ముడవని నినునమ్మియుండె యా ♦ దశరథతనయుండు
నెమ్మనమున యిటు విషముధరించిన ♦ నీచుగ తలపండు
నమ్మి నిన్ను గొనివచ్చెకూడ నీ ♦ నటన దెలియలేక
హొమ్మ హొమ్మ"నుచు ఏడ్చుచు యతికరి ♦ నమ్మగాను బలుక
'హరి' 'హరి' పాపంబుపశమింపుగా ♦ కనుచు లక్ష్మణుండు
ధరణిజనుం గని "తల్లి యిట్లన ♦ తగునె రాఘవుండు
నీకు కాపుయుండగ నన్నిచట ♦ నియోగించుచేత
ప్రాకులాడితిని యింతగ నీకీ ♦ పలుకులేల మాత !
ఇచ్చటి రాక్షసమాయల నెరుగక ♦ నిట్టుల బల్కితివి
తుచ్ఛునిగా నన్నెంచి హృదయమును ♦ తునియలొనర్చితివి
జననీ నాయెడ పాపముతలపకు ♦ జనెద రాముకడకు
వినజాలను నీ కఠినవాక్యములు ♦ వింతగొలిపెనాకు
నీ యోగక్షేమంబును దలచియె ♦ నే వెడలకయుంటి
మాయామర్మము లేదు నమ్ము రా ♦ మాజ్ఞ మీరకుంటి
అసురమాయలను దెలియగనేరని ♦ అమాయకవు గాన
అసిబోవక జాగ్రతగానుండుము ♦ అరిగెద నీమాన"
అనుచు నచటి తరు గిరి మృగంబులను ♦ ఐదుభూతములను
జనకజనుం గాపాడుచుండుమని ♦ జనెను రాముగనను.

అంతవరకు నచటచటా పొంచుచు ♦ న్నట్టి రావణుండు
అంతరువును విడనాడి వచ్చి సం ♦ యమివేషంబొండు
బూని, పర్ణకుటిముంజని నిలువగ ♦ జానకి యాతడొ క
మానివరుండని పూజింపగ యతి ♦ మనసు నిలువలేక
అనెనిటు "తన్వీ! యెవ్వరిదానవు ♦ అమ నీపేరేమి?
వనములయందున వాసమేమి యె ♦ వ్వాడు నీకు సామి?
పసిదానవు నీ వయోరూపలా ♦ వణ్యము దిలకింప
అసదృశమైయొప్పెడు నీవొంటిగ ♦ అడవిని వశియింప
తగునా" యను యామాయతాపసికి ♦ ధరణిజయిట్లనెను
"ముగురముంటిమి మా పర్ణకుటంబున ♦ మగడు, మరది, నేను;
మగడు రాఘవుడు మరది లక్ష్మణుడు ♦ మామదశరథుండు
జగములోన నను సీతయందు) నా ♦ జనకుడు జనకుండు
పితృవాక్యపరిపాలనకై నా ♦ ప్రియుడు వచ్చియుండె
శతు)వులెవరైన నెగ్గుచేసిన ♦ సంహరించుచుండె
అయోధ్య మాయది పదమూడేండ్లుగ ♦ అటవినుంటిమయ్యా
భయములేదు మాకేమియు నిచ్చట ♦ బాములు లేవయ్యా."
అనుచు సీత యాతపసికి తమకథ ♦ నామూలాగ్రముగ
వినిపించిన యాతండు సీతకనె ♦ "వినుమిది విపులముగ
విరించి వంశోద్భవుండ నేనా ♦ విశ్రవసుని సుతుడ
పరంతపుడ రావణ నామాఖ్యుడ ♦ పంక్తికంధరుండ
లవణసంద్రమున అవాచినింగల ♦ లంకకు యధిపుండ
అవితుండ నవక్షయరాహిత్యుడ ♦ అసురనాయకుండ
రవి ననుగన్ననుగాయ వెరయు వా ♦ యువు వీవగ వెరయు
భువి నభోదకంబులు చెప్పినచో ♦ పూన మెలంగవలయు
నవగ్రహంబులు రాసులదిరుగవు ♦ నా యానతిలేక
దివిజుల గెలచితి దిక్పాలుల మొ ♦ త్తితి నంతియెగాక

సురాసురస్త్రీలను దెచ్చితి నా ♦ సురతక్రీడలకు
తరుణీ నినుమోహించి మమతతో ♦ తరలివచ్చితిటకు
కొమ్మరో ! నినుగొనిపోయెద రమ్మిక ♦ గోపము చాయకుము
నమ్ముము నినురాణి జేతులంకకు ♦ నామాటను వినుము"
అనుచు పేలుచున్నట్టి రావణున ♦ కనియె జానకిటుల
'దనుజాధమ నీబుద్ధిని విడువుము ♦ తగదు యిటుల పేల
పరసతికై యిటుభ్రాంతిని జెందుట ♦ బాడిగాదు పలువా
ధరణిజయన నేమిగ దలచితివో ♦ దౌర్భాగ్యుడ, తులువా
పొగరున సింగపుకోరలు బెరుకగ ♦ పూనిన విధమగును
గగనరత్నమును గొగలింప జను ♦ కరణిగాను యగును
అనలంబును మూటగట్టె నట్లగు ♦ నపేక్షింప నన్ను
జనుదెంచిన, శ్రీరామలక్ష్మణులు ♦ సంహారింతురి నిన్ను
అనుచు రావణుని మందలించి తన ♦ ఆత్మేశుని కొరకు
కనులు చిల్లిపడ జూచుచుండ, రా ♦ వణు డంతటివరకు
పూనియున్న ముని వేషము విడచుచు ♦ పూర్ణమైన తనదు
దానవరూపును, ఇరువది కరములు ♦ తలలైదును అయిదు
జూపిన జానకి మూర్ఛ నొందిబడె ♦ క్షోణీతలమందు
పాపిరావణుండంత జానకిని ♦ పట్టికరములందు
రథమున నిడుకొని అంతరిక్షమా ♦ ర్గంబున వలకడకు
ప్రిధావించు నెడమూర్ఛ దెలసి భూ ♦ పట్టి మదిని తనకు
విధి గల్పించిన పాటుదలంచుచు ♦ విభుని రాకకొరకు
అధోదృష్టితో జూచుచు మరదిని ♦ ఆడిన పల్కులకు
వ్యథనొందుచు రావణునిం దూరుచు ♦ వాపోవుచు నుండ
పక్షిగల జటాయువు యదిగని రా ♦ వణాసురుని తోడ
'ఓరీ' నీచా! జనకజయొంటిగ ♦ యున్న వేళ నీవు
నారి నెత్తుకుని పోవుచుంటివా ♦ నన్నిచ్చట గనవు

వినుబోనిచ్చెద నని యెంచితివా ♦ జనకజ నిట విడుము
దనుజాధమ రామునితో వైరము ♦ తగదు మగుడిజనుము
ఘనవిక్రమదుర్వార బలుడు రా ♦ ఘవుడు పరాత్పరుడు
వినలేదా ఖరదూషణాదులను ♦ దునుముట యాతండు
ఇంటికి వచ్చి యంటించుకొనిన యు ♦ ట్టిమెను గొనిపోవ
తంటదెచ్చుకొనుచుంటివి రావణ ♦ ధర్మమగునె భడవ!
అనుచు పెన్నియో విధములజెప్పిన ♦ వినక రావణుండు
జనుచుండ జటాయువు క్రుద్ధుండై ♦ తనకు గల్గియుండు
కరరుహాఘ్రాణంబులతోడను రా ♦ క్షసునితో బోరాడి
అరదహయంబుల గూల్చుచు యాతని ♦ శిరముల పైనుండి
కిరీటంబులన్దన్నుచు పోరిన ♦ గినిసి రావణుండు
ధరణిజనొకచో నుంచి ఖగేంద్రుని ♦ తాకెను క్రూరుండు.
అంతనిర్వురును, యుద్ధము ఘోరం ♦ బవగ జుట్టుకొనుచు
అంతరిక్షమున కెగయుచు దిగుచును ♦ అవనిపైని బడుచు
రక్తధారలొలుకంగ గొట్టుకొని ♦ రణనము గావించి
యుక్తిప్రయుక్తులను వెదజల్లుచు ♦ యుద్ధంబొనరించి
ఒక్కరినొక్కరు ప్రతిఘటించుకొను ♦ చున్న యట్టియపుడు
పక్కిరెక్కల కరుక్కునదరికెను ♦ రక్కసనాథుండు
జటాయువంతట, విలవిలదన్నుకొ ♦ క్షమనుబడుట జూచి
కటకట బడుచునుజానకి ఖగేంద్ర ♦ కడకుడాయవచ్చి
తన్ను బోవనరు దెంచినందుకు కృ ♦ తజ్ఞతవచియించి
కన్నులనీరిడి ఏడ్చెను యతనికి ♦ గల్గినపాటెంచి
రావణాసురుండటు విజయుండై ♦ రక్తసిక్తుడగుచు
పోవుచుండె నాకాశమార్గమున ♦ భూమిజనుంగొనుచు
సిగముడివిడి నందలి పుష్పంబులు ♦ క్షితిపైనను రాల
తెగిపడగా హారము నగలూడగ ♦ దీనయగుచు చాల

అటుల తననుగొని లంకాపురమున ♦ కరుగు రావణునకు
ఇటులబల్కె జానకి శోకింపుచు ♦ "హేరావణనీకు
కాలముతీరెనుగాబోలును అటు ♦ గాకున్నను యిట్లు
ఏలదెచ్చితివి, రామునిశౌర్యం ♦ బెరుగవుగాబోలు
వినలేవా నీదాయాదులరఘు ♦ వీరుడుజంపినది
సునిశితశరమున నొక్కమారుద్రుం ♦ చును నీతలలు పది,
సప్తసాంద్రముల నింకజేయగల ♦ సామర్థ్యండతడు
లిప్తలో భువనములెల్లను నిర్మూ ♦ లింపగల్గుఘనుడు
సృష్టిస్థితిలయ కారణభూతుడు ♦ దుష్టనిగ్రహుండు
శిష్టపాలకుం డతనితో వైరము ♦ చేటుగానయిపుడు
మనగదలంచిన శ్రీరామునకు స ♦ మర్పింపుమునన్ను
కనికరుండు శ్రీరాముడు తప్పక ♦ క్షమియించునునిన్ను"
ఎన్నివిధంబుల యిట్లుతెలిపినను ♦ ఏమియువినకుండ
కన్నడతో రావణుడు యంతరి ♦ క్షమున బోవుచుండ
"రామ, రామ" యని యేడ్చుచు తన చీ ♦ రను చీలిచియందు
భూమిజ తన యాభరణములెన్నను ♦ మూటగట్టి క్రిందు
వానరపంచక మొక గిరిపైగని ♦ వారిమధ్యవిడచి
మానవనాథుని దూరుచునుండెను ♦ తద్దయుచింతించి.
వీనికి మాయువుమూడె ననుచుఁజని ♦ విరించియదిగాంచి.
జానకిపాటునకై చింతిల్లిరి ♦ సకలసురలుమించి.
అంతట రావణు డవనిజతో లవ ♦ ణాంబుధిలంఘించి
సంతోషస్వాంతుండై లంకకు ♦ జని సీతను డించి
దనుజాంగనలౌ త్రిజటాదులకా ♦ తరుణినొప్పగించి
తనకామెను స్వాధీనమొనర్పగ ♦ మనుచును నియమించి
తనకు యున్నధన కనకవస్తు వా ♦ హనములజూపించి
అనెనిటు జానకి కెదురుగనిలచుచు ♦ "అతివా నినువలచి

ఇంతటి సాహస కృత్యమొనర్చితి ♦ హీనమైన యువనీ !
ఇంతీ యీలంకయంత నీయది ♦ ఈవొప్పితివేని
రాము డల్పజీవుండు నరుండును ♦ రాలేడిచ్చటకు
భామిని ! నీవాతండు వచ్చునని ♦ భ్రాంతి జెందబోకు
ననుగెల్వగ లేడతడు వచ్చినను, నమ్ముము నామాట
నను ధన్యునిచేయుము కాదంటివ ♦ నడదిట నీయాట”
అనవిని జానకి యొక్కకుశంబును ♦ అడ్డుగాను బెట్టి
అనెనిట్టుల రావణునకు యోరీ ♦ “అధమా నీవిట్టి
పరదారాహరణ బుద్ధి విడువుము ♦ పాపము నొందకుము
శరణా గతివేడుము నను రాముని ♦ సన్నిధి గొనిపొమ్ము
దుష్టులజంపగ రాముడు బుట్టెను ♦ దునుము నిన్నతండు
నష్టి యొనర్చును నినునీవంశము ♦ నారాయణు డతడు;
తనకట్టుల జానకి యెదురాడగ ♦ దశకంఠుండలిగి
అనెనిటు త్రిజటాదులతో ‘మీరీ ♦ యతివనుగొని యేగి
ప్రమదావనమం దుంచుచునాకొక ♦ సమ, యయ్యెడులోన
సమగొల్పుడు నయభయముల జెప్పుచు ♦ జానకి నెట్లైన;
అని యాతడు జన, వారలు సీతను ♦ గొని తద్వనమందు
యునిచి బోధనల జేసిరి రావణు ♦ కొనగూర్పగ పొందు.
ఇచ్చట సీతయిటుండ; రాముడట ♦ ఇంటివైపుమరలి
వచ్చుచు లక్ష్మణునింగనియు నెనిటు ♦ వదినను అటవదలి
వచ్చితివేలను తమ్ముండాయన ♦ వచించె నతడిటుల
అచ్చట “హా లక్ష్మణ “హా సీతా ♦ యని నీవనినటుల
రవ మొక్కటి వినవచ్చిన నీకట ♦ రాటు గగ్గెననుచు
అవనిజ భయపడి నన్ను బొమ్మనెను ♦ అటవునీ దెయనుచు
అదియొక రాక్షసమాయెగాని నీ ♦ దయ్యి యుండదనుచు
వదిన కెన్నియో విధములజెప్పితి ♦ కదల జాలననుచు,

అందులకాయము నమ్మక కనలుచు ♦ అనవినరానటుల
నిందలు పలుకగ నరుదెంచితినే ♦ కుందుచుమదిచాల”
అంతరాము డనుజునితో భయమున ♦ అవనిజ యేమయెనో?
జంతువులేమైనను మ్రింగెనో ? రా ♦ క్షసులచేత బడెనో ?
అని పలుదుశ్శకునంబుల గాంచుచు ♦ అరిగి పర్ణకుటికి
జనకజ నందులగానక చింతిలి ♦ వనమెల్లను వెతకి
వేసరి యెందును గానక ధరపడి ♦ వెక్కి-వెక్కి యేడ్చి
హా సీతా నీవెందుబోతివో ♦ అయయో మమువిడిచి
క్రూరమృగంబుల నోటబడితివో ? ♦ క్రూరరాక్షసుల కా
హారమైతివో ? యేమైతివో ? నా ♦ కగుపడవా ? అలుకా ?
అయయో లక్ష్మణు నేలపంపితివి ♦ అతనిమాట వినక,
వియోగంబు భరియింపగ జాలను ♦ వేడెదనిను పలుక,”
అనుచుతమ్మునింగనియోలక్ష్మణ ♦ అవనిజ గోల్పోతి
మనగజాల నీవయోధ్యజనినా ♦ మాతకు నాదుగతి
దెలుపుమనుచు అతి దీనుండవ యిటు ♦ పలికెను లక్ష్మణుడు
“విలపింపగ వలదన్నా యింకను ♦ వెతకవలయు కాదు
అబలలవలె యిట్లడలగతగునే ♦ అని యిద్దరుగలిసి
ప్రబలాన్వేషణ మొనర్చుచుండిరి ♦ పర్ణకుటినిబాసి
తరువులందు తీర్థంబులందుగో ♦ దావరి తటమందు
దొరువులందు పూపొదలందును మరి ♦ తుంగంబుల యందు
వెదకి వెదకి వేసారియొక్కచో ♦ వీక్షించిరి తుదకు
సుదతి సీత హారంబును సొమ్ములు ♦ క్షోణిని, యచ్చటకు
సమీపమందున గనిరి రక్తమాం ♦ సంబులు అరదమును
ప్రమథిత తూణశరాసన ఖగములు ♦ పడిన జటాయువును
అంతట రాముండా జటాయువే ♦ అవనిజాత నచట
అంత మొనర్చెను గాబోలనియొక ♦ అంబుగూర్చి వింట

విడువదలంచిన జటాయువనె నిటు ♦ వినుడు రావణుండు
పుడమిజనుం గొనిపోవుచుండనే ♦ పోరిన యాతండు
రెక్కలు నరుకగ గొనయూపిరితో ♦ నిక్కడపడి యుంటి
నిక్కము రామా నన్నువధింపకు ♦ నేనెజచ్చుచుంటి
అనుటయు రాముడు రావణువైనం ♦ బంతజెప్పమనిన
వినిపింపక యే, జటాయు వసువుల ♦ విడచెనంతలోన
అంత రామలక్ష్మణులు జటాయువు ♦ కంత్యక్రియజేసి
చింతతోడ సీతాన్వేషణమును ♦ జేయనచట బాసి
పోవుచుండ నరుదెంచి యయోముఖ ♦ పుంశ్చలిరాకాసి
త్రోవమధ్యమున నిలచి లక్ష్మణుని ♦ తోడ బాసజేసి
తన్నుగూడమని నిర్బంధింపగ ♦ అన్నసన్న దెలసి
మున్నుబోలె లక్ష్మణుడా రక్కసి ♦ ముక్కుచెవులగోసి
తన్నిపంపగా రక్కసిజనె; యం ♦ తట నిర్వురు గలసి
ఎన్నితావులో వెదకుచు జానకి ♦ నెచట గనక యలసి
ఘోరాటవినిం బోవుచు నొకచో ♦ కొండవలెను యుండు
క్రూరరాక్షసుని గనిరొక నాతని ♦ పేరు కబంధుండు.
శిరములేక యోజన దీర్ఘంబగు ♦ కరములతో నుండె
యురమున యొక కన్నుండె యాతనికి ♦ యూర్వులు లేకుండె
కబంధుండు శ్రీరామలక్ష్మణుల ♦ గాంచి ఒడిసిబట్టి
కబళింపగ నెంచిన వారాతని ♦ కరముల దెగగొట్టి
విముక్తులవ, మీరెవరు దెలుపుమని ♦ వేడి కబంధుండు.
కమనీయంబగు రామలక్ష్మణుల ♦ కథనము విని యపుడు
చెప్పదొడంగెను తన వృత్తాంతము ♦ శ్రీరామున కిటుల
"తప్పు క్షమింపుము రామా నే మును ♦ దనువను పాడనిల
ధాతవలన దీర్ఘాయువు నొందుచు ♦ దర్ప మొందిచాల
భీతిగొల్పు ఘోరాకారంబున ♦ బెదరింపగ మునుల

స్థూలశిరుండను తపసి కోపమున ♦ క్షోణిని నన్నిటుల
కాలక్షేపము జేయ శపించెను ♦ కరుణతోడ మరల
ధర నాభుజములు రామలక్ష్మణులు ♦ దరిగి గాల్చినపుడు
హరియించును నాశాపం బనియెను ♦ అదిగా శాకప్పుడు
సురపతి నెదురింపగ యాతడు నా ♦ శిరమును యూర్వులును
జొంగనణచె నాయుదరములోనికి ♦ సునిశితపవిత్రోను
అయయో నేనటు లెటుజీవింతును ♦ యని మొరలిడ యతడు
దయతో మీరలు నాదుకరంబులు ♦ దరిగి కాల్చినపుడు
శాపహరణమౌనని యటు మీరలు ♦ చండిరి హస్తముల
పాపముతొలగెను" యన రాముండు క ♦ బంధునకనె నిటుల
రావణుండు జానకినిహరించెను ♦ రమణిని వెతకుచు నీ
త్రోవనువచ్చితి మాతడుయుండెను ♦ తావుకు జానకిని
ఏవిధముగ గాంచగనగునో మా ♦ కెరింగింపుమనగ
దేవర ! నేనావిషయ మిస్థితిని ♦ దెలుపజాల సరిగ
నన్నుదహించిన దెలిపెద నన దహ ♦ నంబొనర్చి రతని
మిన్నుకెగసి మరలను "దను"వై యనె ♦ మేదిని రాముగని
'వినుము రామ జానకిచేకూరెడు ♦ విధమును దెల్పెదను
జనుచు మీరలీత్రోవనె జంబూ ♦ వనమును యవ్వలను
గల పంపావనమును గాంచుచు య ♦ వ్వలను ఋష్యమూక
శిలోచ్ఛ్రయంబున సుగ్రీవుండను ♦ వలీముఖనాయక
మైత్రిని బడయుడు ఆతడు లంకకు ♦ మార్గముజూపించి
శాత్రవుడగు దశకంఠుని జంపగ ♦ సాయమగును మించి
రావణుహరించి జానకితోజని ♦ రాజ్యమేలగలవు
దేవదేవ ! నీకసాధ్య మిలగల ♦ దే మొసగుము సెలవు"
అనుచు స్వర్గమునకరిగిన రామల ♦ క్ష్మణులు తక్షణంబు
జనిజని పంపావనముజేరి యట ♦ శబరియాశ్రమంబు

జొచ్చుచుండ యెదురేగి శబరి యా ♦ సూర్యకులోద్భవుల
హెచ్చుభక్తితో లోనంగొనిచని ♦ ఇచ్చి అర్ఘ్యమవల
దండమిడుచు యిట్లనె శ్రీరామా ♦ ధన్యనైతి మిగుల
దండకాటవిని దిరుగాడుచుకో ♦ దండంబును కేల
బూని యనుజుతో నీవువత్తువని ♦ మునులు బల్కినన్ను
మీనిమిత్తమై యుండుమనిరి యిట ♦ మిము బూజింపగను
పిదప నన్ను దివికేగ నాజ్ఞనిడి ♦ వెడలిరి యామునులు
ఇది మతంగముని వన మిచ్చటగల ♦ వెన్నియొ చిత్రములు
మీకొరకై నేదాచి యుంచితిని ♦ మేలగు ఫలములను
చేకొని భక్షింపుడనుచు వానిని ♦ చెంతనునిచి తాను
పరమానందముతో రాముండవి ♦ భక్షింపగ; చితిని
జొరబడి యసువులవిడచి స్వర్గమున ♦ కరిగెను సమ్మతిని.
అంతరాఘవుండనుజయుక్తుండై ♦ అచ్చోటును విడిచి
కొంత దూరమేగుచు జానకిం ♦ గూర్చి మదినివగచి
తమ్మున కిట్లనె "లక్ష్మణగంటివె ♦ తరుగుల్మలతాదుల్
కమ్మియుండె యివ్వనమున వీచెడు ♦ కమ్మని మారుతముల్
ఫలవృక్షంబులు శోభిల్లెడు యీ ♦ పంపాతీరమున
జలజకుముద బకములతో పంపా ♦ జలములుండె నైన
ఇమ్మహి జానకిలేకను నాకివి ♦ యేటికి వ్యర్థంబు
నెమ్మదిలే దీతనువున కెన్నడు ♦ నిత్యము దుఃఖంబు;
అనుచు అడలు రాముని యోదార్చుచు ♦ అనెనిటు లక్ష్మణుడు
వనచరాధిపుండగు సుగ్రీవుని ♦ వడిగ గలసియిపుడు
ధరణిజనుం గొని వత్తమనుచు నిరు ♦ వురును పంపగడచి
తిరుగుచునుండిరితత్ప్రాంతంబుల ♦ హరివరుగన దలచి
ఇంతవరకు నిది అరణ్యకాండము ♦ యెవరైనను దీని
నెంతతంబు వినవ్రాయ చదువమో ♦ క్షంబు గల్గు భువిని
"రామరామశ్రీ....మనుడీ॥ శ్రీరామహరే....దశరథరామహరే."

(కిష్కింధాకాండము

ఋశ్యమూక పర్వతప్రాంతంబుల ♦ ఇనకులజు లనేక
దృశ్యములను గాంచుచు విహరింపగ ♦ దెలసి వారిరాక
ఆనగమందుండెడి సుగ్రీవుడు ♦ హనుమంతుని బిలిచి
దీనవదనుడై బల్కెను నిట్టుల ♦ "తిలకింపుము లేచి
నృపులో మానులో నిర్వారిగనుమట ♦ నిలచియుండి రెవరో
అపకృతి సల్పగ వాలి పంపునను ♦ యరుగు దెంచినారో
గాకున్నను వీరిచటకు వచ్చుట ♦ కారణమే మిపుడు
నాకేమియు దోచకున్నద"న విని ♦ నగి, హనుమంతుండు
'వారు వాలిబంపింపగ వచ్చిన ♦ వారు గారునమ్ము
ఆరాతులో మిత్రులో దెలియందగు ♦ అరుగ యానతిమ్ము
ఏనుమారు వేషంబున యచ్చటి ♦ కేగి వివయమరసి
సానుకూల మొనరింతును మీకిల ♦ సఖ్యమదను దెలసి'
అని సుగ్రీవుని యనుమతి గైకొని ♦ హనుమంతుడు లేచి
అనువగు నొక భిక్షువు వేషముతో ♦ అచటి కరిగి నిలచి
కరముల మొగిడ్చి రామలక్ష్మణుల ♦ కనెనిటు మీవంటి
నరవరులను జూడగలే దెన్నడు ♦ నరయ జాలకుంటి
మునివరులో నృపులో యను సంశయ ♦ ముద్భవించె, మీరు
ధనువసి శరతూణంబులు గల్గియు ♦ మునుల బోలినారు
హరిహరులో ? దేవేంద్రయు పెంద్రులో ? ♦ అశ్వినులో మీరు ?
తరణి సుధాకరులో ? మరిమెవ్వరో ? ♦ ధర మీసరిలేరు
మీరలెవరు మీరిటకు వచ్చి యీ ♦ కారడవిని తిరుగ
కారణమేమగు ? నేను భిక్షువును ♦ గాను నిశ్చయముగ
రవి తనయుడు సుగ్రీవుడు మర్కట ♦ రాజకు సచివుండ
పవనసుతుడ హనుమంతుడ యాతడు ♦ పంపవచ్చినాడ.

మిముగని మీతో మైత్రిని బడయుట ♦ మేలని నన్నంప
సమయపడుటకై వచ్చితి ననవిని ♦ సంతసముజనింప
రాముని యానతి లక్ష్మణుడనెనిటు ♦ "రవికులోద్భవులము
భూమీశుండగు దశరథు యనుంగు ♦ పుత్రుల మిర్వురము
శ్రీరాముండత డేను లక్ష్మణుడ ♦ సీతయతని పత్ని
పేరడవికివచ్చెను యాతడు మా ♦ పితరుని యానతిని
అన్నతోడ యిర్వ్యురడవికి సీతయు ♦ నరుగుదెంచుచుంట
అన్నకు వదినకు పరిచర్యలకై ♦ అరుదెంచితి వెంట
పంచవటీతటమున ముగురము రొయిక ♦ పర్ణకుటిని యుండ
పంచపొంచి రావణుండు మేమా ♦ యంచను లేకుండ
జానకి నెత్తుకపోయిన యాసతి ♦ జాడ తెలియరాక
కాననమెల్లనుదిరిగియు మేమా ♦ మానిని గనలేక
ఈపరిసరముల వెతకుచుండ యొక ♦ హితముబల్కె "దనువు"
'దాపునకరిగిన సుగ్రీవునితో ♦ తప్పక సఖ్యమవు
నాతనిసాయంబున దశకంఠుని ♦ హరించి సులభముగ
సీతను బొందగగలమ'నె యందుల ♦ సిద్ధికోరకు రాగ
అడబోవ తీర్థంబెదురైనటు ♦ అయ్యా వచ్చితివి
జేడులకెల్లర జేడగు రాముడు ♦ వీడుచు తనకీవి
నేడీరవిసుతు సాయంబునకై ♦ నిరీక్షించుచుండె
తీడిరించు రాముని ముఖకమలము ♦ దీనతతోనుండె"
అనుచు కన్నులన్నీరునింపు ల ♦ క్ష్మణునకు కపివరుడు
అనెనిటు దైన్యమునొందవలదు నే ♦ రవిసుతుతో నిపుడు
మిత్రిత్వము సమకూర్చెద తప్పక ♦ మీరు వెంటరండు
మిత్రతనయుడును మీమైత్ర్యంబు న ♦ పేక్షించుచునుండు
అన్న వాలిచే వెడలగొట్టబడి ♦ ఆలి సిరులబాసి
యున్నాడాతడు ఋష్యమూకమున ♦ ఓడియుంటజేసి

మీరలిర్వురిపు డొక్కరి కొక్కరు ♦ మిత్రులైన మొదల
వెరికైన సాధ్యంబగునే మిము ♦ ఎదిరింపగను నిల'
అనుచు రామలక్ష్మణుల గూడుకొని ♦ హనుమంతుండరిగి
ఇనకులోద్భవుల విషయము సుగ్రీ ♦ వునకు దెలిపె నెఱిగి
అంతట సుగ్రీవుండు రాఘవుల ♦ కంజలి ఘటియించి
సంతసమొదవగ బల్కెను యిట్టుల ♦ సమీపమున నిలచి
దశరథ సుతులారా మిముగనినే ♦ ధన్యతముడనైతి
విశదమొనర్చెను హనుమంతుడు మీ ♦ విషయంబును ఖ్యాతి
మీతో సఖ్యము జేయవచ్చితిని ♦ మిత్రకులజ సోమా !
సీతా రామా ! అభయం బొసగుము ♦ చేతిని చెయ్యికుమా ?
అనవిని రాముడు సుగ్రీవున కభ ♦ యప్రదాన మిచ్చి
తనదు కరంబాతని కరమందున ♦ యునిచె మైత్రి దలచి
ఒక్కరి కొక్కరు ప్రాణమిత్రులై ♦ యుండెదమని యంత
వక్కాణించిరట నొక్కరి కొక్కరు ♦ వాయుసఖుని చెంత
అప్పుడు శ్రీరఘురామ చంద్రునకు ♦ అవితనూభవుండు
చెప్ప దొడగెనిటు "శ్రీరఘురామా' ! ♦ సీతను రావణుడు
ఆకసమార్గమునం గొనిపోయెడి ♦ నట్టి సమయమందు
కోకచీల్చి తననగల గట్టి మీ ♦ కొరకడలుచు క్రిందు
మామధ్యను బడవైచెను జానకి ♦ ఆమూటను ఉర్వి
ఆమెవగునో కావో గుర్తింపుము' ♦ అనుచు నొసగెనవ్వి.
రామచంద్రుడా తొడవుల గనివి ♦ భ్రాంతచిత్తుడగుచు
భూమినిబడి విలపింపగ దొడగెను ♦ పుడమిజ దలంచుచు
రవితనూభవుం డంతట శ్రీరఘు ♦ రాముని మోదార్చి
వివరంబుగ శ్రీరామునకున్నన ♦ విషయంబును గూర్చి
పలుక దొడగెనిటు "వాలినామకుడు ♦ భ్రాతనాకు గలడు
బలవిక్రమ సంపన్నుం డాతడు ♦ వాసవునకు సుతుడు

అట్టివాలి నారమణినిరాజ్యము ♦ హరించినను వెడల
గొట్టిన నేనీఋశ్యమూకమను ♦ కుధరంబున యిటుల
యుంటిని నిడుమలబడుచును నేనిపు ♦ డొప్పు నీదుసఖ్యత
గంటిని నన్నటుబోషించదవో భా ♦ స్కరకులసంజాత"
నావిని రఘురాముండనె వానర ♦ నాయకునకు నిటుల
'నీవునేను మిత్రులమైయుండుట ♦ నీదుశాత్రవు లిల
నాకు నరాతులె గావున నీయ ♦ న్నను వధించి నీకు
చేకూర్చెద నీరాజ్యరమణుల ♦ న్చింతింపగబోకు
ఆతనితో వైరం బెటుగల్గెను' ♦ అన సుగ్రీవుండు
సీతాపతి కిట్లనియెను 'రామా ♦ చిత్తగింపు మతడు
దుర్వారబలుండౌ యొకయసురుని ♦ దుందుభియనువాని
గర్వమణచి కాల్దన్ని క్రుద్ధుడై ♦ కడతేర్చెను యతని.
మహిషాకారుండగు యాదుందుభి ♦ మదమున నొక్కతరి
మహాశయునిడాసి ఆజికిని ర ♦ మ్మనగ నతడుబెదరి
హిమవంతునికడకేగి పోరమన ♦ యేగుచు దుందుభుడు
హిమగిరిననిజేయగ రమ్మనమన ♦ ఇట్లనె నగవిభుడు
'సమరమొనర్పగజాలను నీతో ♦ జనుము వాలికడకు
సముడాతం డొక్కడె నినుబోరగ ♦ జాలుననగ నిటకు
వచ్చి వాలితో బోరొనరింపగ ♦ వాలి యాగ్రహించి
కచ్చణచుచు కాలందన్నుచు రా ♦ క్షసునిబట్టి వంచి
నేలనుగొట్టిన దుందుభిచచ్చెను ♦ నెత్తురుగ్రక్కుకొని.
ఆలోహిత మవనింగప్పగ గని ♦ అలిగి మతంగముని
వాలినిశపించె ఋశ్యమూకప ♦ ర్వతమున యాతండు
కాలిడ శిరంబువ్రక్కలౌ ననుచు ♦ గావున అతడెపుడు
ఈకుధరంబునకు నారాజాలడు ♦ ఇక మాకిర్వురకు
ఏకారణమున పగగల్గెనొ విను ♦ మీదుందుభి కొడుకు

వాలితోడ అని జేయగవచ్చెను ♦ కాలుని చందమున
వాలి తనదు వాలంబును ద్రిప్పుచు ♦ వానినియెదురొకన
పోరి రిర్వురును అతిఘోరంబుగ ♦ పుడమిబడుచు లేచి
ఆరవమును విని వాలిజాడగన ♦ నరిగితి, మనుజూచి
దానవుండు బారుచు నొకగుహలో ♦ దాగిన మేనుటకు
వానిని దరుముచు పోతిమి యప్పుడు ♦ వాలిట్లనె నాకు
"తమ్ముడయీ దైత్యుండు బిలంబున ♦ దాగెనతని వెతకి
దుమ్ములు దుమ్మునగలిపివడిగ వ ♦ త్తును నీ వెచ్చటికి
నరుగక ఏమరకుండ నుండుమిట" ♦ అనుచు లోనకేగి
దురమొనర్పగా జొచ్చిన నేనే ♦ మరక నచటయాగి
ఒక యేడుంటినిగాని వాలిరా ♦ కుండె బిలమునుండి
వికలమొనర్చెడి దనుజుని నాదము ♦ వినబడి గుహనుండి
క్షతజ ప్రవాహంబులు వెలివచ్చిన ♦ సమరమందు వాలి
మృతిజెందెను గాబోలను భ్రాంతిని ♦ మిక్కుటముగనడలి
ననుగూడను దనుజుండు జంపునని ♦ నగమొక్కటిదెచ్చి
ఉనిచి బిలద్వారంబున కడ్డుగ ♦ ఉనికి కేనువచ్చి
జరిగినవిషయము జెప్పగవినివా ♦ నరులును మంత్రులును
మరణించిన నాయన్న రాజ్యముకు ♦ మంతు వొనర్చెనను
అచ్చట గుహలో వాలిరక్కసుని ♦ అంతంబొనరించి
వచ్చుచు బిలమార్గంబును గానక ♦ వడపున ననుబిలచి
అలికిడి దెలియక బిలమునకడ్డగు ♦ అశ్మము పెకలించి
వెలికివచ్చి కిష్కింధకు జననే ♦ విభ్రాంతిని విడచి
అన్నపాదముల బడి నాతప్పును ♦ అనుగ్రహింపుమని
ఎన్నివిధంబుల వేడిననొప్పక ♦ నేనపరాధినని
ఆతడు నాపై నాగ్రహమొందుచు ♦ అనెనిటు మంత్రులతో
"ఉతని గుహద్వారంబున యుంచుచు ♦ ఏనురాక్షసునితో

పోరుచునుండగ రాజ్యకాంక్షచే ♦ బోరియ గప్పించుటకు
పారివచ్చె యీదుర్మార్గుడు నా ♦ పదవిని పొందుటకు
ప్రాణము దీసెదనీని" ననుచు నా ♦ పైబడి మర్దించి
ప్రాణావశిష్టముగ గొట్టుచు నా ♦ భార్య నపహారించి
ఇంటినుండి నను వెడలగొట్ట నత ♦ డీగిరి కరుగడని
యుంటిని నే నీఋశ్యమూకమున ♦ యునికిగ జేసుకొని
అవార్య భుజబలవిక్రముండునా ♦ యన్నను యెదురింప
ఎవరికి సాధ్యముగాకుండెను నిల ♦ నింతవరకు తలప
నగముల పెకల్చి నభోతలంబున ♦ కెగురవేయు గలడు
అగసప్తక మొక్కసారి గూల్చిన ♦ అగణిత బలాఢ్యుడు
అట్టి వాడతని జంపెదనని నీ ♦ వభయం బిచ్చితివి
ఎట్టులజంపెదో యనుసందియ మ ♦ య్యెను యెంచగభావి
ఆతడు జంపిన దుందిభి కాయము ♦ అతడు నేనుతప్ప
తక్కొతలమున నింతకుముం దెవరును ♦ జాలకుండె లేప
ఈ వా కాయం బెత్తి సాలములు ♦ ఏడు, యొక్కమారు
నీవిశిఖంబున గూల్చిన వాలిని ♦ నిక్కంబుగ నెదురు
కొని జంపెదవని నమ్మెదు రామా" ♦ అనుటయు రాముండు
దనుజుని కాయంబెగ జిమ్ముచు ♦ తన ధనువును గొనియేడు
తాలము లొక్కటగూలగ నేసెను ♦ దానశరము యునిచి.
వాలిని రాముడు చంపగలండని ♦ వానరపతి దలచి
రాముని, వడిగా వాలినిహరించి ♦ రమణీ రాజ్యముల
నేమము తప్పక చేకూర్పగ మన ♦ రాముండనె నిటుల
'నీవు వాలితో పోరొనరింపుము ♦ నేచాటున డాగి
ఆవాలిని జంపెద తప్పకనొక ♦ అంబువింట దొడగి'
రాముండట్టుల ధైర్యము బల్కగ ♦ రవిజుడేగి వాలి
ధామము కడ పెనుబొబ్బలనిడగా ♦ తారాపతి కనలి

అని యొనర్పగావచ్చి నిర్వురును ♦ ఆలంబొనరింప
గనుచుండెను మాటునసమరము రా ♦ ఘవుడు వాలిజంప
ఒక్కరినొక్కరు యుక్కురోషముల ♦ అక్కలదన్నుకొని
రక్కుకొనుచు ఖరనఖరంబులతో ♦ రక్తమొలక ధరణి
బడుచు లేచుచును నభమునకెగయుచు ♦ పండ్లుకిలించుచును
కడుఘోరంబుగ సమరముసల్పెడు ♦ నెడ వారిర్వురను
వాలియెవడొ సుగ్రీవుండెవ్వడొ ♦ నైనమరయలేక
కోలవిడచి శ్రీరాముడు వాలిని ♦ కొట్టకుండె; వెనుక
అన్నచే పరాజితుడై అవిసుతు ♦ డచటినుండిపార
వెన్నడిజని రాముండనెనతనికి ♦ "వినుము ప్లవంగవర
నిన్ను మోసపుచ్చితినని తలవకు ♦ నీయుద్ధమున మిమ్ము
గన్న యిర్వురను యొక్కపోలికను ♦ గనుపించిరి నమ్ము
అంగలక్షణంబుల మీరిద్దరు ♦ అచ్చుమచ్చు నొకటి
సంగరతలమున మిము గుర్తింపగ ♦ జాల కూరకుంటి
గుఱుతునొకటిగొని తిరిగివాలితో ♦ దురమొనర్ప బొమ్ము
గుఱుతుబట్టి నీయన్నవాలిని ♦ గూల్చెదనడి నమ్ము"
అనిసుగ్రీవునిమెడ రాముండొక ♦ హారము వేయించి
తనతో ఇనతనయునిగొని చనుచును ♦ వనమొక్కటి గాంచి
ఆవనవృత్తాంతంబు నెరుంగుచు ♦ అచటి మునులకెఱగి
దీవనలంగొని వాలితావునకు ♦ ధృతితోడను యేగి
తానొకవృక్షము మాటున డాగుచు ♦ తారాపతికడకు
భాను తనూభవునంపె వాలితో ♦ ప్రధన మొనర్చుటకు.
వాలిమరల సుగ్రీవుడు పోరగ ♦ వచ్చుట గనుంగొని
ఆలమొనర్పగ వెలికివచ్చునమ ♦ యాన నతనిపత్ని

నీతోడను యిపుడిపుడే బోరుచు ♦ నీకోడిన యతడు
ఈతీరున నిను తిరిగిబిల్చుటకు ♦ హేతువెదియొ యుండు
ఎవరిసాయమును లేక రాడు యీ ♦ రవితనయుడు నిజము
అవగణ మొనరింపకు నామనవిని ♦ అపజయ మొందకుము
తమ్మునకు న్యువరాజ్య మొసగి యీ ♦ తనిని శాంతబరచి
ఇమ్ముగ యుండుట యుక్తము నాథా ♦ ఇక నీపగ విడిచి
అంగదుండు వినినా కనెనొక విష ♦ యంబది వినుమిపుడు
మంగళకరుడగు రాముడు దశరథ ♦ మనుజేంద్రుని సుతుడు
దాంతుడుదారుడు ధర్మపరుడు మా ♦ ర్తాండ కులోద్భవుడు
శాంత విగ్రహుడు సంగరభీముడు ♦ సత్యాభాషణుండు
భూరి విక్రముండా శ్రితపాలుడు ♦ పుడమిజా విభుండు
శూరుడు ధీరుడు ఖరదూషణ సం ♦ హారకుండు ఘనుడు
అట్టి రాఘవుడు తమ్మునితో యిట ♦ కరుదెంచిన భాను
పట్టి యాతనితో మైత్రి నొందెనట ♦ పావకు సాక్షిగను
రాముని సఖులతో వైరము జెందగ ♦ రాదు హితము గొనుము
రాముని పద భక్తుడవై భూమిని ♦ రహి తోడను మనుము
అటుగా దందువె సుగ్రీవునితో ♦ ఆలంబున కన్న
ఎటకైనను పారుటయే యుత్తము ♦ మిట్టితరిని" యనిన
ఆలికినిట్లనె వాసవు తనయుడు ♦ అనుజునితో యిపుడు
ఆల మొనర్పగనే వలయునునే ♦ నందుకు రాఘవుడు
అలుగునె ? ఆతని కెన్నడైన నే ♦ న పకృతి సల్పితినే !
తలపకు నాకిలమృత్యు వెన్నడును ♦ తమి జయమున రానె!
నియుద్ధమొనరింపక నే పారుట ♦ నీతిగాదు నాకు
భయమొందకు తరుణీయని వెడలెను ♦ ప్రధన మొనర్చుటకు
అంత వాలిసుగ్రీవు లొండొరుల ♦ అక్కల దన్నుకొని
అంత రిక్షమున కెగయుచు బడుచును ♦ అక్కసముల బూని

సాలములన్పెకలించి మోదుకొని ♦ రాలను రువ్వుకొని
కాలన్దన్నుచు కంఠము నొక్కుచు ♦ కరముల గుద్దుకొని
తనువులు పగులగ గొట్టుకొనుచు ర ♦ క్తంబు లొలుకుచుండ
అనుపమ విక్రమప్రజ్ఞా బలముల ♦ అని సల్పుచునుండ
శ్రీరాముం డటడాగియుండి య ♦ వ్వారియందు వాలి
హార రహితుడగువాడే యను ని ♦ ర్ధారణమును దేలి
గురిజూచుచు నొకశరమును విడిచిన ♦ గూలి వాలినేల,
దరి కరుదెంచిన రాముని గని యన ♦ తట్టువడుచు నిటుల
"శ్రీరామా నీవెంతటి క్రూరము ♦ జేసియుంటివయ్యా
సూరవంశజులనిట్టి ద్రోహులను ♦ జూడకుంటినయ్యా
నీ కే యపరాధము జేసితినయ ♦ నిరసింపగనన్ను
నాకు నీకు వైరంబులేదె యె ♦ న్నండు నెన్నమున్ను
పోరుటకై నేవచ్చుచుండనను ♦ పోవలదని తార
వారించిన నే వినకవచ్చి నీ ♦ వాత బడితినోరా!
ఇదియా శౌర్యము శరము వేసితివి ♦ యేరికి నగుబడక
ఎదుటబడిన నినుజంపి యుందునే ♦ ఇన వంశకళంక
రావణాసురుని సంహారింప ను ♦ గ్రీవు సఖితబడసి
నీ విట్లొనరింపగ న్యాయంబే ♦ నియమంబును బాసి
వైరమేల నాతోడను రామా! వాంఛించినముందు
నీరమణిని యానిశాచరునినే ♦ నిటకు దెచ్చియుందు
నను సుగ్రీవుడుజంపి రాజ్యమును ♦ గొనగనశక్తుండై
నినుబంపెను గాబోలును రామా ♦ నీకు స్నేహితుండై
అనవిని రాముండనె వాలికినిటు ♦ అఘ మొనర్చితీవు
అనుజపత్నియగు 'రుమ'ను హరించిన ♦ అధమాధముండవు
గాకను నీవొక వన్యమృగంబవు ♦ గావున గొట్టితిని
మాకు మృగంబుల ద్రుంచుట న్యాయమె ♦ మాటునయుండుకొని

దుష్టశిక్షణంబొనరించితి నే ♦ దోషినిగా నెప్పుడు
నిష్ఠురమాడెద వేలను యిట్టుల ♦ నీతిలేని యపుడు'
అనుచు నెన్నియో ధర్మంబులు బ ♦ ల్కినవిని యాతండు
అనెనిటు '(శ్రీ)రఘురామా యిక న ♦ న్నాదరమున జూడు
తప్పుగ్రహించితి ఇప్పుడు జ్ఞానో ♦ దయమయ్యెను నాకు
అప్పగించుచుంటిని నాతనయుని ♦ అంగదునిదె నీకు
వానిని నీతమ్మునివలె బ్రోవుము ♦ వాంఛితమిదె నాకు'
అనుచునుండ నటకరుదెంచుచు తా ♦ రంగదునిం గూడి
దనుకనొందు తనప్రియునిం గనుగొని ♦ దుఃఖిలి మూర్ఛబడి
దెలసి యంతలో విభునిపైనిబడి ♦ విలపించెను యిటుల
'వలదని తొలినే వారించిన విన ♦ వైతివి నాగోల
నీకు మృత్యువైవచ్చెను రాముడు ♦ నీకు సఖుడుగాడు
నాకికేమిగతి కనులువిప్పవా ♦ నన్నొకవరి జూడు
ఇదిగోగను నీతనయుడంగదుడు ♦ ఏడ్చుచున్నవాడు"
"సుదతి రుమతో రాజ్యంబేలుము యిక ♦ సుగ్రీవా! యిపుడు"
"ఇనకులోద్భవా (శ్రీ)రఘురామా ♦ ఇదితగునా నీకు"
అనుచు పరిపరివిధంబుల బొక్కుచు ♦ అడలెడు ఆయమకు
హనుమంతుడు సాంత్వనవచనంబుల ♦ నాడుచుండ వాలి
కనులువిచ్చి సుగ్రీవునిగని యనె ♦ అనుజా! దయమాలి
నిను బహువిధముల శ్రమలనుబెట్టితి ♦ నను కోపముమాని
తనయుడంగదుని దయతోజూడుము ♦ తారను నల్లిగని
వానరరాజ్యము సుఖముగనేలుము ♦ వనిత రుమనుగూడి
మానకు రాముని సేవన మెప్పుడు ♦ మను మాతనివేడి
అనుజా తప్పకయున రాజ్యము నా ♦ తనయున కొసంగుము
గొనుమిదాంచనమాలిక యిదినీ ♦ కుతుకను ధరించుము

అనుచు మాల సుగ్రీవుని కంఠము ♦ నందుయునిచి సుతుని
గనుగొని యిట్లనె తనయా సుగ్రీ ♦ వుని నావలెనెగని
మనుము సుఖంబుగ యువరాజువునై ♦ అవిజుని కిష్టుడవై
అనయము శ్రీరఘురాముని గొల్వుము ♦ ఆతనిభక్తుడవై
అనుచు రవిజరవికులజుల కంగదు ♦ నప్పగించి వారు
తనయుని యువరాజుని జేసెదమన ♦ విని, విడిచెను యుసురు.
అంతతార విభుపైబడి యేడ్చుచు ♦ అవిజున కిట్లనెను
ఎంతటిదోగ్రహం బొనరించితివహా ♦ ఈవు వాలియెడను
మరదీ, యిక కపిరాజ్యంబేలుము ♦ మగువరుమను గూడి,
మరణము నొందెద "నాథునితోనే ♦ మానక నగ్నిబడి"
అనుచు రాఘవుని దేరిజూచియనె ♦ అవనిజేశ రామా
ఇనకులాబ్ధి సోమారఘురామా ♦ అనుపమగుణధామా
ఖగమున నాథునిజంపితివయ్యో ♦ కరుణలేకనాకు
మగడులేని యీహీనబ్రతుకు రా ♦ మాయిక నెందులకు
ననుగూడను యొకతూపున జంపుము ♦ నరవరయనుచుండ
ఇనకులోద్భవుని డాసిబల్కె నీ ♦ ట్లిన జుడు వగతోడ
అన్నను జంపించిన హీనుండను ♦ అవివేకుడనయయో
ఎన్నగ నాకీ రాజ్యసంపదలు ♦ ఎందులకేమి ప్రియో
జనమయ్యెయు, నేనంతమొందెదను ♦ అనలంబునజొచ్చి
అనవిని రాముడు తారను సుగ్రీ ♦ వుని యటనోదార్చి
ధర్మబోధ గావింపుచుండ నం ♦ తటను లక్ష్మణుండు
కర్మసాక్షి సుతుకిట్లనె, వాలికి ♦ కర్మాంతరమిపుడు
జేయవలయు తద్విషయ యత్నములు ♦ జేయింపుము యనగ
వాయునందనుని బిల్చి భానుజుడు ♦ వలసిన పనివడిగ
జేయించుచు నంగదు గూడుకొనియొక ♦ చితియందున వాలి
కాయంబును దహనంబు నొనర్చిరి ♦ కపులతోడ వెడలి

అంతట శ్రీరఘురాముజేరి హను ♦ మంతుండనె నిటుల
'మంతువుగా' జేయుగ సుగ్రీవుని ♦ మర్కటముల కెల్ల,
రండుబోవుదము కిష్కింధానగ ♦ రంబెల్ల రమిపుడు
వెండియంగదుని యువరాజునిగా ♦ విదితం బొనర్పుడు'
అనవిని శ్రీరఘురాముండనె నిటు ♦ హనుమంతునితోడ
'జనకునాజ్ఞ పదునాల్గబ్దంబులు ♦ వని దిరుగుచునుండ
వ్రతము బూనితిని గానపురంబున ♦ పదము నిడగజాల
అతులిత విభవముతోడను మీరలె ♦ అవితనయాంగదుల
అభిషేచన యువరాజ్యాభిషేచ ♦ నాదుల జేయించి
శుభముగ నుండుండనుచు బల్కెనిటు ♦ సుగ్రీవుని గాంచి
నీవు సుఖంపుము రాజ్యమొంది సు ♦ గ్రీవా! యిపుడు గన
శ్రావణంబుతో వర్షంబులు ప్రా ♦ రంభమయ్యె గాన
సీతాన్వేషణ సమయముగాదిది ♦ జెల్ల నాల్గునెలలు
కోతులబంపుము వైదేహిని వెత ♦ కుటకు నెల్లదిశలు
అంతవరకు మేమిర్వరంబు యీ ♦ అవి గుహనుండెదము
అంతంబవ నాల్గుమాసములు యిట ♦ కరుగుము తప్పకుము'
అనుచు రామలక్ష్మణులొక వడవున ♦ కరిగి వసింపగను
హనుమదాది వనచరులెల్లరు వడి ♦ అరిగి విభవముగను
అవి తనయుని కిష్కింధకు రాజుగ ♦ అభిషేకము జేసి
యువరాజునిగా జేసిరంగదుని ♦ యుక్తుండని దెలసి
అటులను సుగ్రీవుండు, రుమాంగద ♦ హనుమంతులతోడ
పటుతరముగ కిష్కింధారాజ్యము ♦ పాలింపుచు నుండ
మాసచతుర్ధము గడచి వర్షములు ♦ మాని శరదృతువు
బాసెను; అప్పుడు రాము డనుజుకిటు ♦ బల్కెను సుగ్రీవు
డేమియొ? నాగడువైనను నిచటకు ♦ నేగుదెంచ కుండె
సౌమిత్రీ! జానకిని వెతకుటకు ♦ జాగు, అగుచునుండె

రవితనూభవుడు మరచెనో మనలను ♦ రాజ్యమొంది పాపి
వివరముదెలుసుకొరమ్మా తనికినా ♦ విషయంబును దెలిపి
నామాటలుగా దెల్పు మిటుల ♦ వానరపతితో యనుచు
ఏమేమిరొబల్కిన విని లక్ష్మణు ♦ డెసక్రుద్ధుండగుచు
శరచాపంబులగొని కిష్కింధకు ♦ జనె నింతలోనచట
మరుత్సుతుడు సుగ్రీవునకనె నిటు ♦ మరచితివా మాట
తలపవు శ్రీరఘురాముని యాజ్ఞను ♦ ధరణిజ వెతకుటకు
నెలలునాల్గు గడువొసగె వానలని ♦ నీవిపు డందులకు
తగుయత్నంబుల జేయుమనగ విని ♦ తరణి తనూభవుడు
అగచరముల గూర్పగమనె నీలుని ♦ అంపి దిశలకప్పుడు.
రామానుజుడటు కిష్కింధకుజని ♦ రవిసుతుకనె నిటుల
రాముడచట ప్రశ్రవణాద్రిని తన ♦ రమణికొరకు చాల
కుందుచుండ నీవేమోసుఖముగ ♦ కులుకుచుంటి విచట
జెందితివిగదా నీవారాముని ♦ స్నేహ మగ్ని యెదుట
కానుపింపవైతివి చిత్రము రా ♦ ఘవునకు యీవెనుక
వానలువెలసియు యత్నముజేయవు ♦ వైదేహిని వెతుక
అన్న నీదు నిర్లక్ష్యంబునుగని ♦ ఆగ్రహించి చాల
నన్నుబంపె నీతో దెల్పగ మా ♦ యన్న పల్కులిటుల
"వానలుదీరినవెనుక వత్తునని ♦ వచించి నీవచట
వానరరాజ్య మదంబున మరచితి ♦ వా జానకిమాట
మోసముదలచితివో గాకను దు ♦ ర్బుద్ధియేలనీకు
బాసజేసితివి సాయమౌదునని ♦ భార్యను వెతకుటకు
పుడమిని యేలుచు గుడుచుచు ద్రావుచు ♦ యొడలుమరచినావు
తోడరినిన్ను జంపినపాపములే ♦ దు కృతఘ్నుడవీవు
వాదులేల సీతను వెతకింపగ ♦ ప్రయత్నింపవేని
నీదుఅన్న వాలిని గూల్చిన యా ♦ నిశితశరంబున నీ

శిరము దున్రింతు"ననె, గావున వడిగా ♦ శ్రీరామునిగాంచి
ధరణిజాతనుం వెతకింపుము వా ♦ నరులను బంపించి
అనవుడు వడి, మదిరాక్షి "తార ల ♦ క్ష్మణుని సమీపించి
అనెనిట్లు వినమ్రతతో నాతని ♦ కంజలి ఘటియించి
రామ సోదరా శమదమ సాగర ♦ రాజకుల లలామ
భీమపరాక్రమ దీనపోష సౌ ♦ మిత్రి కృపగనుమా
అనాగతము మఱువలేదు ఇనజుం ♦ డనఘా నీవిటుల
కనలిన నోర్వగగలమే రవిజాం ♦ గదు యపరాధముల
క్షమియింపుము రామాజ్ఞను నెరువగ ♦ జానకిని న్వెదుక
రుమావిభుండిపు డేకపులను గూ ♦ ర్చుచుండె వలదలుక
మఱచునె మీరాతని కొనరించిన ♦ మంచిని యెన్నండు
కరుణింపుడు కోతులతో రాముని ♦ కడకువచ్చు నతడు
అనుచు లక్ష్మణుని శాంతింపగజే ♦ సిన సుగ్రీవుండు
అనెనిటు సౌమిత్రికి నమ్రుండై ♦ అయ్యా దయజూడు
రాముని సేవింపక యుండుట యప ♦ రాధమేను గాని
స్వామిద్రోహ మొనరింతునె పావక ♦ సాక్షిగ మైత్రిగొని
రాముని శౌర్యపరాక్రమ మెరుగుదు ♦ రావణు జంపుటకు
రాముడొకడె జాలును వినను నను ♦ రమ్మనె సాయమునకు
చెలిమిననోగాక వరాకుననో ♦ జేసితి తప్పులను
అలుగక నను క్షమియింపు మనము మీ ♦ ఆజ్ఞకు బద్ధుడను.
నీలుని బంపితి కపిసైన్యంబుల ♦ నెమకిటగొనిరాగ
మూలమూలలను వెతకించెదనీ ♦ నేల నెల్ల వడిగ
అను యవసరమున భూమి యీనినటు ♦ లద్రు లెల్లనుండి
వనచరములు కోటానకోట్లుగా ♦ వచ్చెను గుమిగూడి
అంతట రవిజుండంగద హనుమం ♦ తాదులతో రాము
చెంతకరిగి కపులెల్లరతోడను ♦ సేసిన ప్రణామము.

రాముడాగ్రహంబున బల్కెను యిటు ♦ రవితనూభవునకు
"కామవశుడవై మమ్ము మరచితివి ♦ గనబడితివో నీకు
శిరిరాజ్యంబుల గల్గి భామలను ♦ జేరిపడకటింట
ముఱియుచు నుంటివిగాబోలును ♦ ఇటుమరచి నాదుమాట
అనలసాక్షిగా జేసిన ప్రతిజ్ఞ ♦ నాదరించెదవని
అనాగతము జ్ఞప్తికి దెచ్చుటకై ♦ యంపితి లక్ష్మణుని
ఇవ్వుడైనను జానకిని వెతకుటకు ♦ ఎల్లదిక్కులకును
కపులను బంపుము సుగ్రీవా" యన ♦ కపివిభు డిట్లనెను
"రామా నీపదసేవను మరతునె ♦ రౌరవముల బడనా
భూమినిగల కపులెల్లరకొరకై ♦ పుత్తెంచితి గాన
కాలహరణ మయెనంతియెగా నీ ♦ కలనైనను నీదు
మేలుమరతునని తలపగ బోకుము ♦ మిత్ర! అలుగవలదు
వారు వచ్చినంతనె నీదెసరా ♦ వలయు ననుచుయుంటి
వేరువిధంబుగ నెంచకు రామా ♦ వీక్షించుము తొంటి
దయతోడను నను, సీతను వెతుకగ ♦ దశదిశలకు నిపుడు
బయల్వెడల సంసిద్ధులైన కపి ♦ బాహులవిగో జూడు
గజగవాక్షదధి ముఖశత బలినల ♦ గవయనీల శరభ
విజయహోత్ర శతగుల్మ కేసరీ ♦ వినతతార ఋషభ
హనుమత్సుషేణ బ్రజంఘశతార్చి ♦ అంగదాది వీరుల్
వనచరకోట్లకు నాయకులై యట ♦ వచ్చి నిలచినారల్
కోటికోటిశత సహస్ర కోటుల ♦ కోతులు వచ్చెనిక
వాటిని బంపించెద నలు దిశలకు ♦ వైదేహిని వెతుక"
అనుచు రామునాజ్ఞను గొని రవిజుడు ♦ వినతుని తూర్పునకు
హనుమజ్జాంబవదంగదాదులను ♦ యామ్యంబరుగుటకు
పశ్చిమంబునకు సుషేణునిన్నత ♦ బలినుత్తరమునకు
నిశ్చయించి వారలగని యిట్లనె ♦ నేలచూలి కొరకు

మీరలెల్ల కపినియంబులగొని ♦ మీమీదిక్కులను
పారావార పృథివీపుష్కర ♦ పాతాళంబులను
వాడలు మేడలు పట్టణంబులును ♦ వాపీకూపములు
కాడులు చెట్టులు పుట్టలు గుట్టలు ♦ కందరములు గిరులు
నిశ్శేషంబుగ వెతకి గన్గొనుడు ♦ నెలదినములు గడువు
నిశ్శోధ్యము యీలోనగానియెడ ♦ నిజము మీకు చావు
ఏతరి రావణు డవనిజనుంగొని ♦ ఎచట దాచినాఁడో
ఆ తాపసకుంజని సీతనుగను ♦ నట్టిధీరుఁడెవఁడో
చూతము మీమీ సామర్థ్యంబులు ♦ జూప వేగబోండు
సీతజాడెరిఁగి శ్రీరామునితో ♦ జెప్ప వేగరండు
అనియెడు సమయంబున శ్రీరాముడు ♦ హనుమంతుని బిలచి
తనదు నామ లిఖితంబగు యుంగర ♦ మును యీతని కిచ్చి
అనెనిటు "కపివర ! వే, విక్రమ శౌ ♦ ర్యములకు నీపాటి
ఘనుని జూడ ! నీవే సీతను నను ♦ గలియజేయునట్టి
అనుకరుఁడవు నీ వాయూమ్యంబున ♦ కరుగుచుంటవలన
జనకజ నీకగుపడవచ్చును రా ♦ వణుని లంకలోన
సతి గన్పించిన ముద్రికనొసఁగుము ♦ సంజ్ఞగ నిదిజూపి
క్షితి మాయసువులు నిల్పుము, హనుమా ♦ సీతకబురుదెలిపి".
అంతట హనుమంతాదులెల్లరును ♦ అవిజ ననుజ్ఞగొవి
సంతరించుకొని కపిబలముల దా ♦ శరథికి మ్రొక్కకొని
సంతోషముతో నియమితదిశల క ♦ నంతంబునకెగసి
జంతుమతీసుత సీతను వెదుకగ ♦ గంతలైరివెలసి
అపుడు రాఘవుడు ప్రస్రవణాద్రికి ♦ నరిగి తమ్మునితోడ
కపులరాకకై నిరీక్షించుచును ♦ కలవరబడుచుండ
శతబలియును వినతుండు సుషేణుడు ♦ జనుచు కపులతోడ
వెతకి వెతకి తమదిక్కులు మూడును ♦ క్షితిజయొక్కజాడ

అరయగజాలక గడువులోపుగా ♦ తరణిసుతునికడకు
తిరిగివచ్చి తద్విషయం బతనికి ♦ తెలిపిరి; వలకడకు
అరుదెంచిన యా హనుమజ్జాంబవ ♦ దంగదాదు లచట
ధరణిజకొరకై వెదకి వెదకి యా ♦ తన్విని గనకేచట
విసిగియుండు సమయంబున నొక ర ♦ క్కసుడు వలీముఖుల
దెసకువచ్చి మ్రింగెదనని పైఁబడ ♦ దెబ్బన తన కేల
చరచి రక్కసుని జంపె నంగదుడు ♦ సహాగమనులుబొగడ.
తిరిగి పయనమును సాగించుచు వా ♦ నరవరు లొక్కయెడ
కొండబిలంబున యుండి పక్షిచయ ♦ మొండు వెడలగాంచి
కొండలోన తప్పక నీరంబులు ♦ యుండుననుచు యెంచి
పిపాసపీడితు లాటనెల్లరా ♦ బిలమందున జొచ్చి
అపగమమును సాగించి యందునొక ♦ యామడనగనడచి
కనకమయంబగు పట్టణమును మరి ♦ వనిత నచటగాంచి
జనకజ నట లంకేశుడు దాచెనో ♦ యనుచును భ్రమియించి
హనుమంతుఁ డిట్లనియె నామెఁగని ♦ "అమ్మా! నీవెవరు?
వనరాణివో జనకజవో దెల్పుము ♦ వనితా నీపేరు?
తాపసివై యిట దిరుగనేల యీ ♦ తా వెవరిదో చెపుమా
కోపబడకు మా రాకకు దప్పక ♦ గొని వచ్చితిమమ్మా!"
అను హనుమంతునితో యాయమ యి ♦ ట్లనె వినుమొకప్పుడు
దనుజుల కెల్లను విశ్వకర్మయగు ♦ దానవోత్తముండు
త్రిపురాధిపుఁడగు మయుండు, పవిచే ♦ దితమగు యీగుహను
అపలభతో యీపురి నిర్మించుచు ♦ అందున 'హేమ'యను
అచ్చరతో సుఖయించుచుఁ నింద్రుచే ♦ యంతమొందినాడు
నెచ్చెలి నాదును హేమకునే నిట ♦ నిర్జనమిది యిపుడు
స్వయంప్రభనునే వినుఁడు మేరుసా ♦ వర్ణికి తనూజను
భయంబుజెందక గ్రోలుడు ఖీరీ ♦ పానీయంబులను

వన్యఫలంబుల మీరెల్లరు కడు ♦ పారగదిని నన్ను
ధన్యను జేయుడు దెల్పి మీమ వృ ♦ త్తాంతం బంతయును'
అంతకపులు వంద్లనుదిని పానీ ♦ యములు గోర్లియుండ
ఇంతి స్వయంప్రభతో హనుమంతుం ♦ డిట్లనె ధృతితోడ
"దశరథతనయుడు రాముడు సతిసీ ♦ తతో వనినియుండ
దశకంఠుం డాయమను హరించెను ♦ తరుణీమణి జాడ
వరయగ రవిజునిచే బంపగబడి ♦ నగమున గుహగాంచి
అరుదెంచితిమి పిపాసపీడితుల ♦ మాటను యిటనుంచి
వెలుపలికేగగ దారెరుగము మము ♦ వెలికి బంపవమ్మా
నెలత జానకిని వెతుకగ మాకొక ♦ నెలయే గడువమ్మా
అనిన స్వయంప్రభ కపులనందరను ♦ కనుల మూయజేసి
దనదు ప్రభావంబున వారిని యువ ♦ తలకు జేర్చివేసి
వననిధి వింధ్యపర్వతాదిని ♦ వారల కగుబరచి
జనె గుహలోనికి నంత అంగదుడు ♦ సఖుల జేరబిలచి
'అయోనిజను గనజాలగమైతిమి ♦ అంత్యమయ్యె గడువు
అయయో జానకిలేదని మరలిన ♦ అగును మనకుచావు
రవిజునికడ కెళ్లగగలము (శ్రీ) ♦ రాముని గనగలమా
పవనసుతా! నేనిచ్చట ప్రాయో ♦ పవేశ మాదునుమా
నాపినతండ్రికి నాపైకోపము ♦ నన్ను బ్రతుకనియడు
పాపి, అనను జంపించినా డతని ♦ భార్య నొందినాడు
జనకజ కారణమున నను జంపును ♦ క్షమను యద్దుదీర
జనుడుమీరు కిష్కింధకు నేరా ♦ జాల ననుచు బెదుర
తారుం డొక్క యుపాయము దెల్పెను ♦ వారల కందరకు
ఏరికి గనుబడకుండ స్వయంప్రభ ♦ యింటనుండ దమకు
ఏయుపద్రవం బిల రాదనియెను ♦ ఎల్లకపులు మెచ్చ
వాయుతనయు డదియొప్పక యనెనిట్లు ♦ వాక్పటిమము హెచ్చ

ఏమైననుసరె, భానుజుకడకే ♦ ఏగవలయు మనము
భూమిజకొరకై యామ్యంబెల్లను ♦ పోయి వెతకినాము
అవనిజ యెందులగానుపింపలే ♦ దని దెల్పిన మనల
అవిజుడు శిక్షించునె? యాతనికడ ♦ కరిగి విషయమెల్ల
నిగదించగనే వలయు; దయాళుడు ♦ నిష్కలుడాతండు
నగబిలమున దాగినంతమాత్రము ♦ నను శ్రీరాముండు
గనుగొనజాలడె అతని శరమునకు ♦ కంపింపదె జగము
వినివర్తనముత్తమంబు తారుని ♦ విహితమనియమితము
అనుచు నెన్నియోవిధముల బల్కిన ♦ అంగదుండు వినక
యొనరించెద ప్రాయోపవేశమని ♦ యుర్వినిబడె; వెనుక
హనుమజ్జాంబవదాదు లెల్లరును ♦ అంగదుతో గూడ
యొనరించిరి ప్రాయోపవేశమును ♦ ఒక్కట ధృతితోడ
అంతలోన నచ్చోటను గలయొక ♦ అగాకసము కపుల
చెంతకరిగి మ్రింగెదనని సంతో ♦ షించుచుండ చాల
అంగదుండు తక్కుంగల కపులకు ♦ అనెనిటు దిగులొంది
మ్రింగవచ్చె నీగృధ్రము మనలను ♦ మిక్కిలి పసిజెంది
యెన్నికష్టములు యొదవెనొభువిలో ♦ ఇంతి కైకవలన
మన్నెదు గావలసిన రాముడు ల ♦ క్ష్మణునితో విపినమున
దిరుగనయ్యె, ఖరదూషణాదులట ♦ మరణ మొందనయ్యె
ధరణిజ, లంకేశుడు రావణుచే ♦ హరింపబడనయ్యె
వాలిజంపబడె మనమీగృధ్రము ♦ వాత బడగనయ్యె
ఆలికి దశరథు డొసగుట వరములు ♦ అంతకు హేతువయె;
కంటుభావమును బూనెను మనపై ♦ గన నీగృధ్రంబు
కంటిరె మీరీ దాక్షాయ్యంబుల ♦ గలిగిన ఖేదంబు
సీతను రక్షించుచును జటాయువు ♦ జెందెను మరణంబు
సీతను వెదకెడి మనలకు నియ్యది ♦ జేయును ద్రోహంబు

కొందరు రామునకుపకారంబును ♦ కోరుచు నుండమరి
కొందరు యపకారము జేయగతల ♦ కొనుచుండిరి జేరి'
ఆవచనంబుల విని ఖగమిట్లనె ♦ వారులకు దీనతతో
మీవచనంబులలోన జటాయువు ♦ మృతిని వింటి, దయతో
ఆవిషయం బెరిగింపుడు జటాయు ♦ వగు నాతమ్ముండు
ఏవిధముగ నాతండు జచ్చెనన ♦ ఇట్టులంగదుండు
దాక్షాయణ్యంబున కనె, 'శ్రీరాముడు ♦ దశరథ తనయుండు
ఆక్షేపింవగ బడిరా జొటకు ♦ ఆలియు లక్ష్మణుడు
వెంటనంటిరా, వనిని పర్ణతటి ♦ విచ్చేసెను యపుడు
ఒంటిగ జానకి యింటనుంటగని ♦ తుంటరి రావణుడు
సీతను గొనిపోయెను అదిగని ప ♦ క్షీంద్రుడు జటాయువు
సీతకొరకు రావణుతో యుద్ధము ♦ చేసిన, యాపసుపు
నరికి జటాయువు రెక్కలు, పారెను ♦ ధరణిజనుంగొనుచు
ధరబడి నెత్తురు గ్రక్కుచు ఖగంబు ♦ దాశరథుల గనుచు
ధరణిజ తెరంగు, దెల్పి, జెందెమృతి ♦ తదుపరి రాఘవులు
తరణిజుతో సఖ్యము జేయగ నా ♦ తడు మమునలుదిశలు
సీతజాడగొని రాగబంపె నది ♦ జేకూరమి మేము
ఈతావున ప్రాయోప విష్టులవ ♦ ఇచ్చయించినాము
సీతజాడ నీవెరిగిన దెల్పుము ♦ జేతుము వందనము
ఈతీరున నీవిచట నుండుటకు ♦ ఏమిరయె కారణము'
అనవిని గృధ్రము తమ్ముని చావు న ♦ కడలుచు కపులగని
అనెనిటు "నే సంపాతిని మును నా ♦ కాహారంబు గొని
వచ్చుటకై నాసుతుడు సుపార్శ్వుడు ♦ వలకడ కరిగియట
మృచ్చురావణునిచే గొంపోబడు ♦ ముదితను గనియెనట
ఆయమ "హారామా హాలక్ష్మణ" ♦ యనుచు నేడ్చుచుండ
తోయధి గమించి జనెనట దనుజుడు ♦ దోయజాక్షితోడ.

జనకజ నాక్రూరుండు లంకలో ♦ నునిచి యుండుగాన
వనధిదాటి యటకేగిన గన్నడు ♦ జనకజ త్వరలోన
కడలికడకు నను గొనిపోవుడు ప ♦ క్షములులేవు నాకు
విడువగవలయును జలతర్పణములు ♦ వేగ జటాయువుకు"
అనివెడు గృధ్రమునందు భయంబును ♦ అనుమానము లేక
గొనిపోయిరి సాంద్రంబున కాతని ♦ కోర్కెదీర్ప వెడుక
పులుకులరాముడు గ్రుంకులాడి కడు ♦ పొక్కుచు తమ్మునకు
జలతర్పణముల యొనర్చి హనుమ ♦ జాంబవదాదులకు
అనెనిటు "వినుడీ జటాయువును నే ♦ నరుణుని సహజులము
మును మేమిర్వురమును మచ్చరమున ♦ దినమణి మండలము
అంటిరాగ పందెంబుల నిడుకొని ♦ జంటవిడువకుండ
మింటికి నెగయుచునుంటిమి యచ్చట ♦ మింటిపథిక నెండ
అతితీక్ష్ణమువ తమ్ముడు సుడివడె ♦ ఆతనిబట్టుకొని
పతత్రములయం దిడుకొని బ్రొచితి ♦ భాస్కరు వేడిమిం
కమిలి నాదు పక్షంబులు గూడకు ♦ కష్టుకును నేను
క్షమపైబడితిమి నేనిచ్చోటను ♦ జటాయువచ్చటను
నే నిట్లిచ్చట శ్రమనుబడగ గని ♦ నిశాకరుం డనెడు
మహాని జాలిగొని యిట్లనె "రాముని ♦ మహిషిని రావణుడు
గొనిపోవగ సుగ్రీవుని పనుపున ♦ క్షోణిజ వెతకుటకు
వనచరవరు లీప్రాంతంబులకే ♦ వత్తురు వారలకు
"సీత రావణుని లంకను యుండుట" ♦ జెప్పితేని నీకు
నూతనముగ రెక్కలు మొలచును యని ♦ నుడివె నిపుడునాకు
పక్షము లివిగో వచ్చుచుండెను సు ♦ పార్శ్వ నంపి యటకు
రక్షస్సుని జంపించి జానకిని ♦ రామచంద్రు కడకు
దెప్పించెదనన కపివరులెల్లరు ♦ దెలసి సీతజాడ;
ఉప్పుకడలి మేమే దాటుదుమని ♦ యుత్సాహముతోడ

కడలి కడకుజని విడిసిరి; గృధ్రము ♦ కొడుకుతో హిమగిరికి
వెడలెనంత: కపులబ్ధిని దాటగ ♦ జడిసి వెనుకకురికి
యోచించెదు నప అంగదు డిట్లనె ♦ యుర్విజ నెటులైన
నీచుడు రావణుడుండు లంకలో ♦ నెమకవలయుగాన
కడు భీకరమై వెడదంబగు యీ ♦ కడలిని యెవ్వరైన
తొడరి దాట నే వలయుగాన మీ ♦ రడలక మీలోన
ఎవరెవరెంతగ లంఘించెదరో ♦ ఎవరిశక్తి యెంతో
వివరింపుడన యొకరొకరిటు విని ♦ పించిరి యంగదుతో
పదియోజనముల దాటెదననెగజు, డిరు ♦ వది యనె గవాక్షుడు,
పదులు మూడు యనె గవయుడు, నే నలు ♦ వది యనె శరభుండు
గడుతునని యేబది యోజనములు ♦ గంధమాధనుండు,
నుడివెను తా గెంతెద నరువది యా ♦ మడలని మైందుండు
తను డెబ్బది యోజనములు దాటెద ♦ ననియెను ద్వివిదుండు
ఎనుబది యామడలను లంఘించెద ♦ ననియె సుషేణుండు.
అంతయువిని జాంబవంతు డిట్లనె ♦ హరులారా వినుడి
ఎంతశక్తివంతుడనో నే మును ♦ ఎరుగరు తొలినుండి
ఎప్పటిమాటలో యిప్పుడు జెప్పిన ♦ యింపుగావు ఐనా,
జెప్పెద వినుడీ "బలి" కాలంబున ♦ శ్రీహరి తనదు ఘన
రూపము ముజ్జగముల నిండించె, ని ♦ రోధింపగ బలిని
ఆ పూజ్యుండగు త్రివిక్రముని బ్ర ♦ హ్మాండమైనవాని
న్నే నిరువది యొకమారు ప్రదక్షిణ ♦ మెన్నగ జేసితిని
ఆ నాబల, గమనంబులు లేవిపు ♦ డవనిని యెవరికిని.
మున్నొక పర్వత మిందు నిపైబడు ♦ చున్న యపుడు నేను
తన్నితి దానిని జానువుతో నది ♦ తగులకుండగాను
అపుడు కుంటినైతిని యదిగాకను ♦ ఐతిని వృద్ధుడను
ఇపుడు నేను తొంబది యోజనముల ♦ కెక్కువ పోలేను

శతయోజన విస్తీర్ణముండె యా ♦ జలధిని దాటుటకు
అతికష్టంబుగ దోచుచుండెనన ♦ అంగదుడనె, నాకు
శక్తిగలదు నూరామడబోవగ ♦ జలధిదాటి మగుడ
శక్తిలేదునే నేమిజేతునని ♦ క్షమను చతికిలబడ
జాంబవంతు డిట్లనియెను అంగద ♦ జాలుదు వీవులవ
ణాంబుధి నిల్లంఘించి వచ్చుటకు ♦ వినను నీవు, యువ
రాజువు గావున నిన్నంపింపగ ♦ రాదుగాని యిపుడు
యోజనశతములు దాటుసమర్థుం ♦ డుండె ననిలసుతుడు
మరుగునగూర్చొని యున్నాడాతని ♦ మాటనె మరచితిని
మరుస్సుతుని బంపుటయే మనకు స ♦ మంజసమిత్తరిని
అనుచు మారుతినిజేరి బల్కెనిటు ♦ "హనుమంతా నీవు
అనుపమాన బలశౌర్యవంతుడవు ♦ అబ్ధిదాటగలవు
చూచిచూడనటు యివ్విధినుండుట ♦ చోద్యమయ్యె మాకు
యోచనలేటికి లెమ్ము లంకజని ♦ యుర్విజనరయుటకు
గరుడుని గమనము గల్గినవాడవు ♦ గలరెసములు నీకు
మరచితివో నీశౌర్యధైర్యమహి ♦ మంబులింతవరకు
అనిలజ ! నీకెద్దైనను గలదే ! ♦ అసాధ్యమిాధరను
వినుము నీదు జన్మంబును మరినీ ♦ విశ్రమాదుల, మును
క్షమను పుంజికస్థలయను అచ్చర ♦ శాపమొందుకతన
కొమరితయై "యంజని" యనబుట్టెను ♦ కుంజరుడను వాన
రవరున, కాయమ, యుక్తవయస్సున ♦ రమణుగ కేసరిని
వివాహమై సుఖముండె నంతనొక ♦ దివసము నాతరుణి
శైలమందు నొకనరభామినియై ♦ సంచరించుచుండ
గాలికివస్త్రము జారిన "వాయువు" ♦ కామాతురతోడ
గాగలించి విడిచిన, అంజనియనె ♦ గాంచి తొట్రుబాటు,
ఓగితమగునే పాతివ్రత్యము ♦ ఓటానరింపనిటు

ఓరి ! నీవెవడవగు బడకనైన ♦ నొందదగునె యనగ
మారుతమిట్లనె, 'అంజని' ! వినుమవ ♦ మానుడ నినుగనగ
మరులుజెంది నిన్ననుభవించితిని ♦ మానసంబు చేత
తరుణీ అందుట నీపాతివ్రి ♦ త్యంబునకే కొరత
గల్గదదియు గాకుండగ నీకొక ♦ కపిరూపున సుతుడు
గల్గగ ననుగ్రహించితి యాతడు ♦ ఘనవిక్రమ బలుడు
సకలశాస్త్ర సంపన్నడుత్తముడు ♦ సద్గుణాన్వితుండు
అకుతోభయుండు జయకలితుడు వి ♦ ఖ్యాత పౌరుషుండు
అనుచు పవనుడేగిన, అంజని గనె ♦ నట్టి సుతుని "నిన్ను"
ఇనుని నీవుపండని బట్టగపై ♦ కెగురగ నినుమున్ను
వజ్రితో నింద్రుడు బడగొట్టెను భువి ♦ బగులనీదు హనువు
పవనుడంత కోపించి 'పీవ' నన ♦ బ్రహ్మాదులు, నీవు
చిరంజీవివై అస్త్రబాధలను ♦ జెందకుండునటుల
వరంబు లొసగిరి; వారధి దాటగ ♦ వడి లెమ్మన" మిగుల
సంతసించి హనుమంతుడనె నిటు ♦ జాంబవతునితోడ
"చింతింపకు డబ్ధిదాటి లంకకు ♦ జేరి సీతజాడ
గని వచ్చెద"నని, జాంబవదాదుల ♦ కంజలి గావించి
ఘనమహేంద్రగిరి యందు నిలచె లం ♦ ఘనము నుద్యమించి
ఇంతవరకు కిష్కింధాకాండము ♦ యెవ్వరైనను దీని
నంతతంబు విన, వ్రాయు, చదువ, మో ♦ క్షంబుగల్గు భువిని
"రామ రామ శ్రీ సీతారామా ♦ రామ రామ యనుడి
రామ" యనెడు తారకమంత్రామృత ♦ రసముగ్రోలి మనుడి,
శ్రీరామహరే, రఘురామహరే ♦ సీతారామహరే,
తారక నామహరే రామహరే ♦ దశరథరామహరే.

(సుందరకాండము)

"రామరామ శ్రీ సీతారామా ♦ రామా రఘురామా !
రామా రవికులసోమా తారక ♦ నామా శ్రీరామా !
రామా రామా రామా రామా ♦ రామా రఘురామా !
రామా రామా రామా రామా ♦ రామా శ్రీరామా !
రామరామ"యని పలుమారులు శ్రీ ♦ రాముని స్మరించుచు
సామీరి మహేంద్రాద్రి నిల్చి భా ♦ స్కరువలె భాసిలుచు
పవనుని నమించి, అజరుద్రేంద్రుల ♦ భజించి ధృతిమించి
లవణోదధి లంఘించి రావణుని ♦ లంకకు యేతెంచి
జానకి జాడతైనగాంచి యే ♦ జనుదెంచెద ననుచు
వానరవీరుల కెఱగుచు వారల ♦ వద్ద సెలవుగొనుచు
త్రివిక్రమునివలె పెరిగి వానరులు ♦ దిగ్భ్రమించుచుండ
దివికి నెగసి బర్వెను జలనిధిపై ♦ దివిజులెల్ల బొగడ.
హనుమంతుండటు వాయువేగమున ♦ అబ్ధిదాటుచుండ
వననిధి, మైనాకున కనె నిట్టుల ♦ 'హనుమంతుడు జూడ
నను, లంఘించుచునుండె లంకలో ♦ గనగ సీతజాడ
అనిలజు కాశ్రయ మొసగుము వెలువడి' ♦ అనిన ముదముతోడ
వనధినుండి వెల్వడి మైనాకుడు ♦ వాయు తనూభవుడు
జనెడు మార్గమున కడ్డైనిలచిన ♦ శైల మానెనతడు
అంతట మైనాకుండనె నిట్టుల ♦ హనుమంతునితోడ
కొంతతడవు నాపై విశ్రాంతిని ♦ గొనుమో కపివరుడ
ఉదధియు రాముండో కేవంశమున ♦ యుద్భవించినారు
ఉదధియిపుడు రాముని కుపకారం ♦ బొనర్పయిట, పారు
నీకు ఆశ్రయం బొసగ బంపెనను ♦ నిలచిపొమ్ము అదియు
గాకను, నేమున్నిందుని దాడికి ♦ కలగుచుండ వాయు

విచ్చుటనను సాంద్రంబున దాచెను ♦ ఇంద్రుభయము బాపి
విచ్చేయుము నేమైనాకుండను ♦ వేడెదననగ, కపి
వరుడా మైనాకునిపై హస్తము ♦ వాల్చి సెలవుబడసి
అరిగెను తానట నిల్వజాలనని ♦ ఆకాశమున కెగసి.
మరుత్సుతున కటుసేవ యొనర్చిన ♦ మైనాకుని మెచ్చి
మరుత్వంతు డరుదెంచి యెడలె తన ♦ మైత్త్రిమున వెలిబుచ్చి.
సురలంతట మారుతి బలవిక్రమ ♦ శుష్మంబుల నరయ
"సురస" నంపె రక్కసి రూపంబున ♦ మరుత్సుతుని డాయ
అంతసురస హనుమంతుని మ్రింగెద ♦ నన విని యాతండు
ఇంతిసీతకై యేగెడు తనకే ♦ యంతరాయ మపుడు
గలిగింపగ వలదనుచు జానకిని ♦ గాంచి వచ్చెదాక
సెలవొసంగుమని వేడియు నదిని ♦ ష్ఫలమవ, గొనికినుక
పదియోజనములు పొడవు వెడల్పులు ♦ పవనజుండు బెరిగె
అదియు నిరువదామడవక్త్రముతో ♦ హరిని మ్రింగనరిగె;
అప్పుడు ముప్పదియామడ బెరిగెను ♦ హరి యంతట సురస
ఒప్పెను నలుబది యామడ నోటితో ♦ నొక రొక్కరువరుస
హరియేబది యామడఅరువది వా ♦ నరుండు డెబ్బదియు
సురసమరల ఎనుబదియు సమీరణ ♦ సూనుడు తొంబదియు
తదుపరి రక్కసి నూరామడయును ♦ తనువువక్త్రములను
పదకంబుగ బెంచిన సూక్ష్ముండై ♦ పవనజుడంతటను
ఆయమవక్త్రము జొచ్చి వెలికిజన ♦ అభ్రిమొంది సురస,
వాయుసుతుని కిట్లనియె నీదుబల ♦ పరాక్రమ ధైర్యసా
హసములు మెచ్చితి, వీనిని నరయగ ♦ అంపిరినను సురలు
ఏసురసను, ఇకనీకు జయంబగు ♦ నేగు మనగ చదలు
అంట పవనజుం డెగురుచుండె వడి ♦ యాకసని నీడగని
వెంటనంటి దాసింబట్టెను యొక ♦ విచిత్రమగు తరుణి

ఆయమ 'సింహిక' యను ఛాయాగ్రహా ♦ మటుల నీడబట్ట
వాయుసుతుం డెటుకదలలేక ది ♦ గ్భ్రమజెందెను మింట
అంతట నాసింహిక యొకపెనుభూ ♦ తాకృతితోడ హను
మంతుని మ్రింగదలంప నతడు సూ ♦ క్ష్మంబగు రూపమును
గొని సింహికగర్భంబున జొరబడి ♦ కోశంబునుజీల్చి
జనుదెంచినవెలి యాపెనుభూతము ♦ జలధిపైబడె జచ్చి.
మరల లంఘనముసాగించుచు హను ♦ మంతుడు క్రమముగను
శరనిధియంతయుదాటె యవ్వలకు ♦ జనెను సంధ్యబడను
ఆవలిగట్టునుజేరి పవనజుడు ♦ అవలోకించెనట
రావణు పురప్రాకారంబులు మరి ♦ రాణమొప్పు కోట
పతాకంబులును ధ్వజములు గోపుర ♦ ప్రాసాదంబులును
అతియున్నతమా సౌధపంక్తులును ♦ హార్మ్య మొత్తములును.
పవనజు డదియే లంకాపురియని ♦ అవనిజ నయ్యెడల
అవలోకింపగ సాధ్యంబగునను ♦ ఆశజెంది చాల
చీకటిమరుగున చిన్నరూపమును ♦ జెంది ప్రహరిదాటి
లో కాలిడునెడ "లంక" కపిని యవ ♦ లోకించుచు 'నిచటి
కేలవచ్చితివి మర్కటమా ! నీ ♦ వెవరవు దెల్పుమన
ఆలంకకు నిట్లనియెను మారుతి ♦ అమ్మా లంక గన
అరుదెంచితి నీవెవరవు పేరె ♦ య్యది ననుబోనిమ్ము
మరలివచ్చెదను పురశృంగారము ♦ నరసి మాటనమ్ము
నావిని ఆయమ బల్కె-నిటుల వా ♦ నరునకు నేగాన
రావణాజ్ఞచే లంకాపురి సం ♦ రక్షించెదుదాన
లంకయందుర్రు నాపేరు విడువజా ♦ లను నెవ్వరినైన
లంకలోన కరుగంగ కపివరా ♦ పంకమునొందకన
మారుతి యామెను మరల మరల బ్రతి ♦ మాలెగాని లంకో
జారినివిడువక అరచేతను యా ♦ తని చఱచెను, కినుక

అంతట హనుమంతుం డాగ్రహమున ♦ ఆమె నొడిసిబట్టి
ఇంతియనుచు శంకించి, చంపకను ♦ ఎడమచరొమ్ము ముష్టి
చేతను బొడిచిన లంక మూర్ఛబడి ♦ జెందితెప్పి పిదప
వాతాత్మజునకు నిట్లని బల్కెను ♦ "వానరవర కోప
మూనకు నాపై సారసాసనుడు ♦ మున్ను బల్కెనిట్లు,
"వానరు డొక్కడు రాముని పంపున ♦ వచ్చి నిన్నుగొట్టు
అపుడీ లంకకు చేటుగల్గి యీ ♦ ఐశ్వర్యము తొలగి
అవక్షయంబగు రావణువంశము" ♦ ఆర్యా నీవేగి
నీపనిజేసుకొ బొమ్ము జయంబగు ♦ నెమకుము జానకిని
పాపిరావణుడు బంధించెను యా ♦ వడతిని యిప్పురిని".
అంతట హనుమంతుండు తనదు వా ♦ మాంఘ్రి లంకనునిచి
అంతరాయ మేమియులేకను లో ♦ నరగి పురము జూచి
వాడవాడలును పైడి మేడలును ♦ వజ్రపు గోడలును
వైడూర్యోజ్జ్వల ద్వారంబులును ప్ర ♦ వాళ కంబములును
కనకగోపుర ప్రాకారంబులు ♦ కాసారంబులును
వనవాపీ కూపతటాకంబులు ♦ వసుకోశంబులును
చతురంగ బలంబులును నిశాచర ♦ చయములునుం గనుచు
అతిగహ్వరమగు తావులన్నిటికి ♦ ఆతృతతో జనుచు
అతివల పెక్కురగాంచుచు నెచ్చట ♦ నవనిజ గనలేక
వెతుకజొచ్చె వైదేహిని, విసుగున, ♦ విరామమును గొనక
అట్టుల సీతాన్వేషుండగుచును ♦ హనుమండుతు లంకా
పట్టణముల గల గృహములు వీధులు ♦ పరికించిన వెనుక
సకల విభవముల వెలయు రావణా ♦ స్థానంబును జొచ్చి
అకరణి నొందెను అచ్చట జానకి ♦ యగు బడమిని హెచ్చి
ప్రహస్త, సారణ, కుంభకర్ణశుక ♦ వక్రశర, సుమాలి
మహోదరతికాయ, విభీషణ ధూ ♦ మ్రాక్ష, జంబుమాలి,

విద్యుద్రూప యకంప నింద్రజి ♦ ద్విఘన వజ్రదంష్ట్ర
విద్యుజ్జిహ్వా, నికుంభ, రశ్మికే ♦ త్రికట, కుంభదంష్ట్ర,
మొదలగు రాక్షసప్రముఖుల సదనం ♦ బులను వాయుసుతుడు
వెదకివెదకి జానకి నెటగానక ♦ వెడలి రావణుండు
యుండు నికాయ్యంబునకు నరిగి యం ♦ దున్న పుష్పకంబు
నొందుగనుంగొని యందు రావణుం ♦ డొక మృదుతల్పంబు
నందున మండోదరితో నిద్రను ♦ జెందుచుంట గాంచి
కొందలమొందెను యామండోదరి ♦ క్షోణిజయని యెంచి
అంతలోన తన విభ్రమ మెసగుచు ♦ యనుకొనె నిట్లతడు
'కంతుకేళిని న్దేలుచు రావణు ♦ కౌగిలియందుండు
ఈనారీమణి సీతగాదు యది ♦ యేమన రాముసతి
మానినీమణి పతివ్రత ఎలయునె ♦ దానవు నీరీతి
శ్రీరామునికై వగచుచు నిద్రా ♦ హారంబుల మాను
నారీమణి యిటు రావణుకౌగిట ♦ నందించునె ధరను ?
పొరబడితిని నేనీపె మరెవ్వరో ♦ పుడమిజ గాదనుచు
మరలివచ్చుచును విగతవస్త్రలగు ♦ మగువల నటగనుచు
వారల నాస్థితినిం గనినందుకు ♦ వగచుచు వడిపడిగ
వారియందు వెతకెను కడుశ్రద్ధతో ♦ వైదేహిని గనగ.
సీతజాడనేమియు దెలియక కపి ♦ శ్రేష్టుం డత్తరిని
ప్రాతి భాసికస్థలములెల్ల గనె ♦ పట్టుదలనుబూని
ఐననుజానకి గానుబడగదయె ♦ అంతట పవనజుడు
దీనవదనుడై యిట్లనితలచెను ♦ జానకి ననురుండు
ఎయ్యెడదాచెనో గానరైతి నే ♦ నేమిజేతు నకటా
ఇయ్యెడలంగల వాడలు మేడలు ♦ ఇండ్లు దొడ్లు కోట
తోటలు చప్పరములు వనక్రీడా ♦ తుంగంబులు గుహలు
ఘోటక రథగజ పాకశాలలును ♦ కూటస్థానములు

వెతకి వెతకి వేసరితి యత్నములు ♦ వృథయయ్యెను యిపుడు
ప్రతివర్తనమే మేలని దోచెడు ♦ పాపి రావణుండు,
సీతను జంపెనొ లేకను యామెయె ♦ జెందెనొ మృతి గాక
చేతరికంబామె కేమిగల్గెనొ ♦ సీతజాడ గానక
ఏనేగిన నిస్పృహను రాఘవుడు ♦ మృతిజెందుట నిజము
దాన లక్ష్మణుడు జచ్చు పంత భరత ♦ తాదులమృతి ధ్రువము
అంగదసుగ్రీవాది వానరులు ♦ అంత నంతమొందు
ఇంగలమున బడిజచ్చుట యుత్తమ ♦ మేనేగగ తగదు
అటసంపాతి వచించిన పల్కులు ♦ అవపురిత్తు, గాన
ఎటులనైన జానకిని వెదకియే ♦ నేగెద గాకున్న
లంకనెత్తుకుని లవణాబ్ధిని నే ♦ లంగనం బొనర్చి
పెంకె రావణుని రాముని ముంగట ♦ బెట్టెదనని లేచి
ఎదురుగ గనుబడు అశోకవనమున ♦ కేగి సీతనచట
వెదుకజొచ్చె హనుమంతుడు ధృతితో ♦ విధేయజ్ఞుడౌట.
నారికేళ ఖర్జూర జంబు జం ♦ బీర చూతతాళ
నారద శారద పనస నాగపు ♦ న్నాగ కుటజ వకుళ
క్రముక కురంటకకపిద్ధ దాడిమ ♦ కౌశిక చాంపేయ
కుముదశింశుపాశోక పాటలీ ♦ కుందేన హారిప్రియ
బదరీచిఞ్చాకూట శాల్మలీ ♦ మదననక్తమార
విమల మృదుత్వక్కింగు దీప్రియక ♦ కదర సింధువార
పాలసుపార్శ్వక అమృతాది వృ ♦ క్షంబులతో నిండి
మాలతీ సహామల్లిక సువహా ♦ మరువక మిసిభణ్ణో
వికసా, కిణిహీ, ప్రత్యక్ఛ్రేణీ ♦ బృహతీ మొదలైన
సకల సుమవనౌషధులతో వెలయుచు ♦ చాషచటకశ్యేన
శుకపికాది పక్షులతోడను మరి ♦ సూకర ఖడ్గహారి
వృకశార్దూల సృగాల శల్యమృగ ♦ ఋక్షప్లవజ్ఞకరి

మొదలగు మృగములతోడను మెప్పెడు ♦ తద శోకవనంబు
వెదకుచు కపివరుడొక్క శింశుపా ♦ వృక్షలతాగ్రంబు
నెక్కి యాతరువు మూలమునందున ♦ రక్కసాళినడుమ
చెక్కిలి కరమునజేర్చి వగచుచును ♦ చిన్నబోవు వామ
నొక్కతెనుంగని ఆయమ తప్పక ♦ యుర్వీజయని యెంచి
అక్కజమున యిట్లని తలపోసెను ♦ ఆమెస్థితిని గాంచి
యీమహిళామణి జానకియే యగు ♦ నెంచి జూడగాను
మామధ్యను బడవైచిన నగలీ ♦ మానినివే యగును
యీమె పుట్టపుచెరంగే యానగ ♦ లెల్లగట్టబడెను
నే మును విన్నట్లున్నది యీసతి ♦ సిక్కంబుగ ధరను
అందచందములు అంగసౌష్టవము ♦ లమరిన సుకుమారి
సందర్శనమున పాపపుంజములు ♦ సమయు నొక్కసారి
ఈయమ కున్సరియగు నారీమణి ♦ ఎచట గానబడదు
బాయగలడె శ్రీరఘురాముండీ ♦ పడతినెపుడు యెందు
పతిని విడువకను వనముల దిరిగిన ♦ వరవర్ణిని యీమె
పతివ్రత, ద్వితీయ; రావణుండుచెర ♦ బట్ట రాముడీమె
కొరకుగదా వధియించె విరాధుని ♦ ఖరదూషణుల నని
సమర మొనర్చి రావణుతో జటాయువు ♦ మరణించెను వనిని
నరపతి యీసతికై గద వానర ♦ దొర రవిజునితోడ
పరిచయంబుగనె; వాలిని జంపెను ♦ పంపె నీమెజాడ
నరయగ కపులను నలుదిశలకు యీ ♦ యమసద్గుణశీల
పరమసాధ్వి అనఘవ్రత యివ్విధి ♦ బడుచుండెను శ్రమల
ఎంతటి దుర్దశజనియించెను యీ ♦ యింతికి రాఘవుని
చెంతనుండి సుఖ మనుభవించుచును ♦ చెలగెడు యీతరుణి
ఉపవాసంబుల గృశియించుచు నిట ♦ యున్నది మృగినలెను
అపశదుడౌ రావణుడు హరింపగ ♦ నలయుచుండె నిటను;

శ్లేష్మంబునబడు యీగవోలె వల ♦ జిక్కు చేపకరణి
భీష్మరక్కసుల చేజిక్కెను యిట ♦ పృథ్వీజ యీనడిని
మృగములబాసి వృకంబులమధ్యను ♦ మృగిమెలగెడు విధము
మగని న్మరదిని బాసియున్నయది ♦ మాటవ రక్షణము
చింతించుచు నిట్టుల హనుమంతుడు ♦ చెట్టునొదిగియుండ
కంతునవశుండై ఉషస్సునను దశ ♦ కంధరుండు దండ
కొందరు దానవసుందరీమణులు ♦ గొల్చుచు జనుచుండ
ముందుగ 'పరాకు'యని బల్కుచు నొక ♦ ముదిత నడచుచుండ
ధాన్యమాలి మొదలైన భార్యలును ♦ తరలివచ్చుచుండ
దైన్యంబున విలపించు జానకిని ♦ దాసి మరలవేడ
జనుదెంచె నశోకవనం బదిగని ♦ జానకి భయమొంది
గనులభాష్పములు గార్వగజొచ్చెను ♦ మనమున వగజెంది.
అంతరావణుడుం డవనిజనుం గని ♦ అనెనిటు "నీవేల
చింతించెద విట్లుపవశించుచును ♦ చిక్కుచుంటివబలా!
పరాదరంబునుమాని సుఖింపుము ♦ నెలతా నాతోడ
మరచిపొమ్ము నీరాముని యతడొక ♦ మానవుండు జూడ
మానవులనుదినువాడ నాదుమహి ♦ మంబెరుగవు తరుణీ
దానవనాధుడ వినుము నేనుమును ♦ ధనదుని గెల్చితిని
కైలాసంబును నెత్తితి అమరుల ♦ కావరమణంచితి
కాలహరణమును గానీయక నను ♦ గాంచుము కన్నెత్తి
నన్ను గెల్వలేరెవ్వరీ భువిని ♦ నమ్ముము రాముండు
నిన్నుస్వీకరింపగ జనడైనను ♦ నీరధి నెన్నండు
దాటజాల డటుదాటిన నేనా ♦ తనిని సంహరింతు
ఏటికివృథజేతువు నీప్రాయం ♦ బింతీ ప్రార్థింతు
నీకు భృత్యుడను నినులంకకు రా ♦ ణినిగా నొనరింతు
నాకనుజల్లాప్పుము నను గలయుము ♦ కలికీ నినుగొలుతు.

అతివరో సమస్తభోగంబుల నిట ♦ ననుభవింతు వీవు
హిత మాలింపుము మాకు నెల్లరకు ♦ ఈశ్వరి వవగలవు
నామనోరథం బీడేర్చెదవని ♦ నమ్మి వచ్చితిపుడు
భామము జెందక ననుగ్రహియింపుము ♦ భామరో దయజూడు
పరదారా గమనంబు ధర్మమగు ♦ పడతీ దనుజాలకు
మరులు జెందితిని నినుగని నంతనె ♦ మరుమాటనబోకు"
అట్టుల వదరెడు రావణాసురుని ♦ కడ్డంబుగ సీత
బెట్టుచు నొకతృణ మిట్లనె నీవిక ♦ కట్టిబెట్టు ఘనత
వాచాలత్వము మానుము రావణ ♦ వశ్యమవను నీకు
నీచా ! నీదుర్వృత్తిని విడువుము ♦ నిష్ఫానంటబోకు
పరభామల నీతల్లులవలె మది ♦ భావించుట యొప్పు
అరిది నాదుపాం దెంచకు మది మ ♦ ర్యాదగాదు తప్పు
వెలుతురు సూర్యుని వెన్నెల చంద్రుని ♦ విడువకుండు నటుల
కలయుం డైనను రాముని విడువను ♦ గావున యోచవల
చిత్త నన్నుకోరకు మా రాముడు ♦ శీఘ్రంబుగవచ్చి
మొత్తి నిన్ను ననుగొనిచను గావున ♦ ముందుగ నన్నిచ్చి
రాముని శరణము వేడిన యాతడు ♦ రక్షించును నిన్ను
కామ ముడుగు మటగాకున్నను నీ ♦ కాయువంత్యమగును
మాతృభావముతో పల్కుచుంటి విను ♦ మాతృఘ్నను విడుమా
పాత్రుడవై మెలగుము శ్రీరాముని ♦ ప్రాపుగోరి మనుమా
రాముడిచ్చటికి రాగలండు వా ♦ రాశి నింక జేసి
నామానము గాపాడగలడు విను ♦ నాశనంబు జేసి
నను నీవనరానట్టి పల్కులను ♦ అనుచుంటివి గాన
నిను నీరుగ జేయగల్గుదును గా ♦ నీ నాపతి యాన
లేనుగాన యిపుడూరకుంటి నో ♦ లింపాకుడ నీతో
వాదమేల నీవెవ్విధమున సరి ♦ వత్తువు రామునితో

మదగజమా శ్రీరఘురాముం డిల ♦ మశకమూదు నీవు
ఉదారమగు కల్పవృక్షమాతడు ♦ ఉమ్మెత్తవునీవు
నీదు భాగ్య భోగంబుల గని నే ♦ నీకు వశ్యురాల
నౌదుననెడి దుర్భ్రాంతిని విడువుము ♦ అరుగుము దుశ్శీల"
అనవిని రోషకషాయిత లోచను ♦ డగుచు రావణుండు
జనకజను వధించెద నని నిస్త్రిం ♦ శంబుదీసి ఔడు
గరచుచు కావలివారల కనెనిటు ♦ గడువు నెలలురెండు
ధరణిజ నాలోపున నెట్లైనను ♦ మరులుగొల్పి తెండు
అప్పటికిని జానకి నొప్పనియెడ ♦ ఆపెను ఖండించి
తప్పక భుజింతునని వెడలెను యా ♦ తావు నవుడె విడిచి.
అంతట నేకజట ప్రఘసా ద్యను ♦ రాంగన లవనిజను
ఎంతయొ తర్జనభర్జన జేయుచు ♦ ఏలిక రావణును
వరింప నిర్బంధించిన యాయమ ♦ వారల కిట్లనెను
'పరంతపుండగు రాముడక్క నే ♦ పరుల దలపబోను
అటుసూర్యుండిటు ఉదయించిననూ ♦ అబ్ధులు యింకిననూ
కుటిలరావణుని జేరను రాముడు ♦ గూల్చునతని త్వరను
వామపాదముననైన ముట్ట రా ♦ వణుని నన్ను రేల
బాముల బెట్టెద రిట్టుల మీరా దు ♦ ర్భావలు వినజాల"
నావిని వికట అజాముఖులను దా ♦ నవాంగనలు మరల
ఏవగించి బాధింపగ జానకి ♦ ఎదబడి మదిచాల
చింతించుచు గన్నుల నీర్గార్చుచు ♦ శింశుపలత బట్టి
అంతము మగుటయె యుత్తమమని మెడ ♦ కుంతలముల జుట్టి
ఇట్టుల విలపింపంగదొడంగెను ♦ "ఇనకులాబ్ధిచంద్ర
ఎట్టులబ్రోతువొ వేరెదిక్కు నా ♦ కెవరు రాఘవేంద్ర
చిక్కితి నే నీరక్కసనాథుని ♦ చేతుల నీవెటుల
ఇక్కడికరిగెద వెవరివల్ల నీ ♦ వెరుగుదు వీగోల

నాజాడను నీవెరుగవైతివో ♦ నన్ను మరచినావో ?
ఆజటాయువట జెప్పగలేదా ♦ ఆగ్రహించినావో ?
అంబుధి దాటగ లేకపోతివో ♦ అయోధ్య కరిగితివో ?
అంబరీమమున రావణుద్రుంచగ ♦ నాలసించినావో ?
అయయో నేనీరక్కసబాధల ♦ ననుభవింపజాల
దయగొని ననుగొనిపొమ్ము రాఘవా ♦ తడవుజేయనేల !
రామా నిన్నెడబాసి బ్రతుక నే ♦ రను ననుకరుణించి
సౌమిత్రితో జనుదెంచి బ్రోవవే ♦ జలధిని లంఘించి
ఎక్కడిరాముం డెక్కడిలోకము ♦ ఏమిజేతు నకటా !
దిక్కులేక నే జావవలయునా ♦ దీననగుచు నిచట ?"
అని పరిపరివిధముల బొక్కెడు సమ ♦ యంబునందు త్రిజట,
దనుజ విభునితమ్ముండు విభీషణు ♦ తనయ వడిగనచట
కరుదెంచుచు నక్కావలి వారల ♦ కనె నిటుజానకిని
పరుసములాడకు డాయమకరుణకు ♦ పాత్రులగుడు గాని
ఆ యమవల్లనె లంకనాశనం ♦ బగునేమన యిపుడు
కాయమెల్ల కంపింపగ నేనొక ♦ కలగంటిని వినుడు
శుభాశుభ మిళితమై యుండెను యది ♦ శుభము రాఘవులకు
అశుభమగు మనరావణునకు లంకకు ♦ అవసానము మనకు
రామలక్ష్మణులు అంతరిక్ష మా ♦ ర్గంబుగ లంకజని
భూమిజతో ద్విరథంబునెక్కి యిట ♦ పోలయుట జూచితిని
ఆనువు కొసిమీది యొద్దులుగట్టిన ♦ అరదం బెక్కుటయు
భూమిజ రామాంకంబునుండి ఇన ♦ సోముల ముట్టుటయు
ముగురు పుష్పకంబెక్కి యుత్తరం ♦ బున కరుదెంచుటయు
అగబడె నాకాస్వప్నము నందున ♦ అంతెగాక మరియు
రావణాసురుడు రక్తమాల్యా వ ♦ స్త్రంబుల ధరియించి
ద్రాగుచు తైలము యామ్యదిశకు గ ♦ ర్దభము నధిష్ఠించి

బోవుచుండుటయు మరియాతడు తన ♦ పుష్పకంబునుండి
జీవకు ద్రోయఁగబడి నటనొకసతి ♦ చేతను యీడ్వఁబడి
అవాచికిం గొనిపోవబడుటయును ♦ అవలోకించితిని
అవమానితుఁడౌ కుంభకర్ణునిం ♦ యటులనె జూచితిని.
కుంభకర్ణుఁడుష్ట్రంబు, రావణుడు ♦ క్రోలు మింద్రజిత్తు
కుంభీరంబును నెక్కి యామ్యమున ♦ గ్రుమ్మరిలు విపత్తు
కలగాంచితినో చెలులారా యది ♦ గాక యసురులెల్ల
రలము కొనుచు తైలంబును పంకము ♦ యామ్యమరిగి నటుల
కడగి మర్కటంబొం డీలంకను ♦ గాల్చినట్లు గంటి
కడలియుందు మనలంక పెల్లగిలి ♦ బడినటు గనుగొంటి
విభీషణుడుఛత్రధరుండై యొక ♦ వెల్ల గజంబెక్కి
విభవంబుల నోలలాడ గంటెని ♦ విజయము జానకికి
వాకు లేల రాక్షసకుల నాశము ♦ వచ్చును గన్గొనుడు
నాకలనిక్క మమోఘము దానిని ♦ నమ్మిన నమ్ముండు
సీతాదేవిని శ్రమలను బెట్టిన ♦ చేటుగల్గు మనకు
నీతిగల్గియుండుండున వాఱలు ♦ నివ్వెరబడి తమకు
ఏమిముప్పు వాటిల నున్నదొయని ♦ యెంచుచు నిద్రించె
భూమిజ వామభుజానువనయనం ♦ బులు నదరగ జొచ్చె.
ఇట్టిశుభ నిమిత్తంబులు జానకి ♦ ఎన్నియొగనె గాని
కట్టడి రావణుడామెను బెట్టెడు ♦ కలతలు దలచుకొని
చింతించుచు తన కాత్మహత్యయే ♦ శ్రేష్టమనుచు నెంచి
కుంతలములచే బిగింపజొచ్చెను ♦ కుత్తుక, యదిగాంచి
హనుమంతుండా యశోకవృక్షము ♦ యందుననే నిలిచి
జనకజకు స్వదనవృత్తాంతంబును ♦ వినిపింపగ దలచి
ఎదురుగనేగిన తన్నుదనుజుసగ ♦ నెంచు ననెడభీతి
స్వదశకంబుగ శ్రీరాముని చరితము ♦ బాడెను యీరీతి.

ధరనయోధ్యయనగల దద్దానికి ♦ దశరథుండు రేడు
బరగ నల్గురు కుమారు లాతనికి ♦ ప్రథముడు రాముండు
రాముడు జగదభిరాముడు సద్గుణ ♦ ధాము డమితయశుడు
కామితవరదుడు కామశతాంగుడు ♦ కారుణ్యాకరుడు
భీమపరాక్రము డనఘుం డినకుల ♦ సోము డుదారుండు
ఆమహనీయుని గుణమెన్నగ నజు ♦ డైనవగడు యతడు
కౌశికుయజ్ఞము రక్షించి యహ ♦ ల్యాశాపము దీర్చె
ఈశునిచాపము విరచి జానకిని ♦ ఇంతిగ గ్రహియించె
పితరునాజ్ఞ విపినంబున కున్దన ♦ ప్రియానుజులతోడ
చతుర్దశాబ్దంబులు గడుపగజని ♦ శౌర్యం బుట్టిపడ
విరాధ ఖరదూషణాదులను జం ♦ పి పర్ణకుటినుండ
ధరణిజ నెత్తుకబోయె రావణుడు ♦ ధవు డటలేకుండ
అంత రాఘవుడు జటాయువుచె య ♦ య్యవనిజ జాడవిని
చింతించుచు ఋశ్యమూకనగమును ♦ జేరి నచట నగ్ని
సాక్షిగ వానరపతి సుగ్రీవుని ♦ సఖ్యము గావించి
ఆక్షోణిజను వెదుకబంపె నను ♦ అటవాలిని ద్రుంచి
రామలక్ష్మణులు జానకికై యా ♦ క్రందించుచు నచట
క్షేమముగనుయున్నారు నేను గాం ♦ చితి సీతను నిచట
రామ రామ శ్రీసీతారామా ♦ రామా రఘురామా
రామా రవికులసోమా తారక ♦ నామా శ్రీరామా
అని మాటాడకయుండిన జానకి ♦ అటుఁటు వీక్షించి
హనుమంతుని యా తరుశాఖల నడు ♦ మను యవలోకించి
కనినది వినినది కలయని భ్రమించి ♦ కలవరబడుచుండ
అనిలజు డవనిజకడ దిగి ముకుళిత ♦ హస్తంబులతోడ
అనెనిటు తల్లీ కన్నులనీరిడి ♦ యడలుచుంటి వేల
జననీ నీనామం బెరిగింపుము ♦ సంతసింతు చాల

ఎవరవీవు వనరాణివా ! వాణివా ! ♦ ఇందిరవో ! యుమవో !
దివస్పతి సతివో ! యే దేవతవో ! ♦ దివాంగనామణివో !
అబ్జుని నెడబాసిన రోహిణివో ! ♦ అరుంధతీ సతివో !
అబ్జపత్త్రిలోచనీ ! దెలుపునీ ♦ వనిని యెవ్వతెవో ?
కతమేమకు నీవొంటిగ నిచ్చట ♦ కాలము గడుపుటకు
పతినిబాసి శోకాబ్ధిని మునిగిన ♦ భాతి దోచె నాకు
దశరథాత్మజుల మోసగించి యట ♦ దండకవనము దా
దశకంఠుం డెత్తుకొని వచ్చిన సీ ♦ తమ్మవు గావుగదా?
అనవిని జానకి హనుమంతున కనె ♦ అగుదునేను సీత
"జనకనృపాలుండే నాజనకుడు ♦ క్షమయె నాకుమాత
మరది లక్ష్మణుడు మామ దశరథుడు ♦ మగడు రాఘవుండు
ధరను నయోధ్యాపురము కాపురము ♦ తండ్రియాన విభుడు
సౌమిత్రియు నే వెంటనంటిరా ♦ జనెను విపినమునకు
మేమట పంచవటీతటమందున ♦ మెలగుచుండ నటకు
దశరథాత్మజులు యింటలేనియెడ ♦ తపసివేషమూని
దశకంఠుడు నన్నెత్తుకొ వచ్చెను ♦ తగనితలంపుగొని
తదాది నను పలుత్రిమలనుబెట్టుచు ♦ తనకు వశ్యనవగ
బెదరింపుచునున్నాడు ఇకను అరు ♦ వది దినములు కాగ
పరాసనంబొనరించును నను లో ♦ బడకుండిన యెడల
మరణము నిశ్చయమిక నాకన" హను ♦ మంతుండనె నిటుల
ఏను రామదూతను హనుమంతుడ ♦ ఇనజుని సచివుండ
మానవనాథుండగు శ్రీరాముడు ♦ మర్కటవిభు డండ
అనుజునితో ప్రస్రవణాద్రిని సుఖి ♦ యైయున్నాడచట
జనని ! నిన్నరయబంపెను రాముడు ♦ విని నీవిటనుంట
రామలక్ష్మణులు నీదు కుశల మా ♦ రసి రమ్మనెనన్ను
రామాదులకు న్విన్నవింతు నీ ♦ క్షేమము త్వరలోను

అనుచు పవనజుం డామహిమసన్నిధి ♦ కడుగు లిడుచునుండ
జనకజ యాకపి రావణుడేయను ♦ సంశయంబుతోడ
అనెనిటు "యోరీరావణ ! కపివలె ♦ అరుగుదెంచినావా ?
దనుజాధమ కామరూపివై నను ♦ తటమట యొనర్తువా ?
ఈవునిజంబుగ రామదూతవన ♦ యేమినిదర్శనము
ఆవనచరపతికిని రామున కె ♦ ట్లయ్యె చెలిమి రాము
యువయువలక్షణముల దెల్పుము నే ♦ నపుడు నమ్మెద" నన
పవనసుతుడు, శ్రీరామలక్ష్మణుల ♦ బలవిక్రమ సుగుణ
వయోరూపలావణ్యము లనువుగ ♦ వర్ణించుచు వెనుక
అయోనిజనుగానక రాఘవులట ♦ అటవినెల్ల వెతుక
జటాయు వగుబడుటయును జానకీ ♦ జాడను దెలుపుటయు,
అటనము జేయుచు వారు ఋశ్యమూ ♦ కాద్రికి నరుగుటయు,
సవితాసుతుడును శ్రీరాముండును ♦ సఖ్యము నొందుటయు,
అవనిజసొమ్ములమూట రాఘవుల ♦ కవిజుం డిచ్చుటయు,
వాలి నొక్కకోలను శ్రీరాముడు ♦ వధించి కిష్కింధా
పాలన సుగ్రీవునకు గట్టుటయు ♦ వలువానరులను దా
త్రాయణికంతయు సీతాన్వేషణ ♦ కై పంపించుటయు,
తోయధిలంఘించుచు తాలంకను ♦ దొరిచి వచ్చుటయు,
మొదలగు రామునివృత్తాంతం బా ♦ మూలము వినిపించి
పిదప రాఘవుండొసగిన ముద్రిక ♦ పృథ్విజ కర్పించి
అనెనిటు తల్లీ ! రాముడొసగె నిది ♦ యానవాలునీకు
నను నమ్ముము రామునిదూతగ న ♦ న్యునిగ దలపబోకు
నావిని జానకి ముద్రికగొని నయ ♦ నంబుల కద్దుకొని
జీవితేశుని జూచినవిధమున ♦ జెంది ముదము కపిని
వేవేవిధముల గొనియాడుచు తన ♦ విభు డంతటివరకు
రావణువధగావించి తన్ను గొని ♦ పోవక యుండుటకు

పరిపరివిధముల వగవ నామెకనె ♦ పవనజుడిటు జననీ !
"దురపిల్లకు వడివచ్చి రాఘవుడు ♦ దునుమడె ? రావణుని
తల్లీ నీకష్టంబులు దీరును ♦ త్వరలో, రాఘవుడు
ఎల్లవేళలను నిన్ను దలచుకొని ♦ ఏకరుచున్నాడు
నిన్ను వెతకి గొనిపోవనాత్రిబడు ♦ చున్నవాడతండు
విన్నవింతునీజాడ వడిగ యది ♦ విన్న వచ్చునతడు
నీవిభుండు వచ్చెడివరకును యిట ♦ నిలువజాలవేని
నావెన్నెక్కిన నిన్గొనిచనియెద ♦ నాథుకడకు జననీ!"
అనుటయు జానకి యాతడు నూత్నం ♦ బగు రూపముతోడ
తన నెటుగొనిపోవగునను సంశయ ♦ మును దెల్పుచు జూడ
భీకరరూపముదాల్చి పవనజుడు ♦ పృథ్విజ యభ్రిబడ
ఆకశమంటగ బెరుగ నామె యి ♦ ట్లనె మారుతితోడ
మరుత్సుతా నీవెంతటికైన స ♦ మర్థుడవే గాని
అరుగనొల్ల నీతోడ రాముకడ ♦ కదేమందువేని
నీవునన్ను గొని శరధిదాటునెడ ♦ నిశాచరులు జూచి
రావణుతో దెల్పిన తప్పక సమ ♦ రంబగు నటమించి
నిరాయుధుండవు నను మూపునగొని ♦ దుర మొనర్పలేవు
శరధిని నేబడవచ్చు జారి యొక ♦ సమయమందు నీవు
అపజయ మొందినచో నీయత్నము ♦ విఫలమగునుగాన
కపివర సేనన్యులతో వచ్చుట ♦ కన్నను ఆవెనుక
వనధిదాటి శ్రీరాము డరిగి రా ♦ వణుని ద్రుంచి నన్ను
గొనిపోవుట ధర్మంబును యశమును ♦ కులగౌరవమున్ను
గావున నీవా రామలక్ష్మణుల ♦ కడకు వడిగనేగి
రావణు వధించి ననుగొనిపోవగ ♦ రం డెల్లరుసాగి.
నాదు పరిణతులను దెల్పి కపివరా ♦ నాథుని దోడ్తెమ్ము
ఆదదీర్చి నన్నాదరింపుమని ♦ యర్థించితి ననుము,

అన ననిలజుడనె ఇట్లమ్మా ఇ ♦ మ్మానవాలు యొకటి
నినుజూచిన గుర్తుగ విభుకొసగెద ♦ నీరధి వడిదాటి
నావిని జానకియనె నిట్టుల వా ♦ నరోత్తమా వినుమా
నావిభునకు కాకాసురకథ యా ♦ నవాలుగా చెపుమా
మున్నొకతరి కాకాసురు డనియెడు ♦ పురంధరుని సుతుడు
నన్నుగాయబరచెను నావక్షము ♦ తన్ని గోటయపుడు
రాముడలిగి యొకకుశమున బ్రహ్మ ♦ స్త్రం బభిమంత్రించి
ఆకాకలిపై విడిచిన యది వా ♦ యసమును హింసించి
వెంటాడగనది ముజ్జగములుజని ♦ వేరుదిక్కులేక
తొంటిరాము నేశరణము వేడగ ♦ దొరగి రాముడలుక
కాకాసురుని నొప్రిచె శరముకొక ♦ కంటిని యిప్పించి
కాక, నొక్కతరి నాదునుదుటి తిల ♦ కంబుమాయ గాంచి
నాథుడు మణిశిల బొట్టుగ జేయుచు ♦ నాకెదురుగ బెట్టి
గోధిపైన ప్రతిఫలింపచేసెను ♦ గుఱుతను మిదియొకటి
ఈచూడామణిగొని నావిభునకు ♦ ఇమ్ము యానవాలు
నాచెఱ విడిపింపుము మరువను వా ♦ నరవర నీమేలు
నేనొకమాసము కన్నబ్రతుకనని ♦ నానాథునితోడ
ఆనతిచ్చి వడి లంకకు రమ్మన ♦ మను నను గాపాడ"
అనిన న్మారుతి యిట్లనిబల్కెను ♦ అమ్మా ననుగేరు
ఘన బల విక్రమ యుతులగువారలు ♦ కపులెందరొగలరు
అట్టి వలీముఖ భల్లంబులతో ♦ అవిజుడురాగలడు
బట్టు మోపి కొకమాసములోపునె ♦ వచ్చును రాఘవుడు
జననీ ! మోపునగొనివచ్చెద దా ♦ శరథుల త్వరలోన
అనుజ్ఞనొసగుము పోయెద నబ్ధికి ♦ నావలితీరమున
కాచుకయుందురు నాతోవచ్చిన ♦ కపు లాతురతతోడ
నేచనియెదనని కదలి, తలచెనిటు ♦ నేలచూలి జాడ

అరసితిగానీ ముద్రిచ్చుపగిది నే ♦ నరుగభావ్యమగునే ?
సురద్విషేశుని చూడకుండ జన ♦ శూరధర్మమగునే ?
సీతాన్వేషణతో నాదూత్యము ♦ జెందునె సమాప్తము ?
ఆతని బలాబలంబులు, హృదయము ♦ నరయుట యుత్తమము
నిశాచరుండలుగగ జేసెదనే ♦ నేరమొకటి యనుచు
అశోకవనమును ధ్వంసమొనర్చెను ♦ అసురు లద్దిగనుచు
ధరణిజాతవలనను యాకపివృ ♦ త్తాంత మరయలేక
బిరబిర రావణునకదకుంజని విని ♦ పించి రిటుల నొక్క-
వానరంబు, వైశ్రవణుని భటుడో ♦ వాసవు పరిచరుడో !
జానకినరయగ వచ్చినరాముని ♦ సందేశహారుండో !
వచ్చి యశోకవనంబు జొచ్చి యట ♦ వైదేహిని గాంచి
ముచ్చటించి యేమేమొ రహస్యము ♦ మచ్చరంబు మించి,
ధరణిజ గూర్చునియుండిన శింశుప ♦ దక్క- తద్వనంబు
పారిగొనె తరుగుల్మలతాదులతో ♦ పోయి తక్షణంబు
వానరమును బంధింపుండాతని ♦ వైనము యొక్కింత
జానకి దెలుపకయుండె నననిశా ♦ చర విభుడత్యంత
క్రోధోద్దీపితుడై వెనువెంటనె ♦ కోతిని బట్టుటకు
యోధుల నెనుబదివేల దానవుల ♦ నొకటబంపె నటకు.
వారలు సకలాయుధములతో తన ♦ వద్ద కరుగగాంచి
మారుతి బొబ్బలనిడుచును యాగ్రహ ♦ మంది తోకబెంచి
వచ్చినదనుజుల మచ్చమాపి యిటు ♦ వచించుచును నిలచె
'ముచ్చుగాను నేహనుమంతుడ రా ♦ ముడు ననుబంపించె
అయోనిజన్గన వచ్చినాడ లవ ♦ ణాబ్ధి దాటియిటకు
జయమగు సీతారాఘవులకు నిక ♦ చావు రావణునకు;
కింకరుడను శ్రీరామునకు నిక్క- ♦ ష్కిందావాసుడను
లంక నెత్తుకొని బోయి ముంచెదను ♦ లవణసాంద్రమునను.

వానరపతి సుగ్రీవుని సచివుడ ♦ వాయువు తనయుండ
వానరకోట్లతో రామలక్ష్మణులు ♦ వత్తురు మిము చెండ
ఏనొక్కడనే జాలుదు రావణు ♦ నీల్గజేయు వినుడు
వానరులెందరో గలరింకను నా ♦ వంటివారుతోడు.
నావిని చావగమిగిలియున్న దా ♦ నవులు వడిగ నేగి
రావణునకు యిదిదెల్పిన యాతడు ♦ రౌద్రంబున రేగి
ప్రహస్తసుతుడగు జంబుమాలిని ♦ న్పంపిన యాతండు
ప్రహరణయుతుండై వచ్చె నింతలో ♦ పవనకుమారుండు
కులదేవాలయ ప్రాసాదంబును ♦ గూలిచి నందలి కా
వలివారల నూర్గుర నొక్కమ్మడి ♦ వధించి నిశ్శంక
తోరణ స్తంభంబెక్కి నిలచె నం ♦ తటను జంబుమాలి
మారుతిపై బాణంబులు విడిచిన ♦ మరుత్సుతుడు కనలి
ప్రళయకాల రుద్రుండన నాతని ♦ పైని శిలలు వైచె
కళుకొనర్చె నవ్వానిని దనుజుడు ♦ ఖగ పరంపరల చే;
పవనజుడంతట జంబుమాలితో ♦ పరిఘముచే బూని
ప్రవిదారణమొనరించి గూల్చెనొక ♦ ప్రహారంబున నతని
అదివిని రావణుడలిగి ఏడ్గురను ♦ ఆమాత్యుని సుతుల
సదాగతజు బంధింపగ బంపిన ♦ శరచాపేషుధుల
గొనివారలు చతురంగబలంబుల ♦ గూడి కపినిడాయ
జని యాతనిపై నొక్కమ్మడిగా ♦ సాయకముల నేయ
వాతాత్మజు డతిక్రుద్ధుండై తన ♦ వాల మెదుగ జేసి
ఆతూపుల నన్నింటి దుంచి వడి ♦ యాకసమున కెగసి
వారలపై శైలమువలె నురుకగ ♦ వారలేడ్గు రరద
వారణవాజి పదాతులతోడను ♦ బడి ధారణిమీద
మడసి రద్దివిని రావణుండు తన ♦ మనమున దిగులొంది
అడలుచు ఆకపి బలవిక్రమముల ♦ కాశ్చర్యము జెంది

శ్వాసనాత్మజుని బట్టగ నేవురు ♦ వాహినీశ్వరులను
భాసకర్ణ ప్రఘస విరూపాక్ష యు ♦ పాక్షదుర్ధరులను
బంపుచు చతురంగ బలంబులతో ♦ పలికె వారి కిటుల
'తెంపరియగు యీకపి యెవ్వండో ♦ తెలియకుండె శూల
పాణిబంపెనో ? కేశవుడంపెనొ ♦ వజ్రి బంపినాడో ?
వాణీశుడు బంపించినాడొ యీ ♦ వరుణు డంపినాడో ?
యము డంపించెనొ ? యక్షు డంపెనో ♦ యీత డమితబలుడు !
సమర మొనర్పగ బొండుపడిగ కీ ♦ శముసుబట్టి తెండు.
నావిని పడవాలు రేవురును వా ♦ నర వరునిం డాసి
ఆవేశముతో శరముల నేసిన ♦ హనుమంతుడు గినిసి
ఆశుగముల తుత్తునియ లొనర్చుచు ♦ నాకశమున కెగసి
ఆశరాళిపై దుమికి వారి ర ♦ థ్యంబు నుగ్గుజేసి
కరులతొ కరులను భటులతొ భటులను ♦ తురగంబులతోడ
తురగంబుల గొట్టుచు పడవాలుర ♦ దోర్చె నసురులోడ.
హతశేషులచే తద్విషయము విని ♦ అలిగి రావణుండు
సుతకనిష్ఠు నక్షుని బంపించిన ♦ ధృతితో యాతండు
శరచాపాది ప్రహారణములతో ♦ అరద మధిష్ఠించి
దుర మొనర్పగా బోయెను హనుమం ♦ తునితో, గర్వించి
అక్షుడంత నాగ్రహోద్దీప్తుండై ♦ అస్త్రత్రయము గొని
వృక్షచరుని శిరమందున నాటగ ♦ వేసె వింటబూని
దాన వానరుడు పేరితుండగుచు ♦ తలపడిపోరునకు
దానవుతో నొనరించె ఘోర వ్రివి ♦ దారణ మందులకు
ధరణివడకె, గ్రహములు తమపథములు ♦ తప్పె దిశలు నదిరె
శరధికలంగెను, మ్రొగ్గె దిక్కరుల్ ♦ సురాసురులు బెదరె
చతురంగ బలంబులు నుగ్గయ్యెను ♦ శవజాలముతోడ
క్షతజమాజిరంగంబు నెల్లెడల ♦ క్షరణ మొందెజూడ.

ఇరువురిటుల పోరెడు సమయంబున ♦ ఇషువుల నక్షుండు
బరపి కపిని గాయం బొనరించిన ♦ పవమానసుతుండు
అక్షుల నిప్పులు రాల మండిపడి ♦ ఆకశమున కెగసి
అక్షునిపై లంఘించుచు యాతని ♦ అంఘ్రిద్వయ మొడిసి
బట్టి భూమిపైఁగొట్టిన యక్షుడు ♦ ప్రాణంబులు వదిలె
చట్టుదిగ్మ్మ రంతటను తోరణము ♦ జేరె నెప్పటివలె.
పిన్నకుమారుని మరణంబును విని ♦ పెద్దగ దుఃఖించి
కన్నుల నిప్పులు రాల రావణుడు ♦ కరము నాగ్రహించి
పెద్దకుమారుం డింద్రజిత్తుని ♦ బ్బిలచి బలికె నిటుల
"హద్దుమీరి యొక పెద్దకోతి మన ♦ యశోకవనమెల్ల
చెరచి, జంబుమాలి నిస్సంహారిం ♦ చి మంత్రితనయులను
బరిమార్చెను యాపిదప నాహి నీ ♦ పతుల నైదుగురను,
అక్షుని వారలసైన్యంబులనూ ♦ అంత మొనర్చె వినుము
ముత్తాలముగా దోచదు యాతని ♦ యుక్కు జూడగాను
కపులనేకము జూచియుంటినే ♦ గాని యిట్టి వాని
నెపుడు జూడకుంటిని యాతంశిల ♦ యెవ్వండోగాని
గరు డానిల సమవేగుండాతడు ♦ ఘనపరాక్రముండు
పరబలమును తనబలమును యారసి ♦ ప్రవర్తించువాడు
ఆ వానరుడెవ్వరికిని జిక్కడు ♦ అమిత బలుండతడు
నీవు తపోబలసంపన్నుండవు ♦ నీకే సాధ్యుండు
నాతో సముడవు నిర్జరారివియు ♦ నీతి కోవిదుడవు
ధాతవరంబుల చేతను భువి వి ♦ ఖ్యాతి బడసినావు
గాన నీదు ఘన అస్త్ర శస్త్రముల ♦ గరిమం బగు బరచి
వానరాధమును బట్టి తెమ్మ"నిన ♦ వల్లెయనుచు లేచి
జనకుని కెఱగుచు నింద్రజిత్తువడి ♦ సాయుధుడై కపితో
అనిని సల్పగా జనియె నుగ్రుడై ♦ అరదంబున ధృతితో.

అటులవచ్చు యామేఘ నాధుగని ♦ హనుమంతుడు లేచి
పటపట పండ్లనుగొరికి బొబ్బలిడి ♦ ప్రధన భూమిజొచ్చి
దనుజు నెదుర్కొన యాతండిషువులు ♦ వనచరుపై నేసె;
అనిలజుండు విశిఖంబుల ద్రుంచుచు ♦ ఆకశమున కెగసె;
మేఘనాధు డంతటితో విడువక ♦ మింట కపిని మార్గ
ణోఘముచే నొప్పింపగ మారుతి ♦ యొనర్చెనవి పొడిగ
ఒకరి ఛిద్ర మొకరెరుగక నిర్వురు ♦ యుత్సాహము మీరి
ప్రకట మవగ తమ బలవిక్రమములు ♦ ప్రధనం బొనర్చిరి
ఇటుల పోరుఘోరంబవ నలయుచు ♦ ఇంద్రజిత్తు కపిని
ఎటుల జయింపగనగునో యని మది ♦ నెంచి ధైర్యమూని
వింటను బ్రహ్మాస్త్రంబుగూర్చి కపి ♦ వీరునిపై నేయ
మంటలు గ్రక్కుచు నయ్యది వెలువడి ♦ మారుతినిం దాయ
నిరోధింపకుండెను దానిని వా ♦ నరవరుడు, విరించి
వరమున తనకాశర యుపద్రవము ♦ పాటిలదని యెంచి
అనిలజు డంతట బ్రహ్మాస్త్ర మహా ♦ త్మ్యంబున మూర్ఛబడి
అనన్తకొరిగిన యింద్రజిత్తు తన ♦ అనుచరులంగూడి
వానరమును వడిగొనిపోయెను రా ♦ వణుని కడకు నంత
వానరవరుండు తెల్విగాంచి యా ♦ దానవిభు చెంత
పండ్లికిలించుచు నిల్వ రావణుడు ♦ ప్లవగంబును గాంచి
కండ్ల నగ్నికణముల గురియుచు యా ♦ గ్రహుడై యోచించి,
ప్రహస్తు ముఖమున తనవైనంబును ♦ ప్రశ్నింపగ నిటుల
గ్రహ మొనర్చె మారుతి రావణుతో ♦ "గ్రహింపు మే ననిల
తనయుడ, సుగ్రీవుని సచివుడ దూ ♦ తను శ్రీరామునకు
హనుమంతుడ, వానరుడ, జానకిని ♦ గనవచ్చితి నిటకు
నినుజూచెడి తలపున నీయశోక ♦ వనమెల్లనుద్రుంచి
దనుజాళిని సంహరించి బ్రహ్మా ♦ స్త్రమునకు దలవంచి

పట్టుబడితి నీకగుబడిపోవుట ♦ భావ్యంబని యెంచి
ఇట్టితరిని నీకొక్క-హితంబును ♦ యెరిగించుట మంచి.
జనకునాజ్ఞచే శ్రీరాముడు ల ♦ క్ష్మణ మహిజలతోడ
వనాగమనుడై పంచవటంబున ♦ వాసమొనర్చునెడ
ఈవుదెచ్చితివి సీతను రాఘవు ♦ లింటలేనియపుడు
ఆవల రాఘవుడాపెను వెదకుచు ♦ అధ్వమధ్యమందు
అవిజునితో నగ్నిసాక్షిగా స ♦ ఖ్యతను బడసినాడు
అవనిజనుం వెతుకంగ నన్నిటకు ♦ అంపినాడు యిపుడు
రాముం డవిజాంగదాదులతో నిట ♦ రానైయున్నాడు
ఆమహనీయునితో వైరంబిల ♦ అనర్థకం బెపుడు
కలనైనను నినువిడువడు రాముడు ♦ ఖలమొనర్చితీవు
తెలిసిరో తెలియకనో వైదేహిని ♦ దెచ్చియుంచినావు
రామున కవనిజ నర్పించుట ధ ♦ ర్మంబు గానసీవు
భూమిజనుంగొని రామునకర్పిం ♦ పుము ధర బ్రతికెదవు
అవనిజ నీపాలిటి మృత్యువయని ♦ అరయవైతివేలా?
వివేకివై యిపుడైనను యాపెను ♦ విడువు మసురపాలా!
రాముడు నరుడని తలపకు యాతడు ♦ రమావిభుడు ఘనుడు
రాముని గెల్వగలే రజరుద్రేం ♦ ద్రాదులైన యతడు
శరధినినిను మునుముంచిన వాలిని ♦ శరమొక్కట ద్రుంచె
ఖరదూషణాదులను యొక్కండై ♦ కలిని సంహరించె
సాగరస ప్తక మింకజేయుగల ♦ సామర్థ్యండతడు
రాగలండు నీవెచ్చటదాగిన ♦ రణమున నినుచెండు
నేనొక్కడజాలుదు రావణ ని ♦ న్నీల్గజేయగాను
ఐనను హితంబువచింప వచ్చితి ♦ సదివిను భువిని మను.”
అనవిని రావణు డచ్చలమొందుచు ♦ నామాత్యుల బిలచి
వనచరుని వ్వధియింపుమన విభీ ♦ షణుడు యడ్డువచ్చి

దూతగవచ్చిన వానిని జంపుట ♦ నీతిగా దటంచు
కోతిని వికలాంగుని జేయుటయే ♦ కుదుకసగోలనుచు
నచ్చజెప్ప విని రావణుండు వా ♦ నర లూమము గాల్చి
రచ్చను ద్రిప్పుండని వాక్రుచ్చెను ♦ రక్కసులను బిల్చి
అంతరక్కసులు కోకలు తైలము ♦ నందున ముంచి హను
మంతుని తోకకుజుట్టి యగ్నినిడి ♦ మంటలెగయుగాను
ఆతనిపురవీధులలో ద్రిప్పుచు ♦ నదలింపగ చాల
సీతాసతి యదివిని ప్రార్థించెను ♦ వీతిహోత్రు నిటుల
"ఏనుపతివ్రత నైతినేని నా ♦ యేలిక రాఘవుడు
ఏన నేకపత్నీవ్రతుడును స ♦ త్యసంధుడును యెపుడు
హనుమంతుని యెడ చల్లనివాడవు ♦ అగు మనలా! యిపుడు"
అనుటయు పావకుడట్లే చల్లన ♦ యైన పవనుజుండు
అనలుండట్టుల తనయెడ చల్లన ♦ యగుటకు వింతబడి
ఇనకులేశు మహిమంబిది యని మది ♦ యెంచి రాముబొగడి,
తన వాలానలమున లంకాపురి ♦ తగులబెట్టనెంచి
తనతో వచ్చిన దనుజుల విదల్చి ♦ తటుకున లంఘించి
పండ్లికిలించుచు తన దువాలమటు ♦ ప్రజ్వలించుచుండ
సింధ్లపైకి నెగయుచును విభీషణు ♦ నిల్లుముట్టకుండ
ప్రహస్త ధూమ్రాక్షతికాయ విరూ ♦ పాక్షకుంభకర్ణ
మహాపార్శ్వ శుకసారణరావణ ♦ మత్తు హ్రస్వకర్ణ
రోమసేంద్రజిత్యాది దానవుల ♦ ధామము లంటించి
సామజ తురగ రథాది శాలలను ♦ జ్వాలనున కర్పించి
వనములు, వాడలు, ప్రాసాదంబులు ♦ వహ్నికి భక్ష్యమవ,
అనిలు డగ్నిహోత్రునకు సాయుడై ♦ అధికంబుగ వీవ,
భగభగమనుజ్వాలలు మిన్నంటగ ♦ బర్వగమిణుగురులు,
పొగలు సెగలు నెల్లెడలు నలముకొని ♦ పొగలగ దానవులు

మరపిల్లుచు రాక్షసులెల్లను పలు ♦ తెరవల పరుగులిడ
సురకిన్నర కింపురుషాదులు దివి ♦ చోద్యంబుగజూడ
లంకాదహనం బొనర్చి, వాలము ♦ లవణాబ్ధినముంచి
శంకింపగదొడగెను యిట్లనిపుడు ♦ జనకజను గురించి
అయ్యయో కడుయవివేకుడనై నే ♦ నంటించితి లంక,
అయోనిజయు దగ్ధంబవకుండునె ♦ యగ్ని కాకతాక,
రామలక్ష్మణుల కేమనిదెల్పుదు ♦ భూమిజాత జాడ
ఏమొగమున కిష్కింధకు జనియెద ♦ నినజామలజాడ
కోతిబుద్ధిచే దహనమొనర్చితి ♦ కూడునె కోపంబు
సీతలేక సర్వమువ్యర్థము గద ♦ చెడెనా దూత్యంబు
జానకి చిచ్చునజచ్చె ననగవిని ♦ చావరె యెల్లరును
నేనేజచ్చిన యుత్తమ మిత్తరి ♦ నీరధి బడియెదను"
అని దిగులొందుచు హనుమంతుడు దివి ♦ న్రగెను చారణులు
జనకజ క్షేమంబుగయున్నది యను ♦ కొనియెడు వాక్యములు
విని, జానకికడ కరిగి యెఱిగి యా ♦ పె యనుజ్ఞను వడసి
వనధిదాటి యవ్వల యంగద జాం ♦ బవదాదుల గలసి;
తోయబ్ధిని లంఘించి లంకజని ♦ ధరణిజను గాంచి
దానవులను సంహరించి లంకను ♦ దగ్ధంబొనరించి
ఉదధి మరల లంఘించి వచ్చుటయు ♦ మొదలగు విషయములు
పదకముగను విపులంబుగ దెలిపెను ♦ ప్రస్తుతింప కపులు.
అంతటనెల్లరు రాముకడకుజన ♦ యచ్చోటనుబాసి
అంతరిక్షమునబోవుచు మధువన ♦ మఱిగి యందువిడిసి,
అంగదాజ్ఞగొని ఫలములు దేనియ ♦ లారగించి, మసగి,
భంగమొనర్పగజొచ్చిరి వనమును ♦ ప్రమత్తతను గలిగి
వనపాలకు లడిగనుగొని యడ్డుగ ♦ వచ్చిన వారలను
హనుమంతుడు మర్దించి, కపుల దిన ♦ మనియెను ఫలములను.

అడిగని తద్వనమునకు రక్షకుం ♦ డైన దధిముఖుండు
అడలింపగ జనుదెంచిన, నాగ్రహ ♦ మంది యంగదుండు
దధిముఖుని స్థావమొందగ యాతడు ♦ ధరణి బడుచు లేచి
పరిధావించి సుగ్రీవున కనెనిటు ♦ "ప్రభో! కపులువచ్చి
పవమాన తనూభవ యంగద జాం ♦ బవదాదుల గలసి,
అపక్షయం బొనరించిరి మధువన ♦ మంతయునది దెలిసి,
వనపాలకు లదలించిన గొట్టెను ♦ వాలి తనుజుండు,
వనుగూడను గొట్టెను నీయగ్రజ ♦ తనయు డంగదుండు
ఫలితము లెక్కచు ఫలముల దినికదు ♦ పారమధువులాని
చెలరేగుచు నున్నారు వనంబున ♦ చెప్పగవచ్చితిని."
అనునప్పు డీతం డెవడని లక్ష్మణు ♦ డడుగ భానుసుతుడు
అనెనిటు లక్ష్మణా! దధిముఖుడీతం ♦ డగు నా మాతులుండు.
మనము యామ్యమున కంపిన కపులట ♦ మా మధువని జొచ్చి
తనివిదీర ఫలములదిని మధువును ♦ ద్రావి మత్తుహెచ్చి
వనము జెరచి వనమును పరియగు నీ ♦ తనిని గొట్టితిరట,
గన మనవారలు జానకిజాడను ♦ గాంచి వచ్చిరనుట,
ధ్రువమీనున సీతనుగాంచిన సం ♦ తుష్టిని వారటుల
అవగడ మొనరించుచుండె వనమున ♦ అట్లుగాని యెడల,
పత్తురె గడువునుదాటి ధైర్యముగ ♦ వచ్చిరె యొకవేళ
మత్తిలివారలు ప్రవర్తింతురే ♦ మధువనమున యిటుల!
వాతాత్మజుడే సీత జాడగని ♦ వచ్చెననుచు దోచు
సీతాసతి వృత్తాంతము దెలియును ♦ శీఘ్రమె మన కనుచు
దశరథాత్మజులు సంతసమొందగ ♦ దధిముఖు కనెనిటుల
విశదమయ్యె విషయంబులు క్షమించి ♦ విడిచితి నీకపుల
నీవు వడిగజని వారి నంపు'మని ♦ నియోగింప నతడు
వేవేగంజని కపులకు నిట్లనె ♦ విజ్ఞాపనవినుడు

మిము శీఘ్రింబుగ రమ్మనమనియెను ♦ మిత్రనందనుండు
క్షమియించితి ననె, విని, మీరాసేతలు ♦ సత్వరముగ జనుచు
అంత యంగదాదులతో మారుతి ♦ అచటనుండి వెడలి
అంతరిక్షమున కెగయుచు ప్రస్రవ ♦ ణాద్రి పైవ్రాలి,
రవిజ రామలక్ష్మణులకు మ్రొక్కుచు ♦ రామున కనెనిటుల
“అవలోకించితి వైదేహిని లవ ♦ ణాబ్ధి దాటి యవల”
నావిని రాముడు సతి ఎట, ఎటు లు ♦ న్నదియని ప్రశ్నింప
పావని యిట్లనె ‘రామ! నేనపాం ♦ పతి దాటిన పిదప
రావణపాలితమగు లంకాపురి ♦ ప్రవేశించి సీతా
దేవిని యశోకవనమున రాక్షస ♦ స్త్రీలనడుమ యమిత
ఖేదము నొందుచు కృశించి నిన్నే ♦ కీర్తించుచు రిపుల
బోధనలొప్పక బ్రతికియుండగా ♦ పొడగంటిని యవల
అదనుగాంచి జానకి దరికేంజని ♦ అంజలి యొనరించి
విదిత మొనర్చితి మీరాకను నా ♦ విషయము వివరించి
అదియుగాక మీరొసగిన యుంగర ♦ మానవా లొసంగి
అడవడ వలదని బల్కిన యాంపుమ ♦ అదిగొని యుప్పొంగి
కనుల నద్దుకొని నిన్నుజూచినటు ♦ గాత్రె, యంత నేను
వనధిని దాటించెద నన నొప్పక ♦ వచ్చి స్వయము నిన్ను
గొని పొమ్మనమనె తనను, రావణుని ♦ గూల్చి రణంబునను;
అనుజునితో వడిలంక కేగి తన ♦ యార్తి బాపుమనెను
నీవెన్నడు తమ్మునితో రావణు ♦ నిహనన మొనరించి
బ్రోవగ వచ్చెదవో యని యాయమ ♦ పొగలుచుండె మించి.
అంతట నే మిమ్మవిజాదులతో ♦ నచటకు గొనివత్తు
చింతిల్లగ వలదమ్మా నిను జూ ♦ చినయటు యొకగుఱుతు
నిమ్మనన యీచూడామణి యొసగుచు ♦ ఏకదృష్టి మున్ను
రొమ్మున నద్నిన విషయము జ్ఞప్తికి ♦ దెమ్మనమనె నన్ను,

అదియుగాక నొకతరి మణిశిల తన ♦ కెదురుగా యమర్చి
నుదుట ప్రతిఫలింపగ జేసితివట ♦ ఇదియు జ్ఞప్తిదెచ్చి
వెస మిమ్ములదోడ్కొని రమ్మనమని ♦ విధించెనను యనుచు
యొసగెను చూడామణిని స్వామి ర ♦ ఘూత్తముండు గొనుచు
రవిజానుజులకు దానిజూపి యా ♦ క్రందన మొనరించి
అవనిజకడకుం గొనిపొమ్మనమని ♦ అంజనిసుతు గాంచి
జనకజ యింకేమేమి జెప్పె నన ♦ అనె ననిలజు డిటుల
అనుజ్ఞయొసగుము యేగెద నన యా ♦ యమ యడలుచు చాల
"నాదు ప్రాణతుల్యుడు దెల్పి కపివరా ♦ నాధుని దోడ్తెమ్ము
ఆదదీర్చి నన్నాదరింపుమని ♦ యర్థించితి ననుము
నేనొకమాసముకన్న బ్రతుకనని ♦ నానాధునితోడ
ఆనతిచ్చి వడిలంకకు రమ్మన ♦ మను ననుగాపాడ
దానవబాధల కోర్వజాల కు ♦ న్నానని వచియించి
వానరోత్తమా చెరవిడిపింపుము ♦ వారలతో వచ్చి"
అని బహుభంగుల దుఃఖించిన నే ♦ నామెను వోదార్చి
గనవలె రావణునని ప్రమదావన ♦ మును నాశమొనర్చి
దనుజుల పెక్కురజంపి జూచి రా ♦ వణుని లంకగాల్చి
జనకజాజ్ఞగొని వచ్చితి రామా ♦ జలధిని లంఘించి."
ఇంతవరకు నిది సుందరకాండము ♦ ఎవరైనను దీని
స్వంతతంబు విన, వ్రాయ, చదువ మో ♦ క్షంబు గల్గుభువిని
శ్రీరామహరే రఘురామహరే ♦ సీతారామహరే
తారకనామహరే రామహరే ♦ దశరథరామహరే
రామరామ శ్రీసీతారామా ♦ రామరామ యనుడీ
రామయనెడు తారకమంత్రామృత ♦ రసముగ్రోలి మనుడీ

యుద్ధకాండము

పవనజు డిటు రాఘవునకు జానకి ♦ పల్కిన విషయములు
వివరంబుగ దెల్పిన శ్రీరాముడు ♦ విడుచుచు నశ్రువులు
మక్కువ నాతని గౌగలించుకొని ♦ మారుతి కనె నిటుల
“నిక్కము నాప్రాణముల నిల్పితివి ♦ నిన్ను బొగడజాల
ఎక్కడిలంక యపాంపతి వానరు ♦ లెట్లు దాటగలరు
రక్కసులను వధియింపగ నేర్తురె ♦ రణమందున వారు
పక్కద్వయంబె గడువంటివి రా ♦ వణుని విగ్రహమున
త్రొక్కి; చెరవిడిపింపగాను పృ ♦ థ్విజను, సాధ్యమౌనా ?
దిక్కులేక యట దీనతనుండిన ♦ దేవిని గనుటెట్లు
ఊక్కడంపకను రావణాసురుని ♦ యూరకుండు టెట్లు
ఎక్కడి కేగుదు ? దక్కునె జానకి ♦ ఎవ్వరు త్రోడిచట
ఇక్కట్టుల యిటు విధిగల్పించెను ♦ యేమిసేతు నకటా ?
అక్కడి విషయము లన్నియు దెల్పుము ♦ ఆమూలాగ్రముగ
ఎక్కడి కెపు డెట్లేగవలయునో ♦ యెరిగింపుము వడిగ”
నావిని పావని రామున కనెనిటు ♦ నరవర జడియకుము
రావణు జంపగ గలవొక్కడవే ♦ రణమందున నిజము
ఈమహి నీకు నసాధ్యం బెయ్యది ♦ ఎవ నీకెందులకు
సౌమిత్రియు సుగ్రీవులు జాలరె ♦ సమర మొనర్చుటకు
వినను దెలిపెద వినుము రామ న ♦ న్నడిగినావు గాన
ఏనొక్కండనె రావణుగూల్చెద ♦ ఈ విచ్చినయాన
లంకయుండు యామ్యంబున నిచటకు ♦ లవణాబ్ధికి యవల
లంకాపురమును జొచ్చుట కష్టము ♦ శంకరునకైన నిల
కనక గోపుర ప్రాకారంబులు ♦ కందకములు గలవు
వన వాపీ కూప తటాకంబులు ♦ వాగు లందుగలవు

వాడవాడలతో మేడిమేడలతో ♦ వజ్రపుగోడలతో
వైఢూర్య జ్వాలద్వారంబులతో ప్ర ♦ వాళ కంబములతో
అతిగహ్వార దుర్గస్థలములతో ♦ అంతఃపురములతో
చతురంగ బలంబులతోడ నిశా ♦ చర వర్గంబులతో
సకల వైభవాస్పదమై యొప్పెడు ♦ స్వర్గంబన ధరను;
ఎకమీాడగు రావణుండు దానికి ♦ ఇట్టిపురము నేను
ఒక్కరుండనే దగ్ధం బొనరిచి ♦ రక్కస ప్రముఖులను
ఉక్కడంచివచ్చితి శ్రీరామా ♦ ఒత్తిడి జేయ నను.
ననుమించిన కపులున్నారీ వా ♦ నరుల వేన వేలు
ఘనులు సాహసులు ♦ రణధీరులు వి ♦ క్రమ బలకోవిదులు
ఒక్కొక్కండాలంకను పెకల్చి ♦ ఉదధి ముంచగలడు
తక్కిన జాంబవదాదులు లేరే ♦ తరలగ మనతోడు
గజనల మైంద ద్వివిద కేసరీ ♦ గవయ ధూమ్రశరభ
విజయహోత్రి నీలాంగద శతార్చి ♦ వినత తార ఋషభ
పనససుషేణ బ్రిజంఘాదులు తమ ♦ బలములతో యొప్పుడు
అని కేగుదమని త్వరపడుచుండిరి ♦ అల్లరిగో జూడు
మిమ్మిద్దర గొనిపోయెద వడి నా ♦ మీాపను నెక్కించి
రమ్మనుజునితో లంకకు సుమాహరా ♦ త్రంబు విచారించి
వనిధిపైని చెట్టులు గుట్టలతో ♦ వారధిం గట్టి
జని లంకకు యుద్ధమొనర్చి నిశా ♦ చర విభునింగొట్టి
అవని జనుంగొనివచ్చుట యుత్తమ ♦ మనిన సంతసించి
రవిజుని గనియిట్లనె రాముడు మి ♦ త్రమ మాయిదిమంచి
సమయంబుగ దోచెడు దండెత్త ని ♦ శాచర విభుపైకి
సమయించెద రావణాసురుని నే ♦ సమరంబున దాకి
జయముంగల్గు తప్పక మనలకు శుభ ♦ శకునము లగుచుండె
అయ్యంబరయుగ ముందుగ కపులను ♦ అంపింపుము నేడె.

గజగవయ గవాక్షాదులు తమ తమ ♦ కపిసైన్యంబులతో
వ్రజనం బన హనుమ దంగదులపై ♦ వచ్చెద తమ్మునితో
భల్లుకముఖులతో జాంబవదాదుల ♦ బయల్వెడల మనుము
ఎల్లయు సంసిద్ధము జేయుము మన ♦ మేగగ సత్వరము;
నావిని సుగ్రీవుండు తగిన య ♦ త్నంబుల గావించి
త్రోవను అరయగ వృషభనీల కుము ♦ దుల ముందుగ బంచి
గజ బ్రిజంఘశత గుల్మశతబలీ ♦ గవయార్క సుషేణ
విజయ పనస నల జాంబవ మైంద ♦ ద్వివిదులు మొదలైన
సకల వానరాచ్ఛంబులతో జన ♦ సంసిద్ధుండైన
ప్రకటితంబుగా, రాఘవు లంగద ♦ పవనసుతుల పైన
అధిష్ఠించి పలు శుభశకునంబులు ♦ అరుదెంచుచు నుండ
పృథ్వి వీసిన యటు కపులంతట వ్యా ♦ పించి కదలుచుండ
బరగ దివా రాత్రింబులు వడి వడి ♦ పయనము సాగించి
అగ్రి మహేంద్రనగము కడకు స ♦ హ్యామలయముల గడచి.
కడలి కడలులతో నచ్చట నుండుట ♦ గాంచి దాని నెటుల
గడుప నౌనటంచును యాలోచన ♦ గావించుచు, నేల
చూలిని యెన్నడు గనులపండువుగ ♦ జూతునో యనుచు మది
చాలగ యోచించుచు దిగులొందగ ♦ సాగెను దాశరథి.
అచట రావణుడు హనుమంతుని చ ♦ ర్యల మది దలచుకొని
విచారించి తనవారినెల్ల రావించి ♦ దైన్యమూని
అనెనిటు "వీక్షించితిరిగదా యొక ♦ వనచరంబు వచ్చి
వనము జెరచి రక్కసులను వధించి ♦ జనియె లంకగాల్చి.
రవిజుని పంపున వచ్చెను యాకపి ♦ రాముని దూతగను
అవనిజ వృత్తాంతము విని రాముడు ♦ ఆజి యొనర్పగను
వచ్చెను లవణోదధిని దాటి వడి ♦ వానరములగూడి
వచ్చిరేని మనమెటుల వారి గె ♦ ల్వగ నగు వచింపుడీ."

నావిని ప్రహస్త దుర్ముఖాది దా ♦ నవవీరులు లేచి
రావణాసురుని శౌర్యధైర్య వి ♦ క్రమముల గణుతించి
ఘోరాలాపము లాడుచు తామే ♦ సులభంబుగ బోరి
శ్రీరాముని హననంబు జేతుమని ♦ జెప్పిన వినియవరి
విభీషణుండిట్లనె రావణునకు ♦ వినుమన్నా మనవి
అభిలషింపబో కెపుడు రామునితో ♦ యభిమర్దంబు భువి
వినమొ రాఘవుడు ఖరదూషణులను ♦ హనన మొనర్చుటయు
వనధి సప్తకంబున నిను ముంచిన ♦ వాలిని జంపుటయు
అట్టిరాముని గ్గొట్టెదమను నవి ♦ వట్టిపల్కు లన్నా
గొట్ట గల్గితిరె రాముని దూతను ♦ కోతిని యేమైనా?
కామవశుడవై రాము సతిని లం ♦ కకు దెచ్చితివీవు
రాముని శక్తింపుము సీతనువిడి ♦ రణ మొనర్పలేవు
కేవలుడాతడు నిను రక్షించును ♦ కృపా రసముజూపి;
నావిని రావణుడేగె నంతఃపురి ♦ నాటికి సభనిలిపి
మరల రావణుడు హితుల బంధుగుల ♦ మంత్రుల రావించి
మరునాడొక సభగూర్చి దానిలో ♦ మహీసుతను గూర్చి
అనుజుండగు కుంభకర్ణునకు దె ♦ ల్పిన యాతడు వగచి
అనెనిట్లన్నా ఎంత జేసితివి ♦ అవనిజనుం దెచ్చి
ఎందుకు చెప్పగ లేకివిషయము ♦ ముం దెవరికి మాకు
చిందిలపాటున జేసినపనికై ♦ చింతింపగ బోకు
వనిప్పుడే రిక్షంబును గొనిచని ♦ ఇనజాదులతోడ
మానవేశు వధియింతు నీవు సుఖ ♦ మంద సీతతోడ
అంతే మహాపార్శ్వుడనెనిటు యసు ♦ రాధిప నీవేల
ఇంతి సీతతో సుఖియింపక యిటు ♦ చింతించుట మేలా!
కుక్కుటవృత్తిని పొందుము చెలువను ♦ కుజ యొప్పనియెడల;
చిక్కుడగా తా దెచ్చిన మధువును ♦ యొందని పురుషుడిల,

చేజిక్కిన సతి ననుభవింపకను ♦ చెరనుంచితి వేలా
ఆజివిషయ మెంచగనగు రాముం ♦ డరుదెంచిన యవల
అనవిని రావణుడనెనిటు 'యిందు, ర ♦ హస్య మొండుగలదు
వినుము పుంజికస్థల యను అచ్చర ♦ విహాయసమునందు
వలువను మునుగనబోవుచుండ చా ♦ ననపై తమిజెంది
బలిమిని నేను రమించితి యదివిని ♦ బ్రహ్మ యలుకజెంది
పరభామల నేనెన్నండైనను ♦ బలిమి రమించిన నా
శిరములు పదియును భిన్నంబై జ ♦ చ్ఛేదనవె యదిగాన
అవనిజ నంటగజాల నిపుడు నే ♦ ననిలో రాఘవుని
అవక్షయుంబొనరింప, యొసగదే ♦ ఆమెయె సమ్మతిని
ఏనొక్కడనే రామునిగూల్చెద ♦ నెరుగడు నాబలము
మానవుడన నాకెంత రామునకు ♦ మరణము నిశ్చయము"
అంత విభీషణు డన్నకు నిట్లనె ♦ అవనిజాత సీత
నింతిగ దలవకు కాలసర్పమది ♦ యెరుగవు విధివ్రాత
వంశక్షయమగు నీకు జానకిని ♦ వదలిపెట్టవేని
సంశప్తకుడౌ రాముని గెల్వగ ♦ జాల రెవ్వరేని
తరణిజానుజులతో (శ్రీ)రాముడు ♦ తరలిరాకమున్నె
హరివర్గంబులు లంకాపురమును ♦ అటుమింపకమున్నె
రాము సాయకంబుల నీశిరములు ♦ రసన బడకమున్నె
నామరూపములతో దానవు లిల ♦ నశియింపకమున్నె
సీతనుగొని చని రామున కర్పిం ♦ చిన నినుక్షమియించు
ఆతనితో వైరంబువలదు మన ♦ కన్నా యోచించు
అన్నా నీకు దురాలోచన జెపు ♦ చున్నా రెల్లరును
విన్నపంబువిని జానకినిం దిగ ♦ విడిచిన శుభమగును"
నావిని ప్రహస్తుడనెనిటు విభీష ♦ ణా వైరుల బొగడు
పాపివి యెరుగవా అన్నపరాక్రమ ♦ బలధైర్యము లెపుడు

సురగరుడోరగ సిద్ధసాధ్య కి ♦ న్నరయక్షాదులకు
సురద్విషులు భయమొంద రెన్న డిక ♦ క్షుద్రమానవులకు
వెఱువనేల నేనొక్కండనె జం ♦ పెద నారాఘవుల
ఎఱిగియు మాబల ధైర్యస్థైర్యములు ♦ ఇట్లాడుటమేలా ?
అందుకు బదులుగ విభీషణుం డి ♦ ట్లనియె ప్రహస్తునకు
ఎందులకా దేవవిప్రగల్భములు ♦ యెఱుగుదు నీ బ్రతుకు
నక్కెక్కడ దేవలోకమెక్కడ ♦ నరవరుతో రణమా !
నిక్కము శ్రీరఘురాముని గెల్వగ ♦ నిటలాక్షుని తరమా !
నీవుగాని దుర్ముఖుండుగానీ ♦ నికుంభుండుగానీ
రావణేంద్రజిత కుంభకుంభక ♦ ర్ణాదుల యెవరేని
చేరిగాని, యొక్కొక్కరుగానీ ♦ శ్రీరామునితోడ
పోరజాలుదురె యెదురై అభిమర ♦ భూమియందుజూడ
ఖరదూషణ ముఖ్యులు రామునిచే ♦ గడదేరుట వినమా
దురభిమానమును విడువుము రాముని ♦ దూషణ జేయకుమా
అనిన క్రుద్ధుడై పినతండ్రికి ని ♦ ట్లనియె నింద్రజిత్తు
మనుజమాత్రులచె గలుగదు వినుమా ♦ మనకెపుడు విపత్తు
ఈవింతగ భీతిల్లెదవని నే ♦ నెంచగ నైతిని నా
చేవందెలియవా ? చేతన్ జిక్కిన ♦ సీత నొసగనగునా
అమరేంద్రాదుల గెల్చిన శూరుడ ♦ నవనీశుండెంత
చమర్తు రాఘవులను దెలియవు నా ♦ శౌర్యంబు నొకింత
అనవుడు భ్రాత్రీయునకు విభీషణు ♦ డనెనిటు వినవోయి
తనువైనను విప్పని పసికూనవు ♦ గర్వమొందకోయి
బాలకుండ వజ్ఞుండవు దూరం ♦ బాలోచింపకనే
కాలుదువ్వెదవు కలహంబన్నను ♦ కాహాళంబువలెనే
పరిహాసంబుగ దోచువిూకు నా ♦ భాషణంబు లిపుడు
నరవరు ఖగములచే విూశిరములు ♦ ధరపై బడినపుడు

దెలియు యదార్థము, రాముని ♦ ప్రతిజ్ఞను దెలసియు నీవిటుల
పలుకబాడియే రాముని గెల్చుట ♦ కలనైనను కల్ల
జనకునకు దురాలోచన జెప్పకు ♦ జనకజ నిప్పుడైన
ఇనకులేశు కర్పింపుం డాతడు ♦ యోగుదెంచు లోన.
శరణాగతరక్షకు డాతనితో ♦ శత్రుత్వము వలదు
నరవరుతో సఖ్యంబునొందక మన ♦ వరువేమియు బోదు
అంత రావణుం డాగ్రహంబుతో ♦ అనుజున కనె నిటుల
ఇంతటి వంచనటంచు నెరుగ నే ♦ నిన్నీ ! వాచాలా !
వైరుల బొగడుచు ననుదూరెద వీ ♦ వైపరీత్యమేల
ఓరీ కులపాంసన నాయున్నతి ♦ యోర్వలేవె కూళ.
"జ్ఞాతిశ్చే దనలేనకిం" అనెడు ♦ జనవాక్యము వినమె !
నీతి నీమ యనురాగ శూన్యుడవు ♦ నిను నమ్మగ గలమె !
పంచజేర్చి యుంచితి తమ్ముడవని　పాపీ ! యిటజేరి
వంచనసేయుచు నుంటివౌర నా ♦ వమ్మ మదినిగోరి
నాయన్నము తిని నామాటాడని ♦ నాలిముచ్చు వీవు
మాయావివి దుర్ముఖుడవు నాగృహ ♦ మందుండగ తగవు."
అన్న పరుషముల కలగి విభీషణు ♦ డసురుల నల్వురతో
మిన్నుకెగసి రావణునకు యనెనిటు ♦ మేలుగోరి నీతో
మరల జెప్పుచున్నాడ వినుము నా ♦ మాట శ్రద్ధతోడ
పరివృథుడవు పితృసమానుండవు ♦ భ్రాత వెంచిజూడ
నీహితము నపేక్షించి బల్కినను ♦ నిందించితి వీవు
ద్రోహివిగావే ? రాముని పత్నిని ♦ దొంగిలించినావు
ధర్మము దప్పిన నీకడనుండుట ♦ తగదు నాకు గాని
కర్మవశంబున నీకింతట గా ♦ గలయాడి దలచుకొని
పగచుచుంటి రాముండువచ్చి యా ♦ శుగముల నీతలల
జెగురవేయ గొబ్బురి వృశ్చలవలె ♦ నీక్షింపగజాల

నినువిడువడు శ్రీరాముడు నమ్ముము ✦ నిధిలో డాగినను
ఇనకులేశు కిప్పుడైనను సీతను ✦ ఇచ్చిన శుభమగును
దశకంఠుడు జానకి నీకెన్నడు యు ✦ ద్ధంబును జేయకుమా
రక్కసవంశ క్షయమునకై కా ✦ రకుడవు గాకుసుమా
మిత్రులవలె గన్పట్టుచున్న యా ✦ మేటిబలురు నీకు
శత్రువులని గ్రహియింపుమన్న దు ✦ ర్జనుల గూడబోకు
నానుడువులు యిప్పుడైన వినినచో ✦ నాశము నిశ్చయము
దానవాగ్రణీ సుఖముగనుందువు ✦ ధర్మము దప్పకుము
శుభమాగాకను నేనేగెద" నని ✦ సోదరు నెడబాసి
విభీషణుం డబ్ధిదాటి రాముడు ✦ విడిసినయెడడాసి
అచ్చోటను కాపుండిన సుగ్రీ ✦ వాదులతో "నేను,
వచ్చితి లంకాపురమునుండి రా ✦ వణునకు తమ్ముడను
విభీషణుడ మాయన్న మదాంధుడు ✦ వివేకశూన్యుండు
అభీకుండు నక్కడు వంచకుడు ✦ అమరకంటకుండు
నీతిబాహ్యు డుత్కటుడు పాతకుడు ✦ నిశాచరవిభుండు
సీత నెత్తుకొనివచ్చి లంకలో ✦ చెఱను యుంచినాడు
పృథివిజ తన్ను నిరాకరింప శ్రమ ✦ బెట్టుచున్నవాడు
ప్రధనంబున శ్రీరామునితో తల ✦ బడనైయున్నాడు
అవనిజ వివశయై దుఃఖించుచు ✦ అశోకవనమందు
నవయుచునున్నది రామచంద్రునినె ✦ నమ్మి మనమునందు
పలుమరు సీతను రామునకిమ్మని ✦ పలుకగ మాయన్న
నలుగురిలో పరుషంబులాడి న ✦ న్నవమతించెగాన
పాప్యాభాసములైన పుత్రులను ✦ భార్యను దిగవిడిచి
ఆప్యాయముతో రాముని పదముల ✦ నాశ్రయింపదలచి
జనుదెంచితినని శరణాగత ర ✦ క్షకుడగు రామునితో
మనవిజేయు" డన రవిజుం డనెనిటు ✦ మానవనాథునితో

చపలుడు రావణుతమ్ముండు విభీ ◆ షణుడట నగ్రజుచే
అవమానింపగ బడి నీ పదములు ◆ నాశ్రయింపవచ్చె,
యుర్విజను హరించుట తప్పనుచు స ◆ హోదరు నిందించి
సర్వముత్యజించి వచ్చితినని నీ ◆ శరణ మపేక్షించి,
ఈ వెరుగని దొక్కంతయు లేదిల ◆ ఇతడు రాక్షసుండు
రావణు సముఖమునుండి వచ్చె శా ◆ త్రవ వర్గీయుండు
మానవేంద్ర యోజింపకుండ న ◆ మ్మకుమీ రక్కసుని
దానవనాథుని గూఢచరుండని ◆ దలంతునే నతని
చెడుగొనరించును తప్పక మనలో ◆ చేరదీయు నెడల
వెడలగొట్టుటే యుత్తమమిత్తరి ◆ విభీషణుని యవల"
నావిని రాముండంగదాది వా ◆ నరులను వీక్షించి
యీవిషయంబున మీయుద్దేశ్యము ◆ లెవ్వియొ యోచించి
దెలుపుండన శ్రీరామునితో నిటు ◆ పలికె నంగదుండు
'చెలిమిజేసి మనలో విభీషణుని ◆ జేర్చుకొనుట కీడు
అసురనాయకుండగు దశకంఠున ◆ కనుజన్ముండితడు
అసమయమున నరుదెంచె నల్వురతో ◆ అనుమానాస్పదుడు
తగరగ దోచుచు నున్నాడితని ◆ తంత్రములో బడకు
అగుణియొ సుగుణుడో దెలిసికొనుట శ్రే ◆ యస్కరంబు మనకు
గుణుస్యుండవగు నీకు సర్వములు ◆ గోచరంబె గాని
అణకుడో, అణుకుడో, ఆరాధ్యుండో ◆ ఆసుడో దెలసికొని
శిష్టుడైనదో శరణమొసగి నీ ◆ చెంత జేర్చుకొనుము
దుష్టుడైన దరిరానీయకపో ◆ ద్రోబ్బుట యుత్తమము;
అవల శరభుడును, జాంబవంతుడును ◆ అటుపై మైందుడును
అవనిజేసు లంగదువలె తమతమ ◆ యభిప్రాయములను
దెలిపి రవ్విధిని పావని దాశర ◆ థితోడ ననెనిటుల
"వలీ ముఖేంద్రాదులతో నేకీ ◆ భవింపగా జాల

అరితమ్ముండేగాని విభీషణు • డసురుండేగానీ
శరణాగతుడై నీపదముల నా • శ్రయింప నిత్తరిని
అరుగుదెంచె సర్వంబును త్యజించి • అన్నను నిందించి
దురాదర్షు డీతని సఖ్యము ముం • దున కెంతయుమంచి,
వదన విలాసము దిలకించిన నూ • వైఖరి గాంచిననూ,
ఉదాస్థితునిగను, ఉక్కివుండుగను • యూహింపగలేను
వరదారా హరణం బొనర్చి రా • వణుడు దుష్టుడగుటన్
వరాత్పరుడవును వరాక్రముడవును • పరంతవుడ వగుటక్
మరియు వాలి నొకకోలం గూలిచి • మర్కట రాజ్యంబు
అరుణ తనయునకు నీవొసగుట విని • అట్టి కాంక్షితంబు
మనమున నిడుకొని వచ్చియుండునని • మన మూహింపదగు
ఇనకులోత్తమా ఇట్టివాని గ్రహి • యించుట బహుబాగు."
ఆమాటలు విని రఘురాముం డి • ట్లనియెను కపులగని
మీ మీ యుద్దేశ్యంబులు నరయగ • మిమ్ముల నడిగితిని
వినుడిక నానిశ్చిత హృదయంబును • విభీషణార్యుండు
దనుజుడైగానిం డరి రావణునకు • తమ్ముడై గానింకు
సర్వము త్యజించి నన్నే గతియని • శరణు జొచ్చినాడు
నిర్వహింపగను వలదె యిట్టివా • నిని యుర్వీశుండు
గతి నీవేయను శరణాగతులను • గాచుట నావ్రతము
ప్రతిగ్రహించుటయే యీతని ని • ష్పట్ల నాదు మతము
కండు కపోతాదులకథ మీరా • కర్ణింపగ లేదా !
నిండు ప్రపన్నుండై వచ్చిన యిత • నిని బ్రోవగవలదా !
అసురుం డీతనినమ్మట యెటులని • యందురేమొ సకల
అసురుల నొక్కశరంబున దుంచెద • హాని దలచునెడల
ఈవిభీషణుని కభయం బొసగుట • యే గాకుండగను
రావణుండు శరణాగతుడైనను • రక్షించెద నేను

విభీషణుడు రావణుని భయంబున ♦ విచ్చేయుట నిజము
అభయంబిచ్చితినని సుగ్రీవా ♦ ఆతని దోడ్తెమ్ము”
అనిన రవిజు డత్యానందంబున ♦ అరిగి విభీషణుతో
మనవిజేసి రాముని అభయము ర ♦ మ్మన యాతడు ధృతితో
వచ్చి రాఘవుని మృదుతర పాదా ♦ బ్జంబులబడి లేచి
హెచ్చువ్రిపత్తిని రామునకనె నిటు ♦ లిరుకరములు మోడ్చి
రామరామ శ్రీసీతారామా ♦ రామా రఘురామా !
రామా రవికులసోమా తారక ♦ నామా రణభీమా !
శరణు శరణు శరణాగతరక్షణ ♦ శరణు దురితహరణ !
శరణో న్నమొనారాయణ భవాబ్ధి ♦ తరణ రమారమణ !
చిన్నతమ్ముడను రావణునకు నా ♦ పేరు విభీషణుడు
అన్నచేత యవమానితుండనై ♦ అరుగుదెంచి తిపుడు
అతులిత సుఖసంపదలను సుతులను ♦ ఆలిని విడనాడి
గతినీవేయని వచ్చితి రామా ♦ కరుణతో గాపాడి
నీయాశ్రితునిగ జేసికొమ్ము నను ♦ నిఖిలలోకపాల
భూయో భూయో నమామ్యహం” బన ♦ భూవిభు డనెనిటుల
అభయప్రదాన మిచ్చితి నీవిక ♦ అదవద పడబోకు
విభీషణా ! రిపు బలాబలంబుల ♦ వినిపింపుము నాకు
నావిని విభీషణుండనెనిటు మా ♦ నవేంద్ర ! రావణుడు
కావరుండు వరగర్వితుండు వి ♦ క్రమ బలాన్వితుండు
దివిజుల జయించి దిక్పతులను మొ ♦ త్తినట్టి గండుండు
నవగ్రహంబుల తనయానతిచే ♦ నడుపుచున్నవాడు
కైలాసం బవలీలగనెత్తిన ♦ ఘనపరాక్రముండు
పౌలస్త్యుని రొమ్పించి పుష్పకము ♦ బడసిన వీరుండు
ఇన్నియేల ముల్లోకశూరుల జ ♦ యించినట్టివాడు
చిన్నయన్నయగు కుంభకర్ణు డన ♦ యున్నా డింకొకడు

శైలాభీల శరీరుండును బహు ♦ శౌర్యవంతు డితడు
వేలుపు లాతనితో ననిజేయుగ ♦ వెఱచెఱచుదు రెపుడు
ప్రహస్తుడను సచివుండే రక్కస ♦ పడవా లాతండు
మహిత విక్రముడు మాణిభద్రుమును ♦ మట్టుబెట్టినాడు
భ్రాతీయుండగు ఇంద్రజిత్తు దు ♦ ర్వార పరాక్రముడు
శాత్రవులకు నదృశ్యుండయి యే ♦ సమితి జేయుగలడు
దుహిణునిచే వరమంది గర్వమున ♦ దొరయుచు నున్నాడు
మహోదరుండును మహాపార్శ్వుడును ♦ మరియు నకంపనుడు
సేనానులు వీరాజిలోన సుప్ర ♦ సిద్ధి జెందినారు
దానవయోధులు పదియర్బుదములు ♦ తలపడనున్నారు
అమర యక్షగంధర్వాదులచే అంతము లేకుండ
కమలాసనుచే వరంబుగొని మును ♦ గర్వితుడై నిండ,
ఇట్టిబలంబుల గూడి రావణుడు ♦ ఇనకుల లేశ నీతో
కట్టుపకాసై యున్నాడనరా ♦ ఘవుడు విభీషణుతో
'వినుమికనాదు ప్రతిజ్ఞ రావణుడు ♦ వననిధి డాగినను
అనన్తమున కెగసినను రసాతల ♦ మందున జొచ్చినను
వరమిచ్చిన యా హిరణ్యగర్భుని ♦ వద్దకు బోయినను
దురమున వానిని సకల రాక్షసుల ♦ తోడ వధించెదను
స్థిరముగ లంకారాజ్యము నీకి ♦ చ్చెద నిశ్చయముగను
జయపక నేనీప్రతిజ్ఞన యోధ్య ♦ జనువాడను గాను
అనిన విభీషణు డానందంబున ♦ అనెనిటు రామునకు
అనిని నేను నాశక్తి కొలది సా ♦ యంబొనర్చి నీకు
రక్కసులం బరిమార్చి అన్నతో ♦ రణ మొనర్చువాడ
నిక్కము నీనేస్తంబు విడకనీ ♦ నీడ నిలుచువాడ
అంత రాముడనుజునిచే నిధితో ♦ యంబుల దెప్పించి
సంతసమొదవ విభీషణు కభిషే ♦ చనమును జేయించి

లంకకు రాజుగ నిర్ణయించె ని ♦ శ్శంకతోడ నతని
అంకించిరి కపులెల్లరు దద్వీప ♦ యంబున రాఘవుని
అవల నీరధిని దాటుట కుపాయ ♦ మడుగ విభీషణుడు
పవనాత్మజ సుగ్రీవాదుల కిటు ♦ పల్కెను; రాఘవుడు
పవిత్రముల పాయోపవిష్టుడై ♦ వనధిని ప్రార్థించి
లవణోదధిపై సేతువొకటి రా ♦ లతోడ బంధించి
శరధిదాటనగు ననవిని రాముడు ♦ సంతసించి తాను
ఉరుదర్భాస్తరణంబులపై ప్రా ♦ యోప విష్టుడయెను.
అంతట శార్దూలుండను రక్కస ♦ యుదార్హ్వవర్ణుండు
అంతరిక్షముననుండి మహోదధి ♦ కవల విడిసియుండు
వానరసైన్యంబులను గాంచి రా ♦ వణునకు ననెనిటుల
'దానవేశ్వరా! రామలక్ష్మణులు ♦ తరీషమున కవల
పవనజ సుగ్రీవాంగదాది కపి ♦ వరులు గొల్చుచుండ
ప్లవగ భల్లచయములు భువియాసిన ♦ పగిది మూగియుండ
విడిసియుండి రని సేయువారితో ♦ వివేకంబుగాదు
తడవొనరింపక సామదానభే ♦ దంబులచే ముందు
సాధింపంతగునని రావణుడు ♦ సరగున శుకుడనెడు
యోధుని దూతగ బంపుచు నిట్లనె ♦ ఓరీ నీవిపుడు
మర్కట విభుడకుంజని ఇటు నా ♦ మాటగ వచింపుము
"అర్కనందనా! యుంటిమి సోదరు ♦ లటుల నిచట మనము
మహాబలుండవు మర్కటవిభుడవు ♦ మనుజునితో నీకు
సహావాసము తగ దల్పుడు రాముడు ♦ సహాయబడబోకు
వైదేహిని దెచ్చితినని నాతో ♦ వైరము యూహించి
రాదగునే యిటునరులగూడి సమ ♦ రంబుజేయ నెంచి
నీయగ్రజుడగు వాలియు నేనును ♦ స్నేహితులము గాన
న్యాయముగా దనిజేయగ నాతో ♦ నరవరు నిపుడైన

విడిచి సైన్యములతో కిష్కిందకు ♦ వెడలుము, యుత్తమము
కడలి దాటగా జాలరునరులును ♦ కపులెన్నడు నిజము"
అవిన స్వని శుకుడబ్ధిదాటి జని ♦ అనన్తమున నిలచి
ఇనజునితో రావణుండు జెప్పిన ♦ హితములు వివరించి
పలుకుచుండ వనచరులు గనుంగొని ♦ పట్టి శుకునిగొట్టి
పలువిధముల బాధించిన శుకుండు ♦ ప్రాణ ముగ్గబట్టి
దాశరథిన్వేడిన విడిపించెను ♦ దయతో రాముండు
ఆశుకుండు మర లర్కసుతునితో ♦ అసుర నాయకుండు
చెప్పిన చొప్పున తిర్గి చెప్ప నిటు ♦ జెప్పెను రవిజుండు
'ఒప్ప నెన్నడును రావణు హితమును ♦ ఊర్కలుం డతండు
రాముని వీడగ జాలనెన్నడును ♦ రావణాసురుండు
నామిత్రుని కిల శత్రువగుటచే ♦ నాకు శాత్రవుండు
అతనితో సంబంధము బాంధవ్యము ♦ అగుబడ దేమియును
జితుడగుమీా రావణుండు రాముని ♦ చేత త్వరితముగను"
అనుచు చెప్పి పంపించుచుండగా ♦ అంగదుండుజూచి
దనుజ నాయకుని చారుం డీశుకు ♦ డని యనుమానించి
రవిజు నాజ్ఞశుకుబట్టిగొట్టె మ ♦ ర్కటులం గూడుకొని
అవనిజేసుడట నబ్ధికి నెదురుగ ♦ పవిత్రములపైని
ప్రాచిముఖుండై దక్షిణహస్తము ♦ పైని శిరమునాని
వాచిక మానస నియమంబులు గల ♦ వాడై బండుకొని
"నాకు మరణమో లేక సాంద్యత ర ♦ ణంబో నిటగూడు
గాక యనుచు సాగరునా రాధన ♦ గావించుచు మూడు
దినములు గడపెనుగాని సాగరుడు ♦ కనుపింపగ లేదు
ఇనకు లేశ్వరుండంతట నాగ్రహ ♦ మునను లేచి తనదు
శరచాపంబుల చేగొని యో రీ ♦ సాగరుడా నీవు
నరసమతిని ప్రార్థించు చున్నను ప్రి ♦ సన్నుండవుగావు !

సామముచేతను నీ వెన్నండును ♦ సాధింపగబడవు
సామాన్యునిగా దలచితివా నను ♦ జడతను యున్నావు
అనుచు తూపులనుబగపె నబ్ధిపై ♦ ఐనను సాగరుడు
తన నిజరూపున గనుపింపగలే ♦ దంతట రాఘవుడు
కనుల నిప్పులంగ్రక్కుచు రోరీ ♦ గర్వీనీవేల
కనులకు నగుబడకున్నావిక నే ♦ క్షమియింపగజాల
సురద్విషుల సహవాసివగుట నా ♦ శుష్కంబగు బడకు
శరములచే సేతువగట్టెద నీ ♦ సాయమింకవలదు
ఎరుగవు నాసామర్థ్యము నీరా ♦ పిలను మాపుజేతు
శరమొక్కట నిన్నింక జేసి వన ♦ చరులను నడిపింతు
అనుచు నొక్కసాయకముంగొని బ్ర ♦ హ్మాస్త్రము యోజించి
ధనువున సంధించుచు యాకర్ణాం ♦ తంబుగ బిగియించి
వేయబోవ బ్రహ్మాండంబంతయు ♦ ఎడలు నటులదోచె
వాయు పురవడిగ వీచెను గ్రహములు ♦ వక్రగతిని నడచె
లోకంబంతయు చీకటు లలమెను ♦ లులితములయె గిరులు
ఆకశమున నుం డవనికి పతనం ♦ బయె నిర్ఘాతములు
కలతజెంది రమరులు మానులు యు ♦ ల్కలములు జూపట్టె
జలరాసులు ఘూర్ణిల్లె పగలు న ♦ క్షత్రంబులు బుట్టె
అంత సాగరుండబ్ధినడుము గం ♦ గాదినదుల గూడి
అంతస్మనుడై నిజరూపంబున ♦ అగుబడి నెదుటబడి,
కరములుమొగిడ్చి రామున కనెనిటు ♦ కరుణాకరరామా!
శరణాగతరక్షక నన్నుక్షమించి ♦ శాంతుండవుగమ్మా
కదలకయుంటిని జడస్వభావుడ ♦ గావుననే రామా
ఎద నన్యవిధంబుగ తలపక నా ♦ హితె మొకింతవినుమా
నేనులోతుగా యుండుట సహజము ♦ నీటిని స్థంభింప
కాని కార్యమది జలచరంబులకు ♦ గల్గు పీడ భూపా!

ఏవిధముగ నినుదాటింపగ మని ♦ యెఱవో తెలియలేను
ఈవొక సేతువు గట్టింపుము వడి ♦ ఇందుల్కై నేను
సాయమొనర్చెద చేతనైన యటు ♦ జలచరముల వలన
ఏయుపకృతి కపులకు రానీయను ♦ ఇంకను నాపైన
సేతువనుం గట్టెడు సామాగ్రిల ♦ చెదరకుండ జేసి
సేతువకు న్మార్గంబొడ గూడగ ♦ జేతునదటుబాసి
నావిని రాముండనె నిటు యీబా ♦ ణము మోఘము గాన
తావొక్కటి జూపుము విడిచెద ని ♦ ద్దానికి హేరమన
సముద్రుడిట్లనె రామునకుత్తర ♦ జలనిధి మధ్యమున
ధ్రుమకుల్యంబను ప్రదేశంబుగల ♦ దొక్కటి యచ్చట నా
అరివర్గంబులు ఆభీరాదులు ♦ అనేకులున్నారు
శరమువారిపై విడువుము శ్రీరఘు ♦ వరయిదె జోహారు
అంతరాముఁడాధ్రుమ కుల్యముపై ♦ ఆశుగంబు విడిచి
అంత మొనర్చెను ఆభీరాదుల ♦ అవలరాముగాంచి
నలుడనియెడు శిల్పివిశ్వకర్మకు ♦ నందనుం డొకండు
కలడిందుల వానిచేత వారధి ♦ గట్టింపుము యిపుడు
మునుగకుండనే దాని ధరించెద ♦ ననుచు సాగరుండు
వనధిలోనంతర్భూతుం డయెన ♦ వ్వల యాకపి, నలుడు
వారధిగట్టగ రామునాజ్ఞగొని ♦ వనచరులను బంచి
ఆరణ్యకవృక్షంబుల మరి శై ♦ లాదుల దెప్పించి
ఐదైదామడ వెడల్పుగను నూ ♦ రామడ పొడవుగను
యాదసాంపతికి సేతువు గట్టెను ♦ అహాపంచకమునను
అంత రాఘవులు హనుమదాంగదుల ♦ అధిరోహణ జేసి
అంతరిక్ష మార్గంబున సుగ్రీ ♦ వాదులతో గలసి
ముందుగ విభీషణుండు సువేలికి ♦ బోయి కాపు నిలువ
క్రిందుగ వారధిపై గుంపులుగా ♦ కీశంబులు నడువ

బరఁగి జాంబవంతుండు భల్లుక ♦ వ్రజములతో గొలువ
శరధిం దాటి సువేలాద్రికి జే ♦ రిరి సంతసమొదవ.
అచ్చట రాముడు దుర్నిమిత్తముల ♦ ననేకములు గాంచి
రచ్చగల్గునని సంతసించి యన ♦ రజుని సంప్రదించి
అనెనిటు సౌమిత్రీ ; యుత్పాతము ♦ లగుచుండెను గనుము
దనుజ విభునితో యుద్ధము సంప్రా ♦ ప్తంబగు వడి నిజము
కోతుల నెలుఁగుల కొండముచ్చులను ♦ గూడి లంకఁజొచ్చి
ఘాతన మొనర్పవలె దశకంఠుని ♦ కదనము గావించి
అదిగో గనుము త్రికూటాద్రిని గల ♦ దా లంకాపురము
వదిన, యందు బంధింపగబడి యు ♦ న్నది, హా! దుర్భరము
గనుగొను చున్నదొ జానకిసిన్, దశ ♦ కంఠుని బరిమార్చి
అనుచు కొంతవడి విచారించి సై ♦ న్యముల నొకటఁగూర్చి
గరుడవ్యూహము బన్నించి శుకుం ♦ గరుణతో విడిపించి
దురమొనర్ప నాయతు డయె రవిజా ♦ దులతో సంప్రదించి.
కపులచె విడువగబడిన శుకుడు దశ ♦ కంఠుని కడకేగి
తపనసుతునితో, తా, రావణుని హి ♦ తంబు దెలుప నరిగి
అట తా నవమానింపగ బడుటయు ♦ నర్కసుతుడు తనకు
ఎటుల యుత్తరంబిచ్చెనో నదియును ♦ యెరుగబలికి తుదకు
అనె నిటు, "రావణ! రాముడు నీతో ♦ అని యొనర్ప నెంచి
వననిధిపై నూరామడగల యొక ♦ వారధి గట్టించి
సలక్ష్మణుండై సుగ్రీవాంగద ♦ జాంబవదాదులతో
వలీముఖవ్రాతంబులతో మరి ♦ భల్లుకవ్రజములతో
అరుగుదెంచె లవణోదధి గమించి ♦ అవనిజ పతితోడ
దురమొనర్చి విజయుండ వౌదువని ♦ దోచ దెంచిజూడ
గావున జానకి నాతని కొసగుట ♦ కర్తవ్యం బ"నిన
రావణు డల్లైన్నండు జేయునని ♦ రక్కస చరుడైన

సారణునకు శుకునిం దోడిచ్చుచు ♦ చపలులతో గలసి
ఆరాతుల సేనరేపరెట్లున్నా ♦ రను విషయంబరసి
రమ్మన వారలు వేగబోయి మ ♦ ర్కట రూపంబులతో
కొమ్మతిమ్మరుల గూడియుండ గను ♦ గొని శ్రీరామునితో
ఆవిషయంబును దెల్పె విభీషణు ♦ డంత రాఘవుండు
అవ్వేగుల వారల కిట్లనియెను ♦ అరిగి మీరలిపుడు
దశకంఠునితో అనుడిటు "కపి సము ♦ దాయంబుల గూడి
దశరథాత్మజుడు లంకాపురబే ♦ దంబుపైన దాడి
సలిపి రణంబున నినుగూల్చు నిశా ♦ చర నికరము తోడ
తలలు పదియు నిల బడినూర్చును యొక ♦ కలంబంబుతోడ
అనుభవింపవలె ఫలంబుసీతను ♦ హరించి నందులకు"
అనుచు వారలను విడిచిపుచ్చ వా ♦ రరిగి రావణునకు
తామేగుటయును, సువేలాద్రికడ ♦ తామొందిన యట్టి
బాములనూ మరి రాముడు తమతో ♦ పలుకమన్న యట్టి
ఈదితములను విన్నవించి రాముని ♦ కుర్వీజనొసగు మన;
వదలనెన్నడును జానకినని రా ♦ వణు డున్నతమైన
ప్రాసాదంబున కెక్కుచు శుకసా ♦ రణుల జేరబిలిచి
ఆసువేలగిరి నున్న రాము సై ♦ న్యంబుల వీక్షించి
అందెవరెవరున్నారో వారికట ♦ అర్హత లెట్టివియో
ఎందరు సేనాపతులో వారల ♦ యెత్తుగ డెట్టిదియో
మొదలగు సమస్త విషయంబులు నా ♦ మూలము దెలసుకొని
పదపడి శార్దూలాదిచారులను ♦ పంపి సువేలిజని,
రామలక్ష్మణుల సంచలనంబులు ♦ రవిజుని యత్నములు
ఏమైనను తమ కార్యసాధనలో ♦ నెరిగెడి విషయములు
దెలుసుకొ రమ్మన, వారందరు ముం ♦ గేది వచ్చుచరుల
వలెనె బోయియట బంధితులై విడు ♦ వగ వచ్చిరి వారలు:

వారిలో శార్దూలుండనె నిటురా ♦ వణునకు మేమేగి
చేరిచేరకుండగనే వానర ♦ సేనలో మమ్మెరిగి
విభీషణుడు బట్టించెను గానీ ♦ విషయము వినిమమ్ము
అభినిర్ముక్తులజేసె రాఘవుడు ♦ అభివర్ణ్యుడు నమ్ము
గరుడ వ్యూహముబన్ని యుండె మ ♦ ర్కట సైన్యంబులను
చొరశక్యముగా దెవ్వరికిని యట ♦ శరచాపంబులను
బట్టి రాఘవులు నిలచియుండె మ ♦ ద్వార బలుఘనులు.
తట్టున నిలచెను రవిజుడు వీరల ♦ చుట్టి వలీముఖులు
అనయము కావలిగాచు చుందురట ♦ కనురెప్పల యటులు
హనుమజ్జాంబవ దంగద నల నీ ♦ లాది వీరవరులు
ఎందరొగల రసమాన విక్రములు ♦ ఇట్టి శత్రుబలము
నందున నీకపజయంబు తప్పదు ♦ అందువలన మనము
రామునితో సఖ్యంబు నొందుటే ♦ రాజనీతి వినుము
భూమిజ రాముని కొసగుటయే యి ♦ప్పుడు శ్రేయస్కరము
రామునితో వగవలదాతని వి ♦ క్రమంబు వినలేదా
ఆమహానీయుడు ఖరదూషణులను ♦ అంతమొనర్చెగదా
మును నిను నీరధిముంచిన వాలిని ♦ హననంబొనరించె
వననిధిపై నూరామడగల యొక ♦ వారధిగట్టించె
సీతమ్మందు విభీషణుడాతని ♦ నీడజేరినాడు
ఆతడు మనకెదురై నిలచుట ధృవ ♦ మాజియందు నివును
కలహంబున శ్రీరాముని గెలుచుట ♦ సులభముగానిపని
తెలిసినదేదియొ దెలిపితి తలపకు ♦ చులకనగా దీని.
అంతరావణుడు వారినంపి తన ♦ యామాత్యుల బిలచి
మంతనమున వారితో నేమేమో ♦ మాయల యోచించి
విద్యుజ్జిహ్వుండనియెడు మాయా ♦ వేదిని రప్పించి
మిథ్యగ రాముని శిరమును కార్ముక ♦ మిషువుల జేయించి

సీతకడకు వానిం గొనిపోవుచు ♦ జెప్పె నామె కిటుల
"ఏతనికై నీవేడ్చుచుంటివో ♦ ఇయ్యది అతని తల
పుడమి రేడు నీరాముఁడు కపులతో ♦ కడలి దరికి వచ్చి
బడలికచే నటబండియుండ మా ♦ ప్రహస్తుండు జూచి
దానవసైన్యంబులతో జని ప్రివి ♦ దారణం బొనర్చి
నీనాథుని సంహారించె వానర ♦ నికరంబుల గూల్చి.
హనుమ జ్జాంబవ సుగ్రీవాంగద ♦ వనచర నాయకులు
హననము గావింపగబడి ధరబడె ♦ హతశేషులు కపులు
అడవులపాలై పోయిరి నీనిక ♦ ఆరాముని గూర్చి
అడలుకొనక నావశవర్తినివై ♦ అలరుమ"ని వచించి,
మాయాశిర శరచాపంబుల నట ♦ మహిజకడనె యుంచి
పోయెను; అంతట మాయాశిరసును ♦ పుడమిం బుట్టిగాంచి
కనులు, కూర్చములు, కనీకంబులును ♦ కర్ణకపోలములు,
హనువాననోష్ఠ్రరదన ఘోణములు ♦ అలకాలీకములు
రామునవేయని విభ్రమించి "హా ♦ రామరామ" యనుచు
భూమినిబడి మూర్ఛిల్లి, తెలివిగని ♦ బోర బాదుకొనుచు
"హారామా! హాజీవితేశ్వరా ♦ హా సద్గుణరాశి!
హారఘుకుల కలశాబ్ధిచంద్రమా ♦ అయయో నను బాసి
పంచత్వము నొందితివా నాతో ♦ పలుకవె యొకమారు
వంచకుజేతిలో జిక్కితి నా కె ♦ వ్వారు దిక్కుగలరు
కైకకోర్కె యీడేరెను యాయమ ♦ కండ్లు జల్లబడెను.
నా కీదుర్గతి ఘటిల్లె భువిలో ♦ నాథ! బ్రతుకలేను
చిరకాలం బిల జీవించెదవని ♦ జెప్పగ వినియుంటి
నరనాథా! యి ట్లౌదువనుచు కల ♦ నైన తలపకుంటి.
నన్ను బ్రోవగా వచ్చి యిచట హత ♦ నం బైతివి యకటా
నన్నుగూడ గొనిపొమ్ము వచ్చెదను ♦ నాథా! నీవెంట.

సహగమనంబును నీతోనే నా ♦ చరించెదను యనుచు
బహుభంగుల వాపోవుచుండ న ♦ వ్వడతిని గనుగొనుచు
సరమ, విభీషణుసతి, సాధ్వీమణి ♦ జనకజ కనెనిటుల
"తరుణీ నమ్మకు రావణు పలుకుల ♦ దశరథరాముతల
గా దిది విద్యుజ్జిహ్వుని మాయా ♦ కల్పితమే గాని
ఆదీనవమొందకు మమ్మా నీ ♦ నాథునకే హాని
గలుగలేదు, ముందును గలుగదు దీ ♦ ర్ఘాయుష్మంతుండు
తొలగజేసి నీకీబంధము వడి ♦ తోడ్కొని పోగలడు
రామలక్ష్మణులు కపులగూడి జల ♦ రాశిదాటి యచట
క్షేమముగా యున్నారు సువేలని ♦ జెందకు మమ ! వనట
ఎల్లి రామ రావణులకు యుద్ధము ♦ యెరుగవు విషయములు
తల్లీ వినుమా భేరీకాహళ ♦ ధ్వనులంటెడు చదలు
అరసివచ్చెదను రావణుని రహ ♦ స్యంబుల మరికొన్ని
వరితపింప"కని పోయివచ్చి యిటు ♦ పల్కె "సతని జనని
కైకేసియు మంత్రియు సతనికి, త ♦ క్షణంబు నినువిడిచి
కాకుత్స్థ కులోద్భవుసితోడ స ♦ ఖ్యంబును గావించి
సుఖియింపగమని రైన నాతడా ♦ సూక్తుల వర్జించి
ముఖరులతో సంప్రదించుచుండె న ♦ ముదయంబు గురించి
అనుచు ధైర్యవచనంబు లాడి జనె; ♦ నచట రావణుండు
తనమంత్రులతో నాలోచించెడు ♦ తరి మాతామహుడు
మాల్యవంతుడను వా డనెనిటు "విను ♦ మా, మన కిపు డాను
కూల్యము గావు పరిస్థితులందున ♦ కోలు తలలమాను
అన్వీక్షకి త్రయివార్త దండనీ ♦ త్యాది శాస్త్రములను
అన్వయించియే రాజ్యపాలనం ♦ బాచరించ వలెను
రాముడు దనుజ విరాముడు సంగర ♦ భీము డధికబలుడు
రాముని తమ్ముడు లక్ష్మణుండు దు ♦ ర్వార విక్రముండు

హనుమత్సుగ్రీవాంగదాదులా ♦ తనికి గలరుతోడు
ఇనకులోద్భవున కెవడు సమరమున ♦ ఎదురు నిల్వగలడు
ఖరదూషణులను రొక్కండే యని ఖండింపగ లేదా
శర మొక్కటె కపివిభుడగు వాలిని ♦ జంపుట వినలేదా
కపిబలంబులధికంబు దానవుల ♦ కన్నయనుట నిజము
యిపుడు రామునితో సంధి యొనర్చుట ♦ యేనా యింగితము.
బలియులతో సంధికి నెద్దేను ♦ బహుమాన మొసంగ
వలయుగాన రాముని కర్పింపుము ♦ వైదేహిని వడిగ
శరనిధి బంధన మొనర్చె నాతని ♦ శక్తి నరసిజూడు
నరుడని యెంచకు శ్రీరఘురాముని ♦ నారాయణు డతడు
సురగరుడోరగ సిద్ధాదులచే ♦ మరణము లేకుండ
వరము వడసితివిగానీ నరవా ♦ నరులచేత గూడ
చావులేదనుచు తలవకు రాముడు ♦ సంహరింపగలడు
కావుననే తానరుడై యెలుగుల ♦ కపుల దెచ్చినాడు
అదియుగాక యుత్పాతము లెన్నియొ ♦ నగుచుండెను గనుము
ఎదియొ కీడురానున్నది దానిని ♦ ఎరిగి మసలుకొనుము."
వానిని రావణుడనియెను యిట్టుల ♦ నను దూషించుటయు
ఏ వేళను యామాన వాధముని ♦ యే భూషించుటయు
గన నీ యనూక యవివేకము లవ ♦ గాహన మయెనిపుడు
జనకజ నొసంగజాల రాఘవుల ♦ సంహరింతుజూడు
వారధిగట్టిన మాత్రంబుననే ♦ వీరుడుగాడతడు
దారా రాజ్యసుఖంబులు తొలగిన ♦ దరిద్రు డల్పుండు
కోతుల నెలుగుల యుద్ధంబునకై ♦ కోరి దెచ్చినాడు
చూతువుగా నాసామర్థ్యము సం ♦ స్ఫోటంబున యిపుడు
అనిన మాల్యవంతుండిక జెల్పుట ♦ అనుచితిమని యెంచి
జనియె; నంతమంత్రులతో రాక్షసే ♦ శ్వరుడు సంప్రదించి

ప్రహస్తేంద్రజిత మహోదర విరూ • పాక్షసారణశుక
మహాపార్శ్వులను దానవ నికురు • మ్బంబులతో లంక
కన్నిదిశలయందును గుల్మంబున • అవితులుగా నుంచి
కన్నొటొందక బోయెనంతిపురి • కావరంబుమించి.
అచట సువేలిని రాముడు విభీష • ణాంగద పవనసుత
ఖచరనందన సుషేణ శరభ నల • గవయ జాంబవంత
గజగవాక్షమైం దద్వివిదాదుల • గాంచిబల్కె నిటుల
అజితంబై యొప్పెడు లంకాపురి • అదియె గనుడు మోల
రజనీచరపతి యుండట యతనితో • రచ్చకు త్వరబడుడు
విజయకాంక్షులై వలయు కార్యముల • విచారింపు డిపుడు
అనవిని విభీషణుండు రామునితో • అచట లంక కేగి
అనల శరభసంపాతి ప్రఘసులను • అమాత్యులు తిరిగి
వచ్చిరచటి ముచ్చటలారసి య • వ్వానిని వినుమనుచు
ముచ్చటింప నారహస్యములు రా • ముడు విని బాగనుచు,
తదనుగుణ్యముగ తానును కపివా • తంబుల గొన్నిటిని
పదిలబరచె నల్గడల రక్కసుల • ప్రతిఘటింప బూని.
అవల రాఘవుడు సలక్ష్మణుండై • అవిజాదులతోడ
సువేలశిఖరం బెక్కి లంకలో • సొబగు జూచుచుండ
రావణుడగు బడె సింహాసనమున • రాణితోడ నచట
భూవిభునకు యాతండటు నెదురుగ • భోగించుచునుంట
గనుగొని రవిజుండోర్వలేక యా • కాసంబున కెగసి
ఇనకులోద్భవులు గాంచి యభ్రపడ • దనుజ విభునిడాసి
మనుజాసన విభుయురమునం బొడిచి • మకుటంబును దన్ని
అనెనిటు యోరీ! రావణ నిను ము • న్నఖ్ఖుల నన్నిటిని
ముంచిన కపివిభుడగు వాలికి త • మ్ముడ సుగ్రీవుడను
ఎంచుము కిష్కింధకు వానరులకు • ఏలిక గా నన్ను

రవి తనయుడ శ్రీరాముని దాసుడ ♦ రక్షఃపతుడవు గావు
అవనిజనుం గొనివచ్చిన ఫలమిదె ♦ అనుభవింప గలవు
అనుచు మరల తాడన మొనరించిన ♦ అసుర విభుండలిగి
ఇనజుని తాకెను నియుద్ధమునకై ♦ యిరువురంత పెనగి
ఒక్కరినొక్కరు ప్రహార మొనర్చుచు ♦ యుర్విని బడిదొరలి
అక్కల ముష్టిం బొడిచి నఖంబుల ♦ రక్కసొనుచు కెరలి
బోరుచునుండగ రవిసుతుండు క ♦ ర్బుర విభునించమరి
తారాపథమున కెగసి గంతులో ♦ శ్రీరాముని జేరి
నిలచిన రాముండనె నిటు మిత్రమ ♦ నీవొంటిగనేగి
పలల విభునితో కలహమొనర్చుట ♦ భావ్యమె యిబ్భంగి
అపాయమొద్దైనను నీకచ్చుట ♦ అయ్యీయుండెనేని
విఫలంబుగదా నాయీ యత్నము ♦ పృథ్వీనీవు లేని
నేనును నాసర్వస్వంబును యిల ♦ నిరర్థకంబనిన
భాను నందనుం డనెనిటు నేనా ♦ దానవ విభుడున్న
స్థితిగని యోర్వక గొట్టివచ్చితిని ♦ శిక్షార్హుండతడు
మితి దప్పితి నను క్షమియింపుము యన ♦ మేదినీశ్వరుండు
రవిజుని గౌగిటజేర్చి కనుల హ ♦ ర్షాశ్రువులను విడిచి
అవరజు కనెనిటు దుర్నిమిత్తములు ♦ అగుచుండెను మించి
రిపుల వినాశము తప్పదు రణమొన ♦ రించుట నిశ్చయము
కపిబలములతో లంకాపురి యరి ♦ కట్టనలయు మనము
అనుచు సువేలాగ్రింబు డిగ్గి వడి ♦ వనచరయూథముల
గొనిచని లంకానగరమునకు నా ♦ ల్గు ప్రతీహారముల
నరికట్టెను దానవులకు హృద్భే ♦ ద్యంబవ, నిపుణతతో
ధరయీనిన యటు కపులు ప్రబ్బిరట ♦ తరు శైలాదులతో
అవలరాఘవుడు విభీషణాదుల ♦ నాలోచనజేసి
ప్లవగవరుం డంగదుకనె నిటు రా ♦ వణుని నీవుడాసి,

పలుకుమిటుల మద్భాషణంబులుగ ♦ 'పాపీ, పలుగాకీ
కులపాంసన, దుర్మదాంధ నీవా ♦ నలువవరము జిక్కి-
గర్వితుండవై సురగరుడోరగ ♦ గంధర్వాదులకు,
యుర్వీసురులకు, మునుల కెగ్గు జే ♦ యుచుంటి వంచులకు
దండార్హుడ వదిగాక జానకిని ♦ దండకవనమున మే
ముండకుండ గని దెచ్చియుంటి వది ♦ యును యొక మొగతనమే !
దెలిసియొ దెల్వకనో దెచ్చిన వై ♦ దేహిని మాకిచ్చి
ఇలను సుఖంబుగ బ్రతుకుము అటుగా ♦ దేని రణమొనర్చి
నిశితమార్గణంబులచే నేనిను ♦ నిహనన మొనరింతు
దశశీర్షంబుల ద్రుంచి చెండ్లవలె ♦ ధరను దొర్ల జేతు
తనయామాత్య హితాదులతో నిను ♦ తప్పక జంపెదను
విను నీరాజ్యము పినతమ్ముండు వి ♦ భీషణు కొసగెదను."
అనవిని ప్రళయానలచందంబున ♦ అంగదుండు వెడలి,
దనుజవిభునితో "నిన్నబ్ధుల ముచు ♦ మునిచినట్టి వాలి
తనయు డంగదుడ, రామునిదూతను ♦ నను రాముడుబంప
గొనివచ్చితి సందేశం బొక్కటి ♦ వినుమని యది దెలుప;
కనలి రావణుడు బట్టించెను యం ♦ గదుని భటులబిలచి
వనచరవరు డంగదు డంతట క్రి ♦ వ్వాదులను విదల్చి
పంటవలతి బడదన్ని యున్నత ♦ ప్రాసాదాగ్రముల,
మింటికెగసి జని, నిలచె సువేలిని ♦ మేదినీశు మ్రోల.
అదటనొందుచును యేమియుదోచక ♦ అట రావణుడుండె;
కదనోత్సాహుండై రాముం డిట ♦ కపులతోడ నుండె.
ఇరుపక్షంబులగల సైన్యంబులు ♦ దురమున కాయత్తులై
పరిగొనియుండిరి పడవాలుర యుప ♦ వాద నిరీక్షితులై
రణభేరులు మ్రోగుచుండె లంకను ♦ రణనము చదలంట
గణిల్లుకైవడి కపిగణములు కల ♦ కలమొనర్చె నిచట.

అంతట రాముడు పురంబు డగ్గరి ♦ అవనిజనుం గూర్చి
కొంతతడవు చింతించి కురంగ ని ♦ కురుంబముల జేర్చి
తుములమునకు పురిగొల్పవంత కో ♦ తులు దనుజుల దాకి
ద్రుమశైలంబులగొని పురప్రాసా ♦ దులపై కెగబ్రాకి,
నగర మల్లకల్లోలం బగునటు ♦ నాశనం బొనర్చి
గగనంబున కెగయుచు దూకుచు ర ♦ క్కసులను హింసించి
పెల్లార్చుచుండిరంత దానవులు ♦ ప్రేరితులై వడిగ
మల్లులపైబడి మల్లాడిరి మద ♦ మాత్సర్యము లెసగ.
పరశు చక్ర వజ్ర క్షురికా ము ♦ ద్గర కుఠార శూల
కరవాల పట్టిస ప్రాస ముసల తో ♦ మరా భిండివాల
కుంత గదా ద్యఖిలాయుధంబులను ♦ గూర్చుకొనుచు తమతో
దంతి తురగ రథపదాతులం గొని ♦ ధైర్యోత్సాహముతో,
తపన ఇంద్రజిత్వజ్రదంష్ట్ర మి ♦ త్రఘ్నులు మొదలైన
క్షపాచర ప్రముఖులు దాకిరి, కపి ♦ చయముల ననిలోన.
హనుమత్సుషేణ గజ మైంద ద్వివి ♦ దాంగద గవయ నల
ఇనతనయ జాంబవంత విభీషణ ♦ ఋషభ శరభ నీల
వినతాదుల గూడుకొ రాఘవు లతి ♦ విక్రమమున బోరి,
దనుజవాహినీపతులను పెక్కుర ♦ హననం బొనరించిరి.
ఎక్కడజూచిన రామబాణములు ♦ పిక్కటిల్లియుండె,
నక్కలు పులుగులు గృధ్రంబులు యట ♦ నడయాడుచు నుండె.
ప్రవిదారుణ మతిఘోరంబై భువి ♦ పారె శ్రోణితంబు
అవని నిండె గూలిన పరిగమితో ♦ అంతట రాత్రింబు
అవగ, రక్కసులు ఇనుమడి బలధై ♦ ర్యంబులు పెంపొంద
ప్రవిదారుణ మొనరించిరి కపులతో ♦ దివిజు లభ్రమొంద.
అంగదునకు నింద్రజిత్తునకు నపు ♦ డనుపమానమైన
సంగరమవ విరథుండై రావణి ♦ చదలకునెగసి ఘన

ముల, మరుగున నేరికిగాన్పింపక ♦ నిలచి కపులపైన
కలమ్బంబులను వర్షించుచు నా ♦ గాస్త్రంబులు విలున,
బెట్టి రాఘవులగొట్టి బల్కెనిటు ♦ యెట్టిదిట్టలైన
కట్టువడక తప్పించుకొనగ శ ♦ క్యంబుగాదు గాన
యమపురికంపెద మిము లని పరుషము ♦ లాడుచుండనంత
ఘనోరగిరి శరబంధితులై దా ♦ శరథులు వివశ్యత.
రావణి యట్టుల పుడమిని యొరిగిన ♦ రాఘవులను విడిచి
పావనిమైంద ద్వివిదాంగద శర ♦ భాదుల గురిజూచి
నిశితబాణములవైచి కపుల నలు ♦ దిశల బారదోలి
దశగ్రీవుకడకరిగె; నంతనిట ♦ తరణిసుతుం డడలి
రామలక్ష్మణుల పాటునకై యా ♦ క్రందింపుచు నుండ
ధీమంతుండు విభీషణు డనెనిటు ♦ స్థితినిబట్టిజూడ,
మరణమొందినటు లేదు రాఘవులు ♦ శరబంధితులగుట
ధర మూర్ఛపడి రందుకేమిజెం ♦ దకుమన్నా వనట,
అనుచు ధైర్యవచనంబులు బల్కుచు ♦ అవిజాదులగూడి
యొనర్చినట శైత్యోపచారములు ♦ యుర్విని గూలబడి.
అచ్చట రావణి జనకుని సాన్ని ♦ ధ్యమున కరిగి తాను
రచ్చను నాగాస్త్రంబువైచి శ్రీ ♦ రామలక్ష్మణులను
ధరబడగొట్టిన విధంబుదెల్పిన ♦ దశకంఠుం డలరి
నరవరు లని మృతిజెందిరనుచు జా ♦ నకికి దెలుపగోరి
రజనీచరులచె సీతకటుల కబు ♦ రంపి సత్వరమున
త్రిజటను దోడుగనిచ్చి జానకిని ♦ దివ్యపుష్పకమున
అనిపిన జానకి రణరంగంబున ♦ అవనిన్బడియున్న
ఇనకులోద్భవుల గాంచి వారలట ♦ నింద్రజిత్తువలన
నిక్కువముగ సంహారింపబడిరని ♦ నిశ్చేష్టిత యగుచు
మిక్కిలి విలపించుచుండగా భూ ♦ మిజను త్రిజటగనుచు

శరబంధితులై రామలక్ష్మణులు ♦ ధరబడి రేగాని
మరణమొందలేదని యూరార్చుచు ♦ మహిజను మరలగొని
జనిరె; నచట సంగ్రామరంగమున ♦ జాంబవదంగదులు
హనుమత్సుషేణ నల నీలా ర్యను ♦ జాది వనేచరులు
ధర శరబంధితులై బడియుండిన ♦ దశరథ నందనుల
దరిని జేరి వగచుచు తచ్ఛర బం ♦ ధముల బాపుటెటుల
యని యోచించుచు నుండగ వినతా ♦ తనయుడు గరుడుండు
జనుదెంచెను, యట కంత రామల ♦ క్ష్మణుల జుట్టియుండు
పన్నగంబు లియువురను వీడి వడి ♦ బారెను నలుగడల
పన్నగాసనుని శ్రీరఘురాముడు ♦ ప్రస్తుతించె మిగుల.
దశరథసుతు లటు నాగపాశ బం ♦ ధవిమోచను లగుట
దశకంఠుడు విని ధృతిచెడి రఘునం ♦ దనులతో పోరాట
మొనర్ప ధూమ్రాక్షుండను వానిని ♦ దనుజ బలములిచ్చి
అనిపిన యాతడు రథారూఢుడై ♦ ఆజి భూమిజొచ్చి
ఘోరయుద్ధ మొనరించి పావనిచె ♦ గూల్పబడెను యంత
చారులచే తద్విషయమెరింగి ని ♦ శాచరపతి కొంత
సేనతో బంపెను వజ్రదంష్ట్రుడను ♦ వాని ననికి మరల
వాని నంగదుడు వధించె నదివిని ♦ దానవపతి కనుల
నిప్పులుగ్రక్కుచు అకంపనుండను ♦ నిశాచరుని బిలచి
చెప్పెను యిటు నీవేగి వానరుల ♦ జేరి రణమొనర్చి
రామలక్ష్మణుల సంహరించి వడి ♦ రమ్మన నతడేగి
సామీరిని యుద్ధంబున దాకిన ♦ శ్వసన సుతుండలిగి
ధరణీధరమును పెకల్చి దనుజుని ♦ తలపై బడవైచె,
సురద్వేషుండా గిరిని శరంబున ♦ చూర్ణం బొనరించె.
క్రమముగ రాక్షసునకు మారుతికిని ♦ తుముల మధికమవగ
శ్రమమొం దనిలజు డకంపనుని తల ♦ తుత్తునియలుగాగ

బడవైచిన ధరబడె నకంపనుడు ♦ బాయుచు ప్రాణముల
కడుబీభత్సంబై గన్పడె సం ♦ గ్రామరంగమెల్ల
పావనినిం బొగడిరి రాఘవులును ♦ ప్లవగంబులు మిగుల.
రావణు డకంపనుని మృతివిని యా ♦ గ్రహమునొంది కనుల
అనలముగ్రక్కుచు మంత్రులతో యో ♦ చనముల గావించి
దనుజబలంబుల లంకాపుర మం ♦ తటను వృద్ధిబరచి
మహితవిక్రముండును సేనానియు ♦ మంత్రివరుండైన
ప్రహస్తునింరావించి బల్కెనిటు ♦ ప్లవగులగెల్వ మన
సేనల నెవ్వడు జాలకుండె యీ ♦ స్థితినీవు గమించి
వానరసేనల నదల్చి దశరథ ♦ సూనుల నోడించి
రమ్మన ప్రహస్తు డట్లేయని సం ♦ గ్రామరంగ మేగి
కమ్మకొనెను పరిగమితో కపియో ♦ ఘంబుల నదియొరిగి
కపులు నిశాచరులందాకిరి వృ ♦ క్షాశ్మంబులతోడ
క్షపాచరులకును చవలులకును అటు ♦ సమరమగుచునుండ,
ప్రహస్తు సచివులు నల్వురు గూలిరి ♦ ప్లవగంబులవలన.
విహస్తుడగుచు ప్రహస్తుం డంతట ♦ విజృంభించి వన
చరులపైని వర్షించెను శరములు ♦ స్యందనమున నిలచి
దురము తీవ్రమయె నిరుపక్షులలో ♦ వరి లెక్కకుమించి
హతమయ్యెను పీనుగుపెంటలతో ♦ అవని నిండియుండె
క్షతజము పాఱెను రంగము భీభ ♦ త్సంబు గొల్పుచుండె
దండిప్రహస్తుం డట్టుల పైబడి ♦ దండధరునికరణి
చెండుచుండగా కొండద్రిమ్మరులు ♦ జెంది రెపలభీతి.
అత్తరి నీలుడు ప్రహస్తుపైబడి ♦ అరదంబును గూల్చి
సత్తువకొలదిని విసరె నతనిపై ♦ సాలంబు పెకల్చి
దాన క్రిందబడిలేచి రౌద్రమున ♦ దండితూపు లేసి
వానరోత్తముని గాయబరచె తీ ♦ వ్రింబుగ పలాసి.

శరతాడితుడై నీలుండొడలున ♦ క్షతజ మొలుకుచుండ,
తరువొక్కటి బడవైచెను ప్రహస్తు ♦ ధనువిడ విరిగిబడ
నిశాచరుండంతట ముసలముగొని ♦ నీలుదాకె నపుడు.
విశసనమొనర్చె ప్రహస్తుసం దా ♦ లిశమున నీలుండు.
విని విద్రావితులగు భటులచే త ♦ ద్విషయము రావణు
మనమున భయశోకా గ్రహములు పెన ♦ గొన కొలువు
దనుజ ముఖ్యులంగని యిట్లనె యు ♦ ద్ధంబున మనవారు
వనచరముఖ్యుల గెల్వలేకనట ♦ వధింపబడినారు
మానవ మర్కటులకు యోడుట యీ ♦ దానవు లిలలో
నేనే స్వయముగబోయి రాఘవుల ♦ వానరులను కలన
హననమొనర్చెద జూడుండని యొక ♦ యరద మధిష్ఠించి
తనయానీక ధ్వజనీపతులతో ♦ జనియెను ధృతిమించి,
అట్టులవచ్చెడు దనుజుడు రావణు ♦ డని రాముండు విని,
చెట్టునట్టులను హెచ్చరించి నిల ♦ చెను కార్ముకమూని
అంతరావణుం డనీకరంగము ♦ నందుజొచ్చి కపుల
వంతమొనర్పగ జొచ్చెవిడిచి నిశి ♦ తాస్త్ర పరంపరల
రవిజుండది గని కడురోషంబున ♦ రాక్షస విభుపైన
అవినొక్కటి బడవైచిన రావణు ♦ డలిగి పృషత్కమున
ఆ యచలంబును చూర్ణంబొనర్చె ♦ హారీశు నెదనాట
సాయకమొక్కటి విడిచిన మూర్ఛిలె ♦ సవితాసుతుడక
అది గని గజ నిభ ఋషభాదులు వృ ♦ క్షాద్రులతో న
యెదిరించిన రావణుండలిగి వా ♦ రెల్లరతో బోరి
గ్రావసాలముల గూల్చి కపుల స్రు ♦ క్కడచు చుండె
కావవేయనుచు కపులేగిరి భూ ♦ కాంతు రాముచెంత,
రాముడంత విలుగొని పవసంబవ ♦ రావణు బోరనని
సౌమిత్రిగెను సహాజు నాజ్ఞగొని ♦ శరచాపము లూని.

అంతట హనుమంతుండు గ్రుండై ♦ అసురవిభుని డాసి
"సంతసించుచుంటివి మృతిలేదని ♦ స్రష్టవరము పడసి,
కోతులచే మృతిలేని వరంబును ♦ కోరవైతి విస్సీ !
ఘాత మొకట నినుఘాతించెద"నన ♦ కర్బురపతి గినిసి,
హనుమంతునియెద ముష్టిం బొడిచిన ♦ ఆతడు దశముఖుని
ఘనముగ ముష్టిం బొడిచెను రొమ్మున ♦ కాచుకొమ్మనమని
రావణు డంతటసోలి సొక్కి రౌ ♦ ద్రమున ముష్టిబట్టి
పావనివక్షము బొడువనతడు బడె ♦ ప్రాణమున్నబట్టి
పావని యటుబడినంతనె నీలుని ♦ పై శరపంక్తులను
రావణుండు గుప్పించె నద్దిగని ♦ గ్రావద్రుమములను,
దశగ్రీవుపై వైచెను నీలుడు ♦ దానవ విభుడంత
విశిఖసప్తకంబున నవిపొడి గా ♦ వించె నేర్పుచేత
నీలునకును రావణునకునట్టు య ♦ నీకంబగు మండ
నీలుడు హ్రస్వశరీరుండై రజ ♦ నీచరు డదరిబడ
పావనియును మనుజేసుల బ్రిపడ ♦ ప్లవగు లెల్లకు నగ
రావణు శరాసనధ్వజ మకుటా ♦ గ్రముల, చమత్కృతిగ
దుముకుచు లేచుచు నుండెను యేమియు ♦ దోచక పలలాసి,
అమోఘమగు నాగ్నేయాస్త్రంబును ♦ ఆతనిపై నేసి,
క్షమను మూర్ఛబడగొట్టి, అనిని రవి ♦ జాదుల వారించి,
"చమరుతు నిను జిక్కితివని"యెను ల ♦ క్ష్మణుని సమీపించి,
రామానుజు డిట్లనియె క్రోధుడై ♦ రావణునకు, పాపి !
మేముపనిని లేకుండజూచ భూ ♦ మి జనుం దెచ్చితివి
పలుక కతిశయోక్తుల నెరుగుదు నీ ♦ బలపరాక్రమముల
నిలచిపోరుమన రావణుం డలిగి ♦ నిశిత మార్గణముల
బఱపెను, లక్ష్మణుడవ్వానిని తీ ♦ వ్రింబగు బాణముల
విఱిచెను నడిమికి రావణుడదిగని ♦ విశిఖ పరంపరల

గుప్పిన వాటిని దుంచి లక్ష్మణుడు ♦ కులిశతుల్యమైన
గొప్పగొప్ప బాణంబులవైచెను ♦ కోణపపతిపైన
ఖరశరములచే రావణుండు త ♦ త్శరముల ఖండించి
హిరణ్యగర్భుడు మును తనకొసగిన ♦ ఇషువును సంధించి
విడిచె లక్ష్మణు లలాటమునకు గురి ♦ వెట్టి దానమూర్ఛ
బడి లక్ష్మణుడంతలోన తెల్విని ♦ బడసి రావణుని చా
పము ఖండించెను బాణమొకట మరి ♦ పత్రిత్రయమేసి
క్షమను మూర్ఛబడగొట్టి రావణుని ♦ సంజ్ఞ నతడుదెలసి,
రక్తముగ్రక్కుచు రౌద్రుండై చతు ♦ రానన దత్తమగు
శక్తిని జేకొని బ్రయోగింప ల ♦ క్ష్మణుండు యుగ్రమగు
ప్రదరమేసి తత్శక్తిని గొట్టగ ♦ ప్రయత్నించెగాని
అదివిడువక లక్ష్మణునెదదాకెను ♦ భిదురము కరణిజని
ఆ తాకునకు న్బడెను మూర్ఛితుం ♦ డై లక్ష్మణు డవని
యాతువట్టి లక్ష్మణుగొని యరిగెద ♦ నని కదగెను గాని
కదల్పజాలకపోయె లక్ష్మణుని ♦ అదిగని సామీరి
ఎదన్బొడిచె దశకంఠుని పిడికిలి ♦ యెత్తి రట్టుమీరి
అంతట రక్తముగ్రక్కుచు మూర్ఛిలె ♦ అవని నా రావణుడు;
అంతరిక్షమున అమరేంద్రాదులు ♦ సంతసించిరవుడు.
శ్రీరామునిసన్నిధికి లక్ష్మణుని ♦ జేర్చె ననిలజుండు.
జేరెశక్తి దనుజేసుని; తెల్విని ♦ జెందె లక్ష్మణుండు
ఆశరపతియును మూర్ఛదేరి వి ♦ ల్లమ్ముల చేబూని
కీశముల న్దరుముచుండగా గని ♦ గినిసి రాము డసుని
జేయబోవ నిట్లనియెను పావని ♦ శ్రీరాముని డాసి
"ఆయోధన మొనరింపు స్వామి న ♦ న్నారోహము జేసి"
నావిని రాముడు గరుడునివలె పవ ♦ నజు నారోహించి
రావణునెదిర్చి ఘనముగ మౌర్వీ ♦ రవంబు గావించి

అని ని "ట్లోరీ దనుజాధమ నా ♦ కప్రియ మొనరించి
నను దప్పించుకొని బోనేరవు శమ ♦ న మహేంద్ర విరించీ
అహస్కరనలులు అడ్డమైన నీ ♦ వపక్రమించిననూ
నిహననమొనర్తు రణమున నీచా ♦ నిశ్చయముగ నిన్ను
గొట్టితి లక్ష్మణునని గర్వింపకు ♦ గిట్టనొకట నిన్ను
మట్టుబెట్టగల "సీతమ్మ"చే ♦ గొట్టుబడని నేను
గొట్టుబడుదునే నీవలనందువా ♦ గొప్పయె! నినుగొట్ట
గొట్టితినే యెఱుగవా"? ఖరాదులను నా ♦ కోదండనె వలదోట
ఈవిశిఖంబుల నీతలలను పది ♦ నిల ద్రుళ్ళింతు నన
రావణుడుగ్రుండై మున్ముందుగ ♦ పావనిపైని ఘన
శరములనేసెను, గానీ మారుతి ♦ చలింపడయె నంత
ధరణీశుం డాగ్రహచిత్తుండై ♦ శరములేసి తొలుత
రథాశ్వముల నిలగూలిచి ధ్వజ ఛ ♦ త్రాదుల నుసిజేసి
రథికునంపి కౌక్షేయకాది యా ♦ యుధముల పొడిజేసి
నూటిజూచి శతకోటితుల్య యా ♦ శుగము సురేశు నద
నాటగనేసిన దాన న్దానవ ♦ నాథు డమితబాధ
నొందుచు వివశుండై పట్టినవిలు ♦ క్రిందు జారవిడిచి
జెందెమూర్ఛ నంతటరాముం డీ ♦ షిక మొక్కటి వైచి
కిరీటంబు పొడిగావించి దశ ♦ గ్రీవున కనెనిటుల
"అరేరావణా యొనరించితివి భ ♦ యంకర కృత్యముల
మేటివీరులతో బోరి మేడమున ♦ మిగుల యలసినావు
కూటమునకు బొమ్మిప్పుడు నాతో ♦ పోటొనర్పలేవు
శ్రమముదీర్చుకొని సాయుధుండవై ♦ స్యందనమెక్కి పడి
అమరిరమ్ము పొమ్మిపుడు వధింపను" ♦ అనవిని లజ్జవడి
భీరుకుడై మతిబోయి దర్పమును ♦ వీడి అధైర్యమున
కోరలు బెరికిన కాకోదరమటు ♦ కుందుచు మదిలోన

రావణుఁడుదవసితంబున కేగెను ♦ రణరంగము విడిచి;
దేవాదులు గొనియాడిరి రాముని ♦ దివపథమున నిలిచి
శ్రీరాముడు లక్ష్మణవానరులకు ♦ సేదదీర్చ జనెను.
ఆరటమొందుచు రావణుండు గృహ ♦ మరిగి దానవులను
జేరిచి యిట్లనె "మున్నింద్రాదుల ♦ బోరిన తరి నెపుడు
ఈరీతి పరాజయ మొందగలే ♦ దిస్సీ! యొకనరుడు,
నన్నవమానించుటయా రణమున ♦ నగుబాటయె బ్రతుకు
మున్ననరణ్యుం డను ఇక్ష్వాకుల ♦ భూమీశుడు నాకు
ఒనరగ 'నా' వంశీయుండగు వా ♦ డొక్కరుండు బుట్టి
హననమొనర్ప గలం డనిలో ని ♦ న్నని శపించె నట్టి
పురుషుడితండై దశరథ సుతునిగ ♦ బుట్టెను గాబోలు
మరియు నొక్కతరి వేదవతనియెడు ♦ మగువపైన మరులు
గొనినే బలాత్కరింపగ యాయమ ♦ కోపగించి మిగుల
అనని"ట్లోరీ రాక్షసాధమా ♦ ఆగు మచిరకాల
మున లంకన్జొరి నీవంశ క్షయ ♦ మొనరించెద నేను"
జననమయ్యెగాబోలు వేదవతి ♦ జానకి యనధరను,
సురగరుడోరగ సిద్ధసాధ్య కి ♦ న్నరాదులచె నాకు
మరణములేకుండగ ధాతను వర ♦ మడుగనొసగి 'నీకు
నరునిచె మాత్రము చాపుగల్గు'నని ♦ నన్నటు వధించెడు
నరుడు రాముడే యగు యదిగాకను ♦ నందికేశ్వరుండు,
అపర్ణ, రంభాపుంజికస్థలలు ♦ శపియించిరి నన్ను
ఇపు డిందరి శాపంబులు గూడెను ♦ ఏదినాకు తెన్ను
మీరీశాప స్వరూపమంతయు ♦ నారసి మెలగుండు
పోరొనరింపగ కుంభకర్ణు బం ♦ పుట యుత్తమమిపుడు
నీతములేకను దీర్ఘకాలములు ♦ నిదురబోవువాడు
ఆతడుబరుండి తొమ్మిది దినములె ♦ యయ్యెగాన నేడు

లేవుడతని వడిమేల్కొని శత్రులి ♦ రూపుమాపగలడు
శాపగ్రస్తుడవ లేడాతడు నా ♦ చందము నెన్నండు
కాలముగాదిపు డాతని లేపుట ♦ కని యోచింపకుడు
కాలహరణ మవమానకారణము ♦ గావున వడిపొందు
అనవిని దనుజులు కుంభకర్ణు గుహ ♦ కరిగి యతనియొద్ద
నునిచి మద్యరుధిరా మిషంబులను ♦ యొడలుపై సుగంధ
పుష్పమాల్యముల గప్పి చెవులకడ ♦ బొబ్బలిడిరి గాని
నిష్ఫలమయ్యెను కుంభకర్ణు స ♦ న్నిధి యత్నములన్ని
ఘోరనిద్దురం జెందుచున్న యా ♦ కుంభకర్ణు లేప
భేరిపటహ శంఖాదినాదములు ♦ వ్యర్థయయె నంత క్షపా
చరులొక్కట కుంభకర్ణుపైబడి ♦ సాల శూల ముసల
గిరి ముద్గరగదల ప్రహరించిరి ♦ గెంటిరి అటునిటుల
కొరికిరి, రక్కిరి, గుద్దిరి, పొడిచిరి ♦ కుశముబోసి చెవుల,
శిరోజంబులనుబట్టిలాగి హిం ♦ సించిరి వివిధముల;
ఐన కుంభకర్ణుండు నిషుప్తుం ♦ డవకుండుట జూచి
దానవులాతని ద్రొక్కించిరి ద్విర ♦ దాశ్వకముల దెచ్చి.
అంతకుంభకర్ణుం డించుక నిటు ♦ నటు కదలుచు లేచి
చెంతనుగల రక్తిరలన్గ్రోలి పి ♦ శితంబు బక్షించి
ప్రావేల్పుల కిట్లనియె నన్నులే ♦ పగ కారణమేమి
రావణుండు కుశలుండేగద యను ♦ రాళితోడ నెలమి
సురాసురల కేమైన మరల సం ♦ స్ఫోటము గల్గెనొకో
నరులెవరైనను లంకాపురిపై ♦ నను దండెత్తిరొకో
అనవుడు యూపాక్షుండను రావణు ♦ నామాత్యుం డెఱిగి,
అనెను కుంభకర్ణునకిట్టుల "మును ♦ హనుమంతుం డెసగి,
లంకగాల్చి జనుదెరుగుదు వావల ♦ లవణోదధి గడచి,
లంకకు జనుదెంచిరి రాఘవు లా ♦ లంబొనర్పదలచి.

హనుమత్సుగ్రీవాది కపుల సా ♦ యముగొని రాముండు
దనుజ ముఖ్యులన్పెక్కుర జంపిన ♦ దానవేశ్వరుండు
దురమొనర్పగా బోయి రాఘవుని ♦ శరముల గొట్టువడి
విరథుండై విచ్ఛిన్నమకుటుడై ♦ విల్లుబోయి, యోడి
భయార్తుడై ప్రాణావశిష్టుడై ♦ భవనంబున జేరి
నియమించెను మము నిను మేల్కొల్పగ ♦ నీసాయముగోరి."
అనిన కుంభకర్ణుండుగ్రుండై ♦ ఆజిని రాఘవుల
హననంబొనర్చి హనుమత్సుగ్రీ ♦ వాది వలీముఖుల
రక్తమాంసముల దృప్తిపరతు యను ♦ రాళిని; రామునకు
వ్యక్తబరచెదను నాదు శక్తియని ♦ వడిగ యన్నకడకు
అరుగుచు నుండెను రాజమార్గమున ♦ ఆతని కపులుగని
దురమునబారిరి రాముడంత కో ♦ దండశరము లూని
విభీషణుని కిట్లనియె"మిత్రమా ♦ వీడెవ్వడోగాని
విభవ మొప్పనీయున్న రావణుని ♦ వేశ్మమేగె నితని
భీకరగాత్రము గాంచి యెవ్వడిల ♦ భీతినొందకుండు
రాకాసియొ! భూతంబో! పరేత ♦ రాట్టగునో వీడు
వినిపింపుము వీని యుదంతంబన ♦ విభీషణాఖ్యుండు
"వినుము రామ! రావణునకు తమ్ముడు ♦ విశ్రవసుని కొడుకు
ఘనుడు కుంభకర్ణుండు వీడు నా ♦ కన్న పెద్దవాడు
అని నింద్రాంతకులను యోడించిన ♦ అమిత బలాఢ్యుండు
క్షుదనీతడు మును జంతువులను మ్రిం ♦ గుచు ఋషులను గొట్టి
త్రిదశాదుల మర్దించి ప్రజల దిని ♦ స్త్రీలను జెరబట్టి,
జీవకోట్ల హింసించు చుండగని ♦ జిష్ణుడలిగి మిగుల
ప్రావేల్పుని ప్రహరించె తనదుభిదు ♦ రంబున మూర్ఛిల్ల.
పిదప నసురు డైరావతదంతము ♦ పెఱికి దేవవిభుని
ఎదన్బొడువ నాతడు బడె మూర్ఛిలి ♦ ఎల్ల రడల దివిని.

ఆతని దుర్నయముల నోర్వక నిం • ద్రాదు లేగుదెంచి
ధాతతోడ మొరబెట్టగ విరించి • దనుజుల రావించి
అందు కుంభకర్ణునిగని తా భయ • మంది నతని యనని
యందున "మృతకల్పుడవై నిద్దుర • జెందుచునుండు" మని
శపియించిన కుంభకర్ణు డిలబడె • సరగున నిద్రించి
అపుడు రావణుం డనుజునిపాటున • కడలి అజునిగాంచి
'లోకేశా! నీ మునిమనుమని ని • ట్లానరించుటనగునా
ఆకలి దప్పికబాసి బ్రతుకగల • దే కరుణింపు' మన
చతురాననుడను 'అధమ మారుమా • సమ్ముల కొకనాడు
ఇతడులేచి భక్షించి కుడిచి వసు • మతి న్దిరుగగలడు'.
ధాతశాపవశుడై నిద్రించెను • తమ్ముని రావణుడు
నీతోనని జేయగ లేపించెను • నిశాటులచే నిపుడు
అన్ననుజూడగ బోవుచున్నవా • డతడు బెదురుబొమ్మ
సన్నద్ధుడవైయుండుము ప్లవగుల • జపుపుడుపుము రామా!
అనవిని రాముడు కపిసేనల వ్యూ • హములుగ దీర్చించి
హనుమదాదులను లంకాద్వారము • లరికట్టగ బంచి
కోలుతలల నొనరించుచుండె; నట • కుంభకర్ణుడేగి
ఓలగమున బంగరుగద్దియపై • యున్న యన్నకెఱగి
అనె నిట్లుకాలమున ననులేవగ • అవుసర మేమన్నా?
అనర్థమేమైన గల్గెనో? యిం • ద్రాదు లెవ్వరైనా
మనపై దండెత్తిరో లేకను యమ • మానించిరో నిన్ను
అనిని యట్టి దుష్టుండెవడైనను • అంత మొనర్చెదను
అనవిని రావణు డనుజునకనె నిటు • వినుము కుంభకర్ణ!
మనుజానకినిం గొనిదెచ్చితిగద • మోహావేశమున
దానిమగడు రాముండును యాతని • తమ్ముడు లక్ష్మణుడు
వానరసేనల గూర్చుకొని లంకకు • వచ్చి రదిగో జూడు

దానవులెందరో జచ్చిరి వారిచే ♦ తలబడి యుద్ధమున
జానకి విభునితో బోరినేను యువ ♦ మానమొంది కలన
బ్రతికివచ్చితిని వేగిరబడి యి ♦ ప్పట్ల నీవుదక్క-
గతిలే రెవ్వరు ననుబ్రోవుటకు మరి ♦ గాపాడుము లంక
అనుజా నీ వని కేగి రాఘవుల ♦ పావనంబొనరించి
వనచరముఖ్యుల వధించి రమ్మిక ♦ వడి విజయము గాంచి
అనుచు దీనుడై బల్కుచున్న తన ♦ యన్నను వీక్షించి
అనెను కుంభకర్ణుం డిట్లన్నా ♦ అవని జనుహరించి
ముప్పుదెచ్చితివి, అనుభవింపకను ♦ తప్పునె తత్ఫలము
నిప్పును దాకిన దహింపకుండునె ♦ చెప్పెద వినుహితము
అరికన్నను తాబలీయుడైనచో ♦ ఆహవ ముత్తమము
సరిబలులైనచో తాను నరాతియు ♦ సంధియె మధ్యమము
తనకన్నను రిపుడధిక బలుండగు ♦ తరి నరి సన్నిధికి
జనవలె దానముచే నది అధమము ♦ సచివులతో వివేకి
యీకర్మత్రియములు యోచింపక ♦ ఎన్నడు జేయ డని;
గాక కాలనియతులు పాటింపక ♦ కాముకుండవై, నీ
వన్ని శాస్త్రములు దెలిసియు మూర్ఖుడ ♦ వై యున్నావకటా!
అన్నా దుర్నీతులు దెల్పిరి నీ ♦ కామాత్యులు మొదట
తమ్ముడు విభీషణుండు దెల్పినట్లు ♦ దాశరథికి నీవు
అమ్మహిజను అర్పించుటయే యిపు ♦ డైనను నాహితవు
అనిన న్వినిరావణుడా గ్రహమున ♦ అనుజున కనెనిటుల
అనుశాశించెదవేల నోరి నా ♦ కాచార్యుని యటుల
దెలిసియొ దెలియకొ, జేసినదానికి ♦ దెప్పగ వలదివుడు
నిలచి యుద్ధమున నన్నును లంకను ♦ నిలబెట్టగ జూడు
ఆలోచించెదు కాలముగాదిది ♦ ఆలంబగుచుండె
ఆలమొంద కాపత్సమయంబున ♦ అడ్డు బడెదువాడె

నరయ బాంధవుడు, నాకు తమ్ముడవు ♦ పరమాప్తుడ వీవు
కరుణింపుము యిత్తరి నీవే మము ♦ కావ సమర్థుడవు
అనిన కుంభకర్ణుం డిట్లనియెను ♦ అన్నా ! నెయ్యమున
నిను నిందించితి కోపగింపకుము ♦ అనీకరంగమున
రామలక్ష్మణుల సంహరించి మ ♦ ర్కటులను హింసించి
క్షేమము గూర్చెద నీవు సుఖింపుము ♦ చింత లెల్ల విడిచి
నేనా రామునిచేత జచ్చునెడ ♦ నిజము చావునీకు
నేను జత్తునని భయపడనెంతయు ♦ గాని వగతునీకు
హరి హయ యమ పావక వరుణానిల ♦ యక్షేశుల నైనా
పరాసనం బొనరించెద నరవా ♦ నరులకు వెఱచెదనా !
భూమిని వ్రక్కలు జేసెద చూర్ణం ♦ బొనరించెద గిరుల
సోమసహస్రాంశుల బడగూల్చెద ♦ చుక్కలతోడ నిల
కడలి జలంబుల ద్రావివైతు ది ♦ క్కరులను మ్రింగెదను
కడగొని యొక ముజ్జగముల నీకు సు ♦ ఖంబును జేకూర్తు
కన్నోటొందకు జానకి వశమగు ♦ గాంతువు వాంఛితము
అన్నా నేనిదె నిరాయుధుడనై ♦ యరిగెద సెలవిమ్మ
అనవిని మహోదరుం డనెనిట్టుల ♦ అన్న నపహసించి
మనుజేంద్రుండగు రాముని మానవ ♦ మాత్రునిగా యెంచి
అతిశయోక్తులను బల్కుచు నుంటివి ♦ అవనిజావిభుండు
హతమొనర్చె ఖరదూషణాది క్రి ♦ వ్యాదుల నొక్కండు
వదరుచు నీవొక్కండ వేగి రఘు ♦ పతిని గెల్వలేవు
క్షుధనొందిన పులిమీసము బెదరగ ♦ గోరుచు నున్నావు
యుక్తము గాదిపుడేగ రామునితో ♦ యుద్ధ మొనర్చుటకు
యుక్తియొకటి గలదంతర మిత్తరి ♦ సుర్విజ నొందుటకు
అనుచు రావణుని సంబోధించుచు ♦ యానతిచ్చె నిటుల
అనికి కుంభకర్ణ ద్విజిహ్వా సం ♦ హాద్రి వితర్దనుల

నన్ననుబంపుము అవలమేము వా ♦ నరులను రాఘవుల
మన్నగొంటిమని జాటింపుము పుర ♦ మందున నెల్లెడల
అదివిని జానకి భర్తజచ్చెనని ♦ అగు నీవశ్యంబు
నిదురించెడు సర్పంబును లేపుట ♦ నృపునితో యుద్ధంబు
అంతకుంభకర్ణుండు మహోదరు ♦ కనెనిటు కోపమున
ఇంతచేటువాటిల్లెను మీమీ ♦ మంతనముల వలన
దురమున రాముని బోర వెఱచి తం ♦ తరముల నేనొల్ల
అరయక నాబలధైర్య స్థైర్యముల ♦ నాడుచుంటి విటుల
అనుచు నగ్రజునకెఱిగి బల్కె నిటు ♦ అన్నా ! యసికేగ
అనుజ్ఞయొసగుము బోయి రాము సం ♦ హారింతు నొంటరిగ
నావిని రావణుడనె నిటు తమ్ముడ ♦ నను దరిజేర్చుటకు
ఈవె సమర్థుడ విట్టితరిని నా ♦ కెవరుగలరు దిక్కు
ఈమహోదరుని యుక్తులకేమిలె ♦ రాముని వధియించి
క్షేమముగూర్చుము సబలంబులతో ♦ శీఘ్రమేగు దెంచి
అంత కుంభకర్ణుండు శూలధరు ♦ డై పరిగమితోడ
అంతకుడోయన బయల్వెడలెనని ♦ కసురులు గొనియాడ
వెడలుపునూరును షోడవార్యాదుల ♦ విండ్లుపట్టు యోధులు
బెడిదమగా అనశ్చక్రములంతటి ♦ పెద్ద పెద్ద కనులు
గలిగి కుంభకర్ణుం డటుగిరివలె ♦ కదలివచ్చుచుండ
పలుదుర్నిమిత్తములు దోచెను బడె ♦ స్వరువులు నుల్కలిడ
సొరదిదిశలు కావిరులుగప్పెను వ ♦ సుంధర కంపించె
అరుణుడు కాంతినిదక్కెను విముఖుం ♦ డై వాయువువీచె
గోమిలుగూసెను గ్రద్దలుదిరిగెను ♦ కుణపం బెదురయెను,
వామనయన భుజములు కంపించె న ♦ వార్యమాణముగను.
అపశకునంబుల పాటింపక యత ♦ డనికేగుచునుండ
కపులాతనిగని బరుగులిడిరి నలు ♦ గడల భీతితోడ

అపు డంగదు డట్లువక్రమించెడు ♦ కపుల హెచ్చరించి
క్షపాచరుని తాకగ బురిగొల్పిన ♦ చపలు లురువడించి
కుంభకర్ణుపై దలపడ యాతడు ♦ క్రుద్ధుండగుచు మద
కుంభిరీతిని జ్జైలగి కపులపై ♦ కురుక; కపులువసుధ
భిన్నగాత్రులై గూలిరి కొందరు ♦ పెన్నిద్రితులైరి
కనోష్టునపలుగుండ్రు నిశ్చలా ♦ కంబులకుం జనిరి.
మరల గంధమాధన పవనాత్మజ ♦ మైందఋషభ నీల
శరభగవాక్ష సుషేణ కుముదగజ ♦ శతబలిద్వివిద నల
తారపనసవినుతాదికపులు వ్రి ♦ స్త్రరద్రుమగిరులూని
పోరొనరించిరి కుంభకర్ణునితో ♦ ఘోరముగా గాని
కుంభకర్ణు డిసుమంతచలింపక ♦ గోలాంగూలముల
కుంభినిగూల్చెను మ్రింగిపెక్కురను ♦ క్రుద్ధుండై మిగుల
అంత టనిలజుం డాగ్రహమొంది మ ♦ హాస్వనం బొనర్చి
అంతరిక్షమున కెగసి శైల తరు ♦ లసురునిపై వైచి
నొప్పించిన కర్బురుండు రోషము ♦ నొంది శూలమొండు
అప్పావని నెద నాటగనేసెను ♦ అంత ననిలజుండు
క్షతజముగ్రక్కుచు నేల మూర్ఛబడె ♦ క్షపాచరులు మెచ్చ
ప్రతిఘమొంది నీలుం డపుడొక ప ♦ ర్వతమును రజనీచ
రునిపై బడవైచిన దానిని క ♦ ర్బురుఁడు నుగ్గొనర్చె
వనచరముఖ్యుల పెక్కుర ధరబడ ♦ వైచె నద్దిగాంచి
వాలినందనుం డాగ్రహమున క్రి ♦ వ్యాదుపై పలాసీ
శైలములేసిన వాని దానవుడు ♦ శూలముతోడ నుసి
జేసి యంగదుని ముష్టింబొడిచిన ♦ జెందెనొల్లమతడు
కీశవిభుండంతట నాగ్రహమున ♦ గిరిశిఖరంబొండు
బెరికి కుంభకర్ణుని కభిముఖుఁడై ♦ పటువుల ననె నిటుల
దురమున ప్రాకృతకపుల కొందరను ♦ ద్రుంచితినని మిగుల

గర్వింపకు చాతనైన నాతో ♦ గావింపుము సమితి
యుర్వింగూల్చెద కాచుకొమ్ము యని ♦ యువల మతని నెత్తి
పై నేసిన నద్దాని కరంబున ♦ పట్టి దానవుండు
వానరేశ్వరుని పరుషములాడిన ♦ ప్రతిఘమొంది యతడు
దానవు వక్షమునందు వైచె నొక ♦ తాలిశంబు మరల,
గాని రొమ్మునకు దగిలి చూర్ణమయె ♦ కడిదిశైలమవల
సోకుడలిగి వడి నిశితశూలమును ♦ సుగ్రీవునిపైన
ఊఁకొని వేసిన దానిని పావని ♦ యొడిసిబట్టి భిన్న
భిన్నములొనరిచె యూరుపర్వముల ♦ బెట్టి కపులుమెచ్చ
క్రొన్నన దానవు డలిగి మలయశృం ♦ గము బెరికి జగచ్చ
క్షువు తనయుని నెదనేసిన నాతడు ♦ క్షోణి మూర్ఛబడెను.
ప్లవగులు చెదరిరి, ముదమొందిరి యా ♦ తవు లమితంబుగను.
ప్రావేల్పుండటు మూర్ఛబడిన సు ♦ గ్రీవుని నెత్తుకొని
వేవేగను లంకామార్గము గొని ♦ పోవ పావని గని
మనమువనిటు చింతించె నక్కటా ♦ మర్కటవిభునితడు
గొనిపోవుచు నున్నాడా? వీని నని ♦ గూల్చి రవిజునిపుడు
విడిపించినయుగు యశోహాని కపి ♦ విభునకు నదిగాక
విడుచునె యూరక దనుజు నతడు తె ♦ ల్విని గాంచినవెనుక
అనుచు మర్కటుల జనుపుడువుచు యు ♦ న్నంత ప్లవగవిభుని
దనుజు డెత్తుకొని రాజమార్గమున ♦ గొనిపోయెడి తర్ని
పురవాసులు సమ్మోదమొంది యా ♦ పుణ్యాజనునిపైన
సరసనుమాక్షత ఆజోదకములు ♦ జల్లి రట్టి కతన;
తెలివినొంది సుగ్రీవుండత్తరి ♦ తిమురుకొనగ నెంచి
పలలుని ఖరతర నఖరంబుల నిరు ♦ వక్షంబులజీల్చి
బలముగ ముక్కుం జెవులను గరచిన ♦ ప్లవగుని పలలాసి
యిలబడవైచెను అట్టి యెడనుగని ♦ ఇనజుడు పైకెగసి

రామలక్ష్మణుల కడవ్రాలెను మ ♦ ర్కటు లెల్లరుబోగడ
ఏమరిల్లి యటు లెడలెల్లనులో ♦ హితము గారుచుండ
కుంభకర్ణు డోకముద్గరముంగొని ♦ కోపంబువ్వతిల
అంబరీష మొనరింపగాను యట ♦ కరుదెంచెను మరల
వచ్చి యటుల ప్రత్యర్థిసైన్యముల ♦ జొచ్చి వలీముఖుల
యుచ్చములను బక్షింపుచు నుండిన ♦ యడలి కపులు మిగుల
రాముని కడకుంబారి రాక్షసు డు ♦ రంతం బెరిగింప,
సౌమిత్రిం డాగ్రహమున జనియెను ♦ సమరంబొనరింప
గుప్పెను శరవంక్తులను లక్ష్మణుడు ♦ కుంభకర్ణుపైన,
దప్పుకొనుచు దనుజుండు రాముని ♦ న్దాకగ నెదురు జన
రాముడు కోదండంబు బూని రౌ ♦ ద్రాస్త్రము సంధించి
ఆమిషాసనునిపై నేసెను హృద ♦ యంబును గురిజూచి
శరతాడనమున చలనం బొందె ని ♦ శాచరుండు మిగుల
యురుగద చేజారిబడె, న్నకలా ♦ యుధములు బడెనేల
అట్టుల నిరాయుధుండై యాగ్రహ ♦ మంది మర్కటముల
బట్టి ముష్టినిం బొడుచుచు, మోదుచు ♦ బక్షించుచు నోడల
నల స్రవింపగావచ్చి రాముపై ♦ శిలోచ్చయం బొందు
బలముగనేసిన రాఘవుండు త్వర ♦ విలున శరము లేడు
కొట్టిగొట్ట గిరిధరపైబడె, పా ♦ వేల్పు డాగ్రహించి
ఇట్టుల బల్కెను శ్రీరామునితో ♦ ఎదుట వచ్చినిలచి,
"నేను కబంధుడగాను విరాధుడ ♦ గాను వాలిగాను,
గాను ఖరుండను; కుంభకర్ణుడను ♦ దానవవీరుడను
సామాన్యుండని యెంచకుమను నా ♦ శక్తి నెరుగవీవు
నామాటకు ముజ్జగములు వడకును ♦ నరుడ వెంతనీవు,
కాచుకొమ్ము కడతేర్తు"ననుచు ము ♦ ద్గరమును పైకెత్త
వైచెను రాముడు సునిశిత శరములు ♦ వానిమీాద నంత

దానవుండు తచ్ఛరముల తన ము • ద్గరమున ఖండించి
వానరులను భక్షింపుచు పైపై • వచ్చుట గమనించి
వాయువ్యాస్త్రము శ్రీరాముడు క్ర • వ్యాదునిపై విడచె,
సాయకంబు ముద్గరము గొన్న హ • స్తంబును ఖండించె
విగత హస్తుడై కుంభకర్ణుడా • వేశుండై వడిగ
అగమం బొక్కటి పెరికి రాఘవుని • కభిముఖుడై రాగ,
జానకీ ధవుండైంద్రాస్త్రంబు ని • శాచరుపై వైచి
వానిబాహువును ఖండించిన క్రి • వ్యాదు డాగ్రహించి,
కరములు ముక్కుంజెవులు బోయి ర • క్తంబుగార నొడల,
బిరబిరవచ్చెను రామునిపై బడ • పెల్లార్చుచు మిగుల.
నరనాథుడు రెండర్ధ చంద్రబా • ణంబు లేసి వాని
చరణద్వయమును ఖండించిన రా • క్షసుండు బడెనవని.
మొండి కుంభకర్ణుండంతట రా • ముని మ్రింగ దలచి
చండకరునిపై రాహువు జనియెడు • చందము నోర్దెరచి.
మొనసేగగ శ్రీరాముడు సునిశిత • ప్రదరంబుల నతని
వదనము నిండగవైచి చాపమున • వాడి విశిఖమూని,
పోలి బ్రహ్మదండంబును భాస్వర • పూష సన్నిభంబై
కాలదండసమమై కాలాగ్ని జ్వా • లాభీలంబై
అశని కల్పమై యొప్పుచున్న యైం • ద్రాస్త్రము యోజించి
నిశాచరునిపై బడవైచిన యది • నెవ్వడి జనుదెంచి
కుంభకర్ణు కుత్తుక ఖండించిన • గూలెనతడు భువిని
కుంభినిబడె వేరై యాతనితల • కుఠరముకై ఎడిని
లోకాతీతుడు లోకబాంధవుడు • లోకారాధ్యుండు
సాకేత పురీశుడు శ్రీరాముడు • జానకీధవుండు
లోకకంటకుండైన కుంభక • ర్ణుని న్సంహరింప
రాకాసులు వ్యాకుల మొందిరి మ • ర్కటులానందింప.

పరాశరులు ప్రస్తుతిగావించిరి ♦ సురలు సంతసిలిరి,
గరుడ యక్షగంధర్వ, సిద్ధ కి ♦ న్నరులు హర్ష బడిరి.
విద్రావితులగు దనుజులు కొందరు ♦ వెడలి రావణునితో
అద్రిచు దెల్పిరి కుంభకర్ణు డె ♦ ట్లని శ్రీరామునితో
పోరికడకు హతుడగుటను; అదివిని ♦ పొగలుచు రావణుడు
ధారుణిబడె మూర్ఛితుడై; దేవాం ♦ తకుండు, త్రిశిరుండు
అతికాయుండు, నరాంతకుండు తమ ♦ పితృభ్రాతు డనిని
మృతి నొందెనటంచును విని వగచిరి ♦ మిక్కిలి, సోదరుని
మారణంబునకై మహాపార్శ్వుడును ♦ మహోదరుడు చాల
పరితపించి రంతటిలో రావణుడు ♦ సొరుగు నెత్తిగియిటుల
విలపించెను హాకుంభకర్ణ ! హా ♦ వీరా ! సహోదరా !
యిల నన్వీడి యమాలయంబునకు ♦ నేగితి విదిమేరా
నీవులేని నాబ్రతు కేటికి యిక ♦ నిర్జరసంహారా
దేవతలను నేమున్న జయించుట ♦ నీవు యుంటగదరా
జానకి యేటికి, లంకేటికి, రా ♦ జ్యం బేటికినాకు
నానిమిత్త మసువుల బాసితివా ♦ నరునొకనిచె కడకు
వినకైతిని నేతోలుత తమ్ముడా ♦ విభీషణుని హితము
అనుజా, మననిల ! భరియింపగ జా ♦ లను నీవియోగము;
అని బహుభంగుల దురపిల్లుచు ను ♦ న్నట్టి రావణునికి
తనయులైన త్రిశిరాదులు నల్వురు ♦ ధైర్యోక్తుల బలికి,
రామచంద్రు నవలీలగ ప్రవిదా ♦ రణమున జంపుటకు
తామేగెద మన రావణుండు సం ♦ తసించి రక్షణకు
మహోదర మహాపార్శ్వుల నిచ్చి కు ♦ మారుల ననికంప,
బహువిధ శస్త్రాస్త్రంబులు గైకొని ♦ పరిగ మనుసరింప
నలువురు దేవాసుర దర్పఘ్నులు ♦ నలువు రూర్జస్వలులు
నలువురు బహుమాయావులు ధీరులు ♦ నలువురు దుర్జయులు

పలువు రింద్రతర సములు సాంయుగీ ♦ నులు, శూరులు, ఘనులు
పలువు రథ్యమిత్రేయుతై జనిరి ♦ అలుకునొంద కపులు.
అతికాయుండును, త్రిశిరుండును ఘన ♦ శతాంగముల నెక్కి-
మత్తగజంబగు సుదర్శనంబును ♦ మహోదరుం డెక్కి-
బరగు చ్చైశ్రవసమమగు తురగము ♦ నరాంతకుం డెక్కి-
పరిఘముగొని దేవాంతకుడు మహా ♦ పార్శ్వుడు గదనూకి
అంబరీష తలమందు సింహనా ♦ దంబుల గావించి
అంబులన్విడిచి మరల బట్టుకొని ♦ అలరిరి ధృతిమించి
రావణాత్మజుల క్ష్వేడితంబులును ♦ రథనేకుల రొదలు
ప్రావేల్పుల కోలాహలములు గు ♦ ఱ్ఱంబుల హేషములు
కరుల బృంహితంబులు గలయుగ యా ♦ కాశము దద్దరిలె
హరి చయమరాతి బలముల దాకగ ♦ నాయతమై వెడలె
అటు లాడంబరముగ జనిరాక్షసు ♦ లరిబలముల జొచ్చి
తుటుముల విజృంభింప జేసి కపి ♦ స్తోమంబుల గూల్చి
భీకర రణమొనరించుచున్న తరి ♦ పిరదీయక రిపుల
తాకిరి తుములంబవగ వానరులు ♦ చేకొని గిరితరుల.
పోరు ఘోరమయె నిరుకక్షలగల ♦ పుణ్యజనులు కపులు
హేరాళంబుగ జచ్చుచుండె లో ♦ హిత శైవాలినిలు
బారె రణస్థలినందు మృతకళే ♦ బరములు తేలాడె
ఫేరవములు చరియించెను పిశాచ ♦ భేతాళములాడె
అత్తరి నరాంతకుడు బహుక్రుద్ధుం ♦ డై యంతకుజాడ
అత్తల ముంగొని కపులను జంపుచు ♦ అరుగు దెంచుచుండ
అరుణాత్మజు పేరిటుడై యంగదు ♦ డాగ్రహమున వెడలి
నరాంతకుని కెదురేగి పరుషముల ♦ నాడ నతడు కనలి
శూలమంగదుని యెదనేసిన యది ♦ నేలబడెను నుసిగ
వాలిజుడంతట నాగ్రహ మొందుచు ♦ వాడెక్కిన తురగ

శిరము భిన్నమవ తలమున యడచిన • క్షితిబడెనది జచ్చి,
పరిభవింపబడి నరాంతకుం డ • వ్వగిది యాగ్రహించి
బొడిచె తీవ్రముష్టిని నంగదు శిర • మును ధీరతమించి
పిడికిటిపోటున కంగదుండు ధర • బడి మూర్ఛిలిలేచి
వడిగ నరాంతకు యురమున, ముష్టి • ప్రహారము గావింప
బడె నరాంతకుడు వక్షము భిన్నం • బై నల్లస్రవింప
రావణుసుతుడు నరాంతకుడటు ని • ర్యాణమొంద త్రిశిర
దేవాంతక యుద్ధోన్మత్తులు యా • ధినొంది క్రుధమీర
అంగదుపై దలపడిరి మువ్వురును • హరివరుడదిగాంచి
అంగదనొందుచు క్ష్వేడితమొనర్చి • నింగికెగసి నిలచి
శిలలను మహీరుహంబులనొని వ • ర్షించె రిపులపైని
శిలీముఖంబులనేసి గొట్టె పై • చెను త్రిశిరుడు వాని
వక్కలంబంబులనువేసి త్రిశిరు డం • గదుని గప్పుచుండె
పొలుపుగ సురాంతకుండు పరిఘము ద్రి • ప్పుచు తలబడుచుండె
వారణంబుతో మహోదరుడు స • ర్వాలల నేయుచుండె
పోరె ఘోరముగ యంగదు డాము • వ్వురతో నొక్కండె
ఒక్కరికొక్కరు యణుమాత్రంబును • యోడిబోవకుండ
ఉక్కడీకులై పోరుచుండె రణ • మొత్తరమగుచుండ
సామీరియు నీలుం డంగదునకు • సాయంబుగవచ్చి
ఆమహోదర సురాంతక త్రిశిరుల • తోమేడము బొడిచి
అసురమొత్తముల కూల్చుచు నుండిన • ఆగ్రహించి మువురు
వెస కపిముఖ్యుల దాకిరి ముద్గర • విశిఖములతో; పోరు
అతితీవ్రత జెందెనట్టి తరి మా • రుతి దేవాంతకుని
హతమొనర్చె నొకముష్టి ఘాతమున • యావల మహోదరుని
నీలుడు నిహనన మొనరించెను • యొక • శైలము బడవైచి
కోలలంత పావనిపై త్రిశిరుడు • గుప్పెను గురిజూచి;

త్రిశిరునిపై మారుతి గురిపించెను ♦ దృషత్తులను వడిగ
విశిఖంబులచే వానిని గొట్టెను ♦ నిశాచరుడు తిరుగ
కపివరుడాతని హయముల జంపెన ♦ ఖరములచే జీల్చి
క్షపాచరుం డనిలజుపై వైచెను ♦ శక్తిని కోపించి
పావని తనపైవచ్చుశక్తిని బట్టి ♦ విరచివైచె
ప్రావేల్పు డంతనొక ఖడ్గముగొని ♦ పవనజు నెదబొడిచె
కపివరు డాగ్రహమంది త్రిశిరు వ ♦ క్షము తలమున జరచె
క్షపాచరుడు మూర్ఛిలి ధరబడి ఖ ♦ డ్గంబు జారవిడిచె
ముష్టిని బొడిచెను త్రిశిరు డనిలజుని ♦ మూర్ఛదేరి యపుడు
రిష్టమనిలజుడుగొని ఖండించెను ♦ త్రిశిరు తలలమూడు.
దనుజులు త్రిశిరుండీల్గుటగని వి ♦ ద్రావితులై రడలి
ఘనముగ క్ష్వేడితములు గావించిరి ♦ కపులు సంతసిల్లి
నరాంతకుండును సురాంతక మహో ♦ దరులు త్రిశిరులటుల
పరివర్జితులవ మహాపార్శ్వుడొక ♦ పరిఘమూని కేల
వృక్షచరుల దునుమాడుచు వచ్చిన ♦ వృషభు డాగ్రహించి
రక్షసుదాకిన వాడావృషభుని ♦ వక్షము లక్షించి
పరిఘంబున గొట్టిన వృషభుండెద ♦ బగిలి స్రవింప నల
ధరమూర్ఛిలి తెప్పరిల్లి ధైర్య ♦ స్థైర్యము లుప్పతిల
మత్తునిపైబడి గదనుబెఱికికొని ♦ మహిత విక్రమమున
మొత్తి బిరబిర ద్రిప్పి మొత్తె నా ♦ మత్తుని శీర్షమున
దంతనేత్రములు వ్రెళ్ళ దానవుడు ♦ ధరన్బడిమొఱచ్చి
అంతట యున్మత్తుండు గవాక్షుని ♦ యంతికమున నిలచి
పరిఘ మొకటిగొని పైబడనుండ గ ♦ వాక్షు డలుకబూని
గిరి నొక్కటి దానవుపై వైచెను ♦ కీనాశుడు దాని
న్గుదియతో భిన్నమొనర్చి గవాక్షుని ♦ గొట్టె నెదను కనలి
రుధిరముగార గవాక్షుండించుక ♦ స్రుక్కి తెప్పరిల్లి

ప్రితలంబున యున్మత్తుని జరచిన ♦ బడెనతఁడిలజచ్చె.
అతికాయుం డంతట చాపముగొని ♦ అరద మధిష్టించి
క్ష్వేడ మొనర్చుచు పలుమరు తన పే ♦ ర్జెప్పుకొనుచు కపుల
వాడితూపుల న్గుప్పుచు వడివడి ♦ వచ్చిన గని మరల
కుంభకర్ణుడే బ్రతికివచ్చెనని ♦ కోతు లదరి బాఱి
కుంభినీధవుండగు రాముని కడ ♦ కుం జని మొరలిడిరి.
సరసర వచ్చెడు నసురునిగని వి ♦ స్మయమునొంది కపుల
న్వైరువకుఁడని శ్రీరాముడు బల్కెను ♦ విభీషణుని కిటుల
"రాక్షసోత్తమా! అదె వచ్చెడు యా ♦ రాక్షసునింజూడు
ప్రేక్షణీయు డత్యున్నతగిరి సమ ♦ భీకర విగ్రహుండు
దినకర తేజుడు ధీరోదాత్తు డు ♦ ధృఢు డుగ్రముఖుండు
కనకపృష్ఠ కోదండధరుం డు ♦ త్కట బాహాబలుడు
శణ ఘన తోమర ఖడ్గచర్మ పాశ ♦ సాది శస్త్రధరుడు
మణిమండల కాంచన రత్నాంగద ♦ మకుటభూషితుండు
సహస్రహయములతోడ తేజరిలు ♦ శతాంగంబుపైన
అహమహమికుడై వచ్చుచున్నా ♦ డాతం డెవ్వ" డన
విభీషణుడు శ్రీరామున కనెనిటు ♦ వీ డతికాయుండు
అభిశప్త దశగ్రీవునకును ధా ♦ న్యమాలికిని కొడుకు
వృద్ధసేవి సర్వాస్త్రవేది త్రిది ♦ వేశకంటకుండు,
యుద్ధకోవిదుం డుక్కరి యుద్ధతు ♦ డూర్జస్వలుడు ఘనుడు
పరమేష్ఠిని మెప్పించి తపంబున ♦ సురాసురులవలన
మరణములేని వరం బీ రథవ ♦ ర్మాస్త్రంబులు గొనిన
పరాక్రముం డితనిచె రక్షింపగ ♦ బడుచుండెను లంక
సరిసమానుడీతండు తండ్రితో ♦ సమరంబున గనుక
ఈతండింకను కపిసైన్యంబుల ♦ హింసించకమున్న
ఘాతించుము శ్రీరామా యీ యతి ♦ కాయునివడి యనెను.

అంతలోనె అతికాయుడు కపివ్యూ • హంబుల బురిగొనుచు
అంతకువలె యనుకామినుండై • అరుదెంచుట గనుచు
శరభకుముదమైంద ద్వివిదాదులు • సాలశైలములతో
గరాసుసిద్దాకిరి వాడంతట • కంకపత్రములతో.
వాటిని నుగ్గొనరించి వానరుల • బట్టికొట్టి తనతో
పోటు సల్పుమని రాముని వద్దకు • బోయెను దర్పముతో.
రామానుజు డపుడాగ్రహుడయ్యె శ • రాసనంబు బూని
జ్యామొరయించిన దిక్కులు ఘూర్ణిలె • చలమొందెను యవని
రతనపుగనులు కలంగె రాక్షసులు • ప్రదావితులైరి
అతికాయుం డాశ్చర్యమగ్నుడై • అననిటు సౌమిత్రీ!
బాలకుండ వల్పుడవు పరాక్రమ • శాలివి గావీవు
ఏల ప్రాణముల బాయుదు వనినా • కెదురు నిల్వలేవు
శితశిఖ వేగము నోర్వగజాలవు • బ్రతుకదలచితేని
మతిమంతుడవై మరలిపొమ్ము నా • హితంబు వినవేని
ఒరిమార్చెద నినుగాచుకొమ్ము యని • ప్రదర మొకటిదీసి
శరాసనంబున నునిచినిల్వ ల • క్ష్మణుడు మిగులగినిసి
అననిట్లోరీ! రాక్షసాధమా • ఆత్మస్తుతి తగునా
నినునిర్జింపగ నేను జాలనా • నిక్కము గుణహీనా
శూరులు వ్యర్థము లాడరుశక్తిని • జూపింతురు క్రియల
పోరుము నీచేతైన నాడు శర • మున ఖండింతు తల,
నావిని యాశరుడేసె శరంబును • నరవరుపై గినిసి
అవిశిఖంబును గొట్టి లక్ష్మణుం • డర్ధచంద్రమేసి;
వీరి యుద్ధమును జూచు వేడ్క విను • వీధిని దేవగరు
డోరగ ఋషియక్షాదులు నిలచిరి • యుర్విరువురి పోరు
ఘోరముగ్రంబయె, అతికాయుడు ల • క్ష్మణుపై లక్షించి
శరము లైదువైచిన వాటిని ల • క్ష్మణుండు ఖండించి

సునిశిత సాయక మొక్కటి బాణా ♦ సనమున యోజించి
దనుజుని ఫాలము దాకగ నేసెను ♦ దానవ్వలియించి
నుదుట రక్తముం జిమ్మతికాయుడు ♦ మదిలో జింతించి
ప్రదిరపరంపర లేసె లక్ష్మణుని ♦ పైన నూటిజూచి
నరవరుడా శరపంక్తిని నడుమనె ♦ నఱికె ఖగములేసి
గరానుండు తనశరములు నిరర్థ ♦ కంబౌటను దెలసి
కోపోద్భటుడై తీక్ష్ణంబగు నొక ♦ కోలను గ్రహియించి
చాపమునసన్నంధించి వైచె ల ♦ క్ష్మణునెద గుఱిజూచి
క్షతజశిక్తుడై జ్వలితుండై యా ♦ గ్రహమున సౌమిత్రి
అతికాయునిపై వైచెను యాగ్నే ♦ యాస్త్రమంత రాత్రి
చరుడేసెను లక్ష్మణుపై సౌరా ♦ స్త్రంబు వింటబెట్టి;
ధరబడియెను భస్మంబై రెండును ♦ దాకుచు నొకటొకటి.
అతికాయుం డైషికాస్త్రమేసిన ♦ ఐంద్రమేసె నితడు
అతడు యామ్యమేసిన వడివాయు ♦ వ్యమేసె లక్ష్మణుడు
రావణాత్మజుడు వైచెడు దివ్యా ♦ స్త్రంబుల ఖండించి
పావక ప్రతిమానములగు తూపుల ♦ బరపె నాగ్రహించి
ఆవిశిఖంబుల కభేద్యమయ్యెను ♦ అసురుని కవచంబు
ప్రావేల్పుండొక్కించుక యైనను ♦ బడ డాభీలంబు
అతికాయుడు క్రూరహిరూపముగల ♦ అంబునొకటి వైచె
క్షితిపతి సుతుడది దగిలించుక మూ ♦ ర్ఛిల్లి వడిగలేచె
వేయి శరములేసెను లక్ష్మణు డతి ♦ కాయునిపై మరల
సాయకంబులన్నియు వ్యర్థంబయె ♦ క్షపాచరుని యెడల.
అత్తరి వాయువువచ్చి లక్ష్మణున ♦ కతికాయుండు విధి
దత్తవరుడు గావున బ్రహ్మాస్త్రము ♦ దక్క యితరమొద్ది
జంపజాల దాతని యన విని ల ♦ క్ష్మణుడు తీక్ష్ణమైన
అంపమొకటి బ్రహ్మాస్త్రము నభి మం ♦ త్రింపగ నభ్రమున

సోమ సూర్యగ్రహములు తలడిల్లిరి ♦ చుక్కలు రాలెనిల,
భూమి తీవ్రముగ కంపించెను యు ♦ ద్ధులు ఘూర్ణిలె మిగుల
రామానుజు డపుడాశరమా క ♦ ర్ణాంతంబుగ దీసి
ఆమిహాసనునిపై విడచిన గని ♦ అతికాయుడు గినిసి
శరపంక్తుల గుప్పించెను పదపడి ♦ నిరోధింప దాని
స్వరశు ప్రాస ఘనశక్తి గదాదుల ♦ ప్రతిఘటించె గాని
ప్రళయకాల దావాగ్నితుల్యమగు ♦ బ్రహ్మాస్త్రము వాని
గళము నుత్తరించిన మృతుడై అతి ♦ కాయుడు బడె నవని
మృతు డవ రావణి, అడలుచు బారిరి ♦ మిగిలిన రాక్షసులు
జితకాశి సుమిత్రా తనయుని పూ ♦ జించిరి వానరులు
ద్రావితులచె యని అతికాయాదుల ♦ చావును విని వగచి
రావణు డనెనిటు పరిదేవనముల ♦ రాక్షసులం జేర్చి,
'శత్రుభయంకరు లజేయులును శ ♦ స్త్రాస్త్ర వేదులైన
పుత్రులు మిత్రులు భ్రాతలు ప్రసిద్ధ ♦ పుణ్యజనులు కలన
మడిసిరి సేనలు పెక్కు హతంబయె ♦ మానవమాత్రులచే
డమిజావిభుడు, రాముడు హరియే ♦ భూమి నవతరించె
'ముని మహిమంబరయగ నైతిని ♦ రాక్షసుడెవ్వండు
మహనీయుని జంపలేడు భువి ♦ ఆత డజేయుండు
స్వబలాస్త్రబలంబులచే నతనికి ♦ సాటిలే డెవండు
ప్రబలులు లక్ష్మణ రవిజాంగద హ ♦ నుమలతనికి తోడు
గాక తమ్ముడు విభీషణుడాతని ♦ కాశ్రితుడెడ కాడు
నాకేమియు పాల్పోవకుండె"నని ♦ శోక మొందియుండు
'గిని నింద్రజిత్తుండు నచ్చియట ♦ తండ్రితో ననెనిటుల
ర నేనుండగ తండ్రి నీవిటు ♦ నరుల కడలనేల
శోకభయము లుడుగుము రాఘవులను ♦ సుగ్రీవాదులను
ప్రకటముగ సంహరించి వచ్చెద ♦ ప్రధనంబున నేను"

అనుచు నింద్రజి త్థరములు గట్టిన ♦ అరద మధిష్టించి
జనియె ననికి; రాక్షసవీరులు శ ♦ స్త్రంబులు ధరియించి
కూడనేగి రరదంబు లేనుగులు ♦ గుర్రంబుల నెక్కి
దాడివెడలి వడివచ్చి యింద్రజి ♦ త్తభిమర్ధస్థలికి,
నిలచి యొక్కచో రథము డిగ్గి య ♦ గ్నిని యచ్చట నిలిపి,
అలరయాభిచారక హోమంబును ♦ ఆగమవిధిసలిపి,
అనలదత్తహాయ రథ ధను శర బ్ర ♦ హ్మాస్త్రంబుల బడసి
కనుబడకుండగ నిలచె మేఘముల ♦ వినువీధికి నెగసి
అవుడాతనివరిగమి, తోమర గద ♦ కృపాణఘనములతో
కపులపై గదియ, తరులగిరులుగొని ♦ చపలులు వలలులతో
డీకొని నియుద్ధమొనరించిరి యట ♦ ఆకసమున నిలచి
చీకాకొనర్చె కపుల నింద్రజితు ♦ చిలుకుల గుప్పించి.
దానవులును వానరులును జచ్చిరి ♦ వేనవేలు కలిసి
గాని యనీకము క్రమముగ తీవ్రత ♦ గాంచెను అత్తరిని
చపలు లింద్రజితుపైనను వ్రివ్విరి ♦ సాలశైలములను
కుపితుండై రావణి కోతులపై ♦ గుప్పెను శరములను
క్షపాచరులు; చపలులచే చవలుల ♦ కపులు; క్షపాచరుల
క్షపాచరులచే, గొట్టి రస్త్ర శ ♦ స్త్రచల తరులుగూల.
రణరంగము భీభత్సంబయె రుధి ♦ రంబుబాఱుచుండె
కుణపములందున దేలెను పిశాచ ♦ గణములు నడయాడె
రావణివిధిద త్తిషువుల బ్రహ్మ ♦ స్త్రం బభిమంత్రించి
ప్రావీణ్యంబొప్పగ వైచెను కపి ♦ ప్రవరుల గురిజూచి
గవయ కుముద, మైంద, ద్వివిదాంగద ♦ గంధమాదన, నల,
గవాక్ష, దధిముఖ, జాంబవ, కేసరి ♦ గజ, సుషేణ, నీల,
పనస, ఋషభ, సుగ్రీవ, శరభ, పా ♦ వకాక్షపారిలోము,
హనుమ, జ్యోతిముఖ, వేగదర్శి సూ ♦ ర్యాననాదులు క్షమ

న్బడిరి వివశులై యవల ఇంద్రజితు ♦ బ్రహ్మాస్త్రము మరల
కడిమితో బ్రయోగించె రామల ♦ క్ష్మణులు మూర్ఛిల్ల
రావణియట్టుల రాఘవులను మ ♦ ర్కటుల రణస్థలిని
వైవశ్యతనొందించి పురికిజనె ♦ ప్రధనంబును మాని
అభియాతిచె దాశరథులు హరులి ♦ ట్లభిప్లవ మొందగని,
విభీషణుం డభిశోచన మొందుచు ♦ వెసనొక దొక్కరి ,
అభిదర్శించుచు నూరార్చుచు యు ♦ న్నంతను సామీరి
అభినిర్ముక్తతగాంచి రిపుని బ్ర ♦ హ్మాస్త్రంబున; నలరి
ఒకరికొకరు తోడై కొఱవులుగొని ♦ ఉపలక్షించు తరి
వికలాంగ వలీముఖ్యుల నెందరినొ ♦ విగ్రహస్థలి గనిరి
సురద్విషుని త్రిముహూర్తకాల సం ♦ స్ఫోటంబున కపులు
అరయగ నరువదియేడు కోట్లు హతు ♦ లవ్వగ రాక్షసులు
ఒక్కచోనుంచిరి తత్శవముల తమ ♦ లెక్కకు గాబోలు.
మిక్కిలి వగచిరి శవముల గని సా ♦ మీరి విభీషణులు
రక్కసులేరికి తమ నష్టంబులు ♦ లెక్కకు రాకుండ
మక్కిన దనుజులవైచిరి మందిర ♦ మం దగుబడకుండ
అక్కారణమున నెక్కడజూచిన ♦ రక్కస కుణపంబు
ఒక్కటి యున్నను బడలే దుభయుల ♦ కక్కడ చోద్యంబు
మక్కెలతో మాంసాదులతో య ♦ సృక్కు బాఱుచుండె
కుక్కలు వృకములు కంకగృధ్రములు ♦ నక్కలు దిరుగాడె
పెక్కిషువులు కాయాత్ముల దగులగ ♦ భిన్నాంగుండగుచు
దృక్కానక కపులస్థితి నెరుగక ♦ స్థిర పీడితు డగుచు
ఒక్కచోట ప్రాణావశిష్టుడై ♦ యున్న జాంబవతుని
మక్కువతో బిలచె న్విభీషణుకు ♦ మారుతి గూడజని.
ఎలుగున భల్లవిభుండు విభీషణు ♦ నెఱిగి బల్కెనిటుల
దెలుపు విభీషణ! మారుతిక్షేమమె! ♦ ధీరుడతనివల్ల

బ్రతుకగలము మేమెల్లరమన విని ♦ ప్రణతుండై వాత
సుతుడనె నిటు "హనుమంతుడ వచ్చితి ♦ బ్రతికి యుంటి తాత !
పావని నాశీర్వదించి యిట్లనె ♦ భల్లుకేశ్వరుండు
రావణి బ్రహ్మాస్త్రంబున కీడ్పడె ♦ రాఘవులటుజూడు
చచ్చినవారును, ధరపైమూర్ఛి లి ♦ జావనున్న యట్టి
అచ్ఛభల్ల గోపుచ్ఛములన్గను ♦ మదె కరువలి పట్టీ!
ఇందరి బ్రతుకుల కాధారుండవు ♦ ఈవే యుత్తరిని
సందేసించెదనే నిను వీరల ♦ సంరక్షణ బూని
నినుబోలిన ఘనధైర్యపరాక్రమ ♦ నిపుణులైనవారు
హనుమంతా ! నిక్కంబుగ భువిలో ♦ గననెందును లేరు
ఉత్తరదిక్కున హిమాచలము కడ ♦ యున్నది కైలాస
మత్తావుననే యుండు ఋషభగిరి ♦ ఆరెండింటి దెస
మంచుమలం బొక్కటిగల దందున ♦ మందాకులు గలవు
అందు వెదకి వలసినయవి దేగల ♦ యట్టి సమర్థుడవు,
యీవుదక్క మాకెవరు లేరు ది ♦ క్కుత్తరి వది గాన
సావర్ణ్యంబు విశల్యము మృతసం ♦ జీవియు సంధాన
కరణులవడి గొనిదెచ్చి రాఘవుల ♦ కపులను భల్లముల
సొరగుదీర్చి బ్రతికింపుము, మృతులను ♦ దిరుగగ యిల మరల,
మనుపగదే మ మెల్లర నీసా ♦ మర్థ్యము జూపించి
అనఘా ధన్యుడవగుము రాము కా ♦ ర్యము కొనసాగించి"
నావిని పావని క్ష్వేళితమొనర్చి ♦ నరవరులకు మ్రొక్కి
పావనమై రాజిల్లెడు త్రికూట ♦ పర్వతాగ్రమెక్కి
వంచివెన్నును ముడించి శ్రవణముల ♦ వక్త్రంబును దెరచి
అంచితవాలము బెంచి ద్రిప్పి కు ♦ ప్పించి దోలజాచి
చదలకెగసి యుత్తరాభిముఖుడై ♦ సముద్రమును దాటి
నదులు గిరు లరణ్యంబులు గమించి ♦ నగములలో మేటి

యగు హిమవంతముజేరి యచట ది ♦ వ్యాశ్రమములగాంచి
ప్రగుణమైన కైలాస ఋషభ ప ♦ ర్వతముల వీక్షించి
అందు మందుమల జూచి యోషధుల ♦ నంద వెదకి వెదకి
ఎందునుగానక నేమియు దోచక ♦ మందుమలన బెకికి
చేతబట్టి లంకాభిముఖుండై ♦ శీఘ్రింబుగ మరలె.
వాతాత్మజు డటు వచ్చుచు నలరె ది ♦ వంబున ద్యుమణివలె
శౌరిచేతి చక్రంబు కరణియో ♦ మథగిరి చేబూని
మారుతివచ్చెడు తరి యోషధ పరి ♦ మళ మహిమచె నవని
పడియున్న వనేచరులు లేచి సం ♦ భ్రమముతో మారుతిని
బొడగాంచి నుతించి రంత పావని ♦ పుడమి వ్రాలి గిరిని
త్రికూట పర్వతమున నిడి నమస్క ♦ రించి వృద్ధకపుల
పీకతోడ వడి గౌగలించుకొని ♦ విభీషణుని యవల,
దశరథ తనయులు రాఘవులోషధ ♦ తావాఘ్రాణించి
విశల్యులై రాజిలిరి, రాక్షసులు ♦ వెఱగొందిరి మించి,
అంతట తద్దివ్యౌషధాద్రిగొని ♦ హనుమంతుండు హిమ
వంతము కడనిడి వచ్చినిలచె కపి ♦ వ్రాతంబుల నడుమ.
అప్పుడు సుగ్రీవాజ్ఞను హనుమం ♦ తాది కపులుబోయి
నిప్పుబెట్టి లంకాపురిగాల్చిరి ♦ నిర్దయు నారేయి
గోపుర ప్రాసాదోక సౌధములు ♦ కోటలు కుడ్యములు
సోపానవితర్దిక పటలంబులు ♦ శుద్ధాంతట్టములు
గోపానసి ప్రప జనాశ్రయాదులు ♦ కూలిబడెను నేల;
కోపోద్దీప్తుడై రావణుడంతట ♦ కుంభకర్ణు సుతుల
కుంభ నికుంభుల బిలచి రాఘవుల ♦ క్రోతుల రణమున, ని
శుంభన మొనర్చి రండనితోడుగ ♦ శూరు లకంపనుని,
శోణితాక్షుని, బ్రిజంఘుని, యూపా ♦ క్షుని, బంపెను వనికి
రాణువతో సాయుధులై వారలు ♦ రణస్థలికి నురికి,

ఘోరతమముల నొనరింప వానరులు ♦ కోపమొందిమిగుల
పోరిరెదుర్కొని ధైర్య స్థైర్యం ♦ బు లుప్పతిల రిపుల.
ప్లవగవరులు మైందద్వివిదాంగద ♦ భానుసుత సుషేణ
పవనాత్మజ వేగదర్శులును మరి ♦ భల్లుకపతియు రణ
మున బాల్గొని తద్రాక్షసమక్కం ♦ బున నొక రొక్కరిని
అనీక మొనర్చి నిహనన మొనర్చి ♦ రందు ప్రజంఘుని
నకంపనుని కూడ తేర్చె నంగదుడు ♦ కౌసల్యంబొప్ప.
చంపె శోణితాక్షుని ద్వివిదుం డతి ♦ శౌర్యముతోడ యూపా
క్షుని మైందుండును, కుంభ నికుంభుల ♦ సుగ్రీవనిలజులు
హనన మొనర్చిరి కపులబ్బురబడ ♦ అడలగ రాక్షసులు
ద్రావితులచె యకుంభనికుంభుల ♦ చావునువిని వగచి
రావణుండు ఖరకుమారుడగు మక ♦ రాక్షునిరప్పించి
"సుతుడా! నీ వనికేగి రాఘవుల ♦ సుగ్రీవుని కపుల
హతమొనర్చి రమ్మ"న మకరాక్షుం ♦ డసురానీకముల
గూడి స్యందనం బెక్కి కదల నిల ♦ గూలె కేతనంబు
ఊడిబడెను సవ్యేష్టప్రతోదం ♦ బిల తద్రథ్యంబు
గొంకుతో నడచుచు గార్చె నశ్రువులు ♦ క్షోణి నెగసె ధూళి
శంకింపక మకరాక్షుండా దు ♦ శ్శకునములకు తరలి
రామచంద్రుడున్నట్టివైపుజని ♦ రణస్థలిని నిలువ,
ఆమిషాసనుని దాకిరి కపిసై ♦ న్యంబు లంతపడవ
కడుతీవ్రంబయె; పలువు రుభయప ♦ క్షంబుల మృతులైరి
కడ కసురులతో బోరలేక మ ♦ ర్కటులు ద్రవితులైరి
అత్తరి రాముడు కపుల వెరువకుం ♦ డని విలుగొని యసుర
మొత్తంబుల వారించె విడచి యు ♦ మ్ముల నంతట మకరా
క్షుం డుగ్రుండై రామున కనెనిటు ♦ "చూచితివుడెనిను, నా
తండ్రి ఖరునిఁ జంపితివట మును ♦ దండక విపినమున

అది మొదలుగ నిన్వెదకుచు నుంటిని ♦ అగుబడితివి కడకు
గదాయుద్ధమో ప్రదరయుద్ధమో ♦ గాక యెటులనీకు
అభ్యస్తంబో అటుల బోరుము త ♦ దనుగుణముగ నేను
అభ్యామర్ధమొసర్చి వైర ని ♦ ర్యాతన మొందెదను
నిలునిలు రామా! శక్తిగల్గుచో ♦ నియుద్ధ మొసరించి
బిలుకుమార్తు నన్నన శ్రీరాముడు ♦ పలికెనిటు హసించి
"యోరీ! రాక్షస! వ్యర్థవచనములు ♦ నుగ్గడింపనేల
పోరసమర్థుడవైన నిలచి జూ ♦ పుము బలశౌర్యముల
నాచే ఖరదూషణులాదిగ పది ♦ నాలుగువేల రజ
నీచరు లీల్గుట వినియు వచ్చితివి ♦ నీచావిపుడు నిజ
మను" నంతలో మకరాక్షుండా గ్రహ ♦ మంది రామపైన
ఘనతరాంబకము లేసిన రాముడు ♦ ఖగముల తద్బాణ
ములను దృంచి గుప్పించె తీవ్రశర ♦ ముల నసురునిపైన
పలలుండును ఖండించె రాముడో ♦ పను లీచందమున
కలహము క్రమముగ మోపయ్యెను రా ♦ ఘవ మకరాక్షులకు
నిలచి రాకసంబున యమరాదు ల ♦ నీకము జూచుటకు
ఒక్కరికొక్కరు నిపుణత నేమియు ♦ నూరబోవకుండె
ఎక్కడజూచిన వారలతూపులు ♦ పిక్కటిల్లి యుండె
రాముడత్తరిని నూటిజూచితీ ♦ వ్రాంబకములు వైచి
ఆమిషాసనుని రథసారథి ర ♦ థ్యంబుల నిలగూల్చి
విరథుండగు మకరాక్షుడు తనపై ♦ వేయ శూలమొకటి
ధర దానిన్బడగొట్టె విలుస శర ♦ త్రయము బెట్టిగొట్టి
విఫలుండై యటు ముష్టిబట్టి ప్రా ♦ వేల్పుడు రాఘవుని
అపఘాతం బొనరింపగ పైపై ♦ నరుగుదెంచు తరిని
రామచంద్రు డాగ్నేయాస్త్రంబు శ ♦ రంబున యోజించి
ఆమకరాక్షునిపై వైచిన యత ♦ డవనిన్బడె జచ్చి.

సురలుమింట గొనియాడిరి వానర ♦ వరులు సంతసిలిరి.
ఖరసుతయూపాక్షాదుల మరణము ♦ క్రివ్యాదులు బాఱి,
దశగ్రీవునకు దెలుపయాత డ ♦ త్యంతంబు తపించి
దశరథాత్మజులనని జంపగ నిం ♦ ద్రజితుని నియమించి
బంపిన రావణి వేదికడకుజని ♦ ప్రతిష్టించి నగ్ని
జంపిఖగలమును, హోమంబొనర్చి ♦ జ్వాలను ప్రసత్తిగొని
అతిధృతియై వృతనావృతుడై ది ♦ వ్యాయుధధారణుడై,
అతులిత శరచాపధరుండై బ్ర ♦ హ్మాస్త్రపాలితుండై,
అంతర్ధానము నొందు శక్తిగల ♦ యరద మధిష్టించి
అంత రిక్షమార్గంబున జని యరి ♦ కగుపింపక నిలచి
ఖరతరశరములు వర్షించెను రా ♦ ఘవుల కపులపైన
హారులు జర్ఝరీకాంగులైరి బా ♦ శరధులు సంహనన
ముల నల్లసరివింపగ శితమార్గణ ♦ ములు బరపిరిగాని
అలోకితుండింద్రజితుని కడ వృధ ♦ యయ్యె నవ్వియన్ని
తారాపథమున దాగియుండి యిం ♦ ద్రజిత్తు డిటుమాయా
పోరిత మొనర్చుచుండ లక్ష్మణుడు ♦ పూర్వజుకనె నిటు యా
తువులనెల్లరను బ్రహ్మాస్త్రంబున ♦ దున్తింతు, గాని యెడల
అవక్షయం బొంద డింద్రజిత్తుం ♦ డన రాముండిటుల
బలికెతమ్మునకు, ఒక్కని కొరకై ♦ బ్రహ్మాస్త్రం బేయ
పలువురకును మృతి గలుగు నట్లొన ♦ ర్పంగవలదు దివ్యా
స్త్రంబుల జంప బ్రియత్నింతము యిం ♦ ద్రజిత్తు నెల్లైన
అంబర త్రిదశాలయ భూపాతా ♦ ళాదుల నెందున్న
విడువక జంపెదనన రావణిత ♦ ద్విషయంబు గ్రహించి
వెడలెను లంకకు రాఘవులను భ్రమ ♦ బెట్టగమది దలచి
అవల యింద్రజితు మాయాసీతను ♦ అరదంబున బెట్టి
పవనజుడని జేయుచున్న పశ్చిమ ♦ ద్వారంబును బట్టి

జనుచుండగ మారుతిరథమందు కృ ♦ శాంగి దీన మాయా
జనకజనుంగని ఆమె నిజము దా ♦ శరథి రాముజాయా
సీతాదేవియె యని దుఃఖితుడై ♦ కోతులగూర్చుకొని
యాతువు నెదిరించిన నింద్రజితుం ♦ డలిగి ఖడ్గమూని
మాయాసీతను నఱకబూన, గని ♦ మారుతి యనె నిటుల
ఆయోధన మొనరింపగదలతువె ♦ అయోనిజను కూళ!
ఘోరా! బ్రహ్మకులంబున బుట్టియు ♦ ఆడుదానిజంపి
ఘోరపాతకంబున కొడిగట్టెద ♦ వేర? క్రూర! పాపీ!
అనుచు నింద్రజిత్తుపై తరులన్నియు ♦ లను వైచిన యతడు
కనలి వాటిని నుసిమి కత్తిగొని ♦ అనిలజుతో "జూడు
మెవతెకొరకు శ్రీరామలక్ష్మణులు ♦ ఇనజాదులుగూడి
ప్రవిచారణ మొనరవవచ్చిరో యు ♦ వ్వదతిని దునుమాడి
మీయత్నము సాగనీయనని నా ♦ మీరి విభ్రమింప
మాయాసీతను నఱికె యామె "రా ♦ మా" యని విలపింప
పావని యట్టుల జానకి వధింప ♦ బడుటను వీక్షించి
ఆవేశన దుఃఖంబులు బెనగొన ♦ రావణి నెదిరించి
తరుగిరిపాషాణంబులేయ యిం ♦ ద్రజిత్తుం డిషికల
బరపి జర్ఝరీ కాంగులనొనర్చె ♦ ప్లవగానీకముల
రావణి ధాటికి నిల్వ లేక యా ♦ హవము చాలించి
పావని జనె రాఘవ రవిజుల సం ♦ ప్రదింపగాదలచి
రావణి యట్టుల మారుత్యాదుల ♦ భ్రమియింపగ జేసి,
భూవిభుకడ కనుమడువయనంబై ♦ పోవుటయును దెలసి,
అదియె సమయమని నికుంభిలకుజని ♦ అగ్ని వేల్చి యసురా
భ్యుదయంబునకై, హోమ మొనర్పగ ♦ మొదలిడెనట, శ్రీరా
మునికడకనిలజు డతిదీనుండై ♦ జని యశ్రువులొలుక
అనెని "ట్లింద్రజితుండు దుష్టుడసు ♦ రాధముండనీక

స్థలిని, కృశాంగియు, మలినవస్త్ర భూ ♦ ష్యాకుల లోచనయు
మలదిగ్ధశరీరయు దీనయు "రా ♦ మ" "రామ" యనుచురియు
చుండిన సీతను రథమందున గూ ♦ ర్చుండబెట్టి దెచ్చి
ఖండించెను యా యమ శిరమున రా ♦ ఘవుండు వినివగచి
విపులంబున బడెనంత రాముదరి ♦ కపిముఖ్యులు జేరి
ఉపచారంబు లొనర్చి సేదదీ ♦ ర్చుచుండు యట్టెతరి
అన్నను కరములగుచ్చి యెత్తి యి ♦ ట్లనియెను సౌమిత్రి
"అన్నా! వగవకు విధిదాటగ వ ♦ శ్యమె? యేరికిధాత్రి,
ధర్మపరుడవు జితేంద్రియుడవు స ♦ త్యసంగరుడ వీవు,
దుర్మార్గుండు అధర్మవర్తనుడు ♦ ద్రోహి దశగ్రీవు
డతనికి ధర్మఫలంబు గల్గుటయు ♦ అపజయమా నీకు!
పితరునాజ్ఞ ధర్మంబని వచ్చితి ♦ వీవు విపినమునకు
ధరణిజ వధింపబడియె ధర్మవ ♦ ర్తనకిల యిది ఫలమా!
పరసతి హారణయు స్త్రీవధలొనర్చు ♦ పాపులకిల జయమా!
ధరణిని ధర్మ మధర్మ మధర్మము ♦ ధర్మంబయె జూడ
స్థిరమ బలంబె సుధర్మముగా దో ♦ చెడి యహా! అట్టియెడ
ధర్మాధర్మవిచక్షణ యేమని ♦ దనుష్ఠానమునకు
కర్మతుడవవలె, దగినట్లా యా ♦ కాలమునకు, మనకు
ప్రతిక్రియయే కర్తవ్యంబిత్తరి ♦ పరమాత్ముడ వీవు
అతిలోకుండవు నీబల మెరుగవా? ♦ అజేయుండ వీవు
శోకింపకు నీకు ప్రియంబొనరిం ♦ చుటయే నాపని
నీకు విధేయుడనై నే ననిజని ♦ నిశాచరాధిపుని
వంశక్షయ మొనరించి వత్తునని ♦ వచియించుచు నుండ
అంశుమాలితనూజుడు రాముని కడ ♦ కామాత్యులతోడ
విభీషణార్యుండరుగు దెంచి పృ ♦ థ్వీజను యింద్రజిత్తు
అభిమరమొనర్చె ననవిని యనెనిటు ♦ అవనిజకు విపత్తు

గలుగు టదబ్బర మారుతి గని నది ♦ కల్పితమగు సీత
డెలియు నాకు మాయస్న స్వభావము ♦ తలప, డిట్టిగాత
మునునే మాయున్నతో, సీతను రా ♦ మున కర్పింపుమని
వినయ సామ దానంబుల చేతను ♦ విన్నవింప వినని
ఆతండిప్పుడు సీతను వధింప ♦ అనుమతించినాడా?
సీత నింద్రజిత్తుం డిట దెచ్చుట ♦ చెండుటయును జూడ
మోసముగా దోచెడు ఇది రావణి ♦ జేసినట్టి మాయ
జేసి కృత్రిమపుసీతను గావిం ♦ చె నాత డీహత్య
అలవిగాదతని కవనిజనుం దే ♦ నశోక వని నుండి
వలలుని యీాపని తనదు కార్య సా ♦ ఫల్యతకే వినుడీ.
నికుంభిలాహోమంబు జేయగా ♦ నిశ్చయించి యతడు
వికల్ప మొనరింప కుండ కపులి ♦ వ్విధము పన్నినాడు
శ్రీరఘూత్తమా సీతకొరకు యిటు ♦ చింతింపకు మతడు
చేరి నికుంభిలయందు హోమమును ♦ జేయుచుండె నిపుడు.
స్యందనమును, బ్రహ్మశిరంబను ది ♦ వ్యాస్త్రము, సశ్వముల
పొందు నింద్రజితు డాహోమంబును ♦ పూర్తిజేయు నెడల.
వరప్రసాదుండట్టులయగు రా ♦ వణిని జయించుటకు
తరమవ దా హోమము జెరచుట క ♦ ర్తవ్య మిపుడు మనకు
గావున రామా! కపుల నిచ్చి ల ♦ క్ష్మణుని న్పంపించి
రావణి హోమము భగ్న మొనర్చిన ♦ రణ మతండొనర్చి
సౌమిత్రి శితాస్త్రంబులచేతను ♦ సంహారింప బడును
రామచంద్ర! విను మింపులగలదొక ♦ రహస్యంబు మున్ను
ధాతపీనికి న్వరంబొసంగెను ♦ తరి నిట్లనియుండె
"ఏతడు నీ హోమంబు జెరచి ని ♦ న్నెదిరించునో యతడె
నీకు మారకుండగు" ననె గావున ♦ నిక్క మతని చావు
చేకుర విజయము సౌమిత్రితో జన ♦ మా కొసగును సెలవు.

అనవిని రాముడు ధైర్యమొంది యి ♦ ట్లనియె లక్ష్మణునకు,
అనుజా ! కపియూథంబులగొని నీ ♦ వరిగి నికుంభిలకు
హోమిరావణి న్వధించి రమ్మన ♦ యుత్సాహము మిగుల
సౌమిత్రి తనుత్రాణకృపాణ వృ ♦ షత్క నిషంగముల
ధరియించి రఘూత్తము యాశీర్వా ♦ దంబులొంది, గూడ
మరుత్సుతాంగద విభీషణాదులు ♦ మట్టాడుచునుండ
అడవి తిరుగుడుల సేనలు గదలగ ♦ వడిగ నికుంభిలకు
వెడలెను, రావణియొనర్చు హోమము ♦ విఘ్న మొనర్చుటకు.
అటరావణి కాపుంచిన అరిసై ♦ న్యంబుల జూపించి
ఇటులనె విభీషణుడు లక్ష్మణునకు ♦ ఇషువుల సంధించి
ఈ వరూధినిన్జంపి, వధింపుము ♦ ఇంద్రజితుని యవల
నావిని లక్ష్మణుడేసె ననుర సే ♦ నలపై బాణముల.
కపులు శిలావృక్షంబులగొని రా ♦ క్షసులతో తలబడిరి
క్షపాచరులు వివిధాస్త్రములతో వన ♦ చరుల నెదుర్కొనిరి.
క్రమముగ యుద్ధము తీవ్రతజెందెను ♦ క్రవ్యాదులు, కపులు,
సమసిరెక్కువగ, సౌమిత్రి శితా ♦ స్త్రములకు దానవులు
నిలువలేక వికవికలైపారిరి ♦ నలుగడ లడిగాంచి
అలిగి, హోమమును మాని, ఇంద్రజితు ♦ డరద మధిష్ఠించి
తనుసమాజమున నుండివచ్చి నిశి ♦ తాస్త్రపరంపరల
బరపి వానరుల బురిగొనజొచ్చిన ♦ పవనాత్మజు డటుల
జనుదెంచెడి రావణిగని పర్వత ♦ సన్నిభుడై తరుల,
న్గొని రక్కసులను మొత్తిన, రావణి ♦ కుపితుండై మిగుల
శితశరములు హనుమంతునిపై వ ♦ ర్షించెను; సామీరి
ప్రతిఘటించి వానిని రావణితో ♦ పల్కెనిటుల యోరీ !
నన్నెరుగవో నాబలమెరుగవో పవ ♦ నాత్మజుండ వినుము
నిన్నిక్కడనే నియుద్ధమందున ♦ నీల్గించెద నిజము.

అనుచు శైలవృక్షంబులగొని రా ♦ వణిపై గుప్పించె,
అనిలజుపై మిక్కుటముగ రావణి ♦ యమ్ముల వర్షించె,
వీర లిర్వురిటుబోర ఘోరముగ ♦ విభీషణుండుగని
శ్రీరాముని తమ్మునకనెనిటు వీ ♦ క్షించితె! మారుతిని
హనన మొనర్పగ రావణి దలచిన ♦ యట్లగుబడుగాన
అనఘా వధింపు మింద్రజితునివడి ♦ యని యాదరినున్న
వనమొక్కటి చేరంజని యనె రా ♦ వణజుడు హోమంబు
నొనర్చుచోటిదె గనుమాతండట ♦ యున్న యానటంబు
జేరి భూతబలి యొసగక మునుపే ♦ జెండుము గానియెడ
ఆరావణి మాయా సమన్వితుం ♦ డై గనుబడకుండ,
అమరేంద్రాదులనైన జయించును ♦ అనవిని లక్ష్మణుడు
అమర్షణుండై నిలచె అమ్ములతో ♦ అంత నింద్రజితుడు
తనతో సమర మొనర్పగ సౌమి ♦ త్రిని దోడ్కొనివచ్చు
పినతండ్రిని దూరుచు ననెనిటు "మా ♦ విగమ ముపేక్షించు
నీతిబాహ్యుడవు స్వజనమువిడి అభి ♦ ఘాతుల గొల్చెదవు
జ్ఞాతిత్వంబును సౌహార్దంబును ♦ జాతిని గనుగొనవు
కుజనులైయైనను ఆత్మీయులతో ♦ గూడియుంట సుఖము
సుజనులైననూ పరులకు భృత్యత ♦ జూడ దుఃఖకరము.
అన్నసుతుడ, నాకపకృతి సల్పుట ♦ అన్యాయముగాదా
నిన్నువధింపక విడుతురె తమపని ♦ నెరవేరినమీద"
అనుచు నిటుల కఠినోక్తుల బల్కెడు ♦ అన్న సుతునకిటుల
అనియె విభీషణు డోరా యెరుగని ♦ యట్లు బల్కెదేలా!
కర్మ కొలదిగలైను నాకీ రా ♦ క్షసజన్మము గానీ
ధర్మముదప్పను, యొనరింపను దు ♦ ష్కర్మం బెప్పుడేని
నీతిపరుడ, మాయన్న యొనర్చిన ♦ నీ చకృత్యములకు
ప్రాతికూల్యమును జూపివచ్చితిని ♦ సీతా విభుకడకు.

వినదేదో గానిమ్ము యిపుడు నీ ♦ వనీకరంగమున
భానుకులజునితో బోరుము ♦ కోల్తల ప్రజ్ఞగల్గియున్న
కుటిల సమాఘాతం బొనరించిన ♦ యటులగాదు యిపుడు
వటవృక్షము కడ కేగనివక నిను ♦ వధించు లక్ష్మణుడు
నీవు నీల్గెదవు లంక నాశమగు ♦ నిశాచరులతోడ
రావణుడత్యయుడవక తప్పదన ♦ రావణి క్రుధతోడ
శర చాప నిషింగాస్త్రంబుల గొని ♦ అరద మధిష్ఠించి
పరిగమితో ప్రళయకాల రుద్రుని ♦ పగిది యరుగుదెంచి
పినతండ్రిని దూషించుచు మారుతి ♦ వీపున గూర్చున్న
ఇనకులజున కిట్లనియె శపులు విన ♦ ఎటకేగెద విక నా
బాణ పరశు ఘనప్రాసశక్తులను ♦ ప్రతిఘటింపు డిపుడు
ప్రాణములతో బోనీయను మిమునా ♦ పరాక్రమము గనుడు
మున్నానిశి యుద్ధంబున నాచే ♦ మూర్ఛిల్లిన నీవు
యున్నావెట్టులో బ్రతికిగాని నీ ♦ కున్నదిపుడు చావు
నావిని లక్ష్మణుడాగ్రహమున యనె ♦ రావణి కిటుల రణ
కోవిదుడెన్నడు బల్కడు వ్యర్థో ♦ క్తుల, జూపును నిపుణ
త్వము మాయాయుద్ధం బొనరించిన ♦ వాడు శూరుడగునా ?
సమర మొనర్పుము సక్రమముగ వి ♦ క్రమము జూపనున్న
నిస్సందేహము నాచేగల్గును ♦ నీకిప్పుడు చావు
దుస్సహమగునా నిశిత విశిఖము లె ♦ దుర్కొనలే వీవు
అనవినిరావణి, క్రోధోద్దీపితు ♦ డై విలుసారించి
సునిశిత బాణంబులను సుమిత్రా ♦ సుతునిపైని వైచి
దానన్విద్ధుండై లోహిత గా ♦ త్రజ్వలితుండైన
మానవోత్తముని కనెనిట్టుల యు ♦ త్కృశ్శరముల వలన
నీకు చావు నిక్కంబు రాఘవుడు ♦ నీదుర్గతి గనును
కాకోలూకాదులు తృప్తిగ నీ ♦ కళేబరము దినును.

నావిని లక్ష్మణు డాగ్రహమున బా • ణంబులారు నొకట
రావణి యొక సూటిజూచి వైచిన • ప్రావేల్పుడు వింట
శరత్రయము సంధించి లక్ష్మణుని • యురమందున వైచె;
దురమతిఘోరంబై క్రమముగ భీ • కరమై గాన్పించె
యిద్దరు నానాశస్త్రవిదులు స • న్నద్ధ శరాసనులు
యిద్దరు శరసంధాన నిపుణులు స • మిద్ధ పరాక్రములు
యిద్దరు భాస్వత్తేజోపేతులు • యిరువురుయార్జస్వలులు
యిద్దరు అన్యోన్య జయేచ్ఛు లై • యుద్ధస్థలి నిటులు
పోరాడిరి శంబర దేవేంద్రుల • బోలి, హరులవలెను
ఘోరమయ్యె క్రమముగ సంగ్రామము • కొంతక నిర్వారను
ఆశుగ ఖడ్గాదులతో బోరు చు • న్నట్టి తరిని క్రూర
ఆశీవిషసమ విశిఖముగొని రా • మావరజుం డింద్ర
జిత్తుకొమ్ము నందాకగ సారిం • చి వేయనాతండు
శత్రరిలుచు వాడినమోముతో ల • క్ష్మణుని జూచుచుండు
తరిని విభీషణు డనెనిట్టుల దా • శరథికోడ జూడు,
శిరి తొలంగినటు గన్పడు రావణి • స్థితి నరయగనిపుడు
వివర్ణవద నుండైయుండెను శిత • విశిఖ పరంపరల
నవారిగా గుప్పించి వధింపుము • అనవిని భానుకుల
జుడు సౌమిత్రి యశనిసమతీవ్ర • శుగములు రావణిపై
విడిచిన యాతడు శరవిద్ధుండై • బడెను సారసిధరపై.
రావణాత్మజుడు కొంతవడికి మూ • ర్ఛనుండి తెప్పరిలి
భూవిభుసుతునితో అనెనిట్లో రి • మునస్మదీయ శలీ
ముఖపాశంబుల బద్ధితులై రా • ముండును నీవు వలీ
ముఖులడలగ నిడబడినది మరచితె • మూర్ఖ డని నిన్నవలీ
లగ దుర్గించెద నాశక్తిని మున్నెలి • యగనైతివి గననీ
శుగము దీరెనేటితో నీకిచ్చుట • ఎగవును జెందకని,

జ్వలజ్జ్వలన విస్ఫురవిశిఖము లే ♦ డు లక్ష్మణునిన్ వైచి
కలమ్బుముల్పది వైచి మారుతిని ♦ గాఢజేసి మించి
కనలి మిగుల శతశితమార్గణములు ♦ కార్ముకమున నునిచి
పినతండ్రి విభీషణున్పై వైచెను ♦ బిట్టుగ గుఱిజూచి
అదిగని లక్ష్మణుడాగ్రహమంది ద ♦ శాననజుని వాడి
ప్రదరంబుల గుప్పిన వాతని జే ♦ రా బడె ధరయూడి.
ఆమిషాసనుం డంతనుగ్రుడై ♦ ఆశుగములు గుప్ప
సౌమిత్రి యురశ్ఛదం బూడిబడె ♦ క్షమ నిట్టుల రోప
ములనిర్వురు యొకరొక్కరిపై బర ♦ పుకొంచు విద్ధితులై
నలశ్రమింప బోరాడగజొచ్చిరి ♦ నలుగడ నుక్కరులై
అలయక సొలయక వారలిర్వురిటు ♦ అన్యోన్య జయేచ్ఛ
గలవారై పిడుగులవలె బోరుచు ♦ ఖగములను యదేచ్ఛ
గుప్పుకొనుచునుండిన యాకసమును ♦ క్షోణియు నలుదిశలు
గప్పబడియె తచ్ఛరసంతతులచే ♦ కలి యుభయులకిట్లు
అతిభీకరమ్మౌ, తుములమొనర్చిరి ♦ అందు నొకరికొకరు
జితులుగాక నిపుణతతో బోరిరి ♦ జెందక శ్రమ మెవరు.
అత్తరి విభీషణుండు నిశాచర ♦ మొత్తంబులదాకి
మొత్తి పెక్కురను బల్కసిటుల కపి ♦ ముఖ్యులతో నొక్క
గతి యింద్రజిత్తుండొక్కండే దశ ♦ కంతున కిత్తరిని
మృతుడేరావణుడని భావింపుడు ♦ ఇతడు జచ్చనేని.
కుంభ నికుంభులు, ప్రజంఘు, సుప్త ♦ ఘ్నులును, జంబుమాలి,
కుంభకర్ణ, దేవాంతక, యూపా ♦ క్షులును, మహామాలి,
మహాపార్శ్వ, అతికాయ, త్రిశిర ధూ ♦ మ్రాక్ష అకంపనులు,
ప్రహస్త యుద్ధోన్మత్త, నరాంతక ♦ ప్రఘాస, కంపనులు
సుపార్శ్వ, విద్యుజ్జిహ్వా ఘ్నులును ♦ శోణితాక్ష, వికట,
తపన జంఘు సంహ్రాది ప్రఘస దు ♦ ర్ధర్షాది నిశాట,

ప్రముఖులు, రావణు నాత్మీయులు తమ ♦ తమ వరిగమితోడ
సమసిరిగద, యితడీల్గిన దిక్కుఁ ద ♦ శానను కెవ్వరిడ ?
భ్రమనొందక ప్రద్రావితులవ్వ క ♦ ప్రమత్తులునుగాక
సమర మొనర్పుడు సమయంబని ప్రో ♦ త్సాహించుచు బలుక
కపియూథంబులు సింహనాదములు ♦ గావించుచు మిగుల
ఉపలశిలోచ్ఛ్రయ పాదపముల గొని ♦ రిపుసంఘాతముల
పైనఁగదిసి సమీక మొనర్చిరి ♦ పరాక్రమము మించి
మానవోత్తముని డించి మారుతి ద్రు ♦ మంబును పెకలించి
నిశాచరులపై గదిసి పెక్కురను ♦ విశసించెను నొకచో
స్వసేనలతో జాంబవంతు డసురుల ♦ జంపదొడగె నొకచో
క్షపాచరులు కరవాలపరశ్వధ ♦ ఘనప్రాసాదులతో
కపులను ఎలుగుల నెదుర్కొనిరి వి ♦ క్రమ సాహసములతో.
అంతరావణాత్మజుడు మరల ఘో ♦ రాంబకములు జాంబ
వంతునిపై గుప్పించె విభీషణు ♦ పైని సునిశితాంబ
కములు బరపి లక్ష్మణుని నెదుర్కొని ♦ ఖగములు వర్షించె;
సుమిత్రజుండాతనిపై తూపులు ♦ సూటిజూచి వైచె.
నరవానర భల్లూకులకును దా ♦ నవులకు రణమిటుల
మరల తీవ్రమయె, రావణియును ల ♦ క్ష్మణుండు నొండొరుల
శరవిద్ధితులం గావించుచు క్షత ♦ జ గాత్రులై ఘోర
ధరాంబరములును దిశలును నిండెను ♦ శరములతో తిమిర
మెల్లెడలన్గప్పె పీవదయ్యె స ♦ మీరం బనలంబు
అల్లయ్యెను వెల్లువలై బారెను ♦ అవని లోహితంబు.
ఎక్కడజూచిన పీనుగుపెంటలు ♦ పిక్కటిల్లియుండె
నక్కలు కుక్కలు వృకాదు లయ్యెడ ♦ నడయాడుచునుండె.
బహుస్వనములు గూసెను, యమరాదులు ♦ బారిరి గనలేక
మహర్షులును దిగులొంది జగములకు ♦ మంగళమగుగాక !!

అట్టిమహాశయు వరించి విఫలత ♦ నందు భగినిమాట
బట్టుకొని, రావణు డవనిజ నెత్తుక ♦ వచ్చె యక్కటకటా
రామునితో వైరంబు దెచ్చుకొనె ♦ రాష్ట్రమరయలేక
సామాన్యుడుగా డారాముడు సం ♦ గ్రామంబునదాక
చండకిరణకుల మండితుడగు దా ♦ శరథిచె, త్రిశిరుండు
చెండుండు, విరాధుండు, దీర్ఘబా ♦ హుండు, కబంధుండు,
ఖరదూషణ, కుంభకర్ణ, మకరా ♦ క్షాదులు, హతులైరి
గరానులెందరొ వనమున నభ్యా ♦ గమమున మృతులైరి.
మున్నురావణుని సప్తసాంద్రముల ♦ ముంచినట్టి వాలి
న్మన్నిగొనె న్నరమొక్కట రాముడు ♦ మనీషి, బలశాలి,
రవిజుకొసగె కపిరాజ్యము లంకా ♦ రాజ్యము రావణుని
అవరజుడు విభీషణునకు నొసగును ♦ అన్ననుజంపి యని,
అతనిసోదరుడు లక్ష్మణుడో యన ♦ అన్నకు కొఱబడడు
అతికాయేంద్రజితుల వధియించిన ♦ అనుపమవిక్రముడు
అట్టిరాఘవుల గెలువదరమె క్ర ♦ వ్యాధిపునకు రసన,
గిట్టుట తథ్యము రామునిచె దశ ♦ గ్రీవుండని లోన.
దేవ గరుడ యసురాదులచేతను ♦ చావనట్టి వరము
రావణుండు తపమొనర్చి బడసెను ♦ స్రష్టవలన నిజము
గాని నరునిచే మృతిలేదనుటకు ♦ జూన గానరాదు
దానవనాథుకు మానవనాథుని ♦ చే నిహనన మొందు.
శివుడొకతరిని సుమనసులు వేడగ ♦ స్త్రీయొక్కతె బుట్టి
అవసాదంబొనరించు రాక్షసుల ♦ నసియె, నేలవట్టి,
తప్పక హరుండుజెప్పిన వనితయె ♦ తప్పదు మనచావు.
ఒప్పరించెను విభీషణు సూక్తుల ♦ నోగు దశగ్రీవు
డకటా! మనకిక యేది దిక్కనెడు ♦ ఆర్తధ్వనుల విని
అకమొంది దశాననుండు క్రుద్ధుం ♦ డై కర్బురుల గని,

మహోదరాదుల పరిగమితో ర ♦ మ్మనమని కబురంప
మహాపార్శ్వుడును, విరూపాక్షుడును ♦ మహోదరుండు
చర విభుకడ కేగిన యసురెట్లు ద ♦ శాననుడు హసించి
పరిగమితోడ నక్కదలిరండు యుం ♦ బరిష మొనరించి,
శరవర్షంబున సామీరిని రవి ♦ జాతుల వధియింతు
సరగున రఘురాముని సౌమిత్రిని ♦ సంహార మొనర్తు
ప్రతిహత మొనర్చినందున తనయుల ♦ భ్రాతల బంధు
ప్రతీకార మొనరించెద రణమున ♦ బడిన క్షపాచరుల
ఋణముదీర్చి ధరణిజను గ్రహించెద ♦ రణమున విజయ
ప్రాణిహితమని దలపుండు రండనుచు ♦ బల్కి స్యందన
అధిష్టించి సాయుధుడై రథ గజ ♦ హయ భటులంగూ
ప్రధన మొనర్పగ మహోదర మహా ♦ పార్శ్వాదులతో
పురద్వారముచు నిర్గమించిజనె ♦ పుణ్యా జనవిభుండు
అరిష్టదాయక దుర్నిమిత్తములు ♦ అనేకంబులపుడు
పొడమెను; సూర్యుడు కాంతి హీనుడయె ♦ పులుగులు
బడెనిల యుల్కలు, చీకటిగ్రమ్మెను ♦ పుడమి యల్ల
సిడెంబుపై గద్దవాల్చె, అరచెను ♦ శివములు కోకము
బిడౌజు డస్రముగురిసె రావణుని ♦ ఎడమకన్నదోలు
అదరెను జంకోదవగను పదేపదే ♦ వినను రావణుడు
మది తద్దుశ్శకునములకు సంశయ ♦ మందక రిపులుండు
సమరస్థలి కరుదెంచి రాము పరి ♦ సరము నపేక్షిం
తమనట్టుల రాక్షససైన్యంబులు ♦ దాకుట గమనించి
కపులెదుర్కొనిరి క్రవ్యాదుల పా ♦ దపగిరి శిలలగొ
చపలుల యసురులు గొట్టిరి ఘనప్రా ♦ సాదులుచే
నియుద్ధ మొనరించుచుండ నిట్టుల ♦ నిశాచరులు కపు
స్వయముగ రావణు డిష్వాసముగొని ♦ చండసాయ

గురిసెకపులపై తత్ఫలితంబుగ ♦ కొందరు మృతులైరి.
ధరఁబడిరి భిన్నగాత్రులై కొం ♦ దరు; కొందరు బారి
రామునకెరుంగ జల్కిరి, మర్కట ♦ రాయుడు గుల్మమున
నేమించి సుషేణుని; దాకెను రజ ♦ నీచరులను కలన
క్ష్వేడితమొనర్చి సుగ్రీవుడు ప్రా ♦ వేల్పులపై గిరుల
ఓడికగా వర్షించి రక్కసుల ♦ బీడించుచు తుముల
మొనర్పుచుండిన విరూపాక్షుడల ♦ అనేకపంబెక్కి
వనేచరులపై కడరి బాణముల ♦ వానరవిభు దాకి
దురమొనర్చి నొవ్వజేసె నాతని ♦ శరీరంబు నంత
తరు వొక్కటి గైకొని సుగ్రీవుడు ♦ విరూపాక్షు దంతా
వళిని మొత్త నది నిలగూలె విరూ ♦ పాక్షు డాగ్రహించి
ప్రళయకాలరుద్రుఁడన కృపాణ ♦ ఫలకముల గ్రహించి
భానుజునెదిర్చె నంత కపీశుడు ♦ పాషాణముబూని
దానవముఖ్యుని గొట్టిన యాతడు ♦ దానిని దప్పుకొని,
రవిజుని గొట్టెను ఖడ్గమెత్తి మూ ♦ ర్ఛన్బడ నాతడిల
ప్లవగవిభుం డంతలోన తెల్వొని ♦ బడసి గిసిసి పాల
సుని నెదబొడిచెను ముష్టిబట్టి రో ♦ షుండై దానవుడు
ఇనజుని కవచంబూడి బడగ గొ ♦ ట్టెను రిష్టితో యపుడు
సుగ్రీవుం డరచేత విరూపా ♦ క్షుని గొట్టెనుగాని
ఉగ్రుడై విరూపాక్షుడు ఘాతము ♦ నొదిగిలి తప్పుకొని,
కడిది ముష్టినిం కపీంద్రు రొమ్మున ♦ బొడవ నినజుడలుక
వెడద తలంబున ప్రతిఘాతించెను ♦ విరూపాక్షు శంఖ
స్థలి, దాన, విరూపాక్షుడు గోధి బ ♦ గిలి కనుగ్రుడ్లు వెలు
పలి కూడి బడ న్నల గ్రక్కుల బడి ♦ బాసెను ప్రాణములుం.
విరూపాక్షు మరణంబు రావణుడు ♦ వీక్షించి తపించి
దురమొనర్పగా నేమించె మహో ♦ దరుని జేరబిలచి.

హరిసేనలపై మహోదరుడు శిత ♦ శరములు వర్షించి
పరాసనంబొనరించె పెక్కురను ♦ పరాక్రమము మించి
కొందరు భిన్నాంగులైరి చపలులు ♦ కొంద రడలి భాను
నందను కడ కేగిరి కర్బురులా ♦ నంద మొందగాను
కోపోద్దీపితుడై సుగ్రీవుడు ♦ కొండను యొకటిగొని
దాపించి మహోదరుపై వైచెను ♦ దానవుండుదాని
చ్ఛిదుపలుగా నొనరించెను సునిశిత ♦ శిఖ నొక్కటి వైచి
అదిగని సుగ్రీవుండొక యనోక ♦ హంబును బెకలించి
మహోదరునిపై వైచిన యాతడు ♦ మార్గణములనేసి
మహీరుహంబును వ్రక్కలొనర్చెను ♦ మల్లుల దొర గినిసి,
పరిఘ మొక్కటిలగని దానినిగొని ♦ వలలానుని యరద
తురగంబుల గూలిచె నంత మహో ♦ దరు డిలకురికి గద
గైకొని సుగ్రీవుని దాకిన ప్లవ ♦ గాధిపుండు గుదియ
నూకొనివైచిన గదయువరిఘ మొక ♦ టొక టిందాకి క్షయ
మాయె నంత యినజుండొక ముసలము ♦ ఆయెడగని దీసి
మాయునిపై గుటిజూచి వైచిన ♦ మహోదరుడు గినిసి
మరియొక గదగొని విసరివైచె దిన ♦ మణితనయునిపైన
ధరబడె యాముసలంబును గదయును ♦ తాకుకొనుచు నడి
అంతట నిర్వురు నియుద్ధమొసరిచి ♦ అనీక రంగమున
అంతికమునబడియున్న ఖడ్గముల ♦ అరిగల గొని కదన
మొనరించిరి యన్యోన్య భంగ మ్ము ♦ త్ప్యవులను కాంక్షించి
ఇనజుండత్తరి మహోదరుని రి ♦ ష్టేటు నివారించి
ఖండించె మహోదరుని మస్తకము ♦ ఖడ్గంబున; కపులు
కొండాడిరి కడు సుగ్రీవుని, హ్యా ♦ కులమొందిరి రిపులు
మహాపాప్ముడని మహోదరుండటు ♦ మరణించుట గాంచి
బహుళామర్షణుడై తారేయుని ♦ బలంబులనుజొచ్చి

శరపరంపరలు బరపి వానరుల ♦ చమరుచుండ గాంచి
పరికోపంబున తారేయుం డొక ♦ పరిఘుంబు గ్రహించి
మహాపార్శ్వుడిల మూర్ఛన్బడునటు ♦ ప్రహారమొనరించె
సహాయ్యంబుగా గవాక్షు డచటకు ♦ జని యొకఘన శిలచే
పలలుని రథహయములగూల్చె మహా ♦ పార్శ్వు డంతలోన
తెలసి మూర్ఛ నంగదుపై సాయక ♦ ములనుగుప్పి బాణ
త్రయము భల్లపతి రోమున్మనసాటి శి ♦ తాస్త్రంబులు చాల
రయమున గవాక్షుపైనేసిన తా ♦ రాత్మజుండు మిగుల
కోపమంది పరిఘుంబువైచి సో ♦ కుని కిరీట చాప
రోపంబుల నిలగూల్చి మహాపా ♦ ర్శ్వుని వడి బొలియింప
కరతలంబున నొమ్మెదెను యాతని ♦ కణతిపైని యపుడు
పరశ్వధంబెత్తివైచె వాలిజు ♦ పై క్రవ్యాదుండు.
అంగదు డంగదముష్టిని బొడువ మ ♦ హాపార్శ్వుని యెదను
కుంగి వ్రక్కలవయక్క అతండిల ♦ కుణపంబై బడెను.
మహాపార్శ్వుడని జచ్చిన సంతస ♦ మందిరి వానరులు
సహాగామమహాత్య త్రియ మృతిగాంచి ద ♦ శాననుండు విల్లు
చేకొని సూతుడు రథము నడుప వడి ♦ జేరి రణస్థలి నా
ళీకములన్గుప్పించి వానరుల ♦ చీకాకొనర్చిన
ఆకోలల పెనుధాకకు నిల్వగ ♦ లేక కపులు బారి
కాకువొంది రాముని జేరెన విలు ♦ గైకొని సౌమిత్రి
సహితుండై శ్రీరాముడు నిలచె ద ♦ శాననునిం దాక;
సహాజుతో కోదండధరుండు, మహా ♦ మహుడు, పుండరీక
నయనుడు, మందస్మితవదనుడు, శర ♦ ణాగత వత్సలుడు,
దయార్ద్రహృదయుడు, రణభీముడు, ♦ రిపుదమనుడు, రాముండు,
ఎదురవ గాంచెను రావణు డాతని ♦ ఇనకులజుడు గాంచె;
అదర దశదిశల్ శ్రీరాముడు గొన ♦ యంబును సారించె.

రామచంద్రు నెదురింప దానుజను ♦ రావణునిం జూచి
సౌమిత్రి రఘూత్తము నాజ్ఞనుగొని ♦ జ్యాను టంకరించి
శరపరంపరలు వర్షించె నిశా ♦ చరవిభుపై సతడు
శరము లేసి తద్వర్షము నణచెను ♦ జిరా యొకటి కొండు,
మూడింటికి మూడైదింటికి అయి ♦ దేడింటికి యేడు,
వీడుచు లక్ష్మణు నతిక్రమించి ప్ర ♦ వీణత రావణుడు
రాముని కభిముఖుడై సునిశితమా ♦ ర్గణములు పచరించె
ఆమార్గణములు శ్రీరాముడు సా ♦ యకముల ఖండించె
రామరావణులు క్రోధంబున యిటు ♦ రణము సల్పుచుండ
భూమి వ్యోమములు నిండె వారిశర ♦ ములచే నట్టియెడ
తమము గ్రమ్మె రవియస్త మించినటు ♦ సమస్తభూతములు
అమానస్యమొందెను; గన యిర్వురు ♦ అస్త్రశస్త్రవిదులు
యిద్దరు భుజబల సంయుతు లిద్దరు ♦ యుద్ధ విశారదులు
యిద్దరూర్జస్వలు లిద్దరు యోధులు ♦ యిద్దరు నిషంగులు
భండనంబు యిట్లిర్వురు సల్పుచు ♦ నుండ రావణుండు
చండకాండపంక్తిని నాటెను దా ♦ శరధినొసట; నృపుడు
వ్యథనొందక రౌద్రాస్త్రంబున సా ♦ యకములు రావణుపై
న్వదలిన నవి యాతని కవచంబున ♦ బడి జారెను ధరపై
మరల రాఘవుడు తీవ్రతరంబగు మార్గణములనేసి
సురద్విషు న్నొసటనాటిన యా ♦ సురవిభుండు గినిసి,
ఆసురాస్త్రమును బ్రయోగించె యా ♦ యస్త్రంబునకోక,
కేసరి శివ శార్దూల ఉలూక బి ♦ లేశ గృధ్ర కంక
శ్యేనాది ముఖంబులు గలమాయా ♦ శిఖులుత్పన్నంబై
మానవనాథునిపై నేతేరగ ♦ క్ష్మాపతి శస్త్రంబై
అలరాగ్నేయాస్త్రము యోజించిన ♦ ఆయస్త్రము వలన
జ్వలన జ్వలితానలములు గలవియు ♦ జైవాత్మక తపన

గ్రహ నక్షత్రోల్కాలాది ముఖములు ♦ గల శరములు వెడలి
విహాయసమున న్నివారించె ప్రా ♦ వేల్పుశిఖల దగిలి.
అసురాస్త్రం బాగ్నేయంబున యట ♦ హతమగుటనుగాంచి
అసురవిభుడు రౌద్రాస్త్రమువైచెను ♦ ఆయస్త్రమునుండి
గదలు శూలములు ముసలంబులు ము ♦ ద్గరములు పాశములు
ప్రదరంబులు తోమరములు స్రుగములు ♦ ప్రాసలు ఖడ్గములు
గలిగి వచ్చుచుండగ గని రాముడు ♦ గాంధర్వాస్త్రమున
సులభంబుగ వాటిని వారించిన ♦ జూచి క్రుద్ధ దశాన
నుడు వైచెను సౌరాస్త్రము దాన ♦ న్బొడమిన చక్రములు
అడరె నభ్రమున, వానిగొట్టె రా ♦ ముడేసి బాణములు.
రావణు డాగ్రహమున రాముని మ ♦ ర్మస్థానములందు
ప్రావీణ్యంబొప్పగ పచరించెను ♦ ప్రదరము లైదైదు.
ఆశరముల కింతైన చలింపక ♦ ఆశర విభుమేన
దాశర థేసెను. ఆశుగములు బహు ♦ తమికొని యాలోన
సామి త్రిషువులనేసి రాక్షసే ♦ శ్వరుని ధ్వజముగూల్చె.
ప్రామి సారథిని కోదండంబును ♦ భగ్నంబొనరించె
అత్తరి విభీషణుం డొకగదగొని ♦ అన్న రథాశ్వముల
మొత్తిచంపిన న్విరథుండై దశ ♦ ముఖుండలిగి మిగుల
తమ్మునిపై నొకశక్తిని వైచిన ♦ దానిని లక్ష్మణుడు
అమ్ములుమూ డడరించి మూడు తుని ♦ యలు జేసిన, రిపుడు
విపులంబగు తనతేజముతోడ ♦ న్విస్తరిల్లునట్టి
రిపు భీకరమై పవిసమమై దు ♦ ర్నిరీక్షమగునట్టి
వేరొకశక్తిని విభీషణునిపై ♦ వేయు దలచుచుండ
బీరముడిగి భయవిభ్రాంతుండై ♦ విభీషణుం డుండ
శరణమొనర్పగ సౌమిత్రి విభీ ♦ షణార్యునిం జూచి
వెరువకుమని ఆతనిముందుకు జని ♦ వీరుండై నిలచి,

శక్తిహస్తుడగు రావణుపై ఘన ♦ శరములు వర్షింప
నక్తంచరవిభు డలుకతో లక్ష్మణు ♦ నకు నిట్లనె, చంప
దలచిన తమ్ముని కడ్డంబైతివి ♦ తగుదువనుచు నీవు
తలపవు నాయీశక్తి మహిమమును ♦ తథ్యము నీచావు
కాచుకొమ్మనుచు ఆశక్తిని ల ♦ క్ష్మణునెద గురిజూచి
వైచెను. మయ మాయానిర్మితమై ♦ జ్వలియించుచు మించి
సౌమిత్రిదెశ న్వచ్చుచున్న యా ♦ శక్తిని వీక్షించి
రాము డనుజునకు మంగళయాశీ ♦ ర్వాదము గావించి
తమ్మునియెడ యమ్మహాశక్తి వ్య ♦ ర్థంబగుగా కనెను.
అమ్మెయిశక్తి వడింజని లక్ష్మణు ♦ రొమ్మునాటి ధరను
బడియె; లక్ష్మణుడు తద్ఘాతంబున ♦ బాళినొంద గాంచి
అడలిరాఘవుడు భాష్పవ్యాకులి ♦ తాక్షుండై మించి
రావణుజంపగ కృతనిశ్చయుడై ♦ భ్రాత రొమ్మువ్రచ్చి
భూవేశనమగు శక్తిని కరముల ♦ పుండ్రగించి విఱచి
రావణ కార్ముకవిముక్త శరవ ♦ ర్షంబున కోర్చుచు సు
గ్రీవాంగద హనుమదాదులతో బ ♦ ల్కెనుయిట్టుల నానా
నుని బహుజాగ్రతతో గాపాడుచు ♦ నుండుడిచట నేను
దనుజవిభునితో తుదిపోరొనర్చి ♦ తప్పక జంపెదను.
రామరావణుల నొక్కండే యీ ♦ భూమి నుండగలడు
రాముని రామత్వంబు నేడు రణ ♦ రంగంబున గనుడు.
త్యజించి రాజ్యము వనిని వసించుట ♦ తండ్రి మరణంబు,
కుజహరణంబు, జటాయువు మృతి యువ ♦ రజుని కశ్మలంబు,
వలనగల్గు క్లేశంబు విడుతు రా ♦ వణుని సంహరించి
వలసి యెవనికై వెతకికొనుచు జని ♦ వాలిని వధియించి
రవిజుని వానరరాజుజేసి మ ♦ ర్కటసేనతో వచ్చి
ఎవనితో నని జేయగ వారధి పా ♦ యేరున నిర్మించి

వచ్చితినో నిటకట్టి పాపి రా ♦ వణుండు కంటబడి
ఎచ్చటికేగగలండు యెల్లరును ♦ మెచ్చగ దురమాడి
సంస్థితిచేకూర్చెద నాతనికని ♦ చాపము సారించి
సంస్థాతుండై దశగ్రీవుపై ♦ శరములు వర్షించి
నొప్పింపగ రావణుండు రోషము ♦ నొంది శితాస్త్రముల
గ్గప్పెను రామునిపై అవియొక్కటి ♦ నొకటిదాకి చదల
బడెధర, భగ్నంబై గుణనినాద ♦ బాణఘాతములచే
వడకె జగంబులు అవల రాఘవుని ♦ వాడి బాణములచే
బీడితుడై రావణుండు బరువిడె ♦ భీతినొంది మిగుల.
ఓడగ రావణుడటు రాముండు స ♦ హోదరుజేరి కలా
పనమొందుచు నిట్లనియె సుషేణుని ♦ గని దైన్యంబెసగ
అనుజ లక్ష్మణుడు రావణుశక్తి ప్ర ♦ హతుడై ధరసొరుగ
గుండెఝల్లు మనుచుండె శరంబులు ♦ గుణియు జారుచుండె
భండనమును సాగింప మనసు రా ♦ కుండె, దోచకుండె
కనులనీరములు గ్రమ్మియేమియును ♦ గానుపింపకుండె
తనువు దూలుచుండెను చరణంబులు ♦ తరవారుచునుండె
తమ్ముండీల్గిన ధరణిజయేటికి ♦ తనువేటికి రణము
వమ్మగదాయని పరిపరివిధముల ♦ వాపోవగ రాము
నకు, సుషేణుడనె లక్ష్మణుండు మర ♦ ణంబు నొందలేదు
వికారతను జెందలేదు కాయము ♦ వేడితగ్గలేదు
కరపదతలంబులోలి పద్మరా ♦ గంబు బాయకుండె
అరయుగ నుచ్ఛ్వాసంబులుండె హృద ♦ యంబు గొట్టుచుండె
ఇవి సజీవునకు లక్షణములు గన ♦ యీాల్గలేదితండు
అవరజుకై దుఃఖింపకితడు దీ ♦ ర్ఘాయుష్మంతుండు
అనుచు రామునూరార్చి బల్కెనిటు ♦ హనుమంతునిజూచి
మునుభల్లుకపతిచెప్పిన యౌషధ ♦ ముల శైలమునుంచి

సంజీవనిని సవర్ణకరణిని వి ♦ శల్యాదులదెచ్చి
సంజీవుని జేయుము లక్ష్మణునన ♦ సామీరి గమించి
మందాకులగిరి జేరి యోషధుల ♦ నందున తడవ తడ
వెందులకని యాగిరినే పెకల్చి ♦ ఇడికొని చే చండ
వేగముగా మరలివచ్చి కొండను ♦ పీడె కపుల నడుమ.
ఆగిరినింగల సంజీవి విశ ♦ ల్యాదులగొని రామా
నుజు నాఘ్రాణింపగజేసె సుషే ♦ ణుడంత, లక్ష్మణుడు
అజడుండై తెల్వొంది తేజరిలె ♦ అంతలో రాఘవుడు
తమ్ముని రమ్మని డాయబిలచి ఆ ♦ త్రితతో గాగలించి
క్రిమ్మకనుల బాష్పంబులు అనె ల ♦ క్ష్మణా! నీవు చచ్చి
బ్రతికితివహా నాభాగ్యవశంబున ♦ మృతుడవైతివేని
క్షితిని నాకు ప్రాణంబులు యేటికి ♦ సీతయువలదు; అని
యొనర్చు లెందులకను రామునితో ♦ అనెనిటు లక్ష్మణుడు
అనఘా నాకొరకైసీవిట్టుల ♦ నందనగునె గోడు
జంపి దశగ్రీవుని లంక విభీ ♦ షణునకు నిత్తునను
ఇంపగు శపథమొనర్చితి వదిపా ♦ లింపగాను వలెను,
అన్నా నీకిల అసాధ్యమెయ్యది ♦ అనుజునికొరకిటుల
కన్నరివై, వదినను విజయంబును ♦ కన్నడింప మేలా?
నావిని రాముడు ధనువునెత్తి బా ♦ ణంబు లెక్కబెట్టి
రావణుబోరంజనె; యీలోపున ♦ రథమును వేరొకటి
నెక్కి రాక్షసవిభుండు రణస్థలి ♦ నినకులజుని పైన
పెక్కుబాణములు వర్షించెను కో ♦ పించి రాఘవుడు, నా
ళీకము లేసెను సమాహితుండగు ♦ సోకు విభునిపైన.
ఈకరణి నాప్రముండని నిలబడి ♦ ఇలపైని; దశాన
నుండు రథంబునయుండియు, యొనర్చు ♦ చుండుటగని వా
వుండా సమరము సరిగాదని రథ ♦ మొండు రామునకు సా

రథి మాతలితో బంపించెను స్వ ♦ ర్గంబునుండి దాని
న్పృథివికి మాతలిదెచ్చి రాముక ♦ ర్పించి బల్కెనిటు, నీ
కీరథమును, ధనువును కవచంబును ♦ ఇషీకములు , శక్తి
న్స్వరాట్టంపెను, దీని నెక్కి కొన ♦ సాగింపుము సమితి”
అనిన రాముడారథమునకు బ్రద ♦ క్షిణము జేసి మ్రొక్కి
అనీకమొనర్చె మాతలి సార ♦ థ్యంబున, రథమెక్కె.
రణము తీవ్రమవజొచ్చె రామరా ♦ వణులకు; యిర్వురును
అణుకులై బ్రయోగించుకొనిరి వివి ♦ ధాస్త్రశస్త్రములను
రావణు గాంధర్వమునకు గాంధ ♦ ర్వంబునె పచరించి
దైవాస్త్రంబడరించిన దానిని ♦ దైవాస్త్రమొవైచి
రాముండు నివారించెనంత నా ♦ గ్రహమున రావణుడు,
రామునిపైని బ్రయోగించెను వడి ♦ రాక్షసాస్త్రమొండు
ఆమహాస్త్రమున బుట్టినట్టి సా ♦ యకములు విషముగల
పాములగుచు నిప్పులుగ్రక్కుచు యా ♦ వరించి దశదిశల
శ్రీరామునిపై కడరుచుండ జూ ♦ చి భయంకరమైన
గారుడాస్త్రమును బ్రయోగించె రా ♦ ఘవుడు దానివలన
నాగాన్తక రూపంబులుగల బా ♦ ణంబు లుద్భవిల్లి
సాగిదిశలు రాక్షసాస్త్రజనిత భు ♦ జంగ రూప ఖేలీ
మొత్తంబును బరిమార్చెను; రాక్షస ♦ ముఖ్యుడస్త్రమటుల
రిత్తవడుటగని క్రోధుండై వ ♦ ర్షించి యాశుగముల
బలరిపు రథ్యంబుల గూలిచి మా ♦ తలిని గాడజేసి
చిలుకొక్కట వైజయంతినిం ద్రుం ♦ చిషువులు పెక్కేసి
శ్రీరాముని బీడించుచుండ బృం ♦ దారక గంధర్వ
చారణ కిన్నర సిద్ధ సాధ్య ఋ ♦ ష్యాదులట్లు రావ
ణుండు రాఘవుని సిరసించుటగని ♦ నొగులొందిరిమిగుల,
కొండాడిరి దైతేయులు; విభీష ♦ ణుండు, కపులుచాల

కుందిరి; యుత్పాతంబులు బొడమెను ♦ కుజుడు విశాఖమున
ఇందునకు బ్రియమైనయట్టి రో ♦ హిణిని బాధనుడును
బొందిరి; సాంద్రము పొగలయలలతో ♦ పొంగజొచ్చె; నూ
మండటిల్లి మాలిన్యమొందె ధూ ♦ మకేతువుతో జేరి
పరుషుండై జూపట్టె పంక్తికం ♦ ధరుడు ధనుర్ధరుడై,
కరంబు లిరువదితో మైనాకము ♦ కరణి భయంకరుడై
నిలచెరణస్థలి; రాఘవుండుకను ♦ బొమలు ముడిచికనుల
కొలదికెంపుగదురంగ వేడిచూ ♦ పులచె కాల్చునటుల
జూపట్టుచు నాగ్రహుడై నిలబడ ♦ క్షోణి దద్దరిల్లె
తాపమొందెను సమస్తభూతములు ♦ తరణితల్లడిల్లె
అట్టి మహోత్పాతములను, రాముభ ♦ యంకర ముఖము
దిట్టండయ్యును రావణుడొకింత ♦ దిగులొందెను మదిని.
ఇరువురిట్లు అన్యోన్యపరాజయ ♦ మిష్టించుచు మరల
దురమొనర్ప సంసిద్ధులగుటగని ♦ సురలు నిలచి చదల
"జయము-జయము" రామా! యనిబల్కిరి ♦ క్షపాచరులు
"జయము-జయము" రావణా! యనుచు హె ♦ చ్చరించుచ
శైలశృంగ సన్నిభమై, శాత్రవ ♦ జన నిబర్హణంబై,
కాలానల సమమై, రౌద్రంబై ♦ ఘంట శోభితంబై,
ఇనుపశంకువులచే వ్యాప్తంబై ♦ ఈకు శూల సమమై,
ఘనమై, వజ్రప్రతిమానంబై ♦ గాంచ భయంకరమై,
రొప్పారుచుయున్న మహాశూలం ♦ బొందు రావణుండు
అప్పళించి క్ష్వేడంబొనర్చి యి ♦ ట్లనెరామా! నేడు
నీకును లక్ష్మణునకు నుత్క్రమణము ♦ నిశ్చయంబు నిలుము
యీకుస్తంబు నిహింసన మొనర్చు ♦ యీటొందక మిమ్ము,
కాచుకొమ్ము హేతువైన శూర రా ♦ క్షసులతోడ జేర్చి
వైచెదయని శూలంబురాముపై ♦ వైచెను గురిజూచి.

గణగణయను ఘంటలచప్పుడు ది ♦ క్తటము లెల్లనిండ
కణకణలాడెడు నిప్పుకణంబులు ♦ గప్పుచు దివినిండ
వచ్చెడు తచ్ఛూలంబును, రాముడు ♦ వారింపగనెంచి
చిచ్చర వీరతరంబుల వడి వ ♦ ర్షించె నేర్పుమించి
శరములెల్ల శూలంబుదాకి భ ♦ స్మంబయె నదిగాంచి
ధరణిజావిభుం డాగ్రహమున మా ♦ తలిచే తొలిప్రాచీ
నబర్హిబంచిన శక్తినెత్తిదా ♦ నవవిభు శూలముపై
ప్రబలముతో వైచినయయ్యది బా ♦ డబమటు జ్వలించిపై
కొని ప్రాసంబునుడీకొన, కున్తము ♦ గూలె విరిగి ధరను,
ఇనకులజుండంతటితో విడువక ♦ సునిశిత శరములను
అడరించి వలాహకవిభు రావణు ♦ హయముల నొప్పించి
కడిదితూపులను మూడాతని వ ♦ క్త్రంబు నాటవైచి
వాలుశరంబుల నేసె సమస్తా ♦ వయవంబుల పైన
కీలాలంబున దొప్పదోగియె ♦ క్కిుంత యలరి దాన
వేశుడాగ్రహుండై తీక్ష్ణంబగు ♦ ఆశుగములనేసి
దాశరథినిగప్పిన రాముడు ర ♦ క్తసిక్తుడై మెరసి,
కోపోద్దీపితుడై చాపంబున ♦ రోపంబుల నునిచి,
"పాపీ! రావణ! ముచ్చువోలెనా ♦ పత్నినవహరించి
దెచ్చితివటరా, జనస్థానముం ♦ జొచ్చి సాహసించి
ఉచ్ఛేదమొనర్చియె యుందును మే ♦ మున్నచో నటఛీ! ఛీ!
పౌరుషేయమే ? నీవొనరించిన ♦ పని, శూరునివలెను
పోరొనర్ప నిలచితివా నీవది ♦ పుచ్ఛెల దుంచెదను
ధరనుబడిన నీకాయంబును న ♦ క్కలు కుక్కలు దినును
పర దారాపహరణమునకుం దగు ♦ ఫలమొందుము కలను
అనుచు రావణునిపై వర్షించెను ♦ అంప పరంపరలు
గన శ్రీరాముని కిమ్మడించివి ♦ క్రమ ధృతిహర్షములు,

సకలాస్త్రంబులు ప్రసన్నమయ్యెను ♦ క్షపాచరవిభుండీ
షికలచె యట్టులగొట్టువడి విధా ♦ నకముచె మనసుచెడి
ప్రదరంబులు బదులేసి నిలువరిం ♦ పక పట్టక గుణిని
ఎదియును దోచకయుండె వివశుడై ♦ యీదుస్థితిని గని
సారథిమెల్లగ రథముదోలుకొని ♦ సమరస్థలివిడిచి
జేరెనవ్వలికి రావణుడందుకు ♦ చిట్లి సూతుగాంచి
పలికెనిట్లు మూఢా నాతలపుల ♦ దెలియక ననుపంద
వలెను, పరాక్రమ శౌర్యవిహీనుని ♦ వలె, నల్పుని చందా
నను, ధైర్యోత్సాహంబులు లేక ♦ న్నట్టివాని వలెను,
అనుమానించితివా ? దలచితివా ? ♦ అసమర్థుడని నను,
భండన భీరుడననియో విభ్రాం ♦ తుండని దలంచితివో
దండిని గాననియో శస్త్రాస్త్రవి ♦ దుండను గాననియో
ఎదిరికెదురుగా దోలకరథమును ♦ ఇటు విద్రావించి
వృథయొనర్చితివి నాదుయశంబును ♦ వృత్రులకలుసిచ్చి
శత్రుకైవశంబైతివా గన లం ♦ చంబు స్వీకరించి ?
మిత్రుడవైనచో రథమును రణభూ ♦ మికివడి బోనిచ్చి
అరాతి కభిముఖముగ ద్రోలుము దా ♦ శరథిని యవలీల
పరాసనంబొనరింతు జూడునా ♦ బలపరాక్రమముల"
నావిని సారథియిట్లనె రావణు ♦ నకు 'మూర్ఖుడగాను,
ఆవిలచిత్తుడగాను, శఠుడగా ♦ నవివేకినిగాను
నీకుమేలొనర్పగ దలచియెని ♦ న్నిటకు దెచ్చియుంటి
నీకిది అప్రియమగుట కెంతయు ♦ న్నిజు కొందుచునుంటి
నీమిత్రుడనై, నీయన్నముతిని ♦ నీకొల్వునయుండి
స్వామి ద్రోహమొనరింతునె రిపు లం ♦ చంబున కాసబడి
తరుచు యుద్ధముల నూతుడు సార ♦ థ్యంబు జేయునెడను
అరయగవలె నిరుపక్షంబుల బల ♦ హార్ష దుఃఖములను;

వ్రియతుండై ఆదిత్యహృదయమును ♦ భాను సమీక్షించి
నియమముతో జపియించి విల్లుగొని ♦ నిలచెను ధృతిమించి.
ఆదిత్యుడు స్తోత్రంబున సంతు ♦ ష్టాంతరంగుడయి క్రి
వ్యాదధిపుండయిన రావణుని సం ♦ హారణంబును సంగ్ర
హించి, నిలచి దివి, రాముని యుద్దే ♦ శించి "రావణుని వ
ధించుము రామా! త్వరబడి జయమొం ♦ దెద"వనె; ఇట
ణుం డరదంబున సాయుధుడై కు ♦ ద్ధుండై రానుండ,
చండకిరణకుల మండితుండు రా ♦ ముండు విలును మండ
లాకారంబుగ వంచి మోపి ధర ♦ జ్యాను టంకరించి
లోకభీకరుండై నిలచిన యువ ♦ లోకనంబొనర్చి
రావణు డపసవ్యగతిం గల్గిన ♦ రథమున వడివచ్చి
ఆవేశముతో రాముని దాకెను ♦ అంబులు వర్షించి
దశరథాత్మజుడు మాతలి దెచ్చిన ♦ ధనువును జేబట్టి
దశకంఠునిపై వర్షించె వృష ♦ త్కంబులు గురిబెట్టి.
ఆ వీరాశంసనమున యిర్వురు ♦ అని సల్పుచునుండ
దేవాదులు పరిగొని తిలకించిరి ♦ దివిని వేడ్కతోడ.
సూచకముగ రాముని విజయము, రజ ♦ నీచరవిభు మృతిః
దోచె శకునములు రాముండవి గని ♦ తోషించెను మదిని.
రాక్షసవిభు యరదంబుపైన ప ♦ ర్జన్యుడు నల గురిసె,
దాక్షాయంబులుదిరిగె, చలించెను ♦ ధరణి దుమ్మురెగసె.
ఇరువు రిటుల యొక రొకరిని జయింప ♦ నెంచి సహాముమి
దుర మొనర్చుచుండిరి ఘనముగ యది ♦ తుదిగా భావింః
తరులు గిరులుగొని కపులును ఆయుధ ♦ ధరులై రక్కసుల
అరుదుబడిరి యా రామ, రావణులు ♦ ఆజిజేయ యట్లు.
జయము తనకు తథ్యంబని మది దా ♦ శరథి తలచిపోరె,
క్షయముగల్గు తనకని యెరిగియు రా ♦ క్షసేశ్వరుడు పోరె

సందియు మొందక వారటు ధైర్య ♦ స్థైర్యంబులు మీరి
ద్వందయుద్ధ మొనరింప గడంగిరి ♦ దానవవిభుడడరి
శితశరములు రాముని ధ్వజము నవై ♦ చినయువి కొట్టువడి
పతాకమున తాకకనే ధరబడె ♦ ప్రతికృతిగా వాడి
అజిహ్మగంబుల వైచిరాఘవుం ♦ డసుర విభునియరద
ధ్వజమవనిన్గూల్చెను అదిగనిరా ♦ వణుండు జెందిక్రోధ
చండకాండములచే రాము రథా ♦ శ్వంబుల వేధించి,
దండి కలంబంబులను దశరథా ♦ త్మజుపైవచరించి,
వాటిని రాముడు సాయకంబుల ని ♦ వారించుట దెలసి,
వాడెరాముపై శైలశృంగద్రుమ ♦ ప్రాస శర్వలాసి
పరిఘ శల్య ముద్గర కరవాలిక ♦ పరశ్వథాదులను.
నరవరుడాగ్రహమంది తీక్ష్ణముగు ♦ నాళీకంబులను
గుప్పిన రిపుశస్త్రాస్త్రాదులు ధర ♦ గూలె నడుంగలను,
యిప్పగిదిరువురు శరవర్షము గురి ♦ యించుకొనుచు కలను
కొనసాగింవగ యత్నించిరి రణ ♦ కోవిదులై మిగుల
దనుజ కీశసేనలు గప్పఁబడె ♦ న్గదాస్త్రశస్త్రముల
నిశాచరుడు పచరించిన శరములు ♦ నిష్ఫలంబులగుట
దశరథసూనుని శరములన్నియును ♦ తనయొస ఫలించుట
గని రోషుండై రావణుండు పరి ♦ ఘ స్వధితి గదాసి
ఘన సృగప్రాసాదులను మరల రా ♦ ఘవుని పైనగురిసి
అవియు నిరర్థకమౌటదెలసి వ్యథ ♦ నంది బోరుచుండె,
అవనిజావిభుండనేక తూపులు ♦ అసురునిపైవీడె
ముహూర్తకాలం బాయుద్ధంబు, తు ♦ ములమై చెలంగె; వి
గ్రహస్థలింగన భయోత్పాతమయె ♦ కంపించెను పృథివి,
రవితేజముబాసెను పన్నగదా ♦ నవులు వ్యథఁబడిరి
పవనుడు వీనండయ్యె కలంగెను ♦ పయోదధులు; జేరి

అమరగరుడ గంధర్వసాధ్యులును ♦ యక్షాదులు, ఋషులు
మమతతో శుభమాగాకను గోరి ♦ ప్రాణులకు, లోకములు
స్థిరమగుగాకను, శ్రీరాముండా ♦ జినవడి రావణుని
పరాసనంబొనరించి జయంబును ♦ బడయుగాకను, యని
జపములొనర్చుచు. భయభ్రాంతులై ♦ చదల నిలచియుండె;
ఉపమెయ్యెడ రామరావణుల సం ♦ యుగముకు లేకుండె.
అత్తరి రాముండలిగి తీక్ష్ణముగు ♦ అజిహ్మాగం బొకటి
ఎత్తి దుర్గంబునదొడిగి రావణుని ♦ కుత్తిజూచి మోటి
అడరించిన యాతనిశీర్షం బిల ♦ బడె ఖండింపబడి,
తడవులేక రావణునకు మరియొక ♦ తల మొలచెను; వాడి
శరమున రాముడు తచ్ఛీర్షంబును ♦ నతికెగొని మరల
శిరము వెలువడెను, ఇట్లు రాముడా ♦ శరుని మస్తకముల
నూటొకమా రుత్తరించి నిష్ఫల ♦ మాటకు చింతిల్లి
తూటొనర్చినను తలలు, చావడు ని ♦ శాటవిభుడు తొల్లి
కబంధ ఖరదూషణప్రముఖ రా ♦ క్షసుల దుర్ంచినట్టి
అభంగమగు ఆసాయకములు క్రి ♦ వ్యాదు నెడల వట్టి
వగుట కబ్రిబడి, ఎటులజచ్చు రా ♦ వణుండనుచు మదిని
వగచుచు మతిబహు వృషత్కంబులను ♦ వైచి దశాననుని
నొప్పించెను; రావణుండు క్రోధము ♦ నొంది రాముమీద
గుప్పె శాతశర పరిఘాతన ఘన ♦ కుఠారఖడ్గ గదా
దు లిర్వురకు సర్వరాత్రి మిన్వీధి ♦ తుములంబగుచుండ
బలారిసారథి. మాతలి రాముతో ♦ బల్కెనిటుల "చండ
కరకులమండితరామా ! చోద్యము ♦ గావు ప్రమత్తుడవు
మెరిగియు మెసగని పరుసునయుంటివి ♦ యీరావణు చావు
నరునిచెగలుగను దేవవాక్య మిా ♦ నాడువచ్చెను ప్రభూ !
త్వరగ రావణునిపై బ్రహ్మాస్త్రము ♦ బరపుమనిన, నరభూ

వరతనయుడు శ్రీరాముండూర్జ • స్వలుఁడా హితము విని
స్మరణ దెచ్చుకొని ఆదివ్యాస్త్రము • శరనిధినుండి గొని
అభిమంత్రించి గుణంబున దొడిగెను • ఆయస్త్రము మున్ను
బుబుక్షుకొసగెను విరించి సృజించి • ఇంద్రుం డస్త్రమును
జగద్ధితంబుగ నగస్త్యమౌనికి • సమర్పించె దాని
న్నగస్త్యముని రామున కొసగెనుము • న్నటవినున్న తెరిని
అమోఘ్రగరూపంబై తీవ్రంబై, హోద్దిసిసారంబై
విమతగజాశ్వహారివిదారణమై • వీరతరాగ్రంబై
యొప్పెడు తద్బ్రహ్మాస్త్రము విల్లున • యుంచినంత తరణి
దప్పెనుగతి, భీతిల్లె సర్వభూ • తములు, వడకె ధరణి,
దివంబదరె, నట్టివేళ రాముడు • పవి విధంబు శరము
నైవిండాయగా నిగ్గి ప్రయోగిం • చెను రావణుయురము
నాట నూటిగా; తద్బ్రహ్మాస్త్రము • నాదించుచుజని, ని
శాటవిభుండగు రావణువక్ష • స్థలమున దూఱుకొని
దశాననుని యసువులగొని నెత్తుట • దడిసి వెలికివచ్చి
రసజొరె వెల్వడి సంస్థితిజెందెను • రాముని పొదిజొచ్చి
దశాననుడు, కార్ముకశరములు హ • స్తంబునుండి జార,
అసువుల బాసి రయంబున గూలెను • అరదమునుండి ధర,
సురద్విషుని పాటుజూచి హతశే • షులైన రాక్షసులు
జొరిరి లంకవడి విద్రావితులై • దరుమగ వానరలు
రాముని విజయము, రావణు అపచా • రంబుగాంచి సురలు
రాముని రథమున సుమములు గురిసిరి • రవాళి దుంధుభులు
పురందరాదులు ప్రమోదమొందిరి • మునులు సంతసిలిరి
హరిదశ్వుడు కాంతినొడవెల్గెను • స్థిరమయ్యెను ధాత్రి.
మరుత్తువీచెను దిశలైలివిగనె • హరుసించిరి కపులు
మరుద్గణంబులు, జాంబవదంగద • మరుత్సు తార్క్యజులు

విభీషణుడు లక్ష్మణుండు రాముని ♦ విజయంబును, అసుర
విభుమరణంబున కలరి ధరణిజా ♦ విభుని జేరి స్తోత్ర
మొనర్చి రయ్యెడ; విభీషణుడు, రా ♦ మునిచేత హతుండై
మనుబడియున్న సహోదరుసం గని ♦ మన్యోద్రేకుండై
విలపించుచు నిట్లనియెను, "అన్నా ♦ వీరా ! రణధీరా !
బలశాలివి రాజనీతినిం వి ♦ ద్యాంసుండవు శాస్త్ర
ముల శిక్షితుడవు, సుప్రసిద్ధుడవు ♦ మొగినిబడితి వకటా !
వల దిలజను రామునకిమ్మన విన ♦ వైతివి నామాట
అయయో ! పరదారాప హరణమున ♦ అసురవంశమునకు
క్షయముగలిగె గన, అకాలమరణము ♦ సంభవించెనీకు,
నిశాచరపతీ ! అన్నా రావణ ♦ నీవిట్లిల గూల
శశిచీకటి మున్గినయ ట్లనలము ♦ చల్లారిన యటుల
ద్యుమణి ధరణిపైబడిన విధంబుగ ♦ దోచె రావణుడను
ద్రుమము రాముడను పెనుగాలిచెబడె ♦ దుమాలుగా ధరను !
రామసింహముచె భూమియందుబడె ♦ రావణ మదగజము!
రామవ్యాఘ్రముచె హతమైగూలెను ♦ రావణుడను వృషము!
రావణదావాగ్నిని జల్లార్చెను ♦ రాఘవ మేఘంబు!
నీవులేని యీలంకయు నిఖిలము ♦ నిజముగ శూన్యంబు"
అని పలువిధముల విలపించు విభీ ♦ షణునకు రాముండు
అనెనిటు, మిత్రమ ! వగవ కిటు ల నీ ♦ యన్న రావణుండు
చండవిక్రముడు శూరుడు సమరో ♦ త్సాహు డధికబలుడు
భండనమొనర్చి కాలవశంబున ♦ ప్రాయమొందినాడు
గావెన్నటికైనను తప్పదుగద ♦ క్షపాచరవిభుండు
రావణుండు రణకోవిదుండు వి ♦ క్రముండు ధీరుండు
రణమునజచ్చినవారు వీరస్వ ♦ ర్గము బొందుదురనుట
ప్రణిహితఖ్యాతంబు అద్దానిని రా ♦ వణుండు బడసెనిట.

అన్నకొరకు దుఃఖింపకు" మన యి ♦ ట్లనియె విభీషణుడు
మున్నెన్నడు దేవాంద్రాదులచే ♦ మోసపోనివాడు
నీవల్లను మాయన్న రావణుడు ♦ నిహతుండైనాడు
రావణుండు గన ఆహితాగ్ని క ♦ ర్మఠుడు తపోధనుడు
వేదశాస్త్రసంపన్నుండు ధను ♦ ర్వేద కోవిదుండు
ఆదటతోడ సమస్తభోగముల ♦ యనుభవించినాడు
గురుదైవంబుల బూజించెను పె ♦ క్కు దానములొనర్చె
అరసముతోడ ధనాదులిచ్చి పరి ♦ చరులను బోషించె
మిత్రులకొసంగి సర్వసుఖంబులు ♦ మేలొనర్చినాడు
శత్రులపై బగదీర్చువాడు సం ♦ స్కారార్హుండితడు
భ్రాతనైన నేనొకడ యుంటిగద ♦ బ్రతికి, రావణునకు
ప్రేతకృత్యమొనరింతు యదావిధి ♦ ప్రియమగు నెడనీకు
అనవిని రాముండనెనిట్లు విభీ ♦ షణునకు మీయన్న
యొనర్చినను దోషంబులెన్నియొ స ♦ హోదరుండు గాన
మరణాంతంబున వైరము యుండుట ♦ మంచిగాదు గాన,
సురద్వేషుని కంత్యక్రియ గావిం ♦ చుము విధికృతముగ, నా
కది సమ్మతమేయనుచు రాఘవుం ♦ డానతిచ్చె నంత,
విదారణంబున పతిరావణుమృతి ♦ విని రాక్షసకాంత
లవని దుమ్ములంబడి పొరలుచు యు ♦ శ్రువులు నిండకనుల
అవిధింబొక్కుచు గుంపులుగా విరి ♦ యబోసికొని తలల,
ఉత్తరద్వారము వెడలివచ్చి సం ♦ యుగస్థలిని జొచ్చి
మృత్యునందు బడియున్న రావణుని ♦ మృతకంబును జూచి
హానాధా ! హాప్రాణేశ్వర ; యని ♦ ఆర్తులగుచు విభుని
పైనన్బడి విలపించి రధికముగ ♦ పడతి యొకతెయతని
కుత్తిక బిగువుగ కౌగలించుకొని ♦ కుందెను, మరియొకతె
ఎత్తిపట్టి ప్రాణేశు బాహువుల ♦ నేడ్చెను, యింకొకతె

ప్రియునిశిరస్సును నోడినుండిడుకొని ♦ విలపించెను మించి,
దయితయొక్క తె మూర్ఛిల్లెను అతని వ ♦ దనము జూచిజూచి
మరియు శోకమంత కంత కగ్గల ♦ మవగ పతినిగూర్చి
పరిపరివిధముల దలపోయుచు హా ♦ సురపతి శమనశుచి
వరుణాదు లీతనికి భయమందిరి ♦ ప్రవిదారుణమున, రా
జరాజు పుష్పకమిచ్చి జనెనుగా ♦ జంకితనికి, అమర
యక్ష సాధ్యకిన్నర ఖగ గంధ ♦ ర్వాదులు తాపసులు,
రక్షసు లెవరికి వెరచెదరో యీ ♦ రావణుండు యిట్లు
నరమాత్రునిచే హతుడై విశ్వం ♦ భరమున బడినాడు
తిరస్కరించెను తమ్ముని హితమును ♦ తెలివిలేక నాడు
సీతమ్మను శ్రీరామునకిచ్చిన ♦ చేటు యేలవచ్చు?
ధాతవ్రాతగాకున్న మనకు నై ♦ ధవ్యమేల యనుచు,
వ్యతికర మొందుచు నున్న యట్టితరి ♦ అందు దశాననుని
కృతసాపత్నిక మండోదరి దుః ♦ ఖించుచు వల్లభుని,
డాసి "మహాభాగా! ధనదానుజ ♦ అసురవర నాధా!
రోసితుండవై నిల్వనీకెదుట ♦ వాసవ ఋషి విబుధ
భూసురాదులే నిల్వలేరుగద ♦ పుమాంసుడైనట్టి
దాశరథిచె హతుడైతి వకట యు ♦ ద్ధంబున జగజెట్టి!
నిన్నడవిని ద్రిమ్మరెడు నరుండా ♦ నిహనన మొనర్చుట!
కన్న విన్న యబ్బురము గదోచెను ♦ గాక లంకజొరుట,
సామాన్యన కలవిగాదు, ఖరదూ ♦ షణాదులను వనిని
రాముడొకడె వధియించెనో నాడే ♦ భూమిజవల్లభుని
మానవమాత్రుడు గాడని నే నను ♦ మానము జెందితిని,
వానరుడొక్కడు లంకాపురిజని ♦ వధించి లంఖిణిని
లంకగాల్చినపుడే శంకించితి ♦ లాంగూలులు వడి కూ
బంకషంబునకు సేతువొకటి క ♦ ల్పనమొనర్చి యిటకు

వచ్చిననాఁడే సందేహించితి ♦ వైదేహీవిభుండు
అచ్చముగా మనుజుఁడుగాఁడనిమది ♦ అటుగానిచో, యముఁడు
నరరూపుండై యేతెంచెనో నిను ♦ ఒరిమార్పఁగ; కాక
సురపతియే నరుఁడయ్యెనో నిన్ను ని ♦ శుంభనమొనర్ప; కా
లామర విభులెన్నఁడు జంపగ జా ♦ లరునిను నిక్కముగ,
రాముఁడు, నరుండుగాఁడతండు నా ♦ రాయణుండు, భుజగ
శయనుఁ డాదిమధ్యాంతరహితుఁ డ ♦ వ్యయుం డచ్యుతుండు,
స్వయంభువుఁడు, హరి, సనాతనుఁడు శ్రీ ♦ వత్స భుజాంతరుఁడు,
అఖిలచేతనా చేతనాత్మకుం ♦ డా శ్రిత రక్షకుఁడు,
నిఖిలలోకపాలకుఁడు, రమేశుఁడు ♦ నీరజనాభుండు,
వైకుంఠుండిటు నరరూపంబున ♦ వసుధ నవతరించి
ఈకుంభిని కపులై బుట్టిన బ ♦ ర్హిర్ముఖులతో వచ్చి
సకలరాక్షసో పేతంబుగ నని ♦ సంహారించె నిన్ను
అకటా! రామునితో వైరమువల ♦ దంటిని నేమున్ను
వినక నాదువాక్యంబులు నాథా ♦ విడిచితివి ప్రాణములు
కనుగొన రోహిణికన్న నరుంధతి ♦ కన్న శ్రేష్ఠురాలు,
సీత భువనవిఖ్యాత సద్గుణో ♦ పేత పతివ్రత, భూ
జాత, పూతచారిత్ర తపస్విని ♦ జగన్మాతను ప్రభూ!
కట్టడివై మోహించిదెచ్చి చెర ♦ బెట్టినట్టి పాపి!
అట్టి సాధ్వి తప మహిమంబుననే ♦ అంతము నొందితివి
పరదారా హరణంబున కున్నగు ♦ ప్రాయశ్చిత్తమిది;
బరగ పుణ్యునకు పుణ్యఫలము సం ♦ ప్రాప్తంబగు, మరది
విభీషణుఁడు రామునాశ్రయించెను ♦ వివేకియై, యతఁడు
శుభఫలమొందెను; నీకు ప్రాప్తమయె ♦ ఘోరలంబీపాడు
మోహావశంబున నన్ను మరచితివి ♦ మోసము జెందితివి
ఆహా! నీకయె, మాకీవైధ ♦ వ్యంబును దెచ్చితివి

మొ
మందభాగ్యనై తిని శోకాంబుధి ♦ యందుబడితి, వ్రాత
నందను డింద్రునిగెల్చిన ఘనుండు ♦ నాథు డసురనేత!
మయుడు తండ్రి, నా కేమికొదువ యని ♦ మనమున బొ
భయములేదు నాకిలలో యని వి ♦ భ్రాంతినిజెందితిని,
అందరానిఫలమునకై యెందుల ♦ కాశను జెందితివి
అందచందముల సరియగునే నా ♦ కవనిజ యీపృథ్వి?
సకలభోగముల ననుభవించితిని ♦ స్వామీ నీవలన
అకట నాకుదిక్కేది భువిని అ ♦ య్యయ్యో దశవదన!
నన్ను విడిచి పోయితివా నాథా ♦ నాపై గినిసితివా
నిన్నుబాసి స్థిరనైయుంటిని క ♦ న్నెత్తి నన్నుగనవా?
కలయో మాయయొ; నిక్కము నీయు ♦ త్క్రమణమర
అలవియయెనె మృత్యువునకు నినుడా ♦ యగ నోజగజ
అవరోధంబున నుండుదాన ని ♦ ట్లనిస్థలికిరాగ,
అవమానకరంబని వీక్షించవు ♦ అగ్రహమొందవుగా!
అభవమొందెదవు అసురులెల్లరతో ♦ యని నీతోముందు
విభీషణుండన్న పల్కులేవియు ♦ అభావ మవలేదు
మయునిపలుకు, కుంభకర్ణు నూక్తులు ♦ మారీచుని హిత
నయశాలి విభీషణు సద్బోధలు ♦ నచ్చక చెడినావు,
ఇనుమో రాయియొ? వ్రక్కలవదు నా ♦ హృదయము
మనజాలను నేవైధవ్యముతో ♦ మహిని నిన్నువిడిచి.
అనఘా! నన్నిట విడి బోవుట న్యా ♦ యంబుగాదుజూ
అనుచు నిట్లు మండోదరి ఘనదుః ♦ ఖావేశముతోడ
పరిపరివిధముల వగచి విభునిపై ♦ బడి మూర్ఛిలె నంత
నరవరుడిట్లనిబల్కె విభీషణు ♦ నకు మిత్రమ, భ్రాత
కొనరింపు మగ్నిసంస్కారంబన ♦ ఇనకులజున కిటుల
అన విభీషణుం డార్యా విను నా ♦ యన్న కంత్యక్రియ

జేయ మనను రాకున్నది యాతడు ♦ చెడుగుడు, కర్కశుడు,
దాయ, యితడు నాసహాజుండైనను ♦ ధర్మవిదూరుండు,
పరదారాసక్తుండు నృశంసుడు ♦ పాపి దురాత్ముండు
అరయ జనక సముడేయైనను పూ ♦ జార్హుడు గాడితడు,
నావిని రాముండనియె విభీషణు ♦ నకు దరహాసముతో
నీవునాకు ప్రియమొనర్చినాడవు ♦ నే నీసాయముతో
విజయమొందితిని, ప్రీతిసజెందితి ♦ విభీషణా నీకు
నిజముగ నేను హితంబుజెప్పవలె ♦ నీవు రావణునకు
ఉత్తరక్రియలను గావించుటయే ♦ యుత్తమ ధర్మంబు
సత్తముడే యాతం డరయుగ వా ♦ స్తవముగ దోషంబు
లెన్నిగల్గినను రావణుండు గుణి ♦ ఇంద్రాదుల కతడు
ఎన్నండు బరాజయ మొందని వా ♦ డేడ్త్రరలను, బలుడు
సకల వేద సంపన్నుండు తప ♦ శ్శాలి యాహితాగ్ని
అకుతోభయుండు లోకరావణుడు ♦ అనఘుకట్టివాని
కీవొనరింపుము ప్రేతకృత్యమది ♦ ఇష్టంబే నాకు
రావణుండు నీవల్లను సంస్కా ♦ రంబును బొందుటకు
దగినవాడు, మృతుడైనవానిపై ♦ దగదు విరోధంబు
అగునాతడు బంధువునాకును, నీ ♦ యటులనె; ధర్మంబు
లన్నియు దెలసినవాడవనుచు బ ♦ ల్కగను విభీషణుడు
అన్నభార్యలను బంపుచు సంస్కా ♦ రాను రూపమపుడు
చితయొనర్చి చందనకాష్టంబులు ♦ చేరిచి రావణుని
మృతకమందునిచి, క్రమంబుదప్పక ♦ స్మృతి విధించు విధిని
త్రేతాగ్నులుగావించి ఛాగము వ ♦ ధించి పేర్చికప్పు
నేతితోదడిపి దానిని రావణు ♦ నిపై వైచి యుప్పు
డంబర చందన మాల్యాదులతో ♦ నలంకృతుని జేసి
అంబకాంబువులు దోగ ముఖంబుల ♦ అసురులతోగలసి

స్తంబకరీ పేలాలను చితిపై ♦ జల్లి సుమంత్రముగ
మంబర మొనర్చి, అన రావణుని శ ♦ వంబు దుఃఖమొసగ
స్నాతుడై పిదప విభీషణునకు కుశ ♦ జలతిల లిలనుంచి,
ప్రేతావాహన మొనర్చి అనకు, కృ ♦ పీట దానమిచ్చి
ప్రణమిల్లి సహోదరుని భార్యలను ♦ బంపి భవనములకు
అణకువతో రవిజానుజ సమేతు ♦ డైన రాముకడకు
వచ్చినిలచి కొలచెను; శ్రీరాముడు ♦ వఱలె సంభ్రమముతో;
రచ్చనుగన దివి వచ్చిన బృందా ♦ రకాదు లరసముతో
మెచ్చుకొనుచు రాముని శక్తిని సా ♦ మిత్రి భ్రాతృభక్తి,
మచ్చరేడు రావణుండు విగ్రహ ♦ మందొందిన ముక్తి
అచ్చభల్ల గోపుచ్ఛంబులు జ ♦ న్యమొనర్చిన విధము
పచ్చవారువపు జోదుసుతుని సా ♦ ప్తపదీనపు ఫలము,
ముచ్చటించుకొను చేగిరి నివసన ♦ ములకు; రాముడంత
పిచ్చలించి మాతలిని ఇంద్రరథ ♦ మిచ్చిబంపి, సవితా
పుత్రుని భావం బలరాలింగన ♦ మొనర్చి, అనెనిటుల
మిత్రమ నీసాయంబున విజయము ♦ మేకొంటిని, చాల
శ్రమబడినాడవు కపికులేశ్వరా ♦ సంగరమున యనుచు,
ప్రమదమొసగ కపివరులుగొల్వ శిబి ♦ రంబులకు న్జనుచు
సౌమిత్రిఁగని అనెనిట్లు విభీ ♦ షణుండు నాయందు
ప్రేమయు భక్తియుగల్గి మేలొన ♦ ర్చెను గావున ముందు
అతుల శ్రీసంయుత లంకారా ♦ జ్యాభిషేచనంబు
అతనికి నీవొనరించుము అది నా ♦ కగ్రవాంఛితంబు
అనవిని లక్ష్మణు డానందముతో ♦ హరులను బంపించి
కనకకలశ ములతోడ సాంద్ర యుద ♦ కంబుల దెప్పించి
అల విభీషణుని కనకరత్నసిం ♦ హాసనంబుపైన
సులగ్నమున గూర్చుండబెట్టి వి ♦ న్యార్జిత కుతుకమున

పణవము రజ కాహళ భేరీ ని ♦ ధ్వాన మొసగుచుండ,
ప్రణుతించుచు మంత్రులును క్షపాచర ♦ ప్రముఖులుండ నుండ,
చేకొని కలశము వేదోక్తం బభి ♦ షేకముగావించి,
పాశ్రికటముగ పట్టంబుగట్టి జనే ♦ భవుకము దీవించి,
ఆ విభీషణుడు లంకారాజ్యం ♦ బటుల స్వీకరించి
పావనాత్ముడై అలరుచు రాక్షస ♦ వసుల సత్కరించి
మంగళవస్తువులం గైకొని రఘు ♦ పుంగవు కర్పించి
రంగ మొందె కడు భక్తితో దాశ ♦ రథులను బూజించి,
అంత రాఘవుడు చెంతనున్న హను ♦ మంతుని వీక్షించి
"మంతువు విభీషణుని యాజ్ఞంగొని ♦ మరల లంకజొచ్చి
జనకజనుంగని దశాననుని నే ♦ జంపిన విషయంబు
ఇనజానుజులతో నేను క్షేమముగ ♦ ఇటనున్న విధంబు
జెప్పి సీతసందేశము దెమ్మతి ♦ శీఘ్రింబుగ" యనిన,
అప్పవనాత్మజు డటుల లంకజొరి ♦ అందు వ్యానమున,
ఇరుగుడు తరుమూలంబున రక్కస ♦ పరివృతయై భాష్ప
భరిత నేత్రియై తనుసంస్కారము ♦ బాసి రాముదప్ప
అన్న చింతనము లేకుండిన సీ ♦ తాభిరాట్టి జేరి,
తన్నెరుంగగా దెలిపి నిలచె వం ♦ దన మొనరించి దరి.
జానకి మారుతినింగని గుర్తిం ♦ చ జాలకను తొలుత
వానరోత్తముడు హనుమంతుడు మును ♦ వచ్చిన వృత్తాంత
మును జ్ఞప్తికిదెచ్చుకొనుచు సంతస ♦ మొందిన; సామీరి
అనె నిట్లంజలి హస్తుండై కుజ ♦ "కళ్యాణి ! నీపతి శ్రీ
రాముడు లక్ష్మణసుగ్రీవులతో ♦ క్షేమంబుగనుండె
పాపిమిడి రావణుడని రామునిచే ♦ ప్రమథన మొందబడె.
సుగ్రీవాంగద విభీషణాదుల ♦ సుతుల గూడివచ్చి
విగ్రహమున రాముండు రావణుని ♦ విశశన మొనరించి,

విజయముగొని తమ్మునితో సుఖమై ♦ వెలయుచున్నాడు.
వృజిన భయామల త్యజియించుము దే ♦ వీ భవద్విభుం
ఈ విషయంబును దెల్పి జెప్పుమనె ♦ ఇవ్విధి సీతోడ
"దేవీ ! నాభాగ్యంబునయుంటివి ♦ జీవముతోడ నిడ
నీవులేనిచో నాకీవిజయము ♦ నిష్ప్రయోజనంబు
రావణుని విదారించి సంప్రహా ♦ రంబున రాజ్యంబు
నయశాలి విభీషణునకు నొసగెద ♦ నంటిని తచ్ఛపథ
ద్వయమును నెరవేర్చితి నీవేమియు ♦ భయపడకికమీద
విభీషణుడు నిను దర్శింపగ త్వర ♦ విచ్చేయును సాధ్వి
శుభముగల్గునీ" కనియెను మారుతి ♦ సూక్తులవిని పృథ్వీ
సుత పరమానందితయై పలుకక ♦ జూచుచుండ పవన
సుతు డవనిజకనె నిట్టుల తల్లీ ♦ చోద్యము పలుకైన
పలుకక చింతించెదవేలకో యన ♦ పావనికనెసీత
"దెలిపితివహా నావిభునివిజయమును ♦ స్థితియును తచ్చరిత
మతిమధురంబు, మనోహరంబు, శ్రా ♦ వ్యంబు, తారక
ప్రతీక్ష్యంబు, సుఖదంబు, మంగళ ♦ ప్రదంబు, విహితంబ
అట్టి ప్రియోక్తులవినగ పారవ ♦ శ్యంబునొంది నేను
ఎట్టిసూక్తియందుకు ప్రతివాక్యము ♦ ఎరుగకయున్నాను
మహోత్కృష్టమగు నీదు ♦ సువార్తకు, మారుబలుకగా
బహూకరింపగగాని లేవు పద ♦ పదార్థంబు లవని
న్నాగలోక నాకంబులయందై ♦ నను నాథుని నేను
వేగజూడ కాంక్షించుచుంటినని ♦ విన్నవింపు" మనెను.
నావిని పవనాత్మజుండు పరమా ♦ నందమంది సీతా
దేవికిట్లనియె తల్లీ ! పతివ్రత ♦ నైవిభు విజయప్రతా
పంబులగోరుచు యున్నయట్టి నీ ♦ పలుకుల మధురిమకు
సంబరమొందితి, వినుమమ్మా నీ ♦ సద్భాషణమునకు

సరియగునే ముజ్జగముల గలయై ♦ శ్వర్య సౌఖ్యములునూ
తరించితిని దర్శింపగల్గితిని ♦ దాశరథిని నేను,
పెన్నిధి పొందినవాడనైతిదే ♦ వీ నీ సూక్తి విని,
పున్నెదంపతులు మీకైంకర్యమె ♦ పుడమిని నాకన్ని
ఒక్కవరము నాకొసగుము తల్లీ ♦ చిక్కి రావణునకు
పొక్కుచుపతికై ఇటు నీవుండగ ♦ ఉక్కణంబు కొరకు
పెక్కురక్కసిల నుంచినవారలు ♦ బెట్టిరి నిను శ్రమల
ఉక్కడంతు, హింసింతుచిత్రవధ ♦ యొనర్తు రక్కసల
బుక్కబుక్కకును నెత్తురుగ్రక్కగ ♦ నక్కల గలబొడుతు
చొక్క పునఖముల ప్రక్కలు డొక్కలు ♦ చ్రక్కలించివైతు
వింతతనువు లింతింత తునుకలుగ ♦ నెంతయుగావింతు
దంతంబుల రాలగొట్టు ముష్టిం ♦ తలలిల బడ బొడుతు
కరచికరచి చెండాడిచీల్చి జ ♦ర్జరితాంగుల జేతు
తిరముగ పదములబట్టి దిర్దిరం ♦ ద్రిప్పి జలధివైతు
కసిదీరగ రక్కసిమగువల కీ ♦ కసముల పొడిచేతు
వెసనఖరంబుల జీలిచి నెత్తుకు ♦ దెసలను చిమ్మింతు
నీకపకృతిసల్పిన వీరల మన ♦ నీయరాదుగాన
నాకనుజ్ఞయొసగుము యనవినిజా ♦ నకి, మారుతివచనా
నైపుణ్యంబును బ్రశంసించి ద్రవి ♦ ణౌదార్య స్థైర్య
స్తావ ధైర్య గుణ గాంభీర్య నయా ♦ దుల గీర్తించి దయా
రసమొల్కగ బుద్ధిగీశమనెడు పు ♦ రాణగాథదెలిపి
అసురభామినులు ప్రభునాజ్ఞచె త ♦ న్నేయించుట తప్పి
దంబు గాదనుచు రక్కసులకు ప్ర ♦ త్యపకారము వాంఛి
తంబుగా దనగవిని పావని త ♦ ద్ధర్మంబు గ్రహించి
జనకజాజ్ఞగొని రాముకడకు ♦ జని, అనెనిటుకై మోడ్చి
"ఇనవంశోద్భవ శ్రీరామా నీ ♦ వేయింటి గురించి

సలిపితివో యింతటి ఘనకార్య ♦ బులనిల యావనిత
మలినవసన, దీనానన, భాష్పస ♦ మాకులాక్షి, సీత
శోకతప్తయై పొగలుచుండె యా ♦ సుదతిని గనుగొమ్ము
మీకుశలము విజయమువిని సంబర ♦ మించి మిగులమిమ్ము
జూడ త్వరితముగ నెంతయు కాంక్షిం ♦ చుచు నున్నానని నీ
తోడ జెప్పుమనె, అనవిని రాముడు ♦ తోష మందిమదిని,
తలపోసెను నిటు రావణుసుదపసి ♦ తంబున యున్నట్టి,
ఇలజను నే స్వీకరింప లోకులు ♦ ఏసరయుగ వట్టి
కాముకుడందురు అట్లుగాక ని ♦ ష్కళంక సుగుణవతి
భూమిజను నిరాకరింప దోషము ♦ ఏమియొ ముందుగతి
గాసినిజెందిన సతిని మరల నా ♦ యాస పెట్టుటెట్లు?
దోసిగాదనుచు నిరూపించి వెత ♦ నోసరిలుట యెట్లు ?
అనుచు మనస్తాపమునొంది విభీ ♦ షణు నవలోకించి
అనఘా ! నీవువడింజని సీతను ♦ అంబువు లాడించి
అలంకృతను గావించి దోడిదె ♦ మ్మన కీనాశపతి
అలరుచువడి స్వస్త్రీజన పరివృతు ♦ డై శ్రీరామసతి
సన్నిధికింజని ఇట్లనపించె శ్రీ ♦ జటామలతో, "దేవి
కన్నులగప్పుకొనంగ దలచిరా ♦ ఘవుండు నిన్నుపవి
త్రింబులాడి సాలంకృతవై అం ♦ దలంబునెక్కి త్వరి
తంబుగరమ్మని", గొనిరాబంపెను ♦ దాశరథిని జేరి
శుభమందుము యన, జానకియనెనిటు ♦ విభీషణుని గోడ
"అభిషిక్తాణంబొనర్తు యిపుడు ♦ న్నటుల విభుని జూడ"
విభీషణుండందుల కొప్పక, నీ ♦ విభుడు జెప్పి నటుల
అభిసారణ మొనరింపవాంఛనీ ♦ యంబన విని నేల
చూలియొప్పె, చెలులంత కుజను కీ ♦ లాలము లాడించి
సాలంకృతగావించి రమ్యమగు ♦ పాలకి నెక్కించి

విభీషణుని వెంటను బంపించిరి ♦ విభవ మొప్పగాను.
అభిగమించియుం దను విభుడు భూ ♦ విభునితో పృథ్వీజను,
గొనివచ్చితి నదిగో యన రాముడు ♦ కుతుక మొందె మదిని,
వెనగొన దీనతయును రోషంబు వి ♦ భీషణుతో సతిని
సమీపమునకుం దోడ్తెమ్మన రా ♦ క్షస నాధుం డల్ల
క్షమజను గన నటగుమిగూడిన రా ♦ క్షసవానర భల్లూ
దులను నవ్వాలకు రక్షకభటులచె ♦ దోలింపుచునుండ
తెలిసి రాముడట గలిగిన కోలా ♦ హాలంబునకు నిండ
గినిసి విభీషణునకు నిట్లనియెను ♦ "క్షీరాముల నటుల
జనకజనుం గననీయక యవలికి ♦ పనుపుట యిలమేలా
గా దావరణము కాంతకు గృహపా ♦ కారంబులు తెరలు
గాదు జనులదోలగించు రాజమరి ♦ యాదలు, వస్త్రములు
గా దరయగ యావరణము వారల ♦ కాచారమెగాని
వైదేహినిగన గలుగనీయక ♦ భ్యంతర మెవరికిని.
వ్యసనంబుల, నాపత్తులయందు స్వ ♦ యంవరములయందు
స్వశస్థలంబుల యజ్ఞంబులలో ♦ పరిణయములయందు
సతు లితరుల కగుపించుటగన దో ♦ షముగా దదిగాన
క్షితిజ రణస్థలి మహాకష్టమున ♦ జిక్కియుండె, పైన
నాసమక్షమున యుండెను గావున ♦ దోసము లేదేమి
దీసుకొరమ్మన" విభీషణుడు దో ♦ డ్తెచ్చెకుజను; సామీ
రినజ లక్ష్మణాదులు రాముడు వచి ♦ యించిన దంతవిని
జనకజనాతడు విడనాడెడు భా ♦ వన జూపెడు కరణి
పరుషవచనములు బలికెగదాయని ♦ పరితపించుచుండ
ధరణిజ సంకుచితాంగియయ్యి యం ♦ దరు గాంచుచు నుండ
సిగ్గుచె వస్త్రము మోముగప్పుకొని ♦ చేరివిభుని, నిలచి
డగ్గడించె "నో ఆర్యపుత్ర" యని ♦ ఒడయునిగని యేడ్చె.

వంద స్నేహాశ్చర్యంబులతో ♦ నాథుని వదనార
విందము జానకి సౌమ్యాననయై ♦ వీక్షించెను నెడ రా
ఘవుండు వైదేహిని గనుగొని ప్రతి ♦ ఘంబు మీర యి
వివరింప దొడంగెను "కల్యాణీ ♦ విక్రమశౌర్యముల
బవరంబొనర్చి రావణుజంపితి ♦ పౌరుషంబుచేత
అవమానంబును దానినొనర్చిన ♦ ఆరాతిని ఘాత
మొనర్చినాడనె గాని నిన్ను బడ ♦ యుటకైగాదు ప్రతి
జ్ఞను జేసితి దానిని పాలించితి ♦ స్వాతంత్రుండనైతి
చెలగినే కృతార్థుండనైతి జే ♦ సిన శ్రమను ఫలించె;
జలధిలంఘనము లంకాదహనము ♦ సామీరియొనర్చె
అట్టి మహాకార్యంబులు శ్లాఘ్యం ♦ బైవర్తించె క్షమ;
చెట్టునట్టులతో సహకరింప వ ♦ చ్చిన సుగ్రీవు శ్రమ
సఫలంబయ్యెను; విభీషణుడు తన ♦ సహజుని దిగవిడిచి
ప్రపన్నుడయ్యె, విభీషణుడనినా ♦ వక్షంబున నిలచి
బడిన ప్రయాసకు గలిగెను యీస ♦ త్ఫలము సుమీ" య
ఒడయుని కఠినోక్తులాలకించిన ♦ యుర్విజ దిగులుబడి
రోదన పూర్ణేక్షణములు గలదై ♦ నాథుచెంత నిలచె;
క్రోధోద్దీపితుడై రాముండు ప ♦ రుష వాక్యంబులచే
ధరణీసుత కిట్లనియెను "మర్కట ♦ దనుజుల మధ్యమున
పరిభవింపబడి దైవకృతంబున ♦ పురుష ప్రయత్నమున
బరిహరించుకొంటిని యవమానము ♦ దుర మొనర్చి నేర
తరుణీ! నేనిట్లొనర్చినది నీ ♦ కొరకై గాదువిను
రావణుండు చేసంటినిన్ను పూ ♦ ర్ణదృష్టితో జూచె
నీవిచ్చట బహు కాలంబుండుట ♦ నిందకు తావిచ్చె
పురుషుడనై రిపు జంపకపోయిన ♦ పురుషత్వముగాదు
పర గృహావాసముచే సందేహా ♦ స్పదమయ్యెను నీదు

చరిత్రంబు, నిను పరిగ్రహింపను ♦ జనుమెచ్చుటకైన
అరయ నేత్రరోగికి దీపంబటు ♦ అగుబడుచుంటివి నా
కిక నీతోడను బనిలే దనుజ్ఞ ♦ నిచ్చితి నీకెటుల
సుకమగునని దోచునో యటుజేయుము ♦ సుమిత్రజు భరతుల
యందుగాని సుగ్రీవుని యందున ♦ నైన విభీషణుని
యందుగాని మనసుంచి వారివశ ♦ మైయుండుము యిది ని
క్కముగ వచించితి పొమ్మన జానకి ♦ కనుల నీరుగార
సముద్వేగ కంపితయై గద్గద ♦ స్వరముతో, "రఘువీరా!
నీవన నేవిన దగని పల్కులిటు ♦ నిగదించుట తగునా!
నీవెటు నన్నుదలంచుచుంటివో ♦ నేనుయట్టి దాన
గానవని (న్ప్రాకృతుండు, ప్రాకృత ♦ కాంతను యన్నటుల
నానడవడి మనసెరిగియు యిట్లన ♦ న్యాయమె! గుణశీలా!
నాచరిత్రి శంకింపకు మోపకు ♦ నాపై యపనింద
నాచే నొక్కప్రమాణము గైకొని ♦ నన్ను నమ్మునాథా
ఆ రావణుగాత్ర స్పర్శము నా ♦ కయ్యెనంటె వదియు
కోరి నేనతని ముట్టలేదు నను ♦ గొనివచ్చెను మాయ
డరణ్యమున నే వివశనయ్యు యు ♦ న్నపుడుగ నా, యట్టి
తరుణమందు నే మనసున నిన్నే ♦ ధ్యానించుచునుంటి.
సహసంవర్ధన సంశ్లేషంబులు ♦ చాలకాలమొంది
సహజము గుర్తెరుగని యట్లుంటివి ♦ స్వామీ, గతియేది
వృత్త శీల భక్తి జ్ఞానంబుల ♦ నెరిగియు నన్నిటుల
ఎత్తిబొడిచివి అబలనగుటచే ♦ ఎంచగ నిదిమేలా
నను మును జూడగ హనుమని బంపిన ♦ నాడే "విడిచితినిను"
యనిదెల్పిన బాసియుండునే నా ♦ యసువులు యపుడేను
నిన్నెడబాసిన వ్యథబడియుండనె ♦ నేనింతటివరకు
మెన్నగ యీశ్రమ గలుగకుండబో ♦ వెడిదిగదా నీకు

రిత్తవో యొగడ ఆప్తులు నీకొన ♦ రించిన సాయంబు
కిత్తిసాక్షిగా మిత్రసుతను నను ♦ కేల్పట్టితివి ప్రభూ!
నాగుణగణముల దెలిసియు యనుమా ♦ నంబునంది నన్ను
చేకొన శంకించుచుంటి విక నే ♦ జేయున దేదిలను
రామా నీవు స్వతంత్రుండవు నే ♦ నేమిజేతు ననుచు
సౌమిత్రినిగని అశ్రుపూర్ణలో ♦ చనయై దుఃఖిలుచు
డగ్గుత్తికతో నిట్లనె యన్నా ♦ లక్ష్మణ వింటివిగా
నిగ్గుడికుగు మీ యన్నమాటల ♦ న్నింటిని, యేమనగ
నొల్ల నట్టి యపవాదమంది భువి ♦ వల్లభుండు నన్ను
ఎల్లరమధ్యను బరిత్యజించెను ♦ ఏమిజేయుగలను.
చితిజేర్పుము దానిజొచ్చి నేనిడి ♦ చెద నాప్రాణముల
పతికి నమ్మికను బుట్టింపగ స ♦ త్పథంబు నాకచల
మందు వేరుగతి లేదన విని ల ♦ క్ష్మణు డన్ననుగాంచి
అందులకాతడు సుముఖుండేయని ♦ యూహ సంగ్రహించి
చితియొకటి నమర్చెను చింతించుచు ♦ సీతకోరినటుల,
పతివ్రత నెపంబులేక జేయు యూ ♦ ప్రత్యయ మేనెటుల
జూతునచుచు లజ్జొంది మోముపం ♦ చుకొన్న నాథునకు
సీతమెల్లన సభక్తితో ప్రద ♦ క్షణించి చితికడకు
జేరి దేవతాద్విజుల మొక్కి శో ♦ చిష్కేశునకు నమ
స్కారంబొనర్చి బల్కెను యిటు "నే ♦ సంతతంబు నామా
ససము రామునుండితరపురుషు నెడ ♦ నట్టాడని యెడల,
ఆశేషంబునకు సాక్షిభూతుడగు ♦ కృశాను డిప్పట్ల
నన్నుబ్రోచుగాతా! వాక్కాయమ ♦ నంబుల రాఘవుని
కన్న డింపకున్నట్లైతే లో ♦ కసాక్షియగు వహ్ని
ననురక్షించునుగాక! భాస్కరుం ♦ డనలుడు, చంద్రుండు,
దినరాత్రులు, ప్రాతస్సాయంబులు ♦ దిశలును, శ్వసనుండు

రస గగనాదులు, నను శుద్ధ చరి ♦ త్రముగల దానిగా
విశ్వసించు నెడల లోకసాక్షి కృ ♦ పీటయోనిననుగా
పాడుగాత ! యని యగ్ని దేవునకు ♦ ప్రదక్షిణ మొనర్చి
వీడి తనువుపై మమకారంబు ప్ర ♦ వేశించెను పెను చి
చ్చున ముల్లోకంబులును జనంబులు ♦ జూచుచు కలతబడ.
జనకజ యగ్నిం జొరినయంత యా ♦ జ్యంబు గొన్న జాడ
కీలము లాకశమంటెను నుగ్రత ♦ కృశానుడు జ్వలించె
నేలచూలి నరకంబునబడు దివి ♦ షజ్జనటుదోచె.
జ్వలనజ్వాలల నడుమునున్న మహి ♦ జను గనుగొని చపల
పలాసులును గరుడోరగ గంధ ♦ ర్వామరాదులెల్ల
హాహా కారము లొనరించిరి స్త్రీ ♦ లాక్రోశించుచు నై
దేహి సద్గుణోపేత పతివ్రత ♦ ధీమతి; దిధక్షువై
లేనిపోని యపవాదను దా గ ♦ ల్పించె రాఘవుండు
భానుకులాబ్ధి సుధాకరుడను క ♦ మ్రాగస భరితుండు
సుగుణస్తోముడు రాముం డనిగద ♦ ఘ్రితంబట్టి తరిని
తెగడి యగ్నిపాల్జేసెను సీతా ♦ దేవిని, ద్వితీయుని
ఖరదూషణులను దురించి వాలిని ని ♦ కారణంబొనర్చి
తరణీసుతునితో మైత్రిజేసి ఘన ♦ తరణిని బంధించి
రావణేంద్రజిత ప్రముఖ రాక్షసుల ♦ రణమందున గూల్చి
తావల మొసగుట కున్నారు పరి ♦ త్యజించె దయవిడిచి,
ఇంత శ్రమంతయు వృథయయ్యెగదా ♦ ఇలజను విడనాడ
ఎంత కఠినుడో రాముండనుచు మ ♦ హిళలు పలుకుచుండ,
చింతించుచు నేలంజూచుచు నిల ♦ చెను శ్రీరాముండు.
అంత సహస్రాక్షుండు, కుబేరుడు ♦ యముండు, వరుణుండు.
హాటకగర్భుండు, హరాదులు వా ♦ హనము లధిష్టించి
సూటిగ లంకకుజేరి, తమ్ముల జూ ♦ చుచు కరములమోడ్చి

నిలచు రాఘవునిగాంచి, బాహువుల ♦ నెత్తి యిట్టులనిరి.
"అలఘుండవు, సర్వలోక కర్తవు ♦ అభిజ్ఞుడవు, శౌరీ!
స్వామీ! సర్వజ్ఞుండవయ్యు నీ ♦ వేమి దెలియనటుల
భూమిజ యగ్నింజొచ్చిన యుపేక్ష ♦ బూనియుంట మేలా
నిన్ను నీవెరుగకుంటివి దేవా! నిఖిలలోకపాలా!
మున్ను వసువులలో ఋతుధాముండవు ♦ మొదలిలోకము
సృష్టించిన కర్తవు, స్వతంత్రుడవు ♦ శేషి వీశ్వరుడవు,
అష్టమ రుద్రుండవు, సాధ్యుల వీ ♦ ర్యవంతుడవు నీవు.
విధు సూర్యులకన్నవగ నశ్వినులు ♦ వీనులైన నీవు,
అధిభు వాదిమధ్యాంతరహితుడవు ♦ అంబుజనాభుడవు,
ప్రతిపాలకుడవు, సర్వశక్తుడవు ♦ చితజారినట్టి సతి
క్షితిపుత్రి నుపేక్షింపనేల? ప్రా ♦ కృత మనుజునరీతి"
అనవిని శ్రీరాముండనె అజ రు ♦ ద్రాదులతో నిటుల
"మనుజుడ దశరథ తనయుడనుచు నే ♦ ననుకొనుచుంటి
నేనెవ్వడ నేనెవరివాడ నే ♦ నెందుకు ధరబుడితి
ఆనతీయు డావివరంబు"విని ♦ అనెనిటు ప్రజాపతి,
"రామా! సత్యపరాక్రమ విను నా ♦ రాయణుండవీవు,
శ్రీమనోహరుండవు, పరమాత్మవు ♦ జిష్ణు వవ్యయుడవు,
ఘనషడ్భావ వికారశూన్యుడవు ♦ కైటభదళనుడవు,
వనమాలివి, వైకుంఠుండవు, శ్రీ ♦ వత్సలాంఛనుడవు,
శంఖచక్ర శార్ఙ్గధరుండవు ♦ శౌరి వచ్యుతుడవు,
పంకజనాభుండవు, గోవిందుడ ♦ వాదిదైవమీవు,
సృష్టి స్థితి లయ కారణుండవు, హృ ♦ షీకేశుడ వీవు,
విష్టరశ్రవుడవీవు, కృష్ణుడవు ♦ విష్ణు వనంతుడవు,
పురుషోత్తముడవు క్షమయక్షరమవు ♦ బుద్ధివి, సత్వమవు,
సరసిరుహాక్షుడవు, జనార్దనుడవు నే ♦ నానివి, అజితుడవు

నిర్వికల్పుడవు, నిర్వికారుడవు ♦ నిరంజనుడ వీవు,
సర్వేశ్వరుడవు సహస్రాక్షుడవు ♦ సహస్రపాదుడవు,
దమనువు, క్షముడవు అగ్రణివి, త్రివి ♦ క్రముడవు, స్వయంభువు,
సమదర్శివి, లోకశరణ్యుండవు ♦ సహస్రశీర్షుడవు,
వేదవేద్యుడవు, యజ్ఞరూపుడవు ♦ విష్వక్సేనుడవు,
నాదబ్రహ్మవు, వషట్కారమవు ♦ ఆది వరాహమవు,
సకలభూతముల విప్రగోదిశా ♦ శైలకాననముల
సకలలోకముల నిండియుండియు, పి ♦ చండంబున యఖిల
లోకములను ధరియించిన మూర్తివి ♦ లోకాతీతుడవు,
నీకు నేను హృదయంబు, సరస్వతి ♦ నీదు జిహ్వ; నీవు
రెప్పెత్తుటయే పగలు, మూయ రా ♦ త్రియగును, నీయూర్పు
లుప్పతిల్లె వేదంబులుగా, ని ♦ న్నోలగింప నొవ్వ
నీదు పావ నీకోపం, బమరులు ♦ నీతను రోమములు,
ధారయిత్రి నీధైర్యము, నీదు శ ♦ రీరము జగంబులు
చంద్రుడు నీదు ప్రసాదము. శ్రీవ ♦ త్సంబె నీ గురుతు
ఇంద్రుని రాజుగ జేసితీవు బలి ♦ యెడల జూపియెత్తు
నీవు మహావిష్ణుండవు, సీతా ♦ దేవి మహాలక్ష్మి,
రావణువధార్థమై నర యవతా ♦ రమెత్తితివి స్వామి !
వచ్చినకార్యము దీరె రావణుని ♦ వధించితివి కలన;
చెచ్చెర వైకుంఠమేగు సంతు ♦ ష్టితో శేషశయన;
రామా నీదర్శనస్తోత్రము వ్య ♦ ర్థంబుగాదు స్వామీ
క్షేమా మోదములెల్ల లోకముల ♦ జేకూరెను సుమ్మీ.
రామా ! నీబల వీర్య శక్తి వి ♦ క్రమము లద్భుతములు
యీమహాస్తవం బెవ్వడైన పఠి ♦ యించిన సుఫలములు
బొందు నయుదిగాకుండగ, గలుగదు ♦ పునరావృత్తి ధర
వందనంబు శ్రీరామచంద్ర నర ♦ వర జగదాధార !"

అఱుడిటు రామునుతించుచుండ హ ♦ వ్యవాహనుండు వడి
నిజరూపముతో సాలంకృతయగు ♦ నేలచూలిని యొడి
నిడుకొని చెల్లాచెదరఁదో)చి చితి ♦ నిం బహిర్గతుండై
పుడమిజను సమర్పించి రామునకు ♦ నుడివె వినమ్రుండై,
"రామా రఘుకులసోమా తారక ♦ నామా రణభీమా
భూమిజ నిర్మలి పూతచరిత సా ♦ ధ్వీమణి, గ్రహింపుమా
సతి నిర్దోషంబెఱిగియు నీయా ♦ చారమునకు గొరత
గతపడ చితజొప్పించితి వహాహా ♦ సతతము నీకాంత
గతి నీవేయని నమ్మియున్నది తి ♦ కరణశుద్ధిగాను
ఇతరపురుషునెడ మనసుంచగలే ♦ దీయమ యెన్నడును
నిరపాయిని సుమి యీామమ, మున్నా ♦ నిర్జనవనమందు
పరవశయై యున్నపుడు రావణుడు ♦ పట్టిదెచ్చి యిందు
చెఱనుబెట్టి, భ్రమబెట్టియు అదలిం ♦ చియు జూచెనుగాని
వెఱువక జానకి నిన్నేనమ్మి జ ♦ వించియుండె నవని
క్షితిజ సతీత్వంబునకు నేను సా ♦ క్షీభూతుండ సుమా
ప్రతిగ్రహింపుము బదులాడక సా ♦ వని సీతను రామా"
అనవినిరాముడు హర్షమొందియును ♦ అగ్నిని జొప్పించి
జనకజనటు శ్రమబెట్టినందులకు ♦ జాలవిచారించి,
అనెనిటు జ్వలనున "కనఘా విను నా ♦ కనుమానములేదు
జనకపుత్రి పాపంబుజేసెనని ♦ జనులు బలుకరెందు
చిరకాలము రావణునింట న్నివ ♦ సించియున్న సతిని,
పరిగ్రహించెను రాముడు కామా ♦ తురుడై యని యవని
నిందింతురు సత్పురుషు లటంచును ♦ నేనే సంశయము
జెంది యట్టియపవాద నివృత్తికి ♦ జేసితి శోధనము.
సకలలోకములు దెలియుటకై యే ♦ జ్వలనము జొచ్చె సతి
అకళంకయు మన్మానస వర్తిని ♦ అనన్యహృదయ క్షితి

సుతయని నేనెరిగియు జనములు యీ ♦ ఋతము దెలిసికొనగ
చిత జొరగా జానకిని యుపేక్షిం ♦ చితిని మహాభాగా !
సీత తనను రక్షించుకొని మహా ♦ చితను వెడలివచ్చె
యాతుధ రావణుడీమె వివశయై ♦ నప్పుడంటి దెచ్చె,
గాని చంచలత్వంబున ముట్టగ ♦ గలడే? జనకజ వై
శ్వానర జ్వాలగదా! రావణు నై ♦ శ్వర్యముగోరదు, వై
దేహినన్ను యెడబాయదెవుడు యీ ♦ దిద్యుని ప్రభలీల;
గేహిని సీతనువిడువను ధీమతి ♦ గీర్తిని విడనటుల
తమ హితోపదేశంబులు శుభకర ♦ మమోఘంబు గాన
క్షమజనిదే గైకొనదనంచు రా ♦ ఘవుండు హర్షమున
పరమేష్ఠి, స్మరహరశక్రాదులు ♦ ప్రశంసింప సతిని
పరిగ్రహించెను ప్రమోదమొందుచు ♦ భర్గుం డత్తరిని
శ్రీరాముని కనెనిట్లు "పరంతప ♦ శ్రితజనమందార,
నీరజనయన విశాలవక్ష క్షో ♦ ణిని నరావతార
మెత్తి లోకకంటకుడగు రావణు ♦ నుత్తరించినావు,
క్షత్త్రశాపమోచన కారణముగ ♦ శ్రమల జెందినావు,
అత్తరంబు నీవయోధ్యకుంజని ♦ అట నీకై వేచు
ఉత్తముడగు భరతునకు దర్శనం ♦ బొసగి ప్రతీక్షించు
కన్నతల్లి కౌసల్యకు మ్రొక్కి న ♦ కారణముతో వనికి
నిన్ననిపిన కైకమను, సుమిత్రను ♦ మన్ననతో మ్రొక్కి,
సకలజనము లానందమొంద రా ♦ జ్యాభిషేకమొంది
అకల్కమగు నిక్ష్వాకు వంశమును ♦ అక్షయముగ నబ్ధి
మేఖలందు నెలకొల్పి, మరియు హయ ♦ మేధము గావించి
వైకుంఠంబున కరుగుము రామా ♦ వతారము ముగించి
రామా రఘుకులసోమా సద్గుణ ♦ ధామ యిదిగొ జూడు
భూమిని నీకు గురుండును, తండ్రియు ♦ పూజ్యుడు దశరథుడు

విమానమందున వచ్చియుండెను తండ్రి ♦ విష్టపంబునుండి
కుమారుడవు నీచే నస్మృతదో ♦ షమున తరింపబడి
నాక మొందె దశరథుండు; తండ్రికి ♦ నమస్కరింపు" మన
ఆకారములోనున్న జనకుగని ♦ అమితానందమున,
దశరథునకు రాముడు ప్రణమిల్లెను ♦ ధరణిజానుజులతో
దశరథు డాత్మజుడగు రాముని వ ♦ ద్దకుగొని హార్షముతో
యొడియందున గూర్చుండబెట్టుకొని ♦ నుడివెనిటుల "రామా
విడచి నిన్ను, దివియున్నను సుఖంబు ♦ బడయకుంటిని సుమా
కైకమాటవిని ఆడితప్పలే ♦ కను నిన్నంపి వని
నాకెటు సుఖంబుగల్గును స్వర్గము ♦ నందున్నను గాని
పితృవాక్యపరిపాలనార్థ మట ♦ వినివాస మొనర్చి
శత్రుసూదన మొనర్చి శిష్ట ర ♦ క్షణమును గావించి
సంతుష్టుడవై యున్న నిన్ను గన ♦ చింతదొలగె నాకు
సంతసించితిని రామా ! జన్మము ♦ సార్థకమయె నాకు
ముని కహోళు డష్టావక్రునిచే ♦ మును తరించినటుల
తనయా నేను తరించితిని యీ ♦ ధరణిని నీవల్ల.
రామ ! నిన్నిపుడు గుర్తెరింగితి పు ♦ రాణ పురుషుడవని
యీమహి నీ యవతార రహస్యం ♦ బెరిగి నిర్జరులు నీ
కప్పుడు రాజ్యాభిషేక విఘ్నము ♦ గావించిరి యనుట
యిప్పుడు విదితంబయ్యెనాకు, వడి ♦ యేగు మయోధ్య కట
చుట్టగ తమ్ములు, చూడగ తల్లులు ♦ క్షోణిజ నోడి వెలయ
పట్టముగట్టుకొని రాజ్యంబును పరి ♦ పాలింపుము సౌమ్యా!"
అనవుడు రాముండనె, తండ్రితో "కై ♦ కమ్మపైని గినిసి
'నినువిడచెద నీసుతుసితో' నంటివి ♦ జనకా దయజేసి
అనుగ్రహింపుము కైకమ్మను" యన ♦ అట్లగుగాక యని
అనఘ ! ఆయురారోగ్యసంపదల ♦ నందుము నీవవని

అనుచు లక్ష్మణుని చేరబిలిచి యత ♦ డగ్రజు వెంట వని
కనుగమించి యొనరించిన సేవకు ♦ 'హర్ష మొందితి' నని
"సీతారాముల కైంకర్యంబును ♦ జేయుము రాముండు
తాత, భ్రాత, దైవము మానవ యవ ♦ తారుడు మాధవుడు"
అనుటయు లక్ష్మణు డంజలిఘటించి ♦ 'అటులజేతు' ననెను.
వెనుక దశరథుడు కోడలుసీతను ♦ గని "సుభ్రూ ! నిన్ను
రాముడు పరిత్యజించితి ననుటకు ♦ రాగము నొందకుము
నీమేలునకై నీపరిశుద్ధత ♦ నిరూపించి జగము
లందున నీ నిష్కళంక చరితా ♦ లంధనకొరకు, చిత
యందు నీవుజొర మిన్నకుండె రఘు ♦ నందనుండు సీతా !
రమణీరత్నమ, నిన్నన్న పతి ♦ వ్రతవు, గుణాన్వితవు
సమరసముతో పతి కత్యంతము పరి ♦ చరించుచును నీవు
సుమాంగల్యవై, సుపుత్రవతివై ♦ సుఖింపుమిల తల్లీ"
రాముకులకును కోడలి కివ్విధి వా ♦ క్రుచ్చి తేజరిల్లి
విమానమందున దశరథుడేగె త్రి ♦ విష్టపమున కంత
అమరేంద్రుడు సంతసించి రామున ♦ కనెనిటు 'శుభచరితా
రామా ! నీ దర్శనంబమోఘం ♦ బై మాకొదవె క్షమ
నీ మహిమ పరాక్రమ గుణములు వ ♦ ర్ణింపగ మాతరమా
నీవు వరంబొక్కటి వేడుము నే ♦ నిత్తును నిక్కముగ'
నావిని రాముం డింద్రునకనెనిటు ♦ నాయం దధికముగ
నెనరుగల్గినచో, నిర్జరాధిపా ♦ నీవనుగ్రహించి,
అనుజ్ఞాతులై దార పుత్ర మి ♦ త్రముల దిగవిడిచి
వానర భల్లాదులు నాకొరకై ♦ వచ్చి రణమొనర్చి
దానవులచె హతులైరి వార లం ♦ దరును బ్రతికి లేచి
వారుతొంటిచందంబున రోగవి ♦ వర్జితులై, బలులై
దార పుత్ర మిత్రాదులతోడ యు ♦ ధాస్థితి గనువారై

యుండ జూడవాంఛించెన వరము ♦ ట్లొసగుము; వనచరులు
యుండు తావులను ఋతు నియమములే ♦ కుండ నదులు పండ్లు
కందమూలములు, మధువులు సమృద్ధి ♦ గా నుండెడునట్లు
బృందారకవర ! వరమియ్యవె యన ♦ ప్రీతిజెంది యట్లు
అగుగాక యనెను పురంధరు డంతట ♦ హరు లెలుగులు లేచి
ప్రగాఢముగు నిద్రనుండి మేల్కొను ♦ పగిది బ్రతికివచ్చి
సంతసంబుతో రాముని నమ ♦ స్కరించి రెల్లరును.
అంత సకలదేవతలు కృతార్థుం ♦ డై యలరెడు భాను
కులోద్భవుండగు రాముని స్తుతించి ♦ పలికి రిట్టుల స్వామి
ఇలజ లక్ష్మణులతోడ నయోధ్యకు ♦ యేగు దెంచి అటమీ
రాక నిరీక్షించెడు కౌసల్యా ♦ కైక సుమిత్రలను,
నీకు మారు నీపాదుక లయోధ్య ♦ నిల్పి పాలనమును
జేయుచున్న భరతుని; శత్రుఘ్నుని ♦ జేరి యూరడించి
రాయుడవై ప్రజలను పాలింపుము ♦ రామా ధృతిమించి
అనుచువారు తమతమ వాహనముల ♦ నధిష్టించి జనిరి.
జనకజ లక్ష్మణ సమేతుడై దా ♦ శరథట యారాత్రి
గడపి మరుదినము తృతీయమందు సు ♦ ఖంబుగ గూర్చుండ
పుడమీశుని కడకుంజని విభీష ♦ ణుడు వినయముతోడ
అనని ప్రాంజలిఘటించి రామా ♦ విను నావిన్నపము
నను కృతార్థునిం జేయుడు మీరును ♦ ఇనసుతాది కపిము
ఖ్యులను మదర్పిత స్నానాంగ రాగ ♦ కుసుమ భూషవస్త్ర
దులనంది ముదంబును గూర్పుండన ♦ పలికె నిట్టుల శ్రీరా
ముండు విభీషణునకు సౌమ్యా ! విను ♦ ము భానుజాదులక
దండిగ వస్త్రాభరణమాల్య గం ♦ ధాదులిమ్ము; నాకు
వలదు స్నానభూషాదులు యేమన ♦ అల భరతుడు నాకై
పలుకష్టంబుల బడుచు సుఖంబుల ♦ బాసి తపస్వియై కై

సీతారాములు విడి నారాక నిరీ • క్షించుచుండె, గడువు
ఆశనికొసగినయట్టి పదియునా • లబ్ధము లయిపోవు
చుండెను నే త్వరబోకుండిన భర • తుండు యగ్నిజొచ్చు,
యుండజాల నిట సత్కారంబుల • నొందుచు సుఖింపు ను
రయమున బోవలె భరతునిగన దు • ర్గమ మార్గము నడచి
పయనమయెద యన విభీషణుం డిటు • పలికె; ధనదుగెలిచి
అన్న రావణుడు పుష్పకమను ది • వ్య విమానంబొండు
మున్ను దెచ్చినది యున్నది యందున • బోవగ దినమొండు
జాలు నయోధ్యకు జేర గాన వి • శ్రమించి బోవచ్చు
ఏలుకొనుము నాసత్కృతులని బ్రితి • మాలుకొనగ నగుచు
రాముండ నెనిటు విభీషణునితో • రాక్షసేశ్వరా ! నీ
వేమియు వ్యాకులితంబొందకుమీ • మేమిట యుండమని
నీవొనరించిన సాహాయ్యంబును • నెఱపిన పౌరుషము
గావె సత్కృతుల్, పూజితుడైతిని • పోవలె సత్వరము
భరతుని శత్రుఘ్నుని యాశ్వాశిం • పగవలె తల్లులను
గురువుల, మిత్రుల, పౌరులజూడగ • గోరుచుంటి నేను.
అనఘా ! పుష్పకమును దెప్పింపుము • అనిన విభీషణుడు
కనక పద్మభూషితమై పుష్పక • మన శోభిలుచుండు
ధనదుని దివ్యవిమానము దెప్పిం • చినకులజుని మోక్రి
వనిచి అంజలిఘటించి ఆజ్ఞయే • మన రాముడు చాల
నందమంది యిట్లనియెను "విభీష • ణా కపులు రణంబు
నందు సాయమొనరించుటచేగద • బొందితి విజయంబు
ప్లవగుల తోడ్పాటున బొందితి పీ • లంకారాజ్యంబు
అవశ్యంబు వీరలందరకు వ • స్త్రాభరణ ధనంబు
లొసగి సత్కరింపుము సౌమ్యా" యన • యుచితంబగు రీతి
అసురవిభుడు సన్మానించెను కపు • లందరి నట్టితతి

శ్రీరాముడు సతి సీత నంకమున ♦ జేకొని తమ్మునితో
ఆరోహించి విమానము యివ్విధి ♦ ననె సుగ్రీవునితో
మిత్రమ నీవరుదెంచి కపులతో ♦ మృధమున సాయబడ
శత్రుసంహరణ మును గావించి వి ♦ జయము బడసినాడ
దయయుంచుము సాకేతమునకు జన ♦ దను నే సెలవిమ్ము
రయమున కిష్కింధకుజని వానర ♦ రథినితో, సుఖింపుము"
అనుచు జాంబవాంగద సామీరా ♦ ద్యఖిల కపులజూచి
అనుపమ బలధైర్యాదులతో నా ♦ కసని సహకరించి
శ్రమనుజెందితిరి మీరిక మీమీ ♦ స్థానంబులకు జని
సమస్తసౌఖ్యము లందు"డని విభీ ♦ షణునిం గని "నేనీ
కొసగినరాజ్యం బేలుకొనుము నెన ♦ రుంచుము సెలవిమ్ము"
వెన నేనయోధ్య కేగుదెంచెదను ♦ పీడ్కొనెదను మిమ్ము
నావిని సుగ్రీవ విభీషణ వా ♦ నరులు దాశరథికి
ఆవేదించిరి అంజలిఘటించి ♦ "దేవర విను కోర్కె
మమ్మెల్లర గొనిపొమ్మయోధ్య రా ♦ మనసయ్యెను మాకు
నెమ్మదిగా మెలగెద మచ్చట శ్రీమ ♦ నీయము జనములకు
తమ్మిచెలికులోద్భవుల నెలవయో ♦ ధ్యను వీక్షించుటకు,
మిమ్మట పట్టాభిషిక్తు జేసెడు ♦ మిరగని యలరుటకు,
పిమ్మట యాకౌసల్యాదుల సే ♦ వించియు వచ్చుటకు,
సమ్మతింపుమని" ప్రార్థించిన దా ♦ శరథిటులనె 'నాకు
ప్రియాత్ప్రియతరంబగు మీతో నే ♦ నయోధ్యకుంజనుట
రయమునగ పుష్పకమెక్కరండు' యన ♦ రవిజుడును నిశాట
విభుడును తమసేనల మంత్రులతో ♦ విమానమెక్కిరి; భూ
విభునాజ్ఞనుగొని పుష్పకంబు విను ♦ వీధికెగసి, యంబు
భృత్తుల నడుమ నయోధ్యవైపు బో ♦ వెడలెను వేగముగ.
ఎత్తుగ యాపుష్పక ముత్తరముగ ♦ అత్తరముగనేగ,

భూతలదృశ్యంబుల జూపుచు రా ♦ ముడు సతికి నెనిటుల
"సీతా ! గనుమదె కైలాసమువలె ♦ చెలువంబగు శైల
మది త్రికూటమనఁనొప్పు తచ్ఛిఖర ♦ మందుగనుము లంక,
కదనరంగమిదె రావణు నిచ్చట ♦ వధించితి నసీక
మున, యిట బ్రహస్త కుంభకర్ణులను ♦ హానన మొనర్చితిని,
అనుజలక్ష్మణునిచేత నింద్రజితు ♦ హాతమయె నీస్థలిని,
హనుమ జ్జాంబవ సుగ్రీవ సుషే ♦ ణాంగదాదు లిచట
దనుజులు ధూమ్రాక్షతి కాయ మహో ♦ దరంపన వికట
మకరాక్ష నికుంభ కుంభ విద్యు ♦ న్మాలి విరూపాక్ష
అకంపనోన్మత్త మత్తప్రఘుస మ ♦ హాపార్శ్వాదుల క్ష
ణనంబొనర్చిరి; మండోదరి నా ♦ ధునికై సవతులతో
మనికితమొందిన స్థలమిది గను; మే ♦ మానిశీధమున తో
యధినింబాటి వసించిన స్థలమి ♦ య్యది; జూడుము చెలువా
నిధిపై నే నీనిమిత్తమై నలు ♦ నిచెగట్టించిన వా
రధినిం; జూడుము సగరసుతులచే ♦ ద్రవ్వబడిన యీనీ
రధి అక్షోభ్యమపారమందు కా ♦ ర్తస్వరగిరిపైని
పావని మునువిశ్రమించి లంకకు ♦ వచ్చియుండెను; జల
దేవుడు నాకుబ్రసన్నమయ్యె నీ ♦ తావుననే కమలా;
సీతా గనుమిట విభీషణుడు గల ♦ సెను నను శరణొంద;
కోతులదొర సుగ్రీవునెలవు గను ♦ గొనుమిదె కిష్కింధ,
లీల నిచట బలశాలి వాలినొక ♦ కోల గూల్చినాడ"
నేలచూలి యటు రాముడు దెల్పగ ♦ నిట్లనె విభుతోడ
"నాథా యాకిష్కింధానగరము ♦ నందుగల్గు సుగ్రీ
వాదివానరుల సతులతో నీతో ♦ నయోధ్య జన గోరి
కయ్యెనాకు"యన, రాముం డట్లగు ♦ గాకని పుష్పకము
అయ్యెడ నిల్పినజునితో దెల్పెను ♦ అవనిజ వాంఛితము,

అఖిల కపుల తమసతులతో రమ్మని ♦ ఆజ్ఞాపించె వలీ
ముఖ నాథుడు సుగ్రీవుడంత, గో ♦ పుచ్ఛంబులు వెడలి
తమతమసతులతో జనుదెంచి విమా ♦ నము నెక్కిరి, తారా
రుమలతో సుగ్రీవుడు పుష్పకమా ♦ రోహించెను, శ్రీరా
ముండు మరల పయనంబయి విమాన ♦ మున, కుతుకమున మిం
కొండబుశ్యమూకం బనుదానిని ♦ కుజకట జూపించి,
అనెనిటు "రమణీ! సుగ్రీవునితో ♦ నందితి సఖ్యమిట
వనచరవిభుడగు వాలిని వధింప ♦ వ్రతిన జేసి తిచట;
గనుమీ పంపాసరస్సు సొంపును ♦ కలికీ! నినుబాసి
వనముల ద్రిమ్మరి మించుదుఃఖమున ♦ వాపోవుచు గాసి
నొంది తిచట; అదె శబర్యాశ్రమము ♦ యోజనభుజుండు క
బంధు జంపితిట; జనస్థానమదె ♦ పడతీ నినువెదుక
రావణు డెత్తుకబోవ జటాయువు ♦ రణమొనర్చి విగత
జీవుడయ్యెనిట నీవృత్తాంతము ♦ జెప్పినాకు తొలుత;
ఖరదూషణ త్రిశిరాది రాక్షసుల ♦ ఘాతించితి నిచట;
వరవర్ణిని! వీక్షించుము మదియె మన ♦ వాసము పర్ణకుట
మిచటగాదె నిన్నపహరించె నా ♦ నచరుఁడు రావణుడు;
సుచరిత్రా! యియ్యదియె గౌతమీ ♦ స్రోతస్వినిజూడు;
కువలయాక్షి! వేడ్కను గన్గొనుమిదె ♦ కుంభజు యాశ్రమ
ఇవి సుతీక్ష్ణ శరభంగాశ్రమములు ♦ ఇంతీ! యీస్థలము
నందు మహాకాయుండగు విరాధు ♦ నిం దునిమితి నాడు;
అందిందుల పదినేండ్లుంటిమి ము ♦ న్యాశ్రమముల జూడు;
అత్రియాశ్రమంబదె దర్శించితి ♦ వనసూయను యందు;
చిత్రకూటమదె గను భరతుడు వ ♦ చ్చిన స్థలమదె ముంద
ఇదె మందాకిని; అదియే యమునా ♦ నది: గను స్వ[illegible]ంవ
అదియె భరద్వాజాశ్రమంబు; గను ♦ మదియె శృంగిబేర

పురమదిగో జూడుము గుహుడచ్చట ♦ పరిచరించె మనకు;
తరుణీ ! తొల్లిట ఇక్ష్వాకులచే ♦ స్థాపితమగు పెక్కు
యూపధ్వజములచే శోభిలు సర ♦ యూశైవలిని గను;
మాపితరుని రాజ్యంబదిగో; గను ♦ మాసాకేతమును;
మరలి వచ్చితిమి క్షేమముగాను న ♦ మస్కరింపు పురికి
త్వరలో నయోధ్య జేరుదమన సీ ♦ తాయి పురికి మ్రొక్కి
ఆనందముతో నుండెను అదివిని ♦ ఆపుష్పకమందు
వానర రాక్షస ప్రముఖులు ఆతృత ♦ తో నయోధ్యయందు
గల గోపుర సౌధప్రాకారం ♦ బుల గాంచగ లేచి
బిలబిలలాడుచు జూడదొడంగిరి ♦ విహార్షమును మించి
అంతట రాముడు పదునాల్గబ్దము ♦ లానాటితో యవగ
సంతసించి యాచైత్రశుద్ధ పం ♦ చమినాడట మార్గ
మందునగల యాభరద్వాజ ఋ ♦ ష్యాశ్రమమందు దిగి
వందన మొనర్చి భరద్వాజునకు ♦ వచించెనిటు యోగీ
పుంగమ ! భరతుడు తల్లు లయోధ్యా ♦ పురమున సుఖమేనా?
అంగద లొందక జనులెల్లరు సౌ ♦ ఖ్యంబుగ నగరమున
యుండిరె? యన యిట్లనియె భరద్వా ♦ జుండు "రామచంద్ర !
చండకిరణకులమండన దశముఖ ♦ ఖండన గుణసాంద్ర !
దశరథాత్మజా ! క్షేమము నీసో ♦ దరుండు భరతుండు
వశియై జటలను, వల్కలధరించి ♦ వరవై నీకెపుడు,
దీనవదనుడై, పురమువిడిచి నం ♦ దిగ్రామమునందు
నీనిమిత్తముగ నీపాదుకలను ♦ నిల్పి తనకుముందు
ప్రజలనుపాలించుచు నీరాకకు ♦ ప్రతీక్షించుచుండె.
స్వజనులు, తల్లులు, సాకేతంబున ♦ సౌఖ్యముగానుండె.
రామా మును జనకాజ్ఞను నీవు పు ♦ రంబువిడిచి సీతా
సౌమిత్రులతో నటవికిజన నే ♦ జాలొందితిని, సుతా

ఇపుడో నీవని శాత్రవులను వధి ♦ యించి కృతార్థుడవై
పరిపూతుండవై మిత్రగణంబులు ♦ పరివేష్టింపగ వై
భవముగ వచ్చుట గని నేనొందితి ♦ పరమానందంబు
భవితవ్యము భవదీయదర్శనం ♦ బగు భవభంగంబు
నేడిచ్చుట వసియించి పూజగొని ♦ నీవు రేపుజనుము
కాదున నీవాసంబును అంచుల ♦ గలిగిన పరిమాదము
ఖరదూషణ త్రిశిరాదిరాక్షసుల ♦ ఖండనమును సీతా
హరణము జటాయు నిధనము, కబంధు ♦ మరణము ఖద్యోత
సుతుసుగ్రీవుతో సఖ్యము వాలి ని ♦ షూధనంబు అవనీ
సుతాన్వేషణము లంకాదహనము ♦ సోదు విభీషణుని
శరణాగతి వారధిబంధము సా ♦ గర తరణంబు నిశా
చరేంద్రజిత కుంభకర్ణరావణ ♦ సంహరణంబు రసా
త్మజ నగ్నింజొరి సతీత్వంబు ని ♦ ర్ధారణ మొనర్చుట
అజ రుద్రేంద్రాదులు ప్రత్యక్షం ♦ బై వర మొసంగుట
మొదలగునవి నాతపోబలముచే ♦ ముందె దెలిసికొంటి
ముదమొందితిరామా! వేడుము నొస ♦ గెద నే వర మొకటి"
నావిని శ్రీరాముం డనెనిటు ముని ♦ నాథ అయోధ్యకునే
బోవు మార్గమున మధువు ఫలంబులు ♦ బూవులుండవలె నే
కాలమునందైనను యన యట్లే ♦ గాక నె మునివరుడు
సాలంబులు ఫలపుష్పంబులతో ♦ సమృద్ధమయె నపుడు.
అత్తరి రాము డయోధ్యనుదలంచి ♦ హనుమంతునిబిలిచి
ఉత్తరముగ సాకేతపురంబున ♦ కరుగగ నియమించి
అనెనిటు "పవనాత్మజ! గంగానది ♦ కవల శృంగిబేర
మను పురంబు గల దందున గుహునిం ♦ గని కుశలంబార
సి, నాదుక్షేమంబును యీ మునికిని ♦ జెప్పి అయోధ్యకు వ
త్తనియు, భరతువృత్తాంత మెరిగి యా ♦ తనివల్లను, నీవా

భరతుకడకుజని నాక్షేమము దెలు ♦ పంగవలయు నేను
ధరణిజ సౌమిత్రులతో వనమున ♦ తండ్రియాజ్ఞగాను
యుండి సుఖంబుగ దిరిగివచ్చి యిట ♦ యున్నది వినిపించి,
దండకాటవినియుండ రావణుడు ♦ ధరణిజను హరించి
నదియును, సుగ్రీవుని సఖ్యంబును ♦ అంబుధి తరణమును,
విదారణంబును, నేనురావణుని ♦ విదారించుటయును,
మహేశు కృపచే నాకు జనకుని స ♦ మాగమమగుటయును,
మిహిరజ విభీషణులతో వచ్చి స ♦ మీపంబున నేను
నున్న విషయములనెల్లయు విశదం ♦ బొనరింపుము సౌమ్యా!
విన్నప్పుడు భరతుడు నేదెల్పిన ♦ విషయంబులు హృదయ
వృత్తియు, ముఖలక్షణచేష్టలు యె ♦ వ్వియో నరయవలయు
ఉత్తముడగు భరతుని శోధింపగ ♦ యుక్తముగాదయ్యె
ఆతని నేనే నిటుమీదట రా ♦ జ్యంబు నేలుమనిన
ప్రీతిని జెందునో లేదో గ్రహించి ♦ ప్రీతుడుగాకున్న
నీవు మరలిరావలదు; వచ్చెదను ♦ నేనెల్లరగలసి".
నావిని పావని మానవరూపము ♦ నంది చదలకెగసి
మంగళకరమగు గంగా యమునా ♦ సంగమంబు దాటి
శృంగిబేరపురమునకుం జని గుహు ♦ నింగని సంతుష్టి
జెంది దాశరథిక్షేమము గుహునకు ♦ జెప్పి భరతుడున్న
నందిగ్రామమున కేగెడు మార్గము ♦ నరసి యతనివలన,
సురవర్త్మంబున కెగసి పయనమును ♦ చురుకుగ సాగించి,
పరశురామతీర్థంబును గనుగొని ♦ వాలుకినిం గడచి,
గోమతిదాటి, యయోధ్యాపురి కొక ♦ క్రోసునగల నంది
గ్రామమునకు నరుదెంచి భరతునట ♦ గాంచెను ముదవె
భరతుం డకటా జడలదాల్చి తా ♦ పసవృత్తిని ధర్మా
చరణుండై దీనుండై కృశించి ♦ గుఱుతుగ శ్రీరామ

పాదుకలను మున్నిడుకొని రాజ్యము ♦ పాలించుచు; అన్న
ఆ దినంబునకు మగిడి వత్తునని ♦ అటుల రానికతన
ఆదీనత మొందుచు "రాముడు రా ♦ డాయెను గడువయెను
మేదిని జీవింపనొల్ల రాముని ♦ వీక్షింపక నేను
తనువును విడనాడెద"నని నిశ్చిత ♦ మనస్కుడై యుండ,
హనుమంతుడు చేమోడ్చి భరతునకు ♦ అతి వినయముతోడ
"అనఘా నీవెవ్వరికై యిట్టుల ♦ అలరెదవో యట్టి
ఘను డినకుల కలశాబ్ధి కళానిధి ♦ కౌసల్యాపట్టి
శ్రీరాముడు తన క్షేమము నీతో ♦ జెప్పగ బంపె నను
గారవముతో నీయోగక్షేమము ♦ లారసి రమ్మనెను
వైదేహీ హరణంబున సుగ్రీ ♦ వాది కపులగూడి
పాథోనిధి దాటి లంకజని రా ♦ వణునిం దునుమాడి
సీతాలక్ష్మణ సహితుండై వ ♦ చ్చెను శ్రీరాముండు
ఆతిథ్యము గొనుచుండె భరద్వా ♦ జాశ్రమమున నేడు".
నావిని భరతుడు హర్షోద్రేకము ♦ నన్మార్చ్చిలి లేచి
పావని కనెనిట్లు మానవుండవో ♦ దేవుడవో, వచ్చి
భూవిభు రాఘవు కుశలాగమనం ♦ బులను దెల్పినావు
గోవులు లక్షము, నూరు గ్రామములు ♦ కోమిరెలు పదియా
రనుయిచ్చెద గొను బారితోషికము ♦ రామచంద్రునకునా
వనాటులకు నెటు సమాగమంబయె ♦ వైనము నంతయును
దెలుపవె యన మారుతి భరతునకిటు ♦ బలుకదొడగె "నీకు
దెలిసినదేగద రాముని పావలు ♦ దెచ్చుకొన్నవరకు
పిదప రాముడవనిజానుజులతో ♦ వదలి చిత్రకూట
కుధరం బత్రిని సేవించుచు సం ♦ తుసుకుండై యచట
దండకాటవికి జని శరభంగుని ♦ దర్శించెను పిదప
ఖండించి విరాధుని గాంచి సుతీ ♦ క్ష్ణాదిమునుల, తాప

సుల యాశ్రమముల పది సంవత్సర ♦ ములనుగడిపి మౌని
కులవర్యుడగస్త్యుని గని తదాజ్ఞ ♦ గొని ముప్వురునుజని
పంచవటిని యొకపర్ణశాల నియ ♦ మించి యందుల నివ
సించుచుండిరి సుఖంబుగ; నంతట ♦ జేరి యటకు రావ
ణానుజాత శూర్పణఖ రాఘవుల ♦ పైని మమతగొనిన
దాని ముక్కుచెవులంగోసె సుమి ♦ త్రాసుతు డాతన
ఖరదూషణ త్రిశిరాదులు రాముతో ♦ కయ్యమాడవచ్చి
పరిశర మొందిరి అదిగన్గొని శూ ♦ ర్పణఖ లంకజొచ్చి
అన్న రావణునితో తద్విషయం ♦ బంతయు దెల్పిన వా
డన్నులమి న్నవనిజను హరింపగ ♦ అభిలషించి యొకవా
తాయువురూపున మారీచుని సీ ♦ తాయికడకు బంపె;
మాయలేడినిం గని జానకి దె ♦ మ్మనుచు రామునంపె.
సౌమిత్రియు రాముని వెదకుచు జన ♦ సరగున రావణుడు
భూమిజ నెత్తుకొ జనె, జటాయువును ♦ బొడిచి రాగ యుద్ధం.
రావణు డట్టుల సీతనుగొని మ ♦ ర్కటులు జూచుచుండ
ఆవేగముతో లంకజొచ్చి యా ♦ యమ నందశోకవన
యుంచి తనను ప్రేమించగ నిర్బం ♦ ధించుచుండె నచట.
పంచవటిని రాఘవు లింటికి జను ♦ దెంచి సీతనచట
గానక వెదకుచు జటాయువును సం ♦ స్కరించి అటనుంచి
కానల బడి దక్షిణదిశ బోయిరి ♦ కరుణంబును మించి;
మహారణ్యముల రాముండటు ల ♦ క్ష్మణునితో జనుచునట
మహాబలుండగు కబంధుని న్దును ♦ మాడి, అతనిమాట
క్రమమున జని ఋశ్యమూకమున గల ♦ కపి సుగ్రీవునితో
సమాగమంబొంది జంపె వాలిని; ♦ సహోదరుని మృతితో
కీశరాజ్యమును బొందగల్గె సు ♦ గ్రీవుం డందులకై
దాశరథికి బ్రత్యుపకారముగా ♦ ధరణిజ వెతకుటకై.

ప్లవగులబంపెను నాల్గువైపుల క ♦ వాచికి నేబోయి
అవనిజను దశాననుండు గొని జన ♦ నని సంపాతివయి
నము దెల్పగ నేలంకకేగితిని ♦ సముద్రమును దాటి,
క్షమజ నందుగని దెల్పి రాముత్తే ♦ మము యాభూవట్టి
కొసగితి రాముని యంగుళీకమును ♦ కోపముచే లంక
న్భసిత మొనర్చితి అశోకవనమును ♦ బాడుజేసి, జనకా
త్మజ పతికిమ్మని యిచ్చిన చూడా ♦ మణినిం గొనివచ్చి
కుజను గాంచివచ్చితినని యాయమ ♦ కుశల మెరింగించి
యొసగితి చూడామణిని రామునకు ♦ యుర్వీధవుడంత
అసురాధిపుడౌ ఆరావణునితో ♦ వెస యభిసంపాత
మొనరింపగ సంసిద్ధుండై ల ♦ క్ష్మణుడు వెంటనుండ
వనచరసేనలతో సుగ్రీవుడు ♦ అనుగమించుచుండ
యమాశకరుగుచు సహ్యామహేంద్రా ♦ హార్యంబుల గడచి
సముద్రతీరమునందు నిలచె యా ♦ జలధి దాటదలచి.
అసురవిభుని తమ్ముండు విభీషణు ♦ డచటకు యేతెంచి
దశరథాత్మజుని శరణొందెను సో ♦ దరుని ప్రాపువిడిచి.
శ్రీరఘురాముడు నీరధిపై ఘన ♦ వారధి గట్టించి
జేరెను లంకాద్వీపము పారా ♦ వారంబు తరించి
సౌమిత్రి విభీషణ జాంబవ రవి ♦ జాంగదాదులతో శ్రీ
రాముండటు రణమొనర్ప వచ్చిన ♦ రావణుండు అదరి,
దానవముఖ్యుల బంపి శాత్రవుల ♦ దాకెను రణమందు
వానరులును రాక్షసులును జచ్చిరి ♦ వేనవేలు; అందు
కుంభ, నికుంభులు, ప్రజంఘ సుప్త ♦ ఘ్నులును, జంబుమా
కుంభకర్ణ, దేవాంతక, యూపా ♦ క్షులును, మహామాలి,
మహాపార్శ్వ, అతికాయ, త్రిశిర, ధూ ♦ మ్రాక్ష, అకంప
ప్రహస్త, యుద్ధోన్మత్త, నరాంతక ♦ ప్రఘాస, కంపనులు

సుపార్శ్వ, విద్యుజ్జిహ్వ, నిఘ్నులును ♦ శోణితాక్ష, వికట
తపనేంద్రజిత్తు ల్జంఘ ప్రఘన దు ♦ ర్ధర్షాది నిశాట
ప్రముఖులెందరో సమసిరి; రాక్షస ♦ ప్రభువగు రావణుని
ప్రమథన మొనర్చె శ్రీరఘురాముడు ♦ ప్రతిన మేర కలిసి
సీతచేత నగ్నిప్రమాణమును ♦ జేయించి విభుండు
ధాతేశ్వర ఇంద్రాదులచే సం ♦ స్తవముబడసి, మృతుడు
దశరథు డటకరుదెంచిన తండ్రిని ♦ దర్శించెను ఘనుడు.
యొసగి విభీషణున కన్నరాజ్యము ♦ ఒదరి రాఘవుండు
క్షిపజానుజ సుగ్రీవ విభీషణ ♦ జాంబవదాదులతో
విమానమునవచ్చి భరద్వాజా ♦ శ్రమమునయుండెను; తో
తెంచును రేపిచ్చట ననుచును" సీ ♦ తేశుం డడవిని గా
వించిన పర్యటనంబును; కుజను హా ♦ రించుట నభ్యాగ
మున రాముడు రావణుని వధించుట ♦ మొదలగు విషయములు
వినిపించెను వివరంబుగ, భరతుడు ♦ విని శుభవాక్యములు
సంతోషాన్విత స్వాంతుండై యను ♦ శత్రుఘ్నున కిటుల
"మంతువగ్రజుడు, పూజ్యుడు రాముడు ♦ మహిజాలక్ష్మణుల
గూడివచ్చి భరద్వాజాశ్రమమున ♦ కుశలముగానుండె,
జూడబోవలయు రేపిటకెల్లర ♦ గూడి వచ్చుచుండె.
సరగున సిద్ధమొనర్పుము వలసిన ♦ సంభారముగూర్చి
పుర గో పుర ప్రాకార సౌధ పథ ♦ ముల నలంకరించి
రంగవల్లు లమరంగ వీధులతి ♦ రమ్యంబుగనొప్ప
మంగళవాద్యము లెల్లెడలను పర ♦ మార్థంబును గూర్ప
సురభి గంధపుష్పాదులచే భా ♦ సురమగు చైత్యములు
పరమ సుచిత్వముతో నర్చింపగ ♦ వలయును మానవులు
కర మొప్పగ వైతాళికసూతులు ♦ గణికాసంఘంబు
తరలిరావలెను పొందగ రాముని ♦ దర్శనభాగ్యంబు;

శ్రీరాముం డవతారపూరుషుడు ♦ శ్రీశుడు, విష్ణుండు
ధారయిత్రిసుత సీత లక్ష్మియే ♦ తరింపగను రండు."
అనవిని శత్రుఘ్నుడు భరతాజ్ఞను ♦ అయోధ్యవరకుగల
జనాంతమంతయు నలంకరింపగ ♦ యొనర్చి జనులెల్ల
రను శ్రీరాముని దర్శనార్థమై ♦ రమ్మని దెలిపించె
అనాలస్యుడై అన్న కోరినటు ♦ అన్నియు సమకూర్చె.
భరద్వాజునాజ్ఞంగొని యట పు ♦ ష్పకమున రాముండు
భరతుని త్వరితము గలయుగ పయనం ♦ బయ్యెను మరునాడు,
వందిమాగదజనంబులు "జయజయ" ♦ ధ్వనులు జేయుచుండ,
బంధుమిత్రి సామంతపురోహిత ♦ పరిజనములుగూడ,
భూసుర, బాహుజ వైశ్యజఘన్యులు ♦ పొసగి గొల్చుచుండ,
కౌసల్యయు కైకేయి సుమిత్రలు ♦ కలసి వచ్చుచుండ,
మంగళవాద్యంబులతో, శతాంగ ♦ మతంగ జతురంగ
సంగడములతో, శత్రుఘ్నునితో ♦ సామీరితో, అంగ
రంగవైభవంబులు చెలగంగగ ♦ వంగసవేల్పగు శ్రీ
రంగవిభజించి, శ్రీరఘురాముని ♦ సంగమంబుగోరి,
మహానియమ్య గుణోపేతుండు జటా ♦ మండల మండితుడు
సహోరు(దురుతర తేజుం డువవా ♦ సకృశుం డనఘుండు
ధర్మకోవిదుడు కైకేయీనం ♦ దనుండు భరతుండు
నిర్మత్సరముతో అన్న పాదుకల ♦ నెత్తినిడాల్చి కడు
భక్తిశ్రద్ధలతో రామునకెదురుగ ♦ బయల్వెడలె నంత;
వ్యక్తమయ్యెను విమానంబెదురుగ ♦ వచ్చుచున్న మైత్రి
ఆ నినదము విని పౌరులు కోలా ♦ హలములు గావించె
వానరులు విమానంబున జేయు ర ♦ వంబులు వినిపించె
పుష్కరమార్గంబు గాను వచ్చెడు ♦ పుష్పక మత్తరిని
విభీషణుండు శ్రీరామునితో గా ♦ న్పించె నందరికిని.

అదిగో రాముడు! అదిగో జానకి ♦ అదిగో లక్ష్మణుడు!
అదిగో కపులని జనములు విహర్ష ♦ మందిరి; భరతుండు
అన్నను పుష్పకమందున గనుగొని ♦ అంజలిగావించి
అన్నా! వచ్చితివా పదునాల్గేం ♦ డ్లవ యనుగ్రహించి
అనుచు రామునకు బ్రణమిల్లె బరిశు ♦ ద్ధాత్ముండై; రాము
ననుజ్ఞనుంగొని భూమినివ్రాలెను ♦ అయ్యెడ పుష్పకము.
భరతుండు కుతూహలమున యాపు ♦ ష్పకంబెక్కి అన్న
చరణాబ్జంబులపై వ్రాలిన దా ♦ శరథి కనికరమున
"చిరకాలమునకు నిన్నుగంటి" యని ♦ భరతు లేవనెత్తి
పరిరంభణమొనరించె ప్రమద మొ ♦ ప్పారగ యొడికొత్తి,
సంతుష్టాంత స్స్వాంతుండయె; ల ♦ క్ష్మణుని పూజ వడసి
జంతుమతీ సుతకు మ్రొక్కి భరతుడు ♦ చవలవరుల గలసి
యొకరొక్కరినిం గౌగలించుకొని ♦ ఉత్తాలంబులకు
ఎకిమీడగు సుగ్రీవునకనె నిటు ♦ లెన్న నీవుమాకు
ఐదవవాడవు సుమ! మానల్గురు ♦ అన్నదమ్ములందు;
నీదుసాయమున గాదె రాము డరి ♦ ని జంపె రణమందు
అనుచు విభీషణుడాసి రాక్షసా ♦ ధ్యక్ష! దాశరథిని
అనుసరించి సాయంబొనరించిన ♦ అనఘుండవు జ్ఞాని
వి, నీదుమిత్రత్వంబన నెట్టిదొ ♦ విశదమయ్యె మాకు
అనుచు ప్రేమపూర్వకముగ బల్కెను ♦ అంతలో అన్నలకు
వదినకు శత్రుఘ్నుండు మ్రొక్కె అటు ♦ పై రాముడు లేచి
అదవదనొందెడు ప్రసువా కౌస ♦ ల్యకు నమస్కరించి
సుమిత్రకును కైకేయికిని వశి ♦ ష్టుకు వినతిజేసె;
క్ష్మజ అత్తలకు మ్రొక్కె వారి ఆ ♦ శాసనములు బడసె:
'క్షేమమె రామా' యనుచు జనంబులు ♦ చేతులు ముకుళింప
రాముండు కటాక్షించె నందరను రయమున భరతుడు, పా

ఋకలను భక్తితో దెచ్చి రామచంద్రుని ♦ పదముల జేర్చి
అకల్మషహృదయుండై బల్కెను నిటు ♦ అంజలి గీలించి
"అన్నా నీవరుగుదెంచినాడవు ♦ ఇతి కృతార్థుడను
ఇన్నాళ్లును నే న్యస్తభరుడనై ♦ ఈ నీ రాజ్యమును
రక్షించితి నీకిచ్చుచుంటి నీ ♦ రాజ్యము నీకిపుడు
లక్షణముగ నీ వేలుకొనుము ఎ ♦ ల్లర కీవే తేడు
వని పల్కెడు భరతుని వాక్యంబులు ♦ విని విభీషణుడును
ఘనజండును కన్నీరు విడిచి రే ♦ మన, తమయందెటను
అట్టి భ్రాతృభక్తి గలవారలు ♦ అరుదౌటను; అపుడు
తట్టున భరతాదుల గూర్చుండగ ♦ బెట్టి, రాఘవుండు
విమానమందున వడి నందిగ్రా ♦ మమును జేరి పుష్ప
కమును కుబేరుని కడకుంబొమ్మన ♦ గా, నదిజనె, పిదప
అందరు సుఖముగ నందిగ్రామము ♦ నందు గూరుచున్న
సందర్భంబున భరతుండు నమ ♦ స్కరించి రాఘవున
కె నెనిట్టుల కైకేయి ప్రీతిబడ ♦ అన్నా గురుయాన
గొని, నాజననికి గల్గినట్టి కో ♦ ర్కెను దీర్పగ, కాన
నంబును దిరుగుచు రాజ్యభారమును ♦ నాపై నుంచితివి
కంబళి మోసెడు భారంబును లే ♦ గదూడ మోయగ నీ
ల్పుడునే, ఖరమశ్వంబటు, హంసము ♦ వడువున కాకంబు
పుడమి నెచ్చటైనను గమనించునె ♦ పూజ్య! నీవిధంబు
వర్తింపగ నే నెంతటివాడను ♦ వడిగ రాజ్యమునకు
కర్తవుగ పట్టాభిషేక మొందు మన ♦ ఘా! దేవా! నీకు
సమర్పించుచున్నాడ ననగ దా ♦ శరథి ఇయ్యకొనెను
ప్రమదమొంది రాముని సన్నిధిలో ♦ భరతుడు గూర్చొనెను.
క్షౌరకులచే శ్రీరామభరత ల ♦ క్ష్మణులకు క్షురకర్మ
పూరగించి భరతుని స్నానంబన ♦ ముందుగ; శ్రీరామ

సౌమిత్రి శత్రుఘ్నుల తదుపరి ♦ జలకము లాడించి
రామక వస్త్రాభరణాదుల వా ♦ రల నలంకరించి
అనిజ విభీషణ హనుమజ్జాంబవ ♦ దంగదాదులకును
భువనములాడించి యొసంగిరి ఘన ♦ భూషవస్త్రములను.
అపుడు జానకిని అలంకరించిరి ♦ అంబువులాడించి,
కపివనితల తార రుమాదుల జల ♦ కంబుల నాడించి
బహూకరించిరి మాల్యవస్త్ర యా ♦ భరణాదుల నిచ్చి,
మహానందమొంది రెల్లరును రా ♦ మాభిషేకమెంచి.
అచ్చటయోధ్యను రామభద్రి ప ♦ ట్టాభిషేకమునకు
చెచ్చెర విజయ సుమంత్రి యశోక వ ♦ శిష్టాదులు సమకూ
ర్చిరి వలసిన సంభారంబుల పరి ♦ చరులను బంపించి.
అరదము దేవ సుమంత్రుడు, రాముం ♦ డందారోహించి,
భరతుడు రథసారథియవ, ఛత్రము ♦ బట్టగ శత్రుఘ్ను
డరత లక్ష్మణుడు వ్యజనంబులుగొని ♦ అన్నకు విసరగను
విభీషణుం డొకచామరంబుగొని ♦ వీచుచుండగాను
ఇభములు తొమ్మిదివేలును వాటిని ♦ ఎక్కి మర్కటులును
చపలవిభుడు సుగ్రీవుడు శత్రుం ♦ జయము నెక్కిరాగ
ప్రపన్నులై జనములు మోదక సుమ ♦ ఫలములతో నరుగ
మంగళవాద్యంబులు మ్రోయగ దివ ♦ మం దమరులు బొగడ
అంగ రంగవైభవములు చెలంగ ♦ నరుగుచు, తా, దండ
కాటవిని న్నివసించుట సీతను ♦ అసురవిభుడు గొనుట
పాటిల్లుట సుగ్రీవుతో సఖ్యము ♦ వాలిని వధించుట
క్ష్మజను వెతకించుట విభీషణుడు ♦ శరణాగతుడగుట
సముద్రమును బంధించుట లంకకు ♦ జని యట సంస్ఫోట
మొనర్చి రావణుని వ్వధియించుట ♦ యుద్ధ్యాజానుజులతో
జనుదెంచుట యనునవి మంత్రులతో ♦ సంభాషించుచు, శ్రీ

శ్రీరామ పట్టాభిషేకము.

తెంచి యయోధ్యకు, తండ్రిగృహంబున ♦ దిగి, తల్లులమ్రొక్కి-
పంచెను భరతుని తనస్వగృహమున ♦ నుంచివచ్చుటకు కీ
శేశుండగు సుగ్రీవుని; తదాజ్ఞ ♦ చేకొని భరతుండా
కీశవిభుని గొంపోయి విడచె నా ♦ గృహమున విడిదుండ.
అంతట భరతుడు సుగ్రీవునిగని ♦ అనెనిట్లు కపీశా!
మంతువు రాముని పట్టాభిషేక ♦ మనుష్ఠింపగ, కుశ
ముల దెప్పింపుము అఖిల సరిత్తు స ♦ ముద్రంబులనుండి
కలితన మిందుకు నీకేగలదన ♦ కపీశ్వరుండు వడి
ఘన నవరత్నస్థగిత కాంచన వి ♦ గాఢ ఘటములిచ్చి
ఇనోదయమునకు సకల తీర్థముల ♦ గొని రా శాసించి
గరుడానిల సమవేగులైన నల ♦ గవయ సుషేణులను
మరుసుత జాంబవ వేగదర్శులను ♦ యిరువురు ఋషభులను
నాలుగు దిశలకు బంపిన వారిలో ♦ నలుగురు నలుగడల
ఆలాయంబై పవిత్రతమ మగు ♦ ఐదు నూర్లనదుల
సలిలంబులదెచ్చిరి మరి నల్వురు ♦ సప్తసాగరముల
ఘనతోయంబులు గొనిదెచ్చిరి ఘన ♦ కాంచనకలశముల.
జలధి నదీ జలములు వచ్చుటగని ♦ శత్రుఘ్నుండలరి
దెలిపి వశిష్టమహర్షికి, బుధులకు ♦ వలసిన సామగ్రి
నంతయు సమకూర్పించెను; ప్రియతుం ♦ డై వశిష్టుడంత
జంతుమతీసురల సమన్వితుడై ♦ జనకజా సమేత
రామభద్రుని వసింపగజేసెను ♦ రత్నపీఠమునను
వామదేవ కాశ్యప వశిష్ట జా ♦ బాలి సుయజ్ఞులును
గౌతమ కాత్యాయన విజయులు నా ♦ గంధజలముతోడ
ప్రీతితో రాముని నభిషేకించిరి ♦ వెనుకను ఆఖండ -

లునికి వసువులెనమం డ్రభిషేకం ♦ బొనరించినయటుల.
వెనుక, ఋత్విజులచేతను పిమ్మట ♦ ద్విజులచె, కన్నియల
చే, సచివులచే, పురజనయోధుల ♦ చే, యభిషేకముల
దాశరథికి జేయించిరి; దివమం ♦ దమరులు దిక్పాలా
న్వితులై సర్వౌషధి రసములచే ♦ విహాస్థులై సీతా
పతి కభిషేకమొనర్చిరి; తదుపరి ♦ పితామహా నిర్మిత
ఘన నవరత్న కిరీటంబెయ్యది ♦ మనువుదాల్చి తలను
మును అభిషిక్తుండయెనో తదాది ♦ ఇనకులనృపు లిలను
వరుసగ నభిషిక్తులైరో ఆపా ♦ వనమకుటము దెచ్చి
బరగ వశిష్టుడు శ్రీరఘురాముని ♦ శిరమందునయుంచి
అభిషేకించెను ఋత్విజఋషులతో ♦ ఆశీశులబల్కి.
శుభవాద్యరవంబుల సభికుల హ ♦ ర్షోద్ఘంబుల ధ్వనికి
ప్రతిధ్వానములుచెలంగె దిశల య ♦ ప్పట శత్రుఘ్నుండు
సితఛత్రం బగ్రజునకుబట్టెను ♦ శ్వేత వ్యజనమొండు
బట్టివీచె సుగ్రీవుడు రాక్షస ♦ పతి చామరమొండు
తట్టున నిలబడి వీచెను దశరథ ♦ పట్టికి, ఇందుడ్రుండు
చంచత్కనక విరాజమానమగు ♦ శతపుష్కరమాల
బంచిన, వాయువుదెచ్చి రాము క ♦ ర్పించెను; మరియు బలా
రాతి బంపె యొకముక్తాహారము ♦ రాముని గళమునిడ.
సీతారాముం డవ్విధముగ నభి ♦ షేకమొందుచుండ
బాడిరి హాయిగ గంధర్వులు య ♦ ప్సరోజనులు చేదల
నాడిరి; ధారుణిఅయ్యె సస్యవతి ♦ అనోకహాములు ఫల
వంతములయ్యెను పరిమళించె పు ♦ ష్పములు మనోజ్ఞముగ.
మంతువు శ్రీరాముడు సంతసముతో ♦ మహోక్షజ తురంగ
గో వస్త్రాభరణ హేమములు భూ ♦ దేవుల కొసంగి, సు
గ్రీవుని కాంచనమాలతో బహూక ♦ రించి రత్నభాసు

రంబగు అంగద మంగదు కొసంగె ♦ రాక్షసేశ్వరునకు
అంబుజగర్భుని తిరువారాధన ♦ మై ఇక్ష్వాకునకు
సంభావింపగబడి తదాది దా ♦ శరథియింట సంపూ
జ్యంబగుచుండిన శ్రీరంగవిమా ♦ నంబును రాము డవు
డాదరణంబుగ నిచ్చెను; ముక్తా ♦ హారమొండువత్ని
వైదేహికొసంగెను మారుతి కి ♦ వ్వంగదలచి, దాని
ధ్వరణిజ రాముని హృదయంబారయు ♦ హారులను రాఘవుని
మరిమరిజూడగ రాముడు జానకి ♦ మనంబు దెలుసుకొని
అనెనిటు "కాంతా! నీకెవ్వనికి ♦ వ్వనుగలదో మనము
ఘన మతి బల విక్రమములుగల యా ♦ తని నారసి యిమ్ము"
నావిని జానకి ముక్తాహారము ♦ పావని మెడనునిచె
భూవరుండు తగినటు భల్లూకవి ♦ భుని సన్మానించె,
నల నీల గవాక్ష ద్వివిద సుషే. ♦ ణాది కపుల కపుడు
విలువగు వస్త్రాభరణములొసంగె ♦ నలరుచు రాముండు,
తక్కినకపులకు బంధుమిత్రులకు ♦ దాశుల దాసిలను
మక్కువతో గౌరవించె రాముడు ♦ మహిజ స్వయముగాను
తార రుమాది ప్లవంగకాంతలం ♦ దరను ముదము మించి
గారవించె రత్నాంబర శృంగీ ♦ కనకంబుల నిచ్చి.
శ్రీరాముని పట్టాభిషేకమటు ♦ జేయగ వీక్షించి
గారవింపబడి రాముని యనుమతి ♦ గని కుతుకము మించి
సతులగూడి రవిజాది మర్కటులు ♦ సాకేతము విడిచి
ప్రీతివర్తను లయ్యిరి కిష్కింధకు ♦ రాక్షసవిభుడు సచి
వులతో శ్రీరంగవిమానముగొని ♦ అల లంకాపురికి
అలరుచు వెడలెను. శ్రీరఘురాముం ♦ డంత లక్ష్మణునికి
యువరాజత్వం బివ్వదలచిన ♦ యూర్మిళావిభుండు,
నవదరింప తద్భార మగ్రజుడు ♦ సమర్థు డవ్వాండు

భరతుడెగావున తానొల్లనుయని ♦ బల్కె రాముడంత
భరతుని రాజకునిఁగా నొనర్చి ♦ ధరణిజాత భ్రాతా
న్వితుడై పాలన మొనర్చుచుండెను ♦ హితముగ నెల్లరికి.
పతితపావనుండగు శ్రీరాముని ♦ కత, మునివాల్మీకి
రచించి నవరసములొల్క శ్రీమ ♦ ద్రామాయణ మనగ
మచర్చికంబగు తత్కథనేర్పెను ♦ మాకు ముక్తికలుగ
ప్రచారించి రండని బంపెను తా ♦ పస వర్యుడు మహాత్మ
రచనను; బాడితిమయ్యా"యని శ్రీ ♦ రామచంద్రుని సమ
క్షంబున కుశలవు లీరామకథ ♦ గ్గానం బొనర్చిరి.
కుంభిని శ్రీరాముడు పదివేల ♦ బ్ధంబులు వెలసి బరి
పాలనమొనర్చి అశ్వమేధములు ♦ పౌండరీకములను
చాలజేసె బహువిధాధ్వరంబులు ♦ సలిపి ధన్యుడయెను.
శ్రీరాముండు దయాళుడు, సుగుణి, యు ♦ దారు డనఘు డేక
దారావ్రతుండు, ఆశ్రితజన వ ♦ త్సలుండు లోకైక
పూజ్యుడు, బలవిక్రమసంపన్నుడు ♦ భూపుడు, రాఘవుని
రాజ్యంబున ప్రజలెల్లరు సుఖులై ♦ రమా యుమా వాణీ
కృపాబాత్రులై రంజిల్లిరి కా ♦ శ్యపి ఫలవంతమయె.
పరిపూతలై యోషిత్తులు వైధ ♦ వ్యంబు నెఱుగరయ్యె.
విగతశోకభయరోగులు జనములు ♦ విహర్షమానసులు
తగవులాడ రనృతంబుబల్కరు ♦ ధర్మపరాయణులు
ప్రేతకార్యములు జేయరు వృద్ధులు ♦ పిన్నవారి కెవుడు,
నీతి నీమములు గల్గి మానవులు ♦ నిష్కలులైయుండు.
రామరాజ్యమునకు సమమైనది ♦ భూమినిలేదెందు,
"రామ రామ" యని కెరలుదురెల్లరు ♦ రామరాజ్యమందు.
ఆదికావ్యమై, వేదోప బృం ♦ హణమై, భవ్యంబై,
ఆదరణీయంబై వాల్మీకి మ ♦ హర్షి విరచితంబై"

కవలలచే శ్రీరామునిసన్నిధి ♦ గాన మొనర్పబడి
స్వవిషయంబై శ్రీరామునిచే ♦ పరిష్కరింపబడి
త్రేతా ద్వాపర యుగములు చెల్లగ ♦ స్థిరమై కలివరకు
ఖ్యాతంబై, పూతంబై మంగళ ♦ కరమై, భక్తులకు
తారకమై, విలసిలు రాముని చరి ♦ తామృతంబు గ్రోల
ఆరోగ్యైశ్వర్యాయుర్వృద్ధుల ♦ సందుదు రెల్ల రిల.
శ్రీరాముని చరితంబు వినిన వ్రా ♦ సిన, పఠియించినను
ధారుణి కామ్యములంది కడను శ్రీ ♦ ధవు సాయుజ్యమును
జెందుదు రెవరైనగాని పూరుష ♦ స్త్రీ భేదము లేక
కందువులైనను వృద్ధులైన యు ♦ గ్రిజా యధము లనక.
"రామరామ శ్రీసీతారామా ♦ రామరామ యనుడీ
రామయనెడు తారకమంత్రామృత ♦ రసముగ్రోలి మనుడీ.
శ్రీరామహరే, రఘురామహరే ♦ సీతారామహరే,
తారకనామహరే రామహరే ♦ దశరథరామహరే",
రంగాచార్యుడ, రాముని దాసుడ ♦ రసను కాకినాడ
నుంగాయత్రీ నిలయనివాసుడ ♦ నుంగన అజ్ఞుండ,
రామునికృప రామాయణగానము ♦ వ్రాయగల్గినాడ
ప్రేమ నెల్లరును దీనిన్స్మరింప ♦ వేడుచున్నవాడ.
మంగళంబు జయమంగళంబు రా ♦ మా రఘుకులసోమా!
మంగళంబు శుభమంగళంబు గొను ♦ మా తారకనామా.

మంగళం కోసలేంద్రాయ మహనీయగుణాత్మనే
చక్రవర్తితనూజాయ సార్వభౌమాయ మంగళం.

ఓం శ్రీసీతాలక్ష్మణహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్రార్పణమస్తు.

ఓం తత్సత్

" శ్రీరామ రామ రామేతి రమే రామే మనోరమే
సహస్ర నామ తత్తుల్యం రామ నామ వరాననే ".

శ్రీరామపరమాత్మనే నమః

శ్రీ రామాష్టోత్తర శత నామావళిః

ఓం శ్రీరామాయ నమః
రామభద్రాయ నమః
రామచన్ద్రాయ నమః
శాశ్వతాయ నమః
రాజీవలోచనాయ నమః 5
శ్రీమతే నమః
రాజేన్ద్రాయ నమః
రఘుపుఙ్గవాయ నమః
జానకీవల్లభాయ నమః
జైత్రాయ నమః 10
జితామిత్రాయ నమః
జనార్దనాయ నమః
విశ్వామిత్రప్రియాయ నమః
దాన్తాయ నమః
శరణత్రాణతత్పరాయనమః 15
వాలిప్రమథనాయ నమః
వాగ్మినే నమః
సత్యవాచే నమః
సత్యవిక్రమాయ నమః
సత్యవ్రతాయ నమః 20
వ్రతధరాయ నమః
సదాహనుమదాశ్రితాయనమః
కౌసలేయాయ నమః
ఖరధ్వంసినే నమః
విరాధవధపండితాయనమః 25

ఓం విభీషణపరిత్రాత్రే నమః
హరకోదణ్డఖణ్డనాయ నమః
సప్తసాలప్రభేత్త్రే నమః
దశగ్రీవశిరోహరాయ నమః
జామదగ్న్యమహాదర్ప
దళనాయ నమః 30
తాటకాన్తకాయ నమః
వేదాన్తసారాయ నమః
వేదాత్మనే నమః
భవరోగస్య భేషజాయ నమః
దూషణత్రిశిరోహంత్రేనమః35
త్రిమూర్తయే నమః
త్రిగుణాత్మకాయనమః
త్రివిక్రమాయ నమః
త్రిలోకాత్మనే నమః
పుణ్యచారిత్రకీర్తనాయనమః4
త్రిలోకరక్షకాయ నమః
ధన్వినే నమః
దణ్డకారణ్యకర్తనాయ నమః
అహల్యాశాపశమనాయనమ
పితృభక్తాయ నమః 4
వరప్రదాయ నమః
జితేన్ద్రియాయ నమః
జితక్రోధాయ నమః
జితామిత్రాయ నమః
జగద్గురవే నమః 50

ఓం ఋక్షవానరసంఘాతినే నమః
చిత్రకూటసమాశ్రయాయనమః
జయన్తత్రాణవరదాయనమః
సుమిత్రాపుత్రసేవితాయనమః
సర్వదేవాదిదేవాయనమః 55
మృతవానరజీవనాయ నమః
మాయామారీచహన్త్రే నమః
మహాదేవాయ నమః
మహాభుజాయ నమః
సర్వదేవస్తుతాయ నమః 60
సౌమ్యాయ నమః
బ్రహ్మణ్యాయ నమః
మునిసంస్తుతాయనమః
మహాయోగినే నమః
మహోదారాయ నమః 65
సుగ్రీవేప్సితరాజ్యదాయనమః
సర్వపుణ్యాధికఫలాయ నమః
స్మృతసర్వాఘనాశనాయ నమః
ఆదిపురుషాయ నమః
పరమపురుషాయ నమః 70
మహాపురుషాయ నమః
పుణ్యోదయాయ నమః
దయాసారాయ నమః
పురాణపురుషోత్తమాయ నమః
స్మితవక్త్రాయ నమః 75
మితభాషిణే నమః
పూర్వభాషిణే నమః
రాఘవాయ నమః
అనన్తగుణగంభీరాయ నమః
ధీరోదాత్తగుణోత్తమాయనమః

ఓం మాయామానుష
చారిత్రాయనమః
మహాదేవాదిపూజితాయనమః
సేతుకృతే నమః
జితవారాశయే నమః
సర్వతీర్థమయాయ నమః 85
హరయే నమః
శ్యామాఙ్గాయ నమః
సున్దరాయ నమః
శూరాయ నమః
పీతవాససే నమః 90
ధనుర్ధరాయ నమః
సర్వయజ్ఞాధిపాయ నమః
యజ్వనే నమః
జరామరణవర్జితాయ నమః
విభీషణప్రతిష్ఠాత్రే నమః 95
సర్వాపగుణవర్జితాయ నమః
పరమాత్మనే నమః
పరంబ్రహ్మణే నమః
సచ్చిదానంద విగ్రహాయ నమః
పరంజ్యోతిషే నమః 100
పరంధామ్నే నమః
పరాకాశాయ నమః
పరాత్పరాయ నమః
పరేశాయ నమః
పారగాయ నమః 105
పారాయ నమః
సర్వదేవాత్మకాయ నమః
పరాయ నమః 108

ఇతి శ్రీరామాష్టోత్తర శతనామావళిః సమాప్తా.

శ్రీ విశిష్టాద్వైత ప్రచారక సంఘము

ప్రకటన

	మూల్యము		మూల్యము
గురుపరంపరాది	0-2-0	108 దివ్యతిరుపతుల వైభవము	0-1-0
శ్రీవిష్ణుసహస్రనామావళి	0-3-0	ముముక్షుప్పడి (ఆంధ్రానువాదము)	1-4-0
శ్రీవిష్ణు సహస్రనామస్తోత్రం	0-2-0	గోదాకళ్యాణము	0-6-0
శ్రీవిష్ణుసహస్రనామస్తోత్ర వైభవము	0-2-0	శుక్రవారోత్సవము	0-2-0
శ్రీకృష్ణాష్టోత్తర శతనామ స్తోత్రం	0-2-0	తిరుప్పావై (టీకాతాత్పర్యములతో)	0-10-0
శ్రీగోదాష్టోత్తర శతనామ స్తోత్రం	0-2-0	శ్రీరామాయణ తిథులు	0-2-0
నిత్యానుసంధానము (పెద్దది)	3-0-0	విశిష్టాద్వైత వైభవము	0-8-0
నిత్యానుసంధానం(చిన్నది)	0-4-0	భగవద్గీతాప్రశ్నోత్తరావళి ప్రథమభాగము 6 అధ్యాయములు	1-0-0
రామానుజ సహస్ర నామావళి	0-8-0	నిగమనప్పడి (సూత్రములకు ప్రమాణములకు ఆంధ్రానువాదము)	0-8-0
లక్ష్మీస్తవము	0-2-0	అర్థపంచకము (ఆంధ్రానువాదము)	0-12-0
రామానుజ చరిత్రము	0-2-0	శ్రీరామానుజ అష్టోత్తర శతనామస్తోత్రం	0-2-0
ప్రపన్న సంధ్యానుష్టానము	0-2-0	ముకుందమాల (మూలం)	0-2-0
ప్రపన్నతిరువారాధనక్రమం (లఘువిధానం)	0-6-0	శ్రీభగవద్గీత (తాత్పర్యసహితం)	1-8-0
ప్రపన్న తిరువారాధనక్రమం (లఘుతరవిధానం)	0-2-0		
భజయతిరాజస్తోత్రం(మూలం)	0-1-0		
భజయతి రాజస్తోత్రం (అర్థసహితం)	0-2-0		

ఇవిగాక అనేక శ్రీవైష్ణవ సాంప్రదాయగ్రంథములును బొట్టు పెట్టెలు, యజ్ఞోపవీతములు, తులసిమాలలు, ఆళ్వారాదుల పటములు, తిరుమణి శ్రీచూర్ణములు మొదలైనవి మావద్ద లభించును.

శ్రీవిశిష్టాద్వైత ప్రచారక సంఘం, విజయవాడ-1. కృష్ణాజిల్లా.

శ్రీ రామాయణ గానము

ద్రాకు స్థలము:—

వంగిపురం వెంకట రంగాచారియర్

గాయత్రీ నిలయం,

గాంధీనగరము–కాకినాడ (తూ॥ గో॥)

మూల్యము రూ 2-0-0 పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

భక్తి "నివేదన"

(వేదాంత వారపత్రిక.)

సం॥ సాధారణ చందా రూ 5-0-0. సహాయ చందా రూ 10-0-0

కార్యాలయం "భక్తి నివేదన"–నిడుముక్కలవారి –

రామానుజకూటం.

విజయవాడ—
